Besluit

Raadsbesluit

onze ref. e180036529
casenr. 18e0006223

De raad van de gemeente Ermelo;

gelezen het voorstel van het college van 4 oktober 2018, nr. e180037692 en 6 november 2018;

b e s l u i t :

1. De Programmabegroting 2019-2022, inclusief de 1e en de 2e Begrotingswijziging 2019, vast te stellen.
2. Met betrekking tot de Pijplijnonderwerpen 2019 en verdere jaren, voor die onderwerpen opgenomen in de bijlage bij het amendement thans de kredieten en budgetten nog niet vrij te geven in afwachting van afzonderlijke besluitvorming door de raad.

Besluit raad:
Aan de stukken is de schriftelijke inspraakreactie van St. Schapendrift toegevoegd.

De heer Snoek (SGP) trekt het ordevoorstel in.

Wethouder Vogelsang zegt toe:

- informatie over de totale loonsom aan de raad te geven ten behoeve van de bijeenkomst op 22 november.

Het ingediende amendement van de fracties ChristenUnie en CDA m.b.t. Trainee's en Formatie wordt gewijzigd in:
De programmabegroting 2019-2022 als volgt gewijzigd vast te stellen:

- *van het onderdeel "pijplijnonderwerpen" de bedragen van de posten "Trainee's" én "Formatie 5 fte" te schrappen;*
- *voor beide posten gezamenlijk, voor 2019 en verder, een bedrag van € 350.000,-- per jaar vrij te geven die het college vrij mag besteden voor de formatie, mits dit een mix wordt van trainee's en (beleids)ambtenaren.*
- *het voordeel in te zetten ter verlaging van de voorgestelde verhoging OZB woningen met 6,9%.*

en wordt verworpen met 10 stemmen voor (fracties CDA en ChristenUnie) en 11 stemmen tegen (fracties Progressief Ermelo, BurgerBelangen Ermelo, SGP en VVD).

Het ingediende amendement van de fracties CDA en ChristenUnie m.b.t. Kunst en Cultuur wordt niet meer mede-ingediend door ChristenUnie en gewijzigd in:
De programmabegroting 2019-2022 als volgt gewijzigd vast te stellen:

- *van het onderdeel "pijplijnonderwerpen" de eenmalige post 2019 Kunst en Cultuur (storting in fonds) van € 59,000,-- te schrappen;*
- *het voordeel 2019 in te zetten ter verlaging van de voorgestelde verhoging OZB woningen 2019 met 1,8%.*

en wordt verworpen met 6 stemmen voor (fractie CDA) en 15 stemmen tegen (Progressief Ermelo, ChristenUnie, BurgerBelangen Ermelo, SGP en VVD).

Het ingediende amendement van de fracties VVD, BurgerBelangen Ermelo, Progressief Ermelo en SGP waarbij:
De programmabegroting 2019-2022 als volgt gewijzigd vast te stellen:

- *Van het onderdeel "pijplijnonderwerpen" de eenmalige post 2019 Kunst en Cultuur (storting in fonds) met €100.000 te verlagen tot €50.000;*
- *Het voordeel in te zetten ter verlaging van de voorgestelde verhoging OZB woningen 2019.*

wordt ingetrokken.

Het ingediende amendement van de fracties CDA en ChristenUnie waarbij:
De programmabegroting 2019-2022 als volgt gewijzigd vast te stellen:

- *Van het onderdeel "pijplijnonderwerpen" de post wegenbeheersplan (regulier onderhoud) 2019 van €45.000 te schrappen;*
- *De meerjarenbedragen van het wegenbeheersplan nog niet vrij te geven;*
- *Het voordeel 2019 in te zetten ter verlaging van de voorgestelde verhoging OZB woningen 2019 met 1,6%.*

wordt verworpen met 10 stemmen voor (fracties CDA en ChristenUnie) en 11 stemmen tegen (fracties Progressief Ermelo, BurgerBelangen Ermelo, SGP en VVD).

Het ingediende amendement van de fractie CDA waarbij:
De programmabegroting 2019-2022 als volgt gewijzigd vast te stellen:

- *Van het onderdeel "pijplijnonderwerpen" de Organisatieontwikkeling 2019 van €100.000 te wijzigen in €50.000;*
- *De meerjarenbedragen van Organisatieontwikkeling nog niet vrij te geven;*
- *Het voordeel 2019 in te zetten ter verlaging van de voorgestelde verhoging OZB woningen 2019 met 1,5%.*

wordt verworpen met 6 stemmen voor (fractie CDA) en 15 stemmen tegen (fracties Progressief Ermelo, ChristenUnie, BurgerBelangen Ermelo, SGP en VVD).

Het ingediende amendement van de fracties BurgerBelangen Ermelo, Progressief Ermelo, SGP en VVD m.b.t. de Pijplijnonderwerpen
wordt gewijzigd in:
Een tweede beslispunt aan het raadsvoorstel toe te voegen:

- *Met betrekking tot de Pijplijnonderwerpen 2019 en verdere jaren, voor die onderwerpen opgenomen in de bijlage bij dit amendement thans de kredieten en budgetten nog niet vrij te geven in afwachting van afzonderlijke besluitvorming door de raad.*

en wordt aangenomen met 17 stemmen voor (fracties CDA, Progressief Ermelo, BurgerBelangen Ermelo, SGP en VVD) en 4 stemmen tegen (fractie ChristenUnie).

Stemverklaringen:

- De heer Hamstra legt een stemverklaring af: "de fractie van CDA zal instemmen met de programmabegroting, maar wordt geacht tegen de belastingverhoging 2019 te stemmen".
- Mevrouw Van der Weide - van 't Hof legt een stemverklaring af: "de fractie van VVD vindt het belangrijk de zorg uit te spreken over hoe de gemeente omgaat met de ambtelijke organisatie".
- Mevrouw Spoelstra legt een stemverklaring af: "de fractie van ChristenUnie zal voor het voorstel stemmen, maar is tegen de wijze waarop de posten Formatie en Trainees zijn samengesteld en had graag een korting op het wegenbeheersplan gevonden".

Zonder hoofdelijke stemming wordt het raadsvoorstel aangenomen.

De motie van de fracties BurgerBelangen Ermelo, Progressief Ermelo en ChristenUnie waarbij het college wordt opgedragen:
Bij de 1e Bestuursrapportage 2019 met een wijziging te komen ten aanzien van de reserve Grondexploitatie, waarbij de bovengrens wordt bepaald op €2 mln en dat deze reserve Grondexploitatie ook bij actieve grondpolitiek ingezet kan worden voor aankopen gronden voor sociale woningbouw.
wordt aangenomen met 15 stemmen voor (fracties Progressief Ermelo, ChristenUnie, BurgerBelangen Ermelo, SGP en VVD) en 6 stemmen tegen (CDA).

Vastgesteld in de openbare vergadering
van 8 november 2018,

mevrouw A.J. van Meerveld,
griffier,

A.A.J. Baars,
voorzitter

Aanbiedingsbrief

Aan de leden van de raad
van de gemeente
E r m e l o

Datum: 18 september 2018

Onderwerp: Programmabegroting 2019-2022

Geachte leden,

Hierbij bieden wij u ter bespreking én vaststelling de Programmabegroting 2019-2022 aan.

In deze Programmabegroting 2019-2022 formuleren wij het voorgenomen beleid voor de komende jaren (en met name voor het begrotingsjaar 2019) en verwoorden wij het financiële perspectief van Ermelo voor de komende jaren.
De begroting is opgebouwd conform de wettelijke en gemeentelijke regelgeving, met inachtneming van de eisen die de provincie Gelderland aan de begroting stelt.

Wettelijk is voorgeschreven dat gemeenten uiterlijk voor 15 november van het voorafgaande jaar de begroting moeten hebben vastgesteld én aangeboden aan de provincie en het CBS.
Vervolgens voert de provincie het financieel toezicht uit en toetst de begroting, waarbij wordt gekeken of de begroting structureel en reëel sluitend is.

Om aan de wettelijke plicht te voldoen is de Programmabegroting 2019-2022 vervaardigd. Dat was dit keer een bijzonder traject. Ermelo is in 1972 een zelfstandige gemeente geworden. Veel voorzieningen, die in de jaren daarna zijn
gerealiseerd (bijvoorbeeld Calluna / scholen / gemeentehuis / wijken), zijn inmiddels 40 jaar oud en dus aan vervanging, renovatie én verduurzaming toe. Er heeft een kanteling plaatsgevonden in de begrotingsbenadering. Voorheen waren we veel terughoudender in de opname van nieuwe kredieten en budgetten in de begroting. Veelal moest er eerst een besluit liggen of het moest al vrij concreet zijn. In de afgelopen 2 jaren is dit met de pijplijnonderwerpen langzaamaan gekanteld naar een meer pro-actieve begrotingsbenadering. Nieuwe ambities, ontwikkelingen en voornemens worden eerder in de begroting opgenomen, vaak al vooruitlopend op inhoudelijke besluitvorming door de raad.
De Kadernota 2019, welke nog was vervaardigd door het vorige college van b&w, was beperkter en minder beleidsmatig dan normaliter van een kadernota mocht worden verwacht. Zo zaten er in het overzicht met de "Pijplijnonderwerpen" nog vele pro memorie (pm-posten). Dit betekende dat er slechts een beperkte kaderstelling door de raad heeft plaatsgevonden. Het jaar 2018 is een verkiezingsjaar. Een nieuwe raadsperiode is aangevangen met een nieuwe raad en een

nieuw college van b&w. Het Coalitieakkoord 2018-2022 "Dichterbij" is budgettair vertaald in deze begroting. De rollen van de raad (kaderstellend) en college van b&w (uitvoerend) zijn in dit coalitieakkoord verwoord. Er zijn nieuwe programma's en speerpunten geformuleerd en vastgesteld door de auditcommissie. De financiële positie van Ermelo staat onder druk, met name ook door de "Pijplijnonderwerpen" én het wegvallen van de opbrengst Precariobelasting. Ook deze beide onderdelen zijn grotendeels opgenomen in deze begroting. Het ambitieniveau van Ermelo is enorm hoog. Dat is budgettair vertaald in deze Programmabegroting 2019-2022. Gevolg is dat de financiële positie verder is verslechterd. Daar staat tegenover dat er in Ermelo veel (nieuwe) voorzieningen voor bedrijven, burgers en bezoekers
worden gerealiseerd. Echter, daar hangt wel een prijskaartje aan, in een tijd dat het spaargeld (reserves) nagenoeg volledig vastligt. Als Ermelo alle ambities wil realiseren, zal lastendrukverhoging onontkoombaar zijn. Deze lastendrukverhoging zou in de eerste jaren enigszins getemperd kunnen worden door te snijden in het ambitieniveau en dus in de uitgaven. In een regulier begrotingstraject spreekt de raad zich uit tijdens de begrotingsbehandeling in november. Wij vinden het echter belangrijk dat de raad eerder de begrotingsinformatie krijgt en eerder aanvullende kaders kan stellen en standpunten kan verwoorden. Hiertoe is op 6 september 2018 een informatieavond gehouden voor de raad. Vervolgens is op 20 september 2018 in de commissie bestuur en middelen een commissievoorstel (overleg met college van b&w) behandeld. De uitkomsten hiervan zijn niet verwerkt in dit begrotingsboekwerk, maar door middel van een addendum (1e begrotingswijziging 2019) toegevoegd aan de begrotingsstukken. Hiermee kan de raad op 1 november 2019 de volledige (aangepaste) Programmabegroting 2019-2022 behandelen én vaststellen.

Met de vaststelling van de Programmabegroting 2019-2022 door de raad wordt bepaald welk beleid Ermelo in 2019 gaat voeren en stelt de raad de bijbehorende budgetten en kredieten beschikbaar. De raad geeft hiermee
het college van b&w de opdracht om de uitvoering in 2019 ter hand te nemen.

Wij stellen voor de Programmabegroting 2019-2022 vast te stellen door:
- Akkoord te gaan met de beleidsmatige inhoud van deze Programmabegroting 2019-2022;
- Akkoord te gaan met de budgettaire uitkomst van deze Programmabegroting 2019-2022;
- De budgettaire uitkomst van de Programmabegroting 2019-2022 vast te stellen.

Het begrotingsboekwerk is beschikbaar via internet ermelo.tlpc.nl. Daarnaast is ook dit jaar weer de Infografics van de Begroting 2019 beschikbaar. In gedrukte vorm wordt het boekwerk niet meer verspreid.

Wij stellen deze Programmabegroting 2019-2022 in handen van de agendacommissie van de raad en stellen voor om de behandeling door de raad te laten plaatsvinden op 18 oktober 2018 (commissie bestuur en middelen) en op 1 november 2018 besluitvormend (raad).

De uitvoering van de door uw raad vastgestelde begroting nemen wij gaarne ter hand, in vertrouwen dat op uw en ons werk Gods zegen rust.

Het college van burgemeester en wethouders van Ermelo,

A.M. Weststrate,	A.A.J. Baars,
secretaris,	burgemeester,

Samenvatting

Inleiding
In deze samenvatting wordt ingegaan op de drie hoofdonderdelen van deze begroting, te weten de programma's, de paragrafen en de financiële begroting.
Telkens wordt kort beschreven waar dit onderdeel over gaat, wat de belangrijkste conclusie is en waar meer gedetailleerdere informatie te vinden is.

Zoals in de vorige Programmabegroting 2018-2021 al werd vermeld is 2018 voor de begroting een belangrijk jaar. De vervaardiging van deze nieuwe Programmabegroting 2019-2022 is beïnvloed door tal van ontwikkelingen. Deze zijn in de Aanbiedingsbrief verwoord. Redenen om het besluitvormingsproces uit te breiden met in september 2018 een informatieavond en een bespreking in de commissie bestuur en middelen. Beide bedoeld om de raad eerder bij de Programmabegroting 2019-2022 te betrekken.

Beleidsbegroting 2019-2022: Programma's
Dit hoofdstuk begint met een inleiding en de huidige portefeuillehouderverdeling. Vervolgens zijn de vier programma's opgenomen en per programma de speerpunten.
In Ermelo is het gebruikelijk om aan het begin van een nieuwe raadsperiode de programmastructuur te herijken. Dat heeft ook dit jaar plaatsgevonden. Nieuwe programma's met nieuwe speerpunten zijn geformuleerd en op 14 juni 2018 door de auditcommissie vastgesteld.
Ermelo kent thans de volgende vier programma's:

- Samen Werken voor Ermelo;
- Samen Leven in Ermelo;
- Samen Wonen in Ermelo;
- Samen Ondernemen in Ermelo.

Elk programma start met een opsomming van de nieuwe speerpunten. Deze nieuwe speerpunten gaan ook gebruikt worden in de bestuursrapportages en overige p&c-documenten.
Per speerpunt zijn verwoord: de onderliggende onderwerpen, wie de portefeuillehouder is, wat we willen bereiken, wat we daarvoor concreet gaan doen, wat de risico's zijn en wat het onderliggende vastgestelde beleid is.
Bij het onderdeel "Wat willen we bereiken" is beschreven wat er aan het einde van deze raadsperiode bereikt moet zijn.
Bij het onderdeel "Wat gaan we daarvoor doen" zijn met name de acties 2019 verwoord.
Naast de speerpunten zijn per programma ook opgenomen de wettelijk voorgeschreven indicatoren, de bij de uitvoering van het beleid betrokken verbonden partijen, de programmabudgetten (baten en lasten), het investeringsplan en ten slotte het autorisatieniveau van de raad. Dit laatste onderdeel betreft het budgetrecht van de raad. Bij de vaststelling van de begroting autoriseert de raad alle exploitatiebudgetten, investeringskredieten en de reserves/voorzieningen. Autoriseren houdt in beschikbaar stellen aan het college van b&w én vrijgeven, waarna wij de uitvoering ter hand nemen. In een aantal gevallen heeft de raad de budgetten en kredieten wel in de begroting opgenomen, maar nog niet vrijgegeven. Deze uitzonderingen zijn bij het desbetreffende programma weergegeven.

Een nadere uitwerking van de programma's vindt u in het hoofdstuk Beleidsbegroting: Programmaplan.

Beleidsbegroting 2019-2022: Paragrafen.
In deze Programmabegroting 2019-2022 zijn uitsluitend de wettelijk voorgeschreven paragrafen opgenomen. Dit zijn:

Paragraaf Lokale heffingen
In deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op de ontwikkeling van de belastingtarieven en -rechten 2019-2022. Basis hiervoor zijn de besluiten inzake de Kadernota 2019, aangevuld met het Dekkingsplan 2019-2022.
Verder wordt een toelichting gegeven op het landelijke en lokale belastinggebied, de kostendekkendheid van de diverse tarieven en de kwijtschelding in Ermelo.
De geraamde opbrengst in 2019 bedraagt € 16,1 mln., tegen € 14,8 mln. ten opzichte van de vastgestelde Programmabegroting 2018.
De grootste belastinginkomsten zijn de OZB, Rioolheffing, Afvalstoffenheffing en Precariobelasting.

Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Beleidsbegroting: Paragrafen (Paragraaf Lokale heffingen).

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing
In deze paragraaf vindt u algemene informatie over risico's in relatie tot weerstandscapaciteit. Ingegaan wordt op een aantal ontwikkelingen, zoals transities Sociaal Domein, Omgevingswet, Vennootschapsbelasting, Algemene uitkering Gemeentefonds en BTW / exploitatie sportaccommodaties.
Ermelo kent momenteel een achtentwintigtal risico's voor een totaalbedrag van € 13,5 mln. Over 2019 heeft Ermelo een beschikbaar weerstandscapaciteit ter grootte van € 12 mln., aflopend naar € 9,8 mln. in 2022. Over 2019 komt het ratio weerstandscapaciteit uit op 5,29 aflopend naar 4,34 in 2022. Met deze ratio blijven wij in de waarderingsklasse A (uitstekend).
In deze paragraaf zijn ook opgenomen de zes wettelijk voorgeschreven kengetallen. Wij scoren

op alle onderdelen in de beste categorie (= A).

Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Beleidsbegroting: Paragrafen (Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing).

Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen
In deze paragraaf wordt ingegaan op het onderhoud van de kapitaalgoederen, zoals wegen, riolering, groen, sportvoorzieningen en gemeentegebouwen. Per onderdeel worden weergegeven de in de begroting opgenomen budgetten en een toelichting op het onderhoud en de actualiteitswaarde van de diverse onderhoudsplannen. In totaal is in 2019 voor € 3,4 mln. aan onderhoudsbudgetten opgenomen. Dit loopt op tot € 3,7 mln. in 2022.
In deze begroting is gefaseerd oplopend naar € 1,1 mln. aan extra structurele budgetten opgenomen voor de verbetering van de kwaliteit van het onderhoud van de openbare ruimte (grijs en groen).

Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Beleidsbegroting: Paragrafen (Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen).

Paragraaf Financiering
Deze paragraaf geeft inzicht in het (verwachte) risicoprofiel van onze gemeente op het terrein van financieringsaspecten. Er wordt ingegaan op het rentebeleid en -ontwikkelingen, onze leningenportefeuille, de renterisiconorm (Ermelo blijft er onder), rentetoerekening aan de producten, uitstaande beleggingen (per 1 januari 2019 € 13 mln.), het schatkistbankieren (per medio 2018 € 6,8 mln.) en de liquiditeitsprognose.
De conclusie is dat Ermelo op deze onderdelen een gering risico loopt.

Ermelo heeft een bescheiden leningenportefeuille. Wij hebben per 1 januari 2019 een drietal aangetrokken geldleningen, met een restantbedrag ter grootte van € 5,8 mln. Op 15 december 2024 zal de laatste van deze vier geldleningen volledig afgelost zijn.
Daar staat tegenover dat, op basis van het omvangrijke investeringspakket, het naar verwachting in 2019/2020 noodzakelijk zal zijn om een nieuwe geldlening ter grootte van € 30 mln. aan te trekken.

Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Beleidsbegroting: Paragrafen (Paragraaf Financiering) en hoofdstuk Financiering (Liquiditeitsprognose).

Paragraaf Verbonden Partijen
Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft.
In Ermelo zijn dit gemeenschappelijke regelingen (GGD NOG, MIZ, ODNV, SNV, VNOG en Streekarchivariaat), vennootschappen (Alliander, BNG, Leisurelands, Vitens en Ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken) en coöperaties (Gastvrije Randmeren).
In de paragraaf is algemene informatie opgenomen met betrekking tot de verbonden partijen. Vervolgens wordt er specifiek op alle verbonden partijen ingegaan.

Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Beleidsbegroting: Paragrafen (Paragraaf Verbonden Partijen).

Paragraaf Grondbeleid
In deze paragraaf is informatie opgenomen omtrent de ontwikkeling en het beheer van diverse complexen binnen de Grondexploitatie, grond- en opstallenbeheer en vastgoed.
Ermelo kent op dit moment de volgende complexen:
- De Verbinding: verwacht exploitatiesaldo € 1.920.000,00 nadelig, waarvoor een voorziening is getroffen.
- Het Trefpunt: nog te realiseren winstneming € 4.774.000,00.
- Veldzicht Noord 4e fase: verwacht exploitatiesaldo € 75.000,00 voordelig.
- De Driesprong: verwacht exploitatiesaldo € 602.000,00 voordelig.
- De Leemkuul: verwacht exploitatiesaldo € 36.000,00 nadelig, waarvoor een voorziening is getroffen.

Het weerstandsvermogen van de Grondexploitatie is uitstekend. Er zijn momenteel geen risico's en de weerstandscapaciteit bedraagt € 7,5 mln.

Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Beleidsbegroting: Paragrafen (Paragraaf Grondbeleid).

Financiële Begroting 2019-2022
In deze Programmabegroting 2019-2022 zijn verwerkt alle budget- en kredietaanpassingen tot en met de 3e Bestuursrapportage 2018, de Kadernota 2019, de Meicirculaire 2018, de pijplijnonderwerpen (volledig geactualiseerd, pm-posten op geld gezet en inclusief budgettaire vertaling van het nieuwe coalitieakkoord), de actualisatie van het investeringsplan en de noodzakelijke actualisaties tijdens de vervaardiging van deze begroting. Tevens is het Dekkingsplan 2019-2022 verwerkt in de begroting.

De financiële positie bestaat uit het totaal van de exploitatiebudgetten (het dagelijks huishoudboekje) en het totaal van de investeringskredieten.
De exploitatiebudgetten (ook wel de jaarlijkse omzet genoemd) bedragen over 2019 € 93,8 mln. (inclusief reserveringen).
De investeringskredieten bedragen over de jaren 2018-2022 (de huidige raadsperiode) in totaliteit € 86 mln.
Dit zijn grote bedragen. Zeker voor Ermelo.

Het ambitieniveau is hoog en dat heeft zijn weerslag op deze programmabegroting. Dit betekent dat er werk aan de winkel is. En ook dat het voorzieningenniveau voor bewoners, bedrijven en bezoekers enorm verbeterd en vergroot gaat worden. Daar hangt echter wel een prijskaartje aan. De tijd dat (nieuwe) voorzieningen betaald konden worden uit het spaargeld (reserves) van Ermelo ligt achter ons.
Willen wij alle ambities daadwerkelijk realiseren dan is het noodzakelijk om de gemeentelijke belastingen stevig te verhogen.
Indien het hoge ambitieniveau en dus het uitgavenniveau beperkt gaan worden, dan kan dit betekenen dat de lastendrukverhoging ook enigszins beperkt kan worden.
Keuzes zullen gemaakt moeten worden.

Duidelijk is dat de financiële positie onder druk staat. Het gegeven dat Ermelo een financieel gezonde gemeente is, is geen vanzelfsprekendheid meer. Daar moet aan gewerkt worden. Alertheid blijft geboden.
De besluiten van de raad met betrekking tot deze Programmabegroting 2019-2022 zijn van wezenlijke invloed op de financiële positie.

De budgettaire uitkomst van de exploitatiebudgetten ziet er als volgt uit:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	2019	2020	2021	2022
Budgettaire startpositie na Kadernota 2019 en 3e Bestuursrapportage 2018	-1.292 V	-753 V	-840 V	650 N
Uitkomst Programmabegroting 2019-2022:				
* Pijplijnonderwerpen	1.553 N	1.743 N	2.384 N	3.001 N
* Overige aanpassingen	-13 V	-754 V	-509 V	58 N
Budgettaire uitkomst na Programmabegroting 2019-2022	**248 N**	**236 N**	**1.035 N**	**3.709 N**
Correctie op Kadernota 2019:				
* Compensatie wegvallen Precariobelasting	334 N	668 N	1.001 N	1.335 N
Nog te dekken budgettaire tekorten	**582 N**	**904 N**	**2.036 N**	**5.044 N**
Dekkingsplan 2019-2022:				
* Compensatie Precariobelasting (door lastendrukverhoging)				
* Afschaffen Hondenbelasting (verlaging lastendruk)				
* Compensatie afschaffen Hondenbelasting (door lastendrukverhoging)	-334 V 169 N	-668 V 169 N	-1.002 V 169 N	-1.336 V 169 N
* Compensatie voorzieningen-/ambitieniveau (door lastendrukverhoging)	-169 V -191 V	-169 V -466 V	-169 V -758 V	-169 V -1.222 V
* Budgettair voordeel 2020 naar 2021		230 N	-230 V	
* Incidentele beschikking over de Algemene reserve (vrij besteedbaar)	-57 V		-46 V	
* Stelpost Nieuwe Ombuigingen 2022 (nog te concretiseren / realiseren)				-2.486 V
Budgettaire einduitkomst Programmabegroting 2019-2022	**0**	**0**	**0**	**0**

Belangrijk is dat de Begroting 2019 structureel en reëel sluitend is. Dit houdt in dat alle structurele lasten 2019 zijn gedekt door structurele inkomsten 2019. Daarnaast zijn de ramingen 2019 realistisch.
De Begroting 2019 is ook in totaliteit budgettair sluitend. Dit is één van de voorwaarden om voor repressief toezicht (= toezicht achteraf) door de provincie Gelderland in aanmerking te komen.

Ook de begrotingsjaren 2020 en 2021 zijn budgettair sluitend.
Dit geldt niet voor het begrotingsjaar 2022. De Begroting 2022 is sluitend gemaakt door opname van een stelpost Nieuwe Ombuigingen / Bezuinigingen 2022 ter grootte van € 2.486.000,00. Deze stelpost zal in de komende periode geconcretiseerd moeten worden en vervolgens nog moeten worden gerealiseerd.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het Dekkingsplan 2019-2022 voornamelijk bestaat uit stevige lastendrukverhogingen.

Deze budgettaire uitkomst is een momentopname. Het is de stand per begin augustus 2018. De budgettaire positie van onze gemeente is doorlopend aan wijzigingen onderhevig.

Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Budgettaire uitkomst (Budgettaire startpositie, Budgettaire uitkomst na Programmabegroting 2019-2022, Onderwerpen "in de pijplijn", Overzicht van baten en lasten en Toelichting op het overzicht van baten en lasten)

Provinciaal toezicht
Ermelo valt sinds jaar en dag onder het repressief provinciale toezicht. Dit is de meest gunstige toezichtsvorm, zijnde toezicht achteraf.
De provincie Gelderland stelt een aantal voorwaarden om ook over 2019 onder het repressieve toezicht te blijven vallen.
De belangrijkste voorwaarde is dat de Begroting 2019 structureel en reëel in evenwicht is. Daaraan wordt voldaan. Wij gaan er van uit dat Ermelo ook in het jaar 2019 blijft vallen onder het repressieve toezicht.

Een nadere toelichting vindt u in hoofdstuk Budgettaire uitkomst (Provinciaal toezicht en Overzicht van baten lasten).

Investeringsplan 2018-2028
Ermelo kent een hoog ambitieniveau. Dat uit zich onder andere in een omvangrijk investeringsplan. In deze begroting is opgenomen het geactualiseerde Investeringsplan 2018-2028. Over deze jaren is in totaliteit voor
€ 98 mln. aan investeringskredieten opgenomen. Dit bedrag is enorm. In de vorige Programmabegroting 2018-2021 was dit nog € 73 mln.
Beperken we ons tot de jaren 2018-2022 (raadsperiode) dan bedraagt het totale investeringsniveau € 86 mln.

De belangrijkste en grootste investeringen bevinden zich binnen het programma Samen Leven in Ermelo (onderwijs, sport en cultuur) en het programma Samen Wonen in Ermelo (verkeer en vervoer, Kerkdennen, Centrumontwikkeling, riolering en starters-/blijvers-/duurzaamheidsleningen).

Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Financiële positie: Investeringen (Investeringsplan en Overzicht investeringen per programma).

Reservepositie
De reservepositie van Ermelo bestaat uit het totaal van alle reserves en voorzieningen. De reservepositie is opgebouwd uit de algemene reserves, (beklemde) bestemmingsreserves en voorzieningen.
Ermelo kent sinds jaar en dag een ruime reservepositie. Zeg maar spaargeld. Echter door genomen raadsbesluiten ligt een groot deel van de reservepositie thans vast en zal de reservepositie de komende jaren langzaam maar zeker gaan afnemen. Wel staan daar dan nieuwe voorzieningen tegenover.

De reservepositie ziet er thans als volgt uit:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	Rek. 2017 (31-12-2017)	Begroting 2019 (1-1-2019)	Begroting 2022 (31-12-2022)	Daadwerkelijk nog vrij besteedbaar
Algemene reserves	13.440	18.214	6.886	636
Beklemde bestemmingsreserve	17.195	18.815	29.770	500
Overige bestemmingsreserves	19.413	8.008	2.744	2.403
Voorzieningen	14.886	14.493	16.166	0
Totaal reservepositie	**64.934**	**59.530**	**55.566**	**3.539**

De conclusie is dat de reservepositie van Ermelo op zich goed blijft, ondanks dat het totaalbedrag in de komende jaren als gevolg van het hoge investeringsniveau afneemt. Een groot deel van de reservepositie ligt echter vast in de vorm van beklemde bestemmingsreserves en voorzieningen. Meest belangrijk is echter de omvang van de nog vrij te besteden reserves en voorzieningen. Uit de bovenstaande tabel blijkt dat er nog een incidenteel bedrag ter grootte van € 3,5 mln. vrij te besteden is door de raad.
Zodra de winstneming Het Trefpunt daadwerkelijk is gerealiseerd kan dit bedrag mogelijk nog aangevuld worden met naar schatting € 4,7 mln.
Gezien deze cijfers moge duidelijk zijn dat de rek binnen de reservepositie er wel uit is.

Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Financiële positie: Reserves en voorzieningen (Algemene informatie, Reservepositie, Overzicht verloop reserves en voorzieningen, Overzicht van structurele toevoegingen aan reserves en Overzicht van structurele onttrekkingen aan reserves).

Taakstellingen
Ermelo heeft de afgelopen jaren omvangrijke bezuinigings- en ombuigingstrajecten doorlopen. De totale taakstelling bedroeg € 9,6 mln. structureel. Hiervan is inmiddels 98,9% ook daadwerkelijk gerealiseerd.
Het restant ter grootte van € 108.000,00 met ingang van 2021 op het onderdeel Accommodatiebeleid 2012 (sportaccommodaties) moet nog gerealiseerd worden.
Daarnaast zijn er in de begroting taakstellingen aanwezig met betrekking tot het Sociaal Domein ter grootte van € 3,4 mln. Dit betreft de WMO (Regeling tegemoetkoming zorgkosten chronisch zieken en mensen met een beperking) en vooral het Jeugdbeleid.
In deze Programmabegroting is in het begrotingsjaar 2022 nog een nieuwe stelpost Nieuwe Ombuigingen 2022 ter grootte van € 2,5 mln. opgenomen. Deze moet nog geconcretiseerd en vervolgens gerealiseerd worden.

Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Financiële positie: Taakstellingen in de begroting (Overzicht taakstellingen).

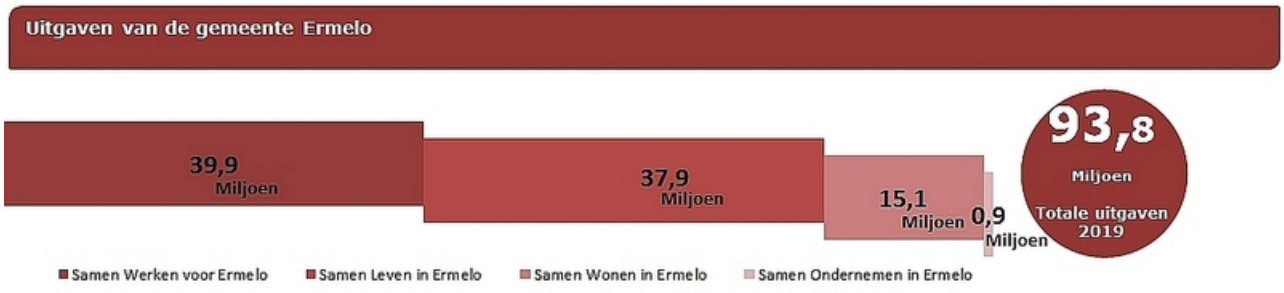
Emu-begroting
In deze begroting is opgenomen de berekening van het EMU-saldo. Dit wordt bepaald op kasbasis (dus de liquide geldstromen). Ermelo verwacht in de komende jaren een EMU-tekort. De reden is met name het omvangrijke investeringspakket. Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Financiële positie (EMU-begroting).

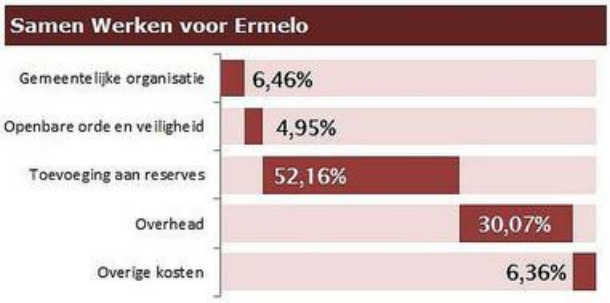
Lastendruk Ermelo
Om aan het hoge ambitieniveau van de Programmabegroting 2019-2022 uitvoering te kunnen geven is het onontkoombaar om over te gaan tot een stevige verhoging van de lastendruk in de komende komende jaren.

Deze verhoging kan beperkt worden indien het hoge ambitie- en dus uitgavenniveau naar beneden wordt bijgesteld.

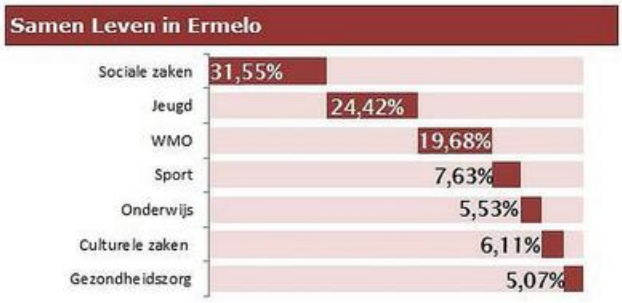
Een nadere toelichting vindt u in hoofdstuk Financiële positie: Toelichting op de financiële positie (Tarievenbeleid).

Begroting in het kort

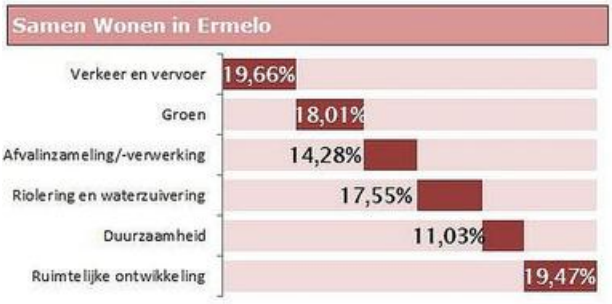

	Totaal	Inwoner
Gemeentelijke organisatie	€ 2.576.000	€ 96
Openbare orde en veiligheid	€ 1.975.000	€ 74
Toevoeging aan reserves	€ 20.799.000	€ 776
Overhead	€ 11.990.000	€ 448
Overige kosten	€ 2.534.000	€ 95
	€ 39.874.000	€ 1.488

	Totaal	Inwoner
Sociale zaken	€ 11.959.000	€ 446
Jeugd	€ 9.256.000	€ 345
WMO	€ 7.459.000	€ 278
Sport	€ 2.893.000	€ 108
Onderwijs	€ 2.095.000	€ 78
Culturele zaken	€ 2.316.000	€ 86
Gezondheidszorg	€ 1.922.000	€ 72
	€ 37.900.000	€ 1.415

	Totaal	Inwoner
Verkeer en vervoer	€ 2.976.000	€ 111
Groen	€ 2.726.000	€ 102
Afvalinzameling/-verwerking	€ 2.162.000	€ 81
Riolering en waterzuivering	€ 2.657.000	€ 99
Duurzaamheid	€ 1.669.000	€ 62
Ruimtelijke ontwikkeling	€ 2.948.000	€ 110
	€ 15.138.000	€ 565

	Totaal	Inwoner
Toerisme en recreatie	€ 590.000	€ 22
Economische zaken	€ 283.000	€ 11
	€ 873.000	€ 33

Inkomsten van de gemeente Ermelo

Gemeentelijke belastingen

			Inwoner
OZB	€ 7.115.000	€	266
Rioolheffing	€ 2.866.000	€	107
Afvalstoffenheffing	€ 1.771.000	€	66
Toeristenbelasting	€ 398.000	€	15
Forensenbelasting	€ 964.000	€	36
Reclamebelasting	€ 57.000	€	2
Precariorechten	€ 1.374.000	€	51
Leges omgevingsvergunningen	€ 566.000	€	21
Leges welstand	€ 66.000	€	2
Begraafplaatsrechten	€ 372.000	€	14
Burgeraangelegenheden	€ 474.000	€	18
Overige lokale heffingen	€ 49.000	€	2
Gemeentelijke belastingen	**€**		**16.072.000**

Andere inkomstenbronnen

	Totaal		Inwoner
Bijdragen uit reserves / voorzieningen	€22.287.000	€	832
Rente-/winstopbrengsten	€ 1.197.000	€	45
Verhuur en overige opbrengsten accommodaties	€ 1.286.000	€	48
BTW in heffingen	€ 946.000	€	35
Mutaties Grondexploitatie	€ 207.000	€	8
Pachtopbrengsten	€ 323.000	€	12
Overige inkomsten	€ 1.146.000	€	43
Andere inkomstenbronnen	**€**		**27.392.000**

Beleidsbegroting: Programmaplan

Inleiding

Het programmaplan is hét onderdeel van de programmabegroting waarin de raad zijn sturende invloed op hoofdlijnen (kaderstelling) naar het college van b&w invult. Het programmaplan wordt ook wel het beleidsdeel van de programmabegroting genoemd. Tegelijk is daarmee het programmaplan ook hét basisdocument aan de hand waarvan de raad zijn controlerende taak gedurende het lopende begrotingsjaar uitoefent.

Het programmaplan is voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
Het dient te bestaan uit twee delen, te weten:

- de raadsprogramma's;
- het overzicht Algemene Dekkingsmiddelen (inclusief Overhead, Vennootschapsbelasting en de stelpost Onvoorzien). Het overzicht maakt onderdeel uit van het programma Samen Werken voor Ermelo.

Het is gemeenten vrij om te bepalen welke programma's gehanteerd worden. Wel is voorgeschreven dat per programma de vier "W's" opgenomen moeten worden. Dit zijn:

- Wat willen wij bereiken?
- Wat gaan wij daarvoor doen?
- Wie zijn daarbij betrokken?
- Wat hebben wij er voor over?

De programma's bestaan uit de volgende onderdelen:

- Algemeen
  Hierin wordt weergegeven onder welke raadscommissie dit programma valt en wie de betrokken portefeuillehouders zijn.
- Programmadoelstelling
  Hierin staat de formulering van het doel van het programma.
- Beleidsdoelstellingen
  Hierin zijn alle speerpunten uit het Collegeprogramma 2018-2022 opgenomen. Per speerpunt is verwoord wat wij willen bereiken en wat wij daarvoor gaan doen. Daarnaast ook de bijbehorende risico's en het vastgestelde beleid. In deze beleidsnota's vindt u het achterliggende Ermelose beleid.
- Indicatoren
  Opgenomen zijn de indicatoren die wettelijk zijn voorgeschreven.
- Wie zijn daarbij betrokken
  Hierbij is een opsomming weergegeven van de Verbonden partijen, die betrokken zijn bij de uitvoering van het beleid dat onder het desbetreffende programma valt.
- Wat hebben we er voor over:
  - Budgettaire uitkomst exploitatie;
  Hierin hebben wij de meest actuele exploitatiebudgetten (lasten en baten) per programma op basis van bestaand en nieuw beleid (uitgesplitst naar baten en lasten) voor de jaren 2019 tot en met 2022 opgenomen.
  - Investeringsplan;
  In dit overzicht hebben wij het totaal van de investeringskredieten (uitgaven en inkomsten) vermeld, die in de jaren 2019 tot en met 2022 in deze begroting zijn opgenomen. Tevens is een doorklik mogelijkheid opgenomen waarmee het detail investeringsplan geraadpleegd kan worden.
  - Autorisatieniveau raad;
  Hierin verwoorden wij in hoeverre de raad de budgetten en investeringskredieten heeft geautoriseerd (beschikbaar heeft gesteld). In principe autoriseert de raad de budgetten op programmaniveau, maar het is mogelijk om dit op een lager niveau te doen. Dit is bijvoorbeeld in Ermelo gebeurd voor de Grondexploitatie. Daarnaast autoriseert de raad alle afzonderlijke investeringskredieten. De raad kan bepalen dat een krediet wel wordt geautoriseerd, maar nog niet wordt vrijgegeven. Indien dit het geval is, hebben wij dit expliciet verwoord in deze begroting. In dat geval moet het college van b&w eerst naar de raad voordat het krediet besteed mag worden. Ten slotte autoriseert de raad de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves en voorzieningen.

Portefeuilleverdeling

Binnen het college van burgemeester en wethouders zijn de taken als volgt verdeeld:

Burgemeester dhr. A.A.J. Baars

- Beleidscoördinatie, Algemene en bestuurlijke zaken
- Politie, Brandweer, openbare orde en veiligheid
- Wettelijke taken van Toezicht en handhaving (Handhavingsoverleg)
- Bestuur Stichting Collectieve beveiliging Ermelo
- Communicatie en vertegenwoordiging (Media beleid)
- Nutsbedrijven
- Asielbeleid
- AB lid VNOG
- Bestuur RNV (in liquidatiefase)

Wethouder dhr. A.L. Klappe

- RO, Wonen, Groen, Sport, Burger-Overheidsparticipatie. Loco-burgemeester 1
- Ruimtelijke ordening
- Grondzaken (beleid)
- Volkshuisvesting
- Programma Centrum
- Landschap en Omgevingsgroen
- Omgevingswet
- Gezondheid in relatie tot Omgevingswet *)
- Sport
- Burger en Overheidsparticipatie

Wethouder dhr. W. Vogelsang

- Onderwijs, Verkeer, Financiën, Grond, Gebouwen, Bedrijfsvoering. Loco-burgemeester 2
- Onderwijs
- Accommodatiebeleid
- Financiën, belastingen
- Verkeer en Vervoer (inclusief GVVP)
- Grondzaken (exploitatie)
- Bedrijfsvoering (Personeel en organisatie, ICT, bestuur Meerinzicht)
- Vergunningverlening WABO
- Bestuur SDV (in liquidatiefase

Wethouder dhr. L.A. van der Velden

- Economie, Duurzaamheid, Openbare ruimte. Loco-burgemeester 3
- Economie
- Werkgelegenheid en arbeidsmarktbeleid
- Participatiewet (werk en inkomen)
- AvA InclusiefGroep
- Inkoopbeleid
- Openbare ruimte
- Duurzaamheid en Milieu
- Water
- Algemeen bestuur Omgevingsdienst Veluwe
- Diakonaal Platform (samen met wethouder dhr. J.A. de Haan)

Wethouder dhr. dr. J.A de Haan

- Kunst en Cultuur, Toerisme, Zorg, Welzijn, Organisatie. Loco-burgemeester 4
- Monumentenbeleid
- Strategische Alliantie Veluwe Noord
- Participatiewet (maatschappelijke participatie)
- Toerisme en Recreatie
- Vitale Vakantieparken
- Coöperatie gastvrije randmeren
- Gezondheidszorg *)
- Bestuur GGD
- Sociaal Cultureel werk
- Maatschappelijke doelgroepen
- WMO, programma Sociaal
- Projectwethouder wijkgericht werken
- Mantelzorg
- Vrijwilligerswerk
- Jeugdzorg
- Kunst en Cultuur
- Streekarchivariaat
- Organisatieontwikkeling en dienstverlening
- Diakonaal Platform (samen met wethouder dhr. L.A. van der Velden)

**) Gezondheidszorg wordt gesplitst in:*

- deel Omgevingswet (fysieke ruimte beter kunnen benutten om sociale doelstellingen te ondersteunen);

- deel gezondheidszorg (taken in het kader van preventie, zorg en ondersteuning inwoners).

De heer A.M. Weststrate
Gemeentesecretaris / Algemeen directeur

Projecten	Projectwethouder	Portefeuillewethouder
Ontwikkeling grote zorgterreinen	W. Vogelsang	A.L. Klappe
Markt	J. A. de Haan	A.L. Klappe
Calluna-Zanderij	L.A. van der Velden	A.L. Klappe
Strand Horst	J. A. de Haan	A.L. Klappe
Maatschappelijke raadsprogramma / bestuurlijke vernieuwing	W. Vogelsang	J. A. de Haan
Dialoog	A.L. Klappe	J. A. de Haan
Kerkdennen bedrijventerrein	A.L. Klappe	L.A. van der Velden
De Enk	W. Vogelsang	A.L. Klappe
Tonselse Veld (middengebied) / Haspel	A.L. Klappe	L.A. van der Velden
Transformatie Vakantieparken	A.L. Klappe	J. A. de Haan

De projectwethouders werken als duo samen met de portefeuillewethouders. De laatste heeft een coördinerende rol. Er is jaarlijks een college-evaluatie over functioneren, portefeuilleverdelingen mogelijk nieuwe portefeuilles.

Programma Samen Werken voor Ermelo

Algemeen

Programma Samen Werken voor Ermelo bestaat uit onderstaande speerpunten, onder elk speerpunt zijn de onderwerpen opgenomen die hierop betrekking hebben.

1. Bestuurlijke vernieuwing
2. Burger- en Overheidsparticipatie
3. Netwerkgemeente
4. Openbare Orde en Veiligheid
5. Financiën

Bestuurlijke vernieuwing

Onderwerp	Portefeuillehouder	Projectwethouder
Maatschappelijk raadsprogramma / Bestuurlijke vernieuwing	Hans de Haan	Wouter Vogelsang
Beleidscoördinatie / Algemene en Bestuurlijke Zaken	André Baars	
Organisatieontwikkeling	Hans de Haan	
Dienstverlening	Hans de Haan	

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
De samenleving verandert snel: van verticaal naar horizontaal, van een klassieke zuilensamenleving naar een netwerksamenleving. Lokale ontwikkelingen ontstaan niet meer op basis van centraal gezag, maar door verbindingen van mensen (in organisaties). De klassieke uitoefening van macht vanuit één plaats wordt in hoog tempo ingeruild voor het georganiseerd delen van kennis en energie en verbindingen vanuit alle hoeken van de Ermelose samenleving. Wij typeren de beoogde bestuursstijl van het college van burgemeester en wethouders dan ook als besturen in een netwerker- en verbinderstijl. Een team dat inspeelt op, en als partner samenwerkt en meedenkt met inwoners, ondernemers, gemeenschappen, maatschappelijke organisaties en instellingen, de gemeenteraad en de ambtelijke organisatie. In strikt bestuurlijke termen is het college de uitvoerder van de opvattingen van de gemeenteraad en zo willen we dat ook dagelijks doen. Dat vraagt van ons dat we open en gelijkwaardig samenwerken met alle 21 raadsleden en alle 5 collegeleden.

Wat willen we?
- Een sterke raad, in positie als beleidsbepaler.
- Een college dat inspireert en dienend is aan de raad en de inwoners van Ermelo.
- Bewoners aan het woord.
- Respectvolle behandeling van inwoners en organisaties in directe contacten.
- Snellere besluitvormingsprocessen, door meer keuzes / verantwoordelijkheid.

We gaan afhankelijk van het onderwerp vóór het maken van plannen overleggen met inwoners, ondernemers en organisaties. We gaan de communicatie met de inwoners interactief en ronduit aantrekkelijk maken. Het gezamenlijk opstellen van een maatschappelijk raadsprogramma is daar een voorbeeld van. We zoeken naar vernieuwende en vergaande vormen van inwonersparticipatie. We vernieuwen de besluitvormingsprocessen waarbij de invloed van "de samenleving" versterkt wordt. Dit vereist duidelijke kaders en daadkrachtig bestuur.
De Omgevingswet willen we ontwikkelen als een sturingsinstrument dat de Ermelose samenleving uitnodigt tot het (mee)maken en mee bepalen van plannen. Een "ja, mits" in plaats van "nee, tenzij" houding past daar goed in. We willen uitnodigend en open in gesprek gaan met inwoners, ondernemers en organisaties. Onder andere door maandelijks maatschappelijke tafels te organiseren. Een tafel waar gepraat wordt, een kleine hap gegeten, waar een concreet actueel onderwerp centraal staat of soms een open agenda. Natuurlijk niet in het gemeentehuis, maar op locatie.
We voeren het "Starten vóór de Start"-principe in, dat wil zeggen dat we eerst met inwoners, ondernemers en organisaties gaan praten voordat we de eerste kaders of pennenstreken voor een plan of beleid op papier zetten. Om de positie van de raad te versterken willen we in het voorbereidende werk van het college voor de raad, vaker met keuzescenario's komen in plaats van met één oplossingsvariant.

De bestuurlijke vernieuwing en de ontwikkeling van de ambtelijke organisatie versterken elkaar. De ambtelijke organisatie moet daartoe kwantitatief en kwalitatief voldoende zijn toegerust.

Een maatschappelijk raadsprogramma is een raadsbreed akkoord op inhoud, waaraan alle fracties hebben meegewerkt en dat door alle fracties is vastgesteld. Er is in de uitwerking geen sprake van coalitie en oppositie. Daarnaast is het akkoord tot stand gekomen met de actieve inbreng van de samenleving in al haar geledingen. Doel is om een akkoord tussen politiek en samenleving op te stellen, over de ambities voor Ermelo. Hiermee heeft de raad sturing op de eigen agenda. De mate waarin het maatschappelijk raadsprogramma zich richt op inhoudelijke onderwerpen, procesafspraken en een strategische agenda wordt in overleg met de raad bepaald. De inhoudelijke onderwerpen voor het maatschappelijk raadsprogramma worden aangedragen door alle raadsfracties. Rond -door de raad bepaalde- onderwerpen met grote maatschappelijke impact zullen interactieve gespreksronden plaatsvinden tussen raad en samenleving. Alle andere onderwerpen voor het maatschappelijk raadsprogramma worden door de consultatief besproken met inwoners, ondernemers en organisaties. De politieke uitkomst van deze gesprekken wordt bepaald door de gehele raad en vindt zijn beslag in het maatschappelijk raadsprogramma.

Programmabegroting 2019-2022
Wij willen werk gaan maken van de bestuurlijke vernieuwing door onder andere het opstellen van een maatschappelijk raadsprogramma en het vooraf betrekken van de raad en inwoners bij majeure opgaven.

Wat gaan we daarvoor doen

- In 2018 wordt een start gemaakt met het maatschappelijk raadsprogramma. Als eerste onderwerp voor dit programma is groen in de leefomgeving gekozen. De raad gaat met inwoners, organisaties en verenigingen in gesprek om samen te komen tot een invulling van dit thema. Het traject wordt na afloop geëvalueerd. Aan de hand van de evaluatie en de opgedane ervaring wordt gekozen voor een volgend onderwerp voor het maatschappelijk raadsprogramma in 2019.
- Wij starten in 2019 met de werving van trainees en structurele formatie om de opgaven vanuit het coalitieakkoord goed uit te kunnen voeren. De afgelopen jaren is veel inhuur gepleegd. Dit is relatief duur en zorgt door het flexibele karakter voor weinig vastigheid. Daarom willen we nu de structurele formatie op orde brengen en met trainees onze toekomstbestendigheid (streven naar een evenwichtige leeftijdsopbouw) en de behoefte aan een stimulans aan nieuwe werkwijzen en ideeën een impuls geven.
- Wij geven in 2019 uitvoering aan vastgestelde visie op dienstverlening en participatie. Wij gaan voor een Beter Ermelo en uitstekende dienstverlening aan en samenwerking met onze inwoners, bedrijven, organisaties en ons bestuur is leidend bij alles wat wij doen. Ermelo blijft zich zo onderscheiden als een gemeente waar het beter wonen, werken en verblijven is. Belangrijke keuze in de dienstverlening is dat wij meer willen inzetten op de doorontwikkeling van de digitale dienstverlening. Door meer diensten en producten digitaal aan te bieden ontstaat ruimte voor een individuele benadering van onze inwoners, bedrijven en organisaties en het implementeren van participatie.
- De bestuurlijke vernieuwing en de ontwikkeling van de ambtelijke organisatie versterken elkaar. De ambtelijke organisatie moet daartoe kwantitatief en kwalitatief voldoende zijn toegerust. De organisatie is volop in ontwikkeling en hierop wordt de komende periode ook stevig ingezet.

Risico's

Beleidsmatige risico's
N.v.t.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:

Tabel in Naris opgenomen financiële risico's

Speerpunt	Nr in Naris	Risicogebeurtenis	Gevolg	Kans	Gevolg
Bestuurlijke vernieuwing	R19	Voortijdige functiebeëindiging van een wethouder (óf wachtgelder).	Geld - Het uitbetalen van wachtgeld, een arbeidsongeschiktheidsuitkering of een levenslang nabestaandenpensioen aan de achterblijvende partner.	10%	150.000
Bestuurlijke vernieuwing	R209	Niet voldoen aan de bepalingen van de Algemene Verordening Gegevensbescherming	Geld - Een boete van de Autoriteit Persoonsgegevens (max. € 20 mio of 4% van het omzettotaal).	10%	3.600.000

Vastgesteld beleid

N.v.t.

Burger- en Overheidsparticipatie

Onderwerp	Portefeuillehouder
Dienstverlening en Participatie	Hans de Haan / Laurens Klappe
Burger- en Overheidsparticipatie	Laurens Klappe
Diakonaal platform	Hans de Haan / Leo van der Velden
Wijkgericht werken	Hans de Haan
Communicatie / Vertegenwoordiging (MediaBeleid)	André Baars

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Samenspel raad en college
De samenleving verandert snel: van verticaal naar horizontaal, van een klassieke zuilensamenleving naar een netwerksamenleving. Lokale ontwikkelingen ontstaan niet meer op basis van centraal gezag, maar door verbindingen van mensen (in organisaties). De klassieke uitoefening van macht vanuit één plaats wordt in hoog tempo ingeruild voor het georganiseerd delen van kennis en energie en verbindingen vanuit alle hoeken van de Ermelose samenleving. Wij typeren de beoogde bestuursstijl van het college van burgemeester en wethouders dan ook als besturen in een netwerker- en verbinderstijl. Een team dat inspeelt op, en als partner samenwerkt en meedenkt met inwoners, ondernemers, gemeenschappen, maatschappelijke organisaties en instellingen, de gemeenteraad en de ambtelijke organisatie. In strikt bestuurlijke termen is het college de uitvoerder van de opvattingen van de gemeenteraad en zo willen we dat ook dagelijks doen. Dat vraagt van ons dat we open en gelijkwaardig samenwerken met alle 21 raadsleden en alle 5 collegeleden.

Wat willen we?
- Een sterke raad, in positie als beleidsbepaler.
- Een college dat inspireert en dienend is aan de raad en de inwoners van Ermelo.
- Bewoners aan het woord.
- Respectvolle behandeling van inwoners en organisaties in directe contacten.
- Snellere besluitvormingsprocessen, door meer keuzes / verantwoordelijkheid.

Bestuurlijke vernieuwing
We gaan afhankelijk van het onderwerp vóór het maken van plannen overleggen met inwoners, ondernemers en organisaties. We gaan de communicatie met de inwoners interactief en ronduit aantrekkelijk maken. Het gezamenlijk opstellen van een maatschappelijk raadsprogramma is daar een voorbeeld van. We zoeken naar vernieuwende en vergaande vormen van inwonersparticipatie. We vernieuwen de besluitvormingsprocessen waarbij de invloed van "de samenleving" versterkt wordt. Dit vereist duidelijke kaders en daadkrachtig bestuur.
De Omgevingswet willen we ontwikkelen als een sturingsinstrument dat de Ermelose samenleving uitnodigt tot het (mee)maken en mee bepalen van plannen. Een "ja, mits" in plaats van "nee, tenzij" houding past daar goed in. We willen uitnodigend en open in gesprek gaan met inwoners, ondernemers en organisaties. Onder andere door maandelijks maatschappelijke tafels te organiseren. Een tafel waar gepraat wordt, een kleine hap gegeten, waar een concreet actueel onderwerp centraal staat of soms een open agenda. Natuurlijk niet in het gemeentehuis, maar op locatie.
We voeren het "Starten vóór de Start"-principe in, dat wil zeggen dat we eerst met inwoners, ondernemers en organisaties gaan praten voordat we de eerste kaders of pennenstreken voor een plan of beleid op papier zetten. Om de positie van de raad te versterken willen we in het voorbereidende werk van het college voor de raad, vaker met keuzescenario's komen in plaats van met één oplossingsvariant.
De bestuurlijke vernieuwing en de ontwikkeling van de ambtelijke organisatie versterken elkaar. De ambtelijke organisatie moet daartoe kwantitatief en kwalitatief voldoende zijn toegerust.

Programmabegroting 2019-2022
We willen deze raadsperiode aan de slag met het maatschappelijk raadsprogramma. Als raad willen we ervaring opdoen met het in gesprek gaan met onze inwoners en met de input die hieruit komt geven we als raad kaders mee te geven aan het college. Doel is om een akkoord tussen politiek en samenleving op te stellen over de ambities voor Ermelo. Het eerste onderwerp van het maatschappelijk raadsprogramma is (omgevings)groen en zal in september 2018 van start gaan. Ook wordt dan gevraagd naar input vanuit de samenleving om de volgende onderwerpen te bepalen. Na het eerste onderwerp zullen meerdere onderwerpen volgen.

Wat gaan we daarvoor doen

1. We willen de website meer toegankelijk maken voor onze inwoners, bedrijven en organisaties.
2. Om meer vorm te geven aan participatie willen we voor zover als mogelijk, gebruik maken van samenwerkingplaforms via de website.
3. We willen stakeholders en netwerk partners voor zover als mogelijk mee nemen bij het opstellen en/of vorm geven van nieuw beleid.
4. Samen met onze inwoners, bedrijven en organisaties willen wij diverse "klantreizen" organiseren om daarmee het interne proces te verbeteren en de dienstverlening aan onze inwoners te vergroten.
5. Twee keer per jaar wordt overleg gevoerd tussen het college en het diaconaal platform.

Risico's

Beleidsmatige risico's
N.v.t.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:
N.v.t.

Vastgesteld beleid

Visie op dienstverlening en participatie

- I&A-plan (2005);
- Herziening visie informatie architectuur digitale dienstverlening (2010);
- Eerste versie kwaliteitshandvest (2008);
- Communicatieplan gemeenteraad (2006);
- Organisatieverordening Gemeenteraad (2012);
- Rapport en evaluatie van de werkgroep kaders (2008 en 2011);
- Notitie: De raad en zijn griffie (2009);
- Verordening op de auditcommissie (2009);
- Werkwijze en Vergaderstructuur Raad (2011);
- Communicatiekader en uitgangspunten (2016).

Netwerkgemeente

Onderwerp	Portefeuillehouder
Netwerkgemeente	Hans de Haan
Bedrijfsvoering (p&0 / ict / MIZ)	Wouter Vogelsang
Bestuur Stichting Collectieve beveiliging Ermelo	André Baars
Streekarchivariaat	Hans de Haan
Bestuur SDV (in liquidatie)	Wouter Vogelsang
Bestuur GGD	Hans de Haan
Algemeen Bestuur ODNV	Leo van der Velden
Algemeen Bestuur VNOG	André Baars
Bestuur RNV (in liquidatie)	André Baars
Nutsbedrijven	André Baars

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
De samenleving verandert snel: van verticaal naar horizontaal, van een klassieke zuilensamenleving naar een netwerksamenleving. Lokale ontwikkelingen ontstaan niet meer op basis van centraal gezag, maar door verbindingen van mensen (in organisaties). De klassieke uitoefening van macht vanuit één plaats wordt in hoog tempo ingeruild voor het georganiseerd delen van kennis en energie en verbindingen vanuit alle hoeken van de Ermelose samenleving. Wij typeren de beoogde bestuursstijl van het college van burgemeester en wethouders dan ook als besturen in een netwerker- en verbinderstijl. Een team dat inspeelt op, en als partner samenwerkt en meedenkt met inwoners, ondernemers, gemeenschappen, maatschappelijke organisaties en instellingen, de gemeenteraad en de ambtelijke organisatie. In strikt bestuurlijke termen is het college de uitvoerder van de opvattingen van de gemeenteraad en zo willen we dat ook dagelijks doen. Dat vraagt van ons dat we open en gelijkwaardig samenwerken met alle 21 raadsleden en alle 5 collegeleden.

Programmabegroting 2019-2022
Op 9 november 2017 heeft de gemeenteraad de definitieve visie op netwerkgemeente Ermelo vastgesteld:
- Wij doen ons werk in het midden van de samenleving, voor en mét de Ermelose samenleving.
- Wij zijn ons bewust van de veranderende rol van de gemeentelijke overheid als gevolg van de veranderingen in onze samenleving.
- Wij willen een partnerschap met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen.
- Wij creëren ruimte voor meer eigen initiatief en verantwoordelijkheid.
- Wij willen met een frisse blik naar de dingen kijken: oplossingsgericht en innovatief.
- Voorafgaand aan initiatieven wordt afgewogen of dit samen met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners kan worden ontwikkeld (en zijn hierbij steeds helder over rollen, verwachtingen en verantwoordelijkheden van alle partijen).
- Wij zijn daarbij voorwaardenscheppend, faciliterend en stimulerend richting initiatiefnemers.
- Wij ontwikkelen als raad, college en ambtelijke organisatie het vermogen om onze invloed en verantwoordelijkheid welbewust te doseren en bepalen afhankelijk van de opgaven waarvoor wij ons geplaatst zien welke rol en verantwoordelijkheid we willen nemen en stemmen onze werkwijze daarop af.
- Wij doen ons werk ook steeds vaker met andere gemeenten en organisaties en zoeken hierbij de best passende manier, soms via duurzame samenwerkingsverbanden, soms via flexibele netwerkverbanden.

Ook is ingestemd met het beoogde traject om onder leiding van de driehoek, in samenspraak met de begeleidingsgroep tot een gezamenlijke, dynamische ontwikkelagenda voor de raad, het college en de ambtelijke organisatie te komen op basis van deze definitieve visie. Op 28 juni 2018 heeft de raad de hieruit volgende ontwikkelagenda netwerkgemeente vastgesteld. Hierin staan concrete acties genoemd voor zowel de raad, het college als de ambtelijke organisatie. Doel hiervan is dat de gemeente Ermelo als geheel groeit in het zijn van een netwerkgemeente.

Wat gaan we daarvoor doen

Op 28 juni 2018 heeft de raad de ontwikkelagenda netwerkgemeente vastgesteld. Deze ontwikkelagenda geeft weer waarvoor we als raad, college en organisatie aan de lat staan en wat we willen bereiken met onze gezamenlijke inspanningen. Wij geven in 2019 uitvoering aan de ontwikkelagenda netwerkgemeente. De ontwikkelagenda is nadrukkelijk geen checklist of protocol, maar zet aan tot nadenken en afgewogen handelen en is nooit af: het is een dynamisch document. De klankbordgroep, een afvaardiging van raad, college en ambtelijke organisatie, monitort de uitvoering hiervan.

Risico's

Beleidsmatige risico's
N.v.t.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:

Tabel in Naris opgenomen financiële risico's

Speerpunt	Nr in Naris	Risicogebeurtenis	Gevolg	Kans	Gevolg
Netwerkgemeente	R212	De keuzes van het AB met betrekking tot de Strategische Agenda van de VNOG leidt tot een toename van de gemeentelijke bijdrage vanaf 2020	Geld - De gemeentelijke bijdrage voor de VNOG stijgt vanaf 2020	70%	100.000
Netwerkgemeente	R191	Bij een van de regionale samenwerkingsverbanden treedt een of meerdere van de door het samenwerkingsverband geraamde risico's op	Geld -	30%	75.000
Netwerkgemeente	R214	De keuzes die in de loop van het lopende project 'onderzoek e-Depot SNWV (fase 2)' worden gemaakt leiden tot een stijging van de kosten	Geld - Het huidig budget in de begroting is niet meer toereikend.	70%	100.000

Vastgesteld beleid

Ontwikkelagenda netwerkgemeente (2018)

Openbare Orde en Veiligheid

Onderwerp	Portefeuillehouder
Wettelijke taken toezicht en handhaving	André Baars
Politie / Brandweer / Openbare Orde en Veiligheid	André Baars
APV / bijzondere wetten	André Baars

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
N.v.t.

Programmabegroting 2019-2022
In 2019 wordt verder uitvoering gegeven aan het Uitvoeringsprogramma IVP. Tevens wordt in 2019 het IVP 2016-2019 geëvalueerd en zal een begin gemaakt worden met een nieuw Integraal Veiligheidsplan 2020-2023.
Het ligt in de planning dat de raad het IVP eind 2019 zal vaststellen.

Crisisbeheersing
De kadernota 2019-2022 Veiligheidsregio Noord- en Oost Gelderland (VNOG) is vastgesteld. De komende jaren wordt er uitvoering gegeven aan de uitkomsten van de Foto Bevolkingszorg. In de 'foto' wordt de stand van zaken mbt Bevolkingszorg in de VNOG in kaart gebracht.

Brandweer

We zetten in op verdere versterking van de risicobeheersing. Cruciaal zijn risicobewustzijn ("awareness"), preventiemaatregelen en naleefgedrag van maatschappelijke partners.

Wat gaan we daarvoor doen

Programmabegroting 2019-2022
Veiligheid en Handhaving
In 2016 is het Integraal Veiligheidsplan (IVP) vastgesteld. dit IVP vormt het strategisch beleidskader voor de aanpak van integrale veiligheid in de komende jaren door de gemeente, het fungeert als referentiekader voor nieuw beleid en voort te zetten bestaand beleid. Het IVP bestaat uit een beleidsplan en een uitvoeringsplan / uitvoeringsprogramma. beschreven staat wat de gemeente zelf doet en wat zij van andere organisaties en instellingen (ketenpartners) verwacht. Het IVP kent naast de boven lokale prioriteiten (gezamenlijk met Harderwijk en Putten) een aantal lokale prioriteiten, vanwege de gewenste lokale invulling.

De vier bovenlokale prioriteiten zijn:
1. Ernstige overlast door personen in de woonomgeving.
2. High Impact Crimes, met name woninginbraak.
3. Maatschappelijke ondermijning / hennepaanpak.
4. Leefbare en Veilige vakantieparken.

De lokale prioriteiten zijn:
1. Geweld (mishandeling en bedreiging).
2. Vernieling / vandalisme.
3. verkeersveiligheid.

In 2019 wordt verder uitvoering gegeven aan het Uitvoeringsprogramma IVP. Thema's als vitale vakantieparken, verwarde personen en ondermijnende criminaliteit zullen de nodige aandacht blijven vragen. Tevens wordt in 2019 het IVP 2016-2019 geëvalueerd en zal een begin gemaakt worden met een nieuw Integraal Veiligheidsplan 2020-2023.

Ook zal bijvoorbeeld de mogelijkheid worden onderzocht het project 'Langer veilig Thuis' op te zetten. Dit project brengt door technologische mogelijkheden ouderen en minder zelfredzamen in contact met mantelzorgers. Het doel is om ouderen en minder zelfredzamen in hun sociale omgeving veiliger en langer thuis te laten wonen met behulp van slimme technologieën en sociale alarmering, bv. bewegingsmelders, rookmelders enz.

Crisisbeheersing
Als gemeenten zijn wij verantwoordelijk voor de invulling van de "oranje kolom" binnen de multidisciplinaire crisisbeheersingsorganisatie - de zogenaamde Bevolkingszorg. We houden in dat kader operationele plannen actueel, nemen deel aan opleiding, training, oefening (OTO), bewaken en bevorderen adequate bemensing van processen. Landelijke ontwikkelingen op het terrein van crisisbeheersing vragen voortdurend om herziening en bijstelling van onze inrichting van de Bevolkingszorg. Het traject Bevolkingszorg op Orde 2.0 (Veiligheidsberaad, april 2014) heeft een aantal belangrijke principes en vertrekpunten opgeleverd die binnen de veiligheidsregio's opgepakt worden. Binnen de VNOG gaat het met name om bevorderen burgerparticipatie en zelfredzaamheid, crisiscommunicatie en samenwerking bij crisis op het sociale domein.

Brandweer
We zetten in op verdere versterking van de risicobeheersing. Cruciaal zijn risicobewustzijn ("awareness"), preventiemaatregelen en naleefgedrag van maatschappelijke partners ("Brandveilig Leven"). Samen met de Veiligheidsregio geven we zo goed mogelijk invulling aan deze hoofdlijn. Onze "eigen" accenten zijn daarbij als gemeente:
- we geven input voor het regionale risicoprofiel en regionale brandrisicoprofiel;
- we voeren integraal toezicht- en handhavingsbeleid, inclusief het onderdeel brandveiligheid; we bewaken de randvoorwaarden voor effectieve uitvoering van dit beleid (o.m. wat betreft capaciteit);
- we geven ondersteuning aan preventievoorlichting door de brandweer; eventueel leggen we daarbij combinaties met voorlichting op het terrein van sociale veiligheid;
- we leggen de benodigde verbindingen met relevant flankerend gemeentelijk beleid zoals zorg- en welzijnsbeleid, evenementenbeleid, horecabeleid en drugsbeleid, recreatiebeleid, verkeersbeleid en met trajecten zoals de Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan (KVU), het Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) en Vitale Vakantieparken; ook benutten we de mogelijkheden in dit verband vanuit wijk- en gebiedsgericht werken.

Risico's

Beleidsmatige risico's
N.v.t.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:
N.v.t.

Vastgesteld beleid

- Handhavingsbeleid en handhavingsuitvoeringsprogramma (jaarlijkse update);
- Horecaconvenant (2015);
- Nota Gezondheidsbeleid "Gezondheid Dichterbij: Goed Bezig 2012-2015" (2012);
- Preventie en handhavingsplan: Drank- en horecawet (2014);
- Drank- en Horecaverordening (2014);
- Beleidsregels verblijfsontzeggingen;
- Beleid Nazorg ex-gedetineerden;
- Integraal Veiligheidsbeleid 2016 - 2019;
- Drugsbeleid 2015 (inclusief Damocles);
- Regionaal Risicoprofiel VNOG;
- Regionaal Beleidsplan VNOG;
- Regionaal Crisisplan / gemeentelijk rampenplan;
- Organisatieplan brandweer cluster Veluwe West.

Financiën

Onderwerp	Portefeuillehouder
Financiën & Belastingen	Wouter Vogelsang
Inkoopbeleid	Leo van der Velden

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
We hebben ambities en zoeken daarvoor financiële ruimte in de begroting en tegelijkertijd stevenen we in diezelfde begroting af op een structureel tekort van € 2,8 miljoen aan het eind van de raadsperiode. Omdat we willen werken vanuit een solide begroting vraagt dat van ons een ander, meer gedegen financieel beleid. Bij een hoog ambitieniveau hoort een langjarige financiële visie op investeringen. Door in financiële investeringsperioden van 5 tot 10 jaar te denken hopen we enerzijds de lastendruk te beheersen en anderzijds de ontwikkelingen van de financiën beter onder controle te krijgen. Verder gaan we uit van het principe van kostendekkendheid. Politiek gaat primair over het verdelingsvraagstuk, en dat gaat in meerderheid over aanvullende keuzes op niet kostendekkende voorzieningen. Het verhogen of verlagen van gemeentelijke inkomsten, zoals bijvoorbeeld de OZB voor niet-eigenaren, toeristenbelasting, mogelijk een doelbelasting, of het al dan niet vasthouden aan de hondenbelasting wordt gewogen vanuit het principe van kostendekkendheid. We kiezen voor de variant met de minste kosten/meeste opbrengst voor de inwoner. We willen zo snel mogelijk een eerste financiële vertaling van onze ambities opstellen.

Programmabegroting 2019-2022
We streven naar een structureel en reëel sluitende begroting 2019-2022 en een evenwichtig realistisch financieel beleid.

Wat gaan we daarvoor doen

Programmabegroting 2019-2022
In 2018 leggen wij aan de raad een begroting voor, waarbij de begrotingsjaren 2019, 2020 en 2021 sluitend zullen zijn. Het college start in 2018 het traject op om samen met de raad na te denken over het sluitend laten zijn van het begrotingsjaar 2022. Daarbij zal de raad keuzes moeten maken ten aanzien van de uitgaven en de inkomsten.

Uiterlijk in 2022 zijn alle bestaande taakstellingen geconcretiseerd.

Risico's

Beleidsmatige risico's
N.v.t.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:

Tabel in Naris opgenomen financiële risico's

Speerpunt	Nr in Naris	Risicogebeurtenis	Gevolg	Kans	Gevolg
Financiën	R186	Er wordt met succes bezwaar tegen de aanslag precariorechten betreffende het elektriciteitsnetwerk in Ermelo.	Geld - De jaarlijks geraamde opbrengst precariobelasting ter grootte van € 831.000,00 komt te vervallen. Daarnaast moet naar verwachting een wettelijke rente worden vergoed, waarvoor voorshands een bedrag van € 120.000,00 wordt aangehouden.	10%	950.000

Financiën	R192	Diverse ontwikkelingen binnen de algemene uitkering (herverdelingen, taakmutaties, accres gemeentefonds e.d.) pakken negatief uit voor de gemeente. Hieronder worden ook gevat de eventuele afwijkingen door WOZ-hertaxaties en de mogelijke continuering van de opschalingskorting van het Rijk na 2021.	Geld - Er ontstaat een tekort in de begroting	30%	250.000
Financiën	R139	Een instelling kan haar betalingsverplichting tot rente en aflossing voor een door de gemeente Ermelo volledig gewaarborgde geldlening niet nakomen.	Geld - Een beroep van geldverstrekkers op de gemeente Ermelo om de betalingsverplichting van een instelling over te nemen ter grootte van het bedrag waar de gemeente garant voor staat.	10%	875.000
Financiën	R224	De verwachte ruimte onder het BCF-plafond wordt achteraf (jaarlijks bij de septembercirculaire) geheel of gedeeltelijk niet gerealiseerd.	Geld - De inkomstenstelpost v€ 673.000 wordt niet gehaald waardoor een tekort ontstaat in de begroting	10%	673.000

Vastgesteld beleid

- Financiële verordening (2015);
- Notitie Budget- en kredietbeheer gemeente Ermelo (2015);
- Notitie Reserves en voorzieningen gemeente Ermelo (2013);
- Notitie Rentebeleid gemeente Ermelo (2011);
- Financieringsstatuut (2011);
- Notitie Loon- en prijsontwikkelingen en de algemene uitkering (2004);
- Nota Activerings- en Afschrijvingsbeleid gemeente Ermelo (2015);
- Belastingverordeningen (jaarlijks).

Indicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Ermelo	Nederland	Bron
Formatie	fte per 1.000 inwoners	2019	4,56	-	Gemeentelijke administratie
Bezetting	fte per 1.000 inwoners	2019	4,33	-	Gemeentelijke administratie
Apparaatskosten	Kosten per inwoners	2019	652,00	-	Gemeentelijke administratie
Externe Inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2019	1,80	-	Gemeentelijke administratie
Overhead	% van totale lasten	2019	15,92	-	Gemeentelijke administratie
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2017	2,1	2,2	CBS - Diefstallen
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2017	2,3	2,9	CBS - Diefstallen
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2017	6,4	5,0	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2017	4,7	4,8	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	aantal per 10.000 inw 12-17jr	2017	119,0	131,0	Bureau Halt
% Jeugdcriminaliteit	%	2015	2,82	1,45	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Hardekern jongeren per 1.000 inwoners 12 tm 24 jaar	per 10.000 inw 12-14jr	2014	1,6	1,3	Korps Landelijke Politiediensten (KLPD)
Verkeersongevallen met een motorvoertuig	%	2015	4,00	8,00	VeiligheidNL
Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	%	2015	14,00	9,00	VeiligheidNL

bron: waarstaatjegemeente.nl (14 augustus 2018)

Wie zijn daarbij betrokken

Bij de uitvoering van het programma Samen Werken voor Ermelo zijn de volgende verbonden partijen betrokken:

- Meerinzicht (MIZ)
- OmgevingsDienst Noord-Veluwe (ODNV)
- Streekarchivariaat
- Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG)

Wat hebben we er voor over

Budgetten		Meerjarenbegroting			
		2019	2020	2021	2022
Programma Samen Werken voor Ermelo	lasten	39.874.200	21.404.000	22.680.000	21.686.000
	baten	-79.920.200	-61.415.000	-63.007.000	-62.937.000

Saldo		-40.046.000	-40.011.000	-40.327.000	-41.251.000

Investeringen		Meerjarenbegroting			
		2019	2020	2021	2022
Programma Samen Werken voor Ermelo	lasten	702.000	350.000	381.000	316.000
	baten	0	0	0	0
Saldo		702.000	350.000	381.000	316.000

Het gedetailleerde investeringsoverzicht is opgenomen in onderstaand overzicht:
Investeringsplan Samen Werken voor Ermelo

Autorisatieniveau raad

De raad autoriseert alle baten en lasten op programmaniveau.

De raad autoriseert alle investeringskredieten.

De raad autoriseert alle toevoegingen aan en beschikkingen over de reserves en voorzieningen.

Overzicht Algemene dekkingsmiddelen

Op grond van de in 2016 herziene BBV (artikel 8.1 en 8.5) moet onder het programmaplan worden opgenomen een weergave van de algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien.

bedragen (x 1.000,00) - = voordeel Programma's		2019	2020	2021	2022
Algemene Dekkingsmiddelen:					
- Lokale heffingen, waarvan	lasten	310	310	310	310
de besteding niet gebonden is	baten	-9.249	-9.274	-9.274	-7.900
	saldo	-8.939	-8.964	-8.964	-7.590
- Algemene uitkering	lasten	0	0	0	0
	baten	-43.687	-44.870	-45.892	-46.862
	saldo	-43.687	-44.870	-45.892	-46.862
- Dividend	lasten	3	3	3	3
	baten	-440	-440	-440	-440
	saldo	-437	-437	-437	-437
- Saldo van de financieringsfunctie	lasten	462	640	605	547
	baten	-757	-646	-642	-617
	saldo	-295	-6	-37	-70
- Overige algemene dekkingsmiddelen	lasten	1.732	3.395	4.722	3.712
	baten	-2.549	-3.158	-3.784	-4.582
	saldo	-817	237	938	-870
Overhead	lasten	11.990	12.384	12.285	12.366
	baten	-583	-583	-583	-583
	saldo	11.407	11.801	11.702	11.783
Vennootschapsbelasting	lasten	0	0	0	0
	baten	0	0	0	0
	saldo	0	0	0	0
Onvoorzien	lasten	27	27	27	27
	baten	0	0	0	0
	saldo	27	27	27	27
Totaal overzicht		-42.741	-42.212	-42.663	-44.019

Programma Samen Leven in Ermelo

Algemeen

Ermelo is een aantrekkelijke gemeente om in samen te leven, om je te binden en je te ontwikkelen. Het is een gemeente met voorzieningen op maat, een sterk sociaal netwerk en een veerkrachtige maatschappelijke infrastructuur. Ermelo biedt nadrukkelijk ruimte aan initiatiefrijke en creatieve inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners om hier vorm en inhoud aan te geven. Dit zijn belangrijke voorwaarden voor het versterken van de zelfredzaamheid en de inclusieve samenleving.

Het programma Samen Leven in Ermelo is gericht op ontwikkeling, deelname en welbevinden van alle inwoners van Ermelo. Het bevorderen van participatie, het voorkomen van achterstand en het voorkomen van sociaal isolement zijn hierbij van belang, uiteindelijk leidend tot een inclusieve samenleving. De gemeente Ermelo streeft met het programma 'Samen Leven in Ermelo' er naar dat alle inwoners op eigen kracht deel kunnen nemen aan de samenleving, zoveel als mogelijk zelfredzaam zijn en zelfstandig kunnen leven en wonen. Dit ongeacht hun leefsituatie, leeftijd of beperkingen in hun functioneren. Inwoners kunnen zelf voorzien in hun inkomen. Zij kunnen leven, wonen en werken in een veilige omgeving, waarin volop kansen zijn voor kinderen om zich te ontwikkelen.

Het programma 'Samen Leven in Ermelo' bestaat uit onderstaande speerpunten, onder elk speerpunt zijn de onderwerpen opgenomen die hierop betrekking hebben.

1. Inclusieve Samenleving
2. Sport en Bewegen
3. Sportcentrum Calluna / De Zanderij/ Wijkfunctie West
4. Accommodatiebeleid
5. De Dialoog
6. Educatie

Inclusieve samenleving

Een inclusieve samenleving is een samenleving waar iedereen tot zijn recht kan komen. Het maakt niet uit welke culturele achtergrond, gender, leeftijd, talenten of beperkingen iemand heeft. Iedereen neemt op een gelijkwaardige manier deel aan de maatschappij. Mensen worden aangesproken op hun mogelijkheden, niet op hun beperkingen (naar: Werken aan een inclusieve samenleving - Bolsenbroek/Van Houten 2010)

Onderwerp	Portefeuillehouder
Participatiewet - Werk & Inkomen	Leo van der Velden
Participatiewet - Maatschappelijke Participatie	Hans de Haan
AVA Inclusiefgroep	Leo van der Velden
Gezondheidszorg (deel gezondheidszorg / doorlopende lijn)	Hans de Haan
Sociaal-Cultureel Werk	Hans de Haan
Maatschappelijke Doelgroepen	Hans de Haan
WMO	Hans de Haan
Mantelzorg	Hans de Haan
Vrijwilligersbeleid	Hans de Haan
Jeugdzorg	Hans de Haan
Asielbeleid	André Baars
Wijkgericht werken	Hans de Haan

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Jeugd en kansen
We gaan de deelname van de Ermelose jeugd aan het maatschappelijke leven vergroten en daarmee ook het startkapitaal van deze groep. We doen dat door:

- het opwaarderen van het bewegingsonderwijs. de specifieke vorm wordt in overleg door de scholen bepaald. Meer schoolzwemmen is onderdeel van het keuzepakket;
- het aanbieden van op kinderen gerichte sport, spel, educatie en cultuur. Plus steunmaatregelen gericht op het wegnemen van die belemmeringen tot meedoen (bijvoorbeeld armoede) in de weg staan verminderen;
- het samen met jongeren organiseren van een variatie aan voorzieningen voor jongere en oudere jeugd.

Sociaal
Ermelo wil een inclusieve samenleving zijn. Iedereen heeft iets bij te dragen en iedereen telt mee. Iedere vraag of bijdrage van inwoners wordt op maat van de inwoner opgepakt als voorliggende algemene voorzieningen tekort schieten. Dat betekent dat hulp bij preventie-, groei- en zorgvragen van inwoners uit gaat van keuzes van de inwoners zelf. Maatschappelijke organisaties vormen zich -per situatie- gericht op de vraag van de inwoner, zodat er sprake is van eigen regie, met één plan en één passend (ontschot) budget. Er dient een sterke ketenintegratie van formele en informele zorg- en welzijnspartijen te zijn. Samen met Ermelose verenigingen en preventiemedewerkers ontwikkelen we een doorlopende gezondheidslijn (0-18 jaar). Hoe moeilijk het ook zal zijn, we doen ons uiterste best om wachtlijsten op het gebied van zorg en welzijn te voorkomen. Uitgangspunt is dat passende zorg en ondersteuning leidend is, en financiën volgend.

Programmabegroting 2019-2022
De gemeente heeft in het sociaal domein grote organisatorische en financiële opgaven te

verrichten. Van oudsher is de zorg gericht (geweest) op het bieden van ondersteuning aan kwetsbare groepen. We keken naar wat mensen niet kunnen. De transformatie van het stelsel is er juist op gericht om de krachten in de samenleving en bij individuen te herkennen, te erkennen en te versterken. Dit vraagt een andere houding en vaardigheden van professionals en van inwoners. Met elkaar, met organisaties en met inwoners gaan we de uitdaging aan om aan de toekomst van Ermelo te werken.

Met de uitvoering van de Participatiewet streven we ernaar dat inwoners op een passende plek sociaal en maatschappelijk participeren. We gaan uitvoering geven aan het plan 'duurzaam inclusieve arbeidsmarkt'. Het hoofdthema Inclusieve Samenleving omvat een aantal sub onderdelen die voorheen als op zichzelf staande thema's waren opgenomen.

Participatiewet - Werk & Inkomen
- Het bieden van inkomensvoorzieningen aan inwoners die niet op een andere manier in hun levensonderhoud kunnen voorzien. Doel hiervan is een tijdelijke uitkering bieden aan degene die dat echt nodig heeft. Daarbij bieden we ook ondersteuning om zo snel mogelijk weer zelfstandig te kunnen deelnemen aan de maatschappij (zie maatschappelijke participatie);
- Het begeleiden van inwoners die zonder ondersteuning niet in staat zijn een passende werkplek te vinden. Doel hiervan is de arbeidsparticipatie van inwoners in Ermelo te verhogen door samenwerking met (lokale) werkgevers, regiogemeenten en maatschappelijke partners.

Participatiewet - Maatschappelijke Participatie
- Het stimuleren van de participatie van inwoners in Ermelo, wanneer niet verwacht kan worden dat zij participeren via een betaalde baan. Doel is het verhogen van de sociale en maatschappelijke participatie. Daarnaast treffen we steunmaatregelen gericht op het wegnemen van belemmeringen die het meedoen van mensen met een laag inkomen in de weg staan, zowel op maatschappelijk als cultureel vlak;
- Statushouders worden vanaf de eerste dag van hun aanwezigheid in Ermelo ondersteund in de stap naar werk in combinatie met taal, op weg naar integratie. Extra aandacht daarin hebben de kinderen van statushouders (middelen zijn voor deze specifieke groep kinderen toegevoegd aan het onderwijsachterstandenbudget).

AVA Inclusiefgroep
In 2017 heeft de fusie tussen de sociale werkbedrijven Proson en Inclusief Groep plaatsgevonden. In 2018 is de governance structuur in lijn gebracht met de nieuwe situatie. Vanaf dat jaar werken we aan de doorontwikkeling van Inclusief Groep om het bedrijf ook in de toekomst te laten renderen voor de doelgroep met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Gezondheidszorg
Het doel van de wettelijke gemeentelijke taken in de Wet publieke gezondheid (Wpg) is om de gezondheid van inwoners te beschermen, te bewaken en te bevorderen. Vooral voor die mensen voor wie een gezonde leefstijl geen vanzelfsprekendheid is. Dit vindt plaats door medisch en maatschappelijk geörienteerde taken. Sport en bewegen zijn hierin een belangrijk middel. Binnen de hoofdthema's *Gezonde Leefstijl, Iedereen doet mee, Ouderen in beweging en Buiten bewegen* van het lokale sportbeleid worden verbindingen gelegd om samen te werken aan het behalen van de maatschappelijke doelstellingen. De maatschappelijk geörienteerde taken zijn het bewaken van de gezondheidsaspecten en gezondheidsbevordering en richten zich op gedrag, houding, kennis en de leefomgeving van mensen. De taken komen aan bod in de gezondheidsnota 'Naar een gezond Noord Veluwe 2017-2021' en worden uitgewerkt in een dynamische uitvoeringsagenda 'Naar een gezond Ermelo'.

Sociaal-Cultureel Werk
Sociaal cultureel is een breed begrip. Het gaat daarbij in Ermelo over ouderenwerk, opbouwwerk maar ook over buurtsport, peuterspeelzaalwerk of het faciliteren van wijkgericht werken Het doel daarbij is dat de zelfstandigheid van inwoners vergroot worden in hun woon, werk- en leefomgeving zodat iedereen in Ermelo naar vermogen mee kan doen door maatschappelijke participatie en/of arbeidsparticipatie. Kwetsbare inwoners worden hierbij ondersteund. Iedereen doet mee en de zorg is veiliggesteld voor wie het nodig heeft.

Maatschappelijke doelgroepen
Er is een beweging gaande van 'Beschermd Wonen' naar 'Beschermd Thuis' (wonen in de wijken waardoor inwoners zoveel mogelijk in de eigen leefomgeving ondersteuning krijgen en kunnen participeren in de samenleving). In dit verband wordt in 2019 gewerkt aan:
- Met de Wmo 2015 is Beschermd Wonen GGZ (wonen met begeleiding voor GGZ-cliënten) een gemeentelijke taak geworden, waar lokale gemeenten verantwoordelijkheid hebben, maar er door het Rijk via de centrumgemeenteconstructie taken en budget bij de centrumgemeente (Harderwijk) neergelegd zijn. De taak Maatschappelijke Opvang was al volgens dezelfde constructie een gemeentelijke taak;
- Naar aanleiding van de Toekomstvisie Beschermd wonen van de commissie Dannenberg (Van beschermd wonen naar een beschermd huis - VNG 2015) is landelijk een ontwikkeling in gang gezet om deze taak verder te decentraliseren naar alle gemeenten, inclusief budgetoverheveling.

WMO
Het mogelijk maken dat mensen langer thuis kunnen blijven wonen, met behulp van het eigen netwerk en eventueel met ondersteuning van de gemeente. Uitgangspunten daar bij zijn:
- Iedereen heeft iets bij te dragen en iedereen telt mee;
- Er dient een sterke ketenintegratie van formele en informele zorg- en welzijnspartijen te zijn;

- De vraag van de inwoner wordt in kaart gebracht en er wordt passende ondersteuning geboden;
- De indicatiestelling en zorgtoewijzing wordt doelmatig uitgevoerd.

Mantelzorg
Mantelzorgers voelen zich erkend, gewaardeerd en ondersteund. De druk op de omvang en complexiteit aan zorg door mantelzorgers is hoger geworden, doordat inwoners als gevolg van verschuivingen in de langdurige zorg, langer thuis wonen en ondersteuning ontvangen. Een integraal functionerend netwerk waar de thuiswonende inwoner en de mantelzorger op terug kan vallen is des te belangrijker.

Vrijwilligersbeleid
Doelstelling is burgers en vrijwilligers te stimuleren en te faciliteren tijdens hun vrijwillige inzet, om daarmee maatschappelijke participatie en sociale samenhang in Ermelo te bevorderen. Uitgangspunten daarbij zijn:
- Iedereen heeft iets bij te dragen en iedereen telt mee;
- Er dient een sterke ketenintegratie van formele en informele zorg- en welzijnspartijen te zijn;
- We gaan de deelname van de Ermelose jeugd aan het maatschappelijke leven vergroten en daarmee ook het startkapitaal van deze groep.

Jeugdzorg
In 2019 is versterking van het lokale CJG een belangrijk speerpunt. De samenwerking met de huisartsen wordt verstevigd door in een aantal praktijken spreekuur te houden. Op deze manier wordt er ingezet op minder verwijzingen naar specialistische jeugdhulp en ondersteuning dichter bij huis. Ook de samenwerking met het onderwijs in de gemeente wordt verstevigd. Naast de spreekuren op scholen worden gezamenlijk onderwerpen als dyslexiezorg, huisartsondersteuning etc. opgepakt. Binnen de gemeente Ermelo zal de wijkgerichte aanpak verder worden doorontwikkeld. De bedoeling is dat de jeugdhulp van het CJG hier een integraal onderdeel van is. Daarbij wordt gestreefd naar een indicatiestelling en zorgtoewijzing (door derden) die doelmatig wordt uitgevoerd.

Wijkgericht werken
In de gemeente Ermelo doet iedere inwoner mee aan de samenleving. Waar nodig gebeurt dit met behulp van actieve mede inwoners. Het doel hiervan is dat inwoners in staat zijn zo lang mogelijk en zo zelfstandig mogelijk kunnen blijven functioneren en dat zij prettig samenleven in wijken en buurten. De maatschappelijke inzet van inwoners moet daarbij op alle mogelijke manieren worden ondersteund. Sinds 2015 krijgt wijkgericht werken in Ermelo vorm door de inzet van:
- het **sociaal team** met als kerntaak het bevorderen van laagdrempelige integrale toegang tot zorg en ondersteuning voor huishoudens jeugdigen met complexe en meervoudige vragen (die niet binnen het eigen netwerk of de basisvoorzieningen opgelost kunnen worden). In het sociaal team wordt samengewerkt door de gemeente Ermelo, Welzijn Ermelo, MEE, Zorggroep Noord West Veluwe, Icare, Uwoon, GGZ Centraal en de politie. Waar nodig wordt samengewerkt met relevante partners zoals huisartsen, verslavingszorg, onderwijs, CJG en dergelijke;
- het **leefbaarheidsteam**, met als kerntaak het samen met inwoners nagaan en vormgeven wat nodig is om de leefbaarheid, de ontmoeting en de sociale cohesie te bevorderen. In het leefbaarheidsteam wordt primair samengewerkt door de gemeente Ermelo, Welzijn Ermelo, Uwoon en wijkbewoners. Waar nodig wordt samengewerkt met andere relevante partners.

Binnen het sociaal domein gaan we uit van het gegeven dan zo'n 85% van de inwoners zelfredzaam is. Deze inwoners kunnen bij enkelvoudige sociaal domein vragen zelfstandig de weg vinden naar basisvoorzieningen of ze kunnen ondersteuning vinden. Het sociaal team richt zich vooral op de 15% van de inwoners die (tijdelijk) verminderd zelfredzaam zijn. Daarbij gaan het om de inwoners met meervoudige problematiek/vragen op meerdere levensdomeinen. Het sociaal team kan de samenhang in ondersteuning leggen en via casemanagement (één gezin, één plan, één hulpverlener) toezien op de goede verbinding tussen voorzieningen binnen verschillende levensdomeinen en tussen de combinatie van basisvoorzieningen en maatwerk/specialistische voorzieningen.

Wat gaan we daarvoor doen

Participatiewet - Werk & Inkomen
- Verstrekken van bijstandsuitkeringen;
- Toetsen van rechtmatigheid;
- Uitvoering geven aan beleid voor aanvullende inkomensondersteuning, zoals de individuele inkomenstoeslag;
- Bemiddelen naar werk en de koppeling met economische zaken (maatschappelijk verantwoord ondernemen en Social Return on Investment);
- Uitvoering (in pilotvorm) van een integrale aanpak 'Passend Werk', waarmee wordt beoogd beter passende ondersteuning te bieden aan de doelgroepen dagbesteding (Wmo) en beschut werk (Participatiewet);
- Organiseren van beschut werkplekken tot de taakstelling van 10 plekken ultimo 2019 voor inwoners die alleen in een beschutte werkomgeving mogelijkheden tot arbeidsparticipatie hebben. De doelgroep voor deze werkplekken bestaat uit mensen met arbeidsvermogen die (nog) niet in een reguliere baan kunnen werken, ook niet met extra begeleiding en ondersteuning;
- Samen met regiogemeenten uitvoering geven aan het plan 'duurzaam inclusieve arbeidsmarkt' van de (sub)arbeidsmarktregio Factor Werk Noord-Veluwe, waaronder verdere

professionalisering van de werkgeversdienstverlening.

Participatiewet - Maatschappelijke Participatie
- Het activeren van mensen om te participeren (Participatiehuis);
- Lokale samenwerking met welzijn, werkgevers en maatschappelijke partners ten behoeve van de participatie van inwoners via vrijwilligerswerk, leer-/werkplekken en stages;
- Uitvoeren van een integrale aanpak voor statushouders, waardoor zij sneller participeren in de Ermelose samenleving. Medio 2018 is het 'Uitvoeringsplan integratie vergunninghouders Ermelo' door het college vastgesteld. De hierin benoemde actiepunten worden vanaf 2019 uitgevoerd;
- De uitvoeringsprogramma's Armoedebeleid die eind 2017 zijn vastgesteld, zullen geëvalueerd worden en zo nodig bijgesteld;
- De Beleidsnota Schulddienstverlening 2014 – 2018 wordt geactualiseerd;
- Uitkomsten van het onderzoek naar bewindvoering krijgt regionaal een vervolg. De aanbevelingen zullen omgezet worden in een plan van aanpak.

AVA Inclusiefgroep
- Benutten van de kennis en expertise van de SW-bedrijven bij het organiseren van beschut werkplekken voor inwoners die alleen in een beschutte werkomgeving mogelijkheden tot arbeidsparticipatie hebben.
- In samenwerking met het SW-bedrijf en de regiogemeenten de producten en dienstverlening van het SW-bedrijf doorontwikkelen, gebruik makend van de resultaten van de valuatie van de transformatie bij zowel Inclusief Groep als gemeenten (eerste resultaten evaluatie worden in de eerste helft van 2019 verwacht).

Gezondheidszorg
Een groot aantal van taken in het kader van gezondheidszorg zijn ondergebracht bij de GGD Noord en Oost Gelderland. Gemeenten zijn verplicht een GGD in stand te houden voor de uitvoering van taken op het gebied van de publieke gezondheidszorg. Dit betreft in 2019:
- De uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP) valt per 1 januari 2019 onder verantwoordelijkheid van gemeenten. De vaccinatie wordt in opdracht uitgevoerd door ICARE en door de GGD. Met ingang van 2019 moeten hiervoor contracten worden afgesloten. De ambitie daarbij is de vaccinatiegraad te verhogen tot 95%;
- Conform het coalitieakkoord worden preventie en doorlopende gezondheidslijn als uitgangspunten genomen. Inzet vindt plaats op het positioneren van de jeugdarts als spilfunctie binnen het sociaal domein gekoppeld aan de spilfunctie van de huisarts binnen het medisch domein. Doel is de verbinding te optimaliseren tussen sociaal domein en medisch domein rond de m2 van het kind, de jongeren/de ouders/verzorgers;
- Maatschappelijk georiënteerde taken worden in 2019 op basis van de gezondheidnota uitgewerkt in een dynamische jaarlijks bijgestelde lokale uitvoeringsagenda 'Samen naar een gezond Ermelo'. Regionaal vindt afstemming op de lokale uitvoeringsagenda's plaats.

De komende vier jaar wordt in hoofdlijnen aandacht besteed in de uitvoeringsagenda aan:

1. Thema 'Gezond opgroeien'
- Bevorderen van gezond gewicht bij de jeugd d.m.v 'Jongeren op gezond gewicht' (JOGG);
- Realiseren ketenaanpak overgewicht en Obesitas;
- Afname van het gebruik van genotsmiddelen door extra lokale inkoop verslavingspreventie Tactus;
- Realiseren ketenaanpak verslavingspreventie en verslavingszorg met als eerste stap in 2019 regionale inkoop waar nodig te herijken en op basis daarvan de vervolgstappen in kaart te brengen en hier een actieplan op te formuleren, af te stemmen met het lokale preventie en handhavingsplan Drank- en Horecawet;
- Lokale bijdrage NIX18 campagne;
- Depressiepreventie bij de jeugd via de Gezonde School-aanpak;
- Programma Mentaal Gezond;
- Versterking van de weerbaarheid van de jeugd door voorlichting door CJG, jeugd en jongerenwerk Welzijn Ermelo en mediaweerbaarheid op scholen, verbetering van seksuele weerbaarheid en tolerantie bij de jeugd voor voorlichting en activiteiten.

2. Thema 'Gezond ouder worden'

Door deelname aan de netwerksamenwerking Gezond Veluwe wordt in 2019 de verbinding versterkt tussen medisch en sociaal domein zodat ouderen langer thuis kunnen blijven wonen met de juiste ondersteuning en zorg indien nodig. Nagegaan wordt waar de gemeentelijke opgaven en de ambities van de zorgverzekeraar 2025 elkaar kunnen versterken. Binnen Gezond Veluwe participeert de gemeente Ermelo in de projecten Vitale ouderen, Ouderenzorg en OZO-verbindzorg (digitaal platform waarin de patient centraal staat en waarbij mantelzorgers, familie, zorgverleners betrokken zijn bij de zorg en het welzijn van de patient). Afspraken worden gemaakt over agendaverbreding.Lokaal is in 2018 de pilot Pro Mussle gestart als bijdrage aan het gewenste resultaat binnen dit thema. Hierop vindt na evaluatie besluitvorming op het vervolg plaats. In Ermelo ontstaat met inzet van diverse samenwerkingspartners een coalitie tegen eenzaamheid. Dit raakt het uitgangspunt positieve gezondheid.

3. Thema 'Gezonde leefomgeving'

Gezondheid is een belangrijk aspect binnen de Omgevingswet. Inzet vindt in 2019 e.v. plaats om als vanzelfsprekend bij omgevingsvraagstukken de optie af te wegen bij planontwikkelingen welke gezondheidsrisico's er zijn en verkleind kunnen worden en welke gezondheidskansen nog (verder) benut kunnen worden. In de komende periode worden de mogelijkheden om gezondheidsrisico's te beperken en gezondheidskansen te benutten

verder verkend. Bewustwordingsactiviteiten en kennis over mogelijkheden en digitale hulpmiddelen worden hiervoor ingezet.

Sociaal-Cultureel Werk
De uitvoering van het sociaal Cultureel werk wordt opgenomen in de 'Werkopdracht 2019' aan Welzijn Ermelo en omvat drie thema's.
- In de deelopdracht Samenleven heeft Welzijn Ermelo de opdracht om buurt- en burgerinititatieven verder te ondersteunen en stimuleren;
- In de deelopdracht Meedoen heeft Welzijn Ermelo de opdracht het meedoen voor kwetsbare groepen in Ermelo met behulp van activiteiten zoals maatjesprojecten en dagbesteding verder te faciliteren en organiseren;
- In de deelopdracht Vangnet heeft Welzijn Ermelo de opdracht bij te dragen aan het mogelijk maken om mensen (langer) thuis te laten wonen, eenzaamheid te verminderen en mensen met multi-problematiek te stabiliseren. Niet alleen voor de groter wordende doelgroep ouderen in Ermelo maar ook in vervolg op de landelijke ontwikkeling van ambulantisering. Welzijn Ermelo heeft hierin een aanvullende rol op en het verbinden van specialistische ondersteuning/primaire behandelaar.

Maatschappelijke Doelgroepen
Conform door de Regio gemeenten opgestelde 'Regionale Veranderagenda 2016-2019' worden de taken rondom Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang per 2018 regionaal opgepakt en uitgevoerd. Lokaal worden in 2019 projecten uitgevoerd zoals het plaatsen van minimaal 2 maatwerkwoningen per gemeente en een voorziening voor Kansrijk Wonen. De aanpak van personen met verward gedrag zal verder uitgewerkt en uitgevoerd.

WMO
In 2019 wordt een evaluatieonderzoek uitgevoerd naar het uitgavenniveau en de toedeling van middelen in het kader van de Wmo. Wanneer haalbaar wordt op basis daarvan in de Kadernota 2020 een voorstel tot herschikking van middelen voorgelegd. Het college zet zich de komende jaren in om de volgende drieslag uit te voeren:
- sterke inzet op preventie, daar is de meeste winst te behalen;
- inzet op behoud van kwaliteit en kwaliteitsborging;
- kostenbeheersing.

Het nieuw ingerichte Meerinzicht|Sociaal domein speelt hierbij een cruciale rol voor wat betreft contractmanagement, kosteninzicht en daarmee kostenbeheersing, kwaliteitscontrole en -borging.

Mantelzorg
- Samenwerking bevorderen tussen informele inzet, algemene voorzieningen en de zorg;
- Faciliteren van onafhankelijke cliënt ondersteuning;
- Uitwerken en uitvoeren Beleidskader Vinden, versterken, verlichten en verbinden van Mantelzorg.

Vrijwilligersbeleid
- Uitwerken en uitvoeren versterken, verlichten en verbinden van vrijwillige en informele inzet;
- Continueren Maatschappelijke Stage en stimuleren vrijwillige inzet door jongeren.

Jeugdzorg
In 2019 wordt een evaluatieonderzoek uitgevoerd naar het uitgavenniveau en de toedeling van middelen in het kader van de Jeugdwet. Wanneer haalbaar wordt op basis daarvan in de Kadernota 2020 een voorstel tot herschikking van middelen voorgelegd. Het college zet zich de komende jaren in om de volgende drieslag uit te voeren:
- sterke inzet op preventie, daar is de meeste winst te behalen;
- inzet op behoud van kwaliteit en kwaliteitsborging;
- kostenbeheersing

Het nieuw ingerichte Meerinzicht|Sociaal domein speelt ook hierbij een cruciale rol voor wat betreft contractmanagement, kosteninzicht en daarmee kostenbeheersing, kwaliteitscontrole en -borging.

Wijkgericht werken

Sociaal team
In 2019 en verder wordt voor het sociaal team ingezet op het (in samenwerking met lokale partners en Meerinzicht) doorontwikkelen van de integrale ondersteuning en begeleiding van inwoners van 18 jaar en ouder. Dit om naar eigen vermogen hun kracht te benutten en zelf regie te laten voeren over hun eigen leven. De focus is daarbij gericht op het versterken van de zelfredzaamheid en zelfregie van inwoners en (daar waar nodig) inwoners te begeleiden naar passende ondersteuning, hetzij vanuit basisvoorzieningen hetzij naar maatwerkvoorzieningen. De door-ontwikkeling is gericht op het voor inwoners met meervoudige zorg problematiek/vragen tot stand brengen van een nog betere toegang tot ondersteuning, hulp en informatie. Daarbij wordt in de komende jaren gericht gewerkt aan:
- Verbeteren van de organisatie rond de toegang en daarbij spelende werkprocessen, inzet op verbetering doorlooptijden van meldingen en kwaliteit beschikkingen, verbeteren van de registratie, registratiesystemen, toepassen beveiligd mailen, lokale monitoring met behulp van de centraal in gebruik zijnde systemen (in nauwe samenwerking met Meerinzicht);
- Versterken van de communicatie en bekendheid van het sociaal team, inhoudelijk versterken van het team door scholing en training;
- Versterken van de samenwerking met preventief en vrijwillige kader.

Leefbaarheidsteam

- De focus van de wijkagenda wordt vooreerst redelijk smal gehouden. Aandachtspunt daarbij is dat de wijkagenda zich niet alleen richt op de openbare ruimte (het ‘grijs’ en ‘groen’) maar dat er ook nadrukkelijk aandacht geschonken wordt aan het sociale aspect;
- Doel van de wijkagenda’s is aan te sluiten bij wat in wijken nodig wordt gevonden door zowel bewoners als professionals. De wijkagenda wordt dan een soort spoorboekje voor de inzet in de betreffende wijk. Er worden gezamenlijke ambities geformuleerd die specifiek zijn voor de betrokken wijk. De ambities worden vertaald naar doelstellingen en daarop gebaseerde inspanningen die door het leefbaarheidsteam, samen met buurt- en wijkverenigingen worden opgepakt.

Risico's

Beleidsmatige risico's

Participatiewet - Werk & Inkomen

De gemeente Ermelo ontvangt van het Rijk een budget voor het verstrekken van bijstandsuitkeringen. Dit is het Pw-budget. Wanneer de uitgaven aan bijstandsuitkeringen dit budget met meer dan 7,5% overschrijden, kan de gemeente een beroep doen op een vangnetuitkering. De vangnetuitkering compenseert de gemeente voor een deel van het tekort. Daarbij geldt dat een deel van het tekort onder 12,5% van het toegekende budget tot het eigen risico behoort van gemeenten. Dit is een financieel risico.

Participatiewet - Maatschappelijke Participatie

- Na vaststelling van nieuwe beleidsregels is er sprake van een open-einde-regeling;
- Het 'Uitvoeringsplan Vergunninghouders Ermelo'verloopt budgettair neutraal;

AVA Inclusiefgroep

Als een van de zeven aandeelhouders van Inclusief Groep is de gemeente Ermelo aansprakelijk voor eventuele negatieve exploitatiesaldi, die niet gedekt kunnen worden uit het eigen vermogen van de Inclusief Groep.

Gezondheidszorg

Geen risico's, verloopt budgettair neutraal of heeft invloed op tempo/prioriteiten dynamische uitvoeringsagenda.

Maatschappelijke Doelgroepen

- Afbouw van intramurale settingen kan alleen als extramurale voorzieningen op het vlak van wonen, inkomen, begeleiding/dagbesteding etc. opgebouwd worden. Overheveling van financiële middelen voor die lokale voorzieningen zal waarschijnlijk niet gelijktijdig met de opbouw daarvan plaatsvinden, met alle risico's van dien voor Ermelo;
- Voor de decentralisatie van de middelen beschermd wonen zal landelijk een nieuw objectief verdeelmodel opgesteld worden. De effecten voor de regio Noord Veluwe kunnen negatief zijn door de historisch ontstane hogere capaciteit in deze regio, en van de bijdrage hierin van de gemeente Ermelo;
- De gemeente Ermelo heeft relatief veel voorzieningen Beschermd Wonen GGZ binnen de gemeentegrenzen (gerelateerd aan gemeentegrootte). Het organiseren van deze voorzieningen op kleinere schaal (regio Noord Veluwe of kleiner) geeft minder mogelijkheden voor verevening of anderszins verdeling van lasten, waardoor voor Ermelo de financiële risico's stijgen;
- Ontbreken van capaciteit binnen de gemeentelijke organisatie om de decentralisatie van deze taken op een goede en verantwoorde manier ter hand te nemen.

WMO

- Inwoners worden niet tijdig bereikt met passende ondersteuning;
- Wachtlijsten of onvoldoende passend aanbod.

Mantelzorg

- Mantelzorgers zijn zich niet bewust van de eigen positie;
- Drempel om hulp te vragen;
- Blijven hangen in systeemdenken en regels;
- Onduidelijkheid in rol- en taakverdeling in het netwerk, waardoor nemen van verantwoordelijkheid uitblijft;
- Onvoldoende verschuiving van zware naar lichte ondersteuning;
- Gebrek aan voldoende draagvlak, waardoor transformatie uit blijft.

Jeugdzorg

- Jongeren worden niet tijdig bereikt met passende ondersteuning;
- Wachtlijsten of onvoldoende passend aanbod.

Wijkgericht werken

Leefbaarheidsteam

- Niet goed op elkaar aansluitende verwachtingen en onduidelijkheden van bewonerszijde en van leefbaarheidsteam zijde;
- Onvoldoende ingerichte en toegeruste gemeentelijke organisatie voor de directe interactie met bewoners op het gebied van de wijkagenda;
- Intensivering van de inzet van het leefbaarheidsteam door het werken met wijkagenda’s levert een toename van operationele kosten van deze inzet.

Sociaal team

- Inbreken in de werkwijze en planning van de organisaties van de partners binnen het sociaal team kan weerstand oproepen;
- Intensivering van de inzet van het sociaal team voor de inwoners levert een toename van operationele kosten van deze inzet;
- Intensivering van de inzet van het sociaal team voor de inwoners kan een vergroting van de zorgvraag met daaraan verbonden kosten oplevering; preventieve werking van het sociaal team en vroegtijdige afschaling van zorgvragen kan een afname van de zorgvraag en daarna verbonden kosten tot gevolg hebben.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:

Tabel in Naris opgenomen financiële risico's

Speerpunt	Nr in Naris	Risicogebeurtenis	Gevolg	Kans	Gevolg
Inclusieve samenleving	R163	De rechter honoreert het beroep van de Streekmuziekschool op de garantstelling n.a.v. het in 2013 uitgesproken faillissement.	Geld - De gemeente moet bijdragen in de financiële afwikkeling van het faillissement van de muziekschool.	10%	844.000
Inclusieve samenleving	R183	Participatiewet: De terugloop van de populatie van het aantal WSW'ers met oude rechten houdt geen gelijke tred met de korting op het rijksbudget	Geld - met als gevolg dat er zich een nadeel voordoet in de begroting	30%	440.000
Inclusieve samenleving	R201	Te weinig statushouders gehuisvest ten opzichte van de taakstelling.	Geld - Boete van Rijk/Provincie.	10%	43.000
Inclusieve samenleving	R205	De kosten van de leenbijstand stijgen door een verdere toename van het aantal cliënten en een hogere oninbaarheidpercentage	Geld - het percentage van de voorziening dubieuze debiteuren sociale zaken dient in de gemeentelijke jaarrekening te worden verhoogd wat leidt tot een nadeel.	30%	50.000
Inclusieve samenleving	R210	Als gevolg van de invoering van het abonnementstarief in de WMO	Geld - De uitgaven door gemeenten aan Wmo-voorzieningen zullen hierdoor toenemen en de inkomsten uit de eigen bijdragen afnemen.	50%	300.000
Inclusieve samenleving	R217	De nieuwe aanbesteding van de Jeugdzorg zal tot hogere (zorg)kosten leiden	Geld -	pm	pm
Inclusieve samenleving	R218	De nieuwe aanbesteding van de Wmo zal tot hogere (zorg)kosten leiden	Geld -	pm	pm
Inclusieve samenleving	R219	De nieuwe aanbesteding mbt onderdelen van de Participatiewet zal tot hogere (zorg)kosten leiden	Geld -	pm	pm
Inclusieve samenleving	R220	Het rijk stelt geen aanvullende middelen beschikbaar voor de kosten voor statushouders die een beroep doen op de Participatiwet	Geld - Het huidig rijksbudget is niet toereikend.	70%	100.000
Inclusieve samenleving	R221	De huidige taakstellingen voor het sociaal domein wordt niet of slechts gedeeltelijk gerealiseerd.	Geld - De inkomstenstelposten worden niet gehaald wat leidt tot een tekort op de begroting	10%	1.128.000

Vastgesteld beleid

- Beleidsplan Participatiewet 2014: ‘Van zorgen voor naar zorgen dat’;
- Uitvoeringsplan werkgeversdienstverlening 2015: ‘Niemand op de reservebank’;
- Diverse verordeningen en beleidsregels Participatiewet;
- Beleidsplan armoedebestrijding gemeente Ermelo met uitvoeringsplannen (2018);
- Beleidsnota Schulddienstverlening 2014 – 2018 (2014);
- Regionale samenwerkingsovereenkomst Beschermd wonen en Maatschappelijke opvang Noord Veluwe;
- Noord Veluwse oplegger veranderagenda Maatschappelijke opvang en Beschermd wonen 2018 – 2020;
- Veranderagenda maatschappelijke opvang en beschermd wonen 2016-2019;
- Programmaplan Sociaal Domein 2013-2017; Verbinden en Versterken in het Sociaal Domein;
- Visie op samenwerking Sociaal Domein Ermelo, Harderwijk en Zeewolde (2014);
- Nota sturing en bekostiging Jeugdhulp 2018 e.v. (september 2017);
- Strategische keuzenota aanbesteding Jeugdhulp 2018 e.v. (april 2017);
- Inkoopvisie Jeugdhulp 2018 e.v. (mei 2017);
- Verordening Jeugdwet (nov. 2014, geactualiseerd 2018);
- Wmo Beleidskader Actief en Betrokken II (2014);
- Verordening Maatschappelijke ondersteuning gemeente Ermelo 2014 (2014);
- Convenant maatschappelijke zorg 2015-2017;
- Notitie Samen leven in Ermelo, een wijkgerichte aanpak (2012);
- Notitie Burgerparticipatie en communicatie (2009);
- Beleidskader Versterken, verlichten en verbinden van vrijwillige en informele inzet (2015);

- Visiedocument EHZ Sociaal Domein (2014)
- Contourennota Uitvoeringsorganisatie Sociaal Domein EHZ (2016);
- Uitvoeringsplan integratie vergunninghouders Ermelo (2018);
- Sluitende aanpak minder zelfredzame jong volwassenen 16-27 jaar (2018);
- Nota Samen naar een gezond Noord Veluwe 2017-2021.

Sport en Bewegen

Onderwerp	Portefeuillehouder
Sport	Laurens Klappe
Bewegingsonderwijs	Laurens Klappe

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Jeugd en kansen
We gaan de deelname van de Ermelose jeugd aan het maatschappelijke leven vergroten en daarmee ook het startkapitaal van deze groep. We doen dat door:

- het opwaarderen van het bewegingsonderwijs. de specifieke vorm wordt in overleg door de scholen bepaald. Meer schoolzwemmen is onderdeel van het keuzepakket;
- het aanbieden van op kinderen gerichte sport, spel, educatie en cultuur. Plus steunmaatregelen gericht op het wegnemen van die belemmeringen tot meedoen (bijvoorbeeld armoede) in de weg staan verminderen;
- het samen met jongeren organiseren van een variatie aan voorzieningen voor jongere en oudere jeugd.

Bewegingsonderwijs
We gaan allerlei vormen van bewegingsonderwijs opwaarderen, de specifieke vorm wordt in overleg met de scholen bepaald. Schoolzwemmen is een nadrukkelijk onderdeel van het keuzepakket. Dit omdat werken aan een gezonde levensstijl letterlijk en figuurlijk zorgt voor een sterkere en energiekere samenleving, een preventieve werking heeft en zorgt voor sportieve binding tussen mensen.

Programmabegroting 2019-2022
In Ermelo maken sporten en bewegen onderdeel uit van een gezonde en actieve leefstijl. De maatschappelijke meerwaarde van sporten en bewegen is groot. Sport brengt plezier, activeert, brengt mensen bij elkaar, helpt talenten te ontwikkelen, leert omgaan met tegenslagen en biedt mogelijkheden voor vrijwilligerswerk. Een opsomming waar sporten en bewegen een bijdrage aan kan leveren. De sportvisie en het tactisch plan sport hebben de titel "Heel Ermelo Beweegt".
Binnen de hoofdthema's *Gezonde Leefstijl, Iedereen doet mee, Ouderen in beweging en Buiten bewegen* worden verbindingen met andere beleidsterreinen gelegd om samen te werken aan het behalen van de maatschappelijke doelstellingen. Gezond opgroeien en gezond ouder worden draagt bij aan een *Gezonde Leefstijl*. We willen vanuit een integrale aanpak met de preventieve gezondheid de gezonde leefstijl verhogen, waarbij voor de jeugd de ambitie is om de sport- en beweegdeelname volgens de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) is gestegen en specifiek voor de ouderen de ambitie om middels preventie de fysieke en mentale fitheid op niveau te houden/brengen om langer zelfstandig te kunnen blijven wonen.
Ermelo streeft naar een inclusieve samenleving, waarin ruimte is en kansen voor *iedereen zijn om mee te kunnen doen*. We willen een passend sport- en beweegaanbod voor kwetsbare inwoners van Ermelo voor jong en oud. De minder kapitaalkrachtige inwoners behoren ook tot deze doelgroep. Met de kracht van verbinding kunnen nieuwe, creatieve initiatieven tussen professionals, sportaanbieders en inwoners leiden naar duurzame verbindingen.
Ouderen in beweging richt zich specifiek op de doelgroep 50-plussers, omdat in Ermelo een hoge mate van vergrijzing aanwezig is. Vanuit de vraag en behoefte van de 50-plusser wordt gekeken naar een specifiek/aangepast sport- en beweegaanbod. Hierbij moet bewegen voor iedere 50-plusser ook mogelijk en bereikbaar, dus financieel en fysiek, zijn.
Bij *Buiten Bewegen* wordt natuurlijk gedacht aan het buiten spelen voor de jeugd. Bij de jeugd moet het weer de gewoonte worden om buiten in beweging te komen. In Ermelo beschikt iedere woonwijk voor een aantal speelaanleidingen en -mogelijkheden voor de verschillende leeftijdscategorieën. Ermelo heeft een prachtig buitengebied met veel recreatieve mogelijkheden. De gratis buitenruimte is optimaal te benutten voor sporten, bewegen en spelen. Juist de ongeorganiseerde gebruiker van de buitenruimte moet meer betrokken worden bij de ontwikkeling en de uitvoering van het sportbeleid.

Wat gaan we daarvoor doen

Gezonde leefstijl
De verbinding van de buurtsportcoaches van Heel Ermelo Beweegt en de JOGG-regisseurs wordt sterker door een nauwere samenwerking op beleidsniveau en in de uitvoering. Beiden werken samen binnen de ketenaanpak "kinderen met overgewicht". De Gezonde Leefstijl is terug te vinden in een aantal interventies die ieder op zijn manier bijdragen. Voor de doelgroep 0 - 12 jarigen zijn dat de Gezonde Kinderopvang, het Gezonde schoolplein,de Gezonde school, de versterking van het bewegingsonderwijs door inzet van vakleerkrachten, het uitbreiding van het bewegingsonderwijs met zwemles als derde gymles voor de groepen 5 en 6. De Gezonde leefstijl bij adolescenten richt zich op een bewustwording bij de middelbare scholier van de effecten van

ongezonde gewoonten, eetgedrag en middelengebruik, en gezonde gewoonten, eet-, sport- en beweeggedrag. Minder kapitaalkrachtige ouders kunnen gebruik maken van het jeugdsportfonds voor de sportdeelname van hun kind(eren) bij een sportvereniging/-aanbieder. Door de invoering van een Beweegpas voor inwoners vanaf 19 jaar met een minimum inkomen wordt deelname aan sport- en beweegactiviteiten mogelijk. Leefstijdsgroep specifieke sport- en beweegactiviteiten maken de sportverenigingen onder andere seniorproof en stimuleren, nodigen deze doelgroep uit tot sporten en bewegen. Daarbij hoort het omvormen van de gesloten sportparken naar een vitaal sportpark en een open clubstructuur. Waar in de gezonde leefstijl voor de scholier de Gezonde school een middel is om de bewustwording van de gezonde leefstijl te verhogen is dat voor het bedrijfsleven de Gezonde bedrijfskantine. De gemeente legt de verbinding bij de bedrijven.

Iedereen doet mee
De inclusieve samenleving staat hoog in het vaandel. Een beweegprogramma voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in samenwerking met onder andere de Sociale Dienst Veluwerand en het Taalhuis geeft hier invulling aan. Middels de Open Club gedacht, waarbij de vereniging open staat voor maatschappelijke initiatieven wordt de participatie van de inwoners vergroot. Als vervolg op het jeugdsportfonds wordt een mogelijkheid geboden om het vervoer van en naar de sportaccommodatie voor inwoners van instellingen of gezinshuizen mogelijk te maken. De Beweegpas voor 19 plus verlaagd de financiële drempel voor de doelgroep.
Voor de doelgroep inwoners met een geestelijke en/of fysieke beperking wordt een passend en breed toegankelijk sport- en beweegaanbod opgezet. Er wordt (regionaal) aansluiting gezocht bij Grenzeloos Actief, wat een landelijk dekkende structuur en passend sport- en beweeg aanbod nastreeft. Vanuit het Beweegloket van Heel Ermelo Beweegt wordt het specifieke sport- en beweegaanbod centraal ontsloten en is vraaggericht vormgegeven en geïmplementeerd in de samenleving.

Ouderen in beweging
Het aantal ouderen in de samenleving groeit erg sterk. Het langer zelfstandig wonen van deze doelgroep wordt gestimuleerd. Eén van de aspecten om meer te bewegen en sporten is dat de sociale contacten worden vergroot en de vereenzaming en het sociaal isolement wordt tegen gegaan. Als kennismakingstraject wordt door het team van buurtsportcoaches een fittest aangeboden en vervolgd door een 12 weeks-beweegprogramma. Het beweegaanbod voor ouderen speelt zich meer af in het bewegen in de openbare ruimte en heeft vaker een preventieve achtergrond. Het langer zelfstandig kunnen blijven wonen is het effect net als minder gebruik maken van de gezondheidszorg.

Buiten bewegen
Binnen en buiten de bebouwde kom zijn er veel mogelijkheden om te bewegen. Vele paden voor het wandelen, hardlopen, fietsen en hippisch gebruik. Een intensivering van de samenwerking op de beleidsterreinen Sport, Groen, Verkeer en Toerisme en Recreatie zorgen voor buitenruimtes die uitnodigen om te bewegen. Een beweegvriendelijke omgeving of de sportieve buitenruimte.
In de verbinding met maatschappelijke organisaties wordt het gebruik van de bestaande padenstructuur en het opzetten van nieuwe, ontbrekende paden(structuur) gestimuleerd. De realisatie van een aaneengesloten MTB-route door meerdere gemeenten is daar een voorbeeld van.

Vervangingsinvesteringen sportaccommodaties
Op de 3 buitensportaccommodaties van DVS'33, EFC'58 en FC Horst zijn natuurgras- en kunstgrasvoetbalvelden aanwezig.
Zowel op het sportcomplex De Zanderij van EFC'58 als op de Sportlaan van DVS'33 staat voor 2019 een vervanging van een toplaag van een natuurgrasveld gepland. Voor het sportcomplex De Adelaar van FC Horst staat voor 2019 geen vervanging gepland.

Risico's

Beleidsmatige risico's
Gezonde Leefstijl.
Kosten voor de invoering van de "beweegpas".
Kosten voor de preventiemaatregelen om langer zelfstandig te blijven wonen.

Iedereen doet mee.
Het vinden van de doelgroep en het motiveren om deel te nemen aan een beweegtraject.
Medewerking van sportverenigingen.

Ouderen in beweging.
Actueel houden van het beweegaanbod.
Verschillende behoeften van de doelgroep. 50+ heeft andere behoefte dan 70+.

Buiten Bewegen.
Bereiken/vinden van de ongeorganiseerde sporter/gebruiker.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:
N.v.t.

Vastgesteld beleid

Sportvisie "Heel Ermelo Beweegt 2016 - 2020".
Tactisch plan Sport "Heel Ermelo Beweegt 2017 - 2021".

Sportcentrum Calluna/De Zanderij/Wijkfunctie West

Onderwerp	Portefeuillehouder	Projectwethouder
Nieuw Sportcentrum Ermelo / Sportpark De Zanderij / Wijkfunctie West	Laurens Klappe	Leo van der Velden

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Nieuw Sportcentrum Ermelo
We kiezen voor een zwemvoorziening gericht op doelgroep zwemmen en de mogelijkheid tot recreatie. Het belang van zwemlessen en gezond bewegen voor zowel kinderen als ouderen staat voorop. De huidige plannen worden omgebogen: het recreatieve deel zal niet de boventoon voeren en er worden geen speelse voorzieningen aangebracht. Dit omdat de financiële onderbouwing te onzeker is en de geraamde exploitatiekosten een te groot beslag leggen op de gemeentebegroting die de komende tijd steeds meer onder druk komt te staan.

Ontwikkeling Calluna/Zanderij
De komst van een nieuw sportcentrum Calluna is een belangrijke kans voor een open sportpark met een functie voor de wijk West.

Sportpark de Zanderij
Het ontwikkelen van Sportpark de Zanderij tot een Vitaal Sportpark draagt bij aan het verbeteren van sport in de openbare ruimte en aan het versterken van wijk west en de Zanderij als sportpark.
Maatschappelijke partners als sportverenigingen, onderwijs, wijkvereniging west en welzijn Ermelo worden betrokken bij de ontwikkelingen.
Tevens kan deze ontwikkeling aanleiding zijn tot het realiseren van 'open sportclubs' door de verenigingen die op de Zanderij gevestigd zijn.

Programmabegroting 2019-2022
- Nieuw sportcentrum Ermelo is in het tweede kwartaal van 2021 gerealiseerd. Alle inspanning zijn erop gericht dat de realisatie binnen begroting blijft en de duurzaamheid ambitie is ingevuld.
- Sportbedrijf Ermelo is per 1 januari 2019 opgericht in in het jaar 2020 volledig geïmplementeerd en functioneert volgens de uitgangspunten en de begroting van het bedrijfsplan BES.
- Sportpark de Zanderij is ontwikkeld tot een Vitaal Sportpark. Dit betekent dat de Zanderij een meer open en toegankelijker karakter heeft gekregen. Spelen en individueel sporten wordt gefaciliteerd. Maatschappelijke partners geven mede inhoud aan het gebruik van de Zanderij. Deze ontwikkelingen van het gebied lopen gelijk op met het ontwikkelen van het nieuwe sportcentrum Ermelo.

Met de realisatie van het Vitaal Sportpark de Zanderij is de functie van Wijk West versterkt.

Wat gaan we daarvoor doen

Nieuw Sportcentrum Ermelo
De besluitvorming voor het nieuwe Sportcentrum Ermelo is voorzien in september/oktober 2018 waarna de aanbesteding voor de schetsontwerpen en de aanbesteding voor de bouw kan starten. Start van de bouw is voorzien in het 3e of 4e kwartaal 2019, waarna opening in tweede kwartaal 2021 is gepland. Een en ander is ook afhankelijk van de RO-procedures/onderzoeken/bestemmingsplan.
Na de afronding van de bouw van het nieuwe sportcentrum, zullen Calluna en de Balverszaal worden gesloopt. De grond is dan beschikbaar voor verdere ontwikkeling.

Sportpark De Zanderij
In het kader van de ontwikkeling van sportpark de Zanderij wordt in 2018 een subsidieverzoek gedaan voor een bedrag van maximaal € 100.000,00 bij de provincie Gelderland voor het realiseren van een 'vitaal sportpark' op de locatie de Zanderij. De cofinanciering bestaat uit al gemaakte en al geraamde kosten voor het realiseren van het nieuwe sportcentrum op de Zanderij.
Met de beoogde deelnemende maatschappelijke partners wordt een intentie-overeenkomst gesloten voor planvorming en realisatie van het vitaal sportpark.
Dit traject wordt begeleid door Bureau Sport & Ruimte, samen met een ambtelijk projectleider.
De kosten hiervoor worden gedekt uit de provinciale subsidie.
De doorontwikkeling van sportpark de Zanderij naar vitaal sportpark kan vanaf 2019 worden ingezet en kan gelijke tred houden met de realisatie van het nieuwe sportcentrum.

Het Sportbedrijf van Ermelo zal worden opgericht per 1 januari 2019. Er is in het ontwerp ruimte

voor de cultuur accommodaties om op termijn daarbij aan te kunnen sluiten.
Het jaar 2019 zal worden gebruikt voor de implementatie van het bedrijfsplan BES en het integreren van de drie stichtingen (SSE, Triade en Dindoa) die sportaccommodaties beheren en exploiteren.

Risico's

Beleidsmatige risico's
Nieuw Sportcentrum Ermelo
Risico's zijn er ten aanzien van de tijdplanning van de bestemmingsplan procedure en de aanbestedingsprocedure.

Sportpark De Zanderij
Risico's t.a.v. van de voortgang van de ontwikkeling van het Vitaal Sportpark de Zanderij zijn er indien de subsidieaanvraag niet wordt toegekend, dan wel als beoogde belanghebbenden niet willen participeren in dit project.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:
N.v.t.

Vastgesteld beleid

Nieuw Sportcentrum Ermelo
Op 5 juli 2017 is door de raad besloten tot nieuwbouw van een zwembad en sporthal op locatie De Zanderij. Qua voorzieningenniveau is voor het zwembad besloten tot aanvullingen op recreatief gebied en voor de sporthal extra voorzieningen voor de gymnastiekvereniging. Tevens is meer invulling gegeven aan de duurzaamheid ambitie voor zwembad/sporthal, die naast energieneutraliteit ook klimaatneutraliteit tot doel heeft.

Op 5 juli 2017 is eveneens, vanuit te voorziene fiscale regelgeving, besloten om beheer en exploitatie van het sportcomplex Calluna extern te verzelfstandigen door de oprichting van een overheids-BV (Sportbedrijf Ermelo). Verdere uitwerking van dit besluit in een bedrijfsplan heeft in 2018 plaatsgevonden, waarna de tweede helft 2018 als implementatieperiode geldt. De start van de nieuwe vorm van beheer en de exploitatie fase is voorzien in 2019.

Sportpark de Zanderij
Op 13 juli 2018 heeft het College besloten tot de aanvraag van een subsidie bij de Provincie Gelderland voor het realiseren van een Vitaal sportpark op locatie de Zanderij (zie hiervoor Corsanr: e180024639/ Case: 18e0004700).

Accommodatiebeleid

Onderwerp	Portefeuillehouder
Accommodatiebeleid	Wouter Vogelsang
BES Sport	Wouter Vogelsang

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
N.v.t.

Programmabegroting 2019-2022
Onderwijshuisvesting
Vanaf 2018 wordt op structurele basis bestuurlijk overleg gevoerd met het gehele onderwijsveld in het OOGO. Er wordt in in samenspraak met de schoolbesturen een beleidskader opgesteld. Hierin wordt een de gezamenlijke visie op onderwijshuisvesting geformuleerd, alsmede de eerste aanzet voor een integraal huisvestingsplan (IHP). In een IHP worden afspraken gemaakt over huisvesting van onderwijs en kinderopvang, verduurzaming van onderwijsgebouwen en eventuele renovatie of vervanging. De gemeente is verantwoordelijk voor adequate onderwijshuisvesting. Ter uitvoering van deze wettelijke taak gelden specifiek voor onderwijshuisvesting nog de volgende doelstellingen:

- De gemeente streeft naar een goed voorzieningen niveau;
- De gemeente streeft naar een gevarieerd onderwijsaanbod in / nabij elke wijk, aansluitend bij de behoefte;
- Er wordt geanticipeerd op leerling-groei en leerling-krimp;
- Er wordt ingezet op efficiënte inzet van onderwijsgebouwen en nabijgelegen voorzieningen;
- Bij nieuwbouw is duurzaamheid van belang, er wordt uitgegaan van kwalitatief goede gebouwen, waarbij de gemeente het wettelijk verplichte deel bekostigd en het effect van marktwerking leidt tot meer- of minderkosten;
- Met de jaarlijkse lokalenverdeling is transparantie over de inzet van gebouwen en de

verhuur van gebouwen.

BES Sport (Beheer en Exploitatie Sportaccommodatie Ermelo)
Door het oprichten van een Sportbedrijf worden de gemeentelijke sportaccommodaties en activiteiten verzelfstandigd en samengevoegd met drie stichtingen die ook sportvoorzieningen beheren en exploiteren in Ermelo (SSE, Triade en Dindoa)
Hiermee ontstaat een organisatie in Ermelo die zich primair richt op beheer en exploitatie van sport accommodaties en op de uitvoering van het sportbeleid.
Op deze wijze ontstaat voor de inwoners van Ermelo, Sportverenigingen en gebruikers van zwem- en sportfaciliteiten één aanspreekpunt voor sport en bewegen in Ermelo.
Tevens wordt hiermee een uitvoeringstaak van de gemeentelijke organisatie op afstand gezet, wat past in de huidige strategie van de gemeente Ermelo.

Na besluitvorming over het verzelfstandigde (sportbedrijf) BES zal in 2019 de fase van beheer en exploitatie starten.
In de begroting is voor deze opstartfase een extra budget meegenomen.
In het bedrijfsplan waarover in oktober besluitvorming plaatsvindt zal een meerjarenbegroting voor het sportbedrijf worden opgenomen, welke eind 2018 zal worden vertaald naar consequenties voor de gemeentebegroting.

Wat gaan we daarvoor doen

Onderwijshuisvesting
- Het Op Overeenstemming Gericht Overleg (OOGO) vindt op structurele basis plaats;
- Er wordt een beleidskader (Visie / IHP) opgesteld in samenspraak met het onderwijsveld waarin wordt ingegaan op krimp en groei, waarin huisvesting plannen voor scholen integraal worden bekeken en worden afgestemd op de nabije toekomst;
- Duurzaamheidsmaatregelen bij onderwijsgebouwen is onderwerp van onderzoek;
- Er komt duidelijkheid over de Dislocatie van De Klokbeker en de onderwijsbehoefte aan het Pretoriusplein, in samenhang met het IHP;
- In 2018 en 2019 vinden de werkzaamheden voor nieuwbouw van de RKPWA plaats;
- In 2018 en 2019 wordt het voorbereidingstraject voor de nieuwbouw van de Goede Herderschool in Horst afgerond;
- In 2019 vindt het voorbereidingstraject plaats voor de nieuwbouw van de Rietschans, en worden de bestaande huurvergoedingen speciaal onderwijs geactualiseerd;
- Jaarlijks worden de onderwijshuisvestingsaanvragen behandeld zoals vastgelegd in de verordening;
- Jaarlijks is er een lokalenverdeling die transparant maakt hoe onderwijsmeters worden ingezet en wordt toestemming voor verhuur in onderwijsgebouwen verleend.

BES Sport
Met ingang van 01-01-2019 functioneert het sportbedrijf.

Risico's

Beleidsmatige risico's
BES Sport
Een mogelijk risico is dat de implementatie van BES meer tijd nodig heeft dan voorzien.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:
N.v.t.

Vastgesteld beleid

BES Sport
Op 5 juli 2017 is, vanuit te voorziene fiscale regelgeving, besloten om beheer en exploitatie van het sportcomplex Calluna extern te verzelfstandigen door de oprichting van een Sportbedrijf. Verdere uitwerking van dit besluit in een bedrijfsplan heeft in 2018 plaatsgevonden, waarna de tweede helft 2018 als implementatieperiode geldt. De start van de nieuwe vorm van beheer en de exploitatiefase is voorzien in 2019.

De Dialoog

Onderwerp	Portefeuillehouder	Projectwethouder
De Dialoog	Hans de Haan	Laurens Klappe

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij

De Dialoog kent als kerngebruikers Welzijn Ermelo, Vuvera (Volksuniversiteit), de bibliotheek, theater De Dialoog en Cultuurkust. Wij kijken er naar vanuit een drieluik:

- als een open en toegankelijk gebouw waarin ruimtes gedeeld kunnen worden. Bij de planontwikkeling zien we kansen voor gedeeltelijke nieuwbouw en een combinatie met woningbouw. Dit als visueel aantrekkelijke rand voor het Raadhuisplein;
- als een gevarieerd programma voor ontmoeting, leren, ontspanning en ontwikkeling;
- als een samenwerkingspodium voor Ermelose organisaties en instellingen en inwoners die elkaar versterken. Dit levert schaalvoordelen op, zoals winst in beheerpersoneel en flexibiliteit in programmeren. De samenwerking met verschillende organisaties leidt tot een meerwaarde voor de individuele organisatie. belangrijker nog: samenwerking levert een meerwaarde voor de bezoekers en de gehele gemeenschap. De vitaliteit van deze dragers van cultuur en welzijn zijn van belang voor de eigenheid van Ermelo. We streven naar balans tussen de maatschappelijke functie en het ondernemerschap dat nodig is om de exploitaties op peil te houden of te brengen. De gemeente heeft een rol als co-financier voor instellingen en programma's. De investering in het gebouw zal gericht zijn op slimme functionaliteit, mogelijk ook door intensivering van ruimtegebrek in het aangrenzende gemeentehuis zodat met minimale kostprijs een maximale maatschappelijke opbrengst wordt gegenereerd.

Programmabegroting 2019-2022
De Dialoog wordt verticaal en duurzaam uitgebreid en de panden Pinel, Plaza en Stationsstraat 118 worden op termijn gesloopt. De kern-gebruikers worden gezamenlijk gevestigd in de verbouwde Dialoog.
Op deze wijze verwachten we meer synergie tussen de kerngebruikers en het gemeentehuis te kunnen bewerkstelligen. De ruimte die vrij komt door sloop van Pinel, Plaza en Stationsstraat 118 kan op termijn ingezet worden voor andere functies, waaronder woningbouw. Daarnaast wordt onderzocht op welke wijze beheer en exploitatie van de Dialoog in de toekomst het beste kan plaatsvinden.
De verbouwde Dialoog op basis van verticaal duurzaamkan waarschijnlijk in 2022 in gebruik worden genomen.

Wat gaan we daarvoor doen

Naar aanleiding van de in 2018 verrichte scenario studie De Dialoog heeft het college gekozen voor Scenario 4. In dit scenario worden de panden Pinel, Plaza, Stationsstraat 118 en zalen 1 tot en met 5 van De Dialoog opgeheven. De rest van het huidige gebouw blijft behouden en wordt opgeknapt en verduurzaamd. Bovenop deze bestaande bouw wordt een verdieping gerealiseerd die in directe verbinding staat met het – bij de verbouw van het gemeentehuis te realiseren – vergadercentrum van het gemeentehuis. Door de directe verbinding met het gemeentehuis kunnen de vergaderruimten van het gemeentehuis ook ingezet worden voor activiteiten in De Dialoog.
Afhankelijk van de besluitvorming zal in het najaar van 2018 gestart worden met de architecten-selectie voor de verbouwing van de Dialoog. In 2019 zal deze architect in samenspraak met de participanten een voorontwerp en definitief ontwerp opstellen voor de verbouwing van de Dialoog.
Na besluitvorming hierover zal dan naar verwachting in het voorjaar van 2020 de aannemer-selectie plaatsvinden, waarna in het najaar van 2020 de start van de verbouw kan plaatsvinden.
In deze begroting is een bedrag van 7.2 miljoen opgenomen

De herontwikkeling van vrijkomende locaties Pinel, Plaza en Stationsstraat 118 wordt ondergebracht in een separaat project.

Risico's

Beleidsmatige risico's
Het raadsbesluit omtrent de scenariostudie en de daarbij horende kredieten is nog niet genomen. Dit is gepland voor november 2018 (gelijktijdig met de programma begroting).

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:
N.v.t.

Vastgesteld beleid

Educatie

Educatie

Onderwerp	Portefeuillehouder
Onderwijs	Wouter Vogelsang
Kunst en Cultuur	Hans de Haan

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij

Jeugd en kansen
We gaan de deelname van de Ermelose jeugd aan het maatschappelijke leven vergroten en daarmee ook het startkapitaal van deze groep. We doen dat door:
- het opwaarderen van het bewegingsonderwijs. de specifieke vorm wordt in overleg door de scholen bepaald. Meer schoolzwemmen is onderdeel van het keuzepakket;
- het aanbieden van op kinderen gerichte sport, spel, educatie en cultuur. Plus steunmaatregelen gericht op het wegnemen van die belemmeringen tot meedoen (bijvoorbeeld armoede) in de weg staan verminderen;
- het samen met jongeren organiseren van een variatie aan voorzieningen voor jongere en oudere jeugd.

Programmabegroting 2019-2022
Onderwijs
We willen een divers onderwijsaanbod van voldoende kwaliteit, zodat kinderen, jongeren en volwassenen voldoende kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven.
Het onderwijs (schoolbesturen en samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs) is primair verantwoordelijk voor het bieden van goed en kwalitatief onderwijs en om kinderen een passende onderwijsplek te bieden.
Gemeenten hebben een taak op het gebied van:
- onderwijshuisvesting (zie speerpunt accommodatiebeleid)
- onderwijskansenbeleid (voorheen onderwijsachterstanden) voor 0-12 jarigen
- toezicht op voldoende openbaar onderwijs
- leerplicht
- voorkomen thuiszitters en voortijdig schoolverlaten
- aansluiting van jeugdhulp op onderwijs, door het ontwikkelen van integrale arrangementen
- aanpak laaggeletterdheid
- bevorderen integratie van statushouders Integratie statushouders is participatiebudget. Wordt in deze begroting ondergebracht onder inclusieve samenleving.

Kunst en Cultuur
Zoals in de Cultuurnota 2016-2020 staat beschreven willen we bijdragen aan een levendig cultureel klimaat. De Cultuurnota bestaat uit drie programmalijnen die sturen op maatschappelijke effecten:
- Educatie: cultuur in het onderwijs en deelname aan kunst en cultuur door kinderen en jongeren
- Zorg: stimuleren van de ontplooiing van specifieke doelgroepen
- Economie: vergroten van de aantrekkelijkheid van Ermelo voor bewoners en bezoekers

Met de drie programmalijnen educatie, zorg en economie benoemen we de maatschappelijke effecten waar we aan bij willen dragen. We beslaan het culturele aanbod aan de hand van zes pijlers: media en letteren; cultureel erfgoed; beeldende kunst en bouwkunst; amateurkunst en kunsteducatie; podiumkunsten en film; evenementen en festivals.

Aanpak Laaggeletterdheid
In de aanpak laaggeletterdheid wordt via het Taalhuis (netwerksamenwerking vanformele taalaanbieders, Welzijnsorganisaties Harderwijk, Ermelo. Putten en Nunspeet en de gemeenten Harderwijk, Ermelo, Putten en Nunspeet) een regionale bijdrage geleverd aan het programma Tel mee met Taal. Dit programma richt zich door middel van een netwerksamenwerking met alle lokale en regionaal betrokken partners op het bestrijden van laaggeletterdheid en het voorkomen hiervan en loopt tot eind 2019. In de looptijd van het actieprogramma wordt de netwerkstructuur verstevigd, worden nieuwe taalvrijwilligers getraind die ingezet worden als taalmaatje, taalcoach of begeleider van laaggeletterden en wordt ingezet op een regionale bijdrage op de landelijke hoofddoelstelling om 45.000 nieuwe deelnemers aan een taaltraject te laten starten.
De bestrijding van laaggeletterheid is inmiddels als landelijk thema "Mensen die zich met het Nederlands niet goed kunnen redden" opgenomen in de opgave Merkbaar beter in het sociaal domein van het landelijk interbestuurlijk programma en wordt op deze basis voortgezet omdat de landelijke evaluatie zeer gunstige resultaten heeft laten zien.

Wat gaan we daarvoor doen

Onderwijs
Het onderwijs (schoolbesturen en samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs) is primair verantwoordelijk voor het bieden van goed en kwalitatief onderwijs en om kinderen een passende onderwijsplek te bieden.
Gemeenten hebben een taak op het gebied van:
- onderwijshuisvesting (nieuwbouw)
- onderwijskansenbeleid (voorheen onderwijsachterstanden) voor 0-12 jarigen
- toezicht op voldoende openbaar onderwijs
- leerplicht
- leerlingenvervoer
- voorkomen thuiszitters en voortijdig schoolverlaten
- aansluiting van jeugdhulp op onderwijs, door het ontwikkelen van integrale arrangementen
- aanpak laaggeletterdheid
- bevorderen integratie van statushouders -> bevorderen van integratie van statushouders is ondergebracht bij inclusieve samenleving, betreft participatiebudget.

In overleg met samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs en de schoolbesturen werken we aan voorzieningen zo nabij en passend als mogelijk. Waar kinderen, vanwege een beperking of stoornis, niet zelfstandig en nabij naar school kunnen wordt leerlingenvervoer ingezet.

We zetten in op een versterking van het onderwijsaanbod en de gemeentelijke taken en willen samenwerking en integrale arrangementen bevorderen. We werken aan thuisnabij en passend onderwijs, en een onderwijskansenbeleid voor 0-12 jarigen. We werken aan een integrale aanpak voor kwetsbare jongeren.

Aanpak Laaggeletterdheid
Voor de duur van het programma Tel mee met Taal zijn prestatieafspraken gemaakt met de Bibliotheek Noordwest Veluwe, regiepartner Taalhuis NW-Veluwe om de regionale bijdrage aan het bestrijden en voorkomen van laaggeletterdheid te coördineren en uit (te laten) voeren binnen de netwerksamenwerking.
In 2018 is innovatiesubsidie aangevraagd bij de centrumgemeente van de arbeidsmarktregio Apeldoorn voor projecten ten behoeve van de aanpak op laaggeletterdheid gericht op laagtaalvaardige ouders, laagtaalvaardige studenten, Taal maakt gezonder, Taal/schuldhulp. De innovatieperiode die tot eind 2019 loopt zal naar verwachting mogelijkheden bieden om nog meer kansen te benutten in de strijd tegen laaggeletterdheid. In 2019 wordt ingezet op een vervolg hierop en wordt de slagkracht om laaggeletterdheid te bestrijden en te voorkomen vergroot. De prestatieafspraken worden hierop bijgesteld. Dit alles wordt binnen het netwerk van het taalhuis in gezamenlijkheid tot stand gebracht en vindt plaats in afstemming met de centrumgemeente van de arbeidsmarkt waar het Taalhuis NW-Veluwe onder valt: gemeente Apeldoorn.

Kunst en cultuur
Begin 2019 is de Cultuurnota 2016 -2020 tussentijds geëvalueerd. Op basis daarvan zal in 2019 de uitvoering van de acties uit de Cultuurnota voortgezet worden in samenwerking met de culturele partners. Om ook in de komende jaren zichtbaar te kunnen werken aan cultuur in Ermelo willen we zoveel mogelijk culturele activiteiten ontplooien en stimuleren. Het cultuurfonds maakt het mogelijk om de huidige activiteiten te versterken en nieuwe initiatieven te faciliteren. Hierdoor kunnen we samen met de culturele partners de kansen die er zijn benutten om kunst en cultuur in Ermelo, en op de Veluwe, nog meer op de kaart zetten.

Risico's

Beleidsmatige risico's
Onderwijs
- Onvoldoende gedeeld belang en urgentie op samenwerking.
- Druk op eigen taken is te groot.

Kunst en cultuur:
Bij de uitvoering van het cultuurbeleid zijn veel partijen betrokken; alle partijen maken samen het culturele aanbod in Ermelo en zijn dus van elkaar afhankelijk. We laten zien wat we zelf aan de samenwerking willen bijdragen, maar ook wat we van anderen verwachten.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:
N.v.t.

Vastgesteld beleid

- Herijking en opdracht Het Pakhuis (2017);
- Cultuurnota 2016-2020 Zorg voor Cultuur, zorg voor elkaar (2016);
- Visiedocument Peuterspeelzaalwerk ‘De toekomst begint vandaag’ 2015
- Subsidieregeling Peuteropvang 2018;
- Aanpak Statushouders (2018)
- Sluitende aanpak minder zelfredzame jong volwassenen 16-27 jaar (2018).

Indicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Ermelo	Nederland	Bron
% Niet-sporters	%	2016	47,6	48,7	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD’en, CBS en RIVM
Personen met bijstandsuitkeringen (per dzd.inw. 18 jr en ouder)	per 1.000 inw 18jr eo	tweede halfjaar 2017	21,5	41,1	CBS - Participatiewet
Aantal re-integratievoorzieningen (per dzd.inw. 15-64jr)	per 1.000 inw 15-65jr	tweede halfjaar 2017	17	29	CBS - Participatiewet
Cliënten met een maatwerkarrangement (per dzd.inw.)	per 1.000 inw	tweede halfjaar 2017	48	57	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO
% Kinderen in armoede	%	2015	2,86	6,58	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
% Jeugdwerkloosheid	%	2015	1,3	1,52	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	%	2016	1,6	1,7	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs
Absoluut verzuim per 1.000 leerplichtige leerlingen	per 1.000 inw. 5-18 jr	2017	0	1,82	Ingrado
Relatief verzuim per 1.000 leerplichtige leerlingen	per 1.000 inw. 5-18 jr	2017	29,23	26,58	Ingrado
Jongeren met jeugdhulp (in % van alle jongeren tot 18 jaar)	% van alle jongeren tot 18 jaar	tweede halfjaar 2017	10,5	9,7	CBS - Beleidsinformatie Jeugd

Jongeren met jeugdreclassering (in % van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	%	tweede halfjaar 2017	0,5	0,4	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdbescherming (in % van alle jongeren tot 18 jaar)	%	tweede halfjaar 2017	2	1	CBS - Beleidsinformatie Jeugd

bron: waarstaatjegemeente.nl (14 augustus 2018)

Wie zijn daarbij betrokken

Bij de uitvoering van het programma Samen Leven in Ermelo zijn de volgende verbonden partijen betrokken:

- GGD Noord- en Oost- Gelderland (GGD NOG)
- Meerinzicht (MIZ)
- Samenwerking Noord-Veluwe (SNV)

Wat hebben we er voor over

Budgetten		Meerjarenbegroting			
		2019	2020	2021	2022
Programma Samen Leven in Ermelo	lasten	37.900.000	37.528.000	37.766.000	38.295.000
	baten	-6.246.000	-6.433.000	-6.708.000	-6.558.000
Saldo		31.654.000	31.095.000	31.058.000	31.737.000

Investeringen		Meerjarenbegroting			
		2019	2020	2021	2022
Programma Samen Leven in Ermelo	lasten	21.595.000	3.905.000	3.081.000	480.000
	baten	-35.000	-38.000	-40.000	-43.000
Saldo		21.560.000	3.867.000	3.041.000	437.000

Het gedetailleerde investeringsoverzicht is opgenomen in onderstaand overzicht:
Investeringsplan Samen Leven in Ermelo

Autorisatieniveau raad

De raad autoriseert alle baten en lasten op programmaniveau.

De raad autoriseert alle investeringskredieten.

De kredieten voor de herinrichting en verduurzaming van het gemeentehuis zijn met betrekking tot het gebied rond de raadszaal (HVG-b) wel door de raad beschikbaar gesteld, maar nog niet vrijgegeven.

De raad autoriseert alle toevoegingen aan en beschikkingen over de reserves en voorzieningen.

Programma Samen Wonen in Ermelo

Algemeen

Programma Samen Wonen in Ermelo bestaat uit onderstaande speerpunten, onder elk speerpunt zijn de onderwerpen opgenomen die hierop betrekking hebben.

1. Duurzaamheid
2. Omgevingswet
3. Wonen
4. Ruimtelijke Ordening
5. Ontwikkeling grote Zorgterreinen
6. Markt 2.0
7. Mobiliteit
8. Landschap en Omgevingsgroen
9. Kwaliteit Openbare Ruimte

Duurzaamheid

Onderwerp	Portefeuillehouder
Water	Leo van der Velden
Duurzaamheid	Leo van der Velden
Milieu	Leo van der Velden
Afvalbeleid	Leo van der Velden

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij

Duurzaamheid
Ermelo zet de energietransitie versneld door. Ermelo is in 2030 energieneutraal en in 2035 klimaatneutraal.
We weten nu al dat dit een ingrijpende opgave is met grote consequenties voor beleid en investeringen en ook enorm zal steunen op initiatieven uit de samenleving.
De gemeente zal er alles aan doen deze initiatieven te ondersteunen en de financierbaarheid mogelijk te maken. In deze bestuursperiode wordt daarvoor de eerste aanzet gegeven.
De doelen voor de periode 2018-2022 zijn gericht op:

- energiebesparing per huishouden en bij bedrijven, organisaties en instellingen;
- CO2 reductie;
- meer eigen energieopwekking ten behoeve van Ermelo in samenwerking met de regio;
- afbouw gasaansluitingen en 100% gasloos bij alle nieuwbouw;
- klimaatadaptief ontwerpen, bouwen en beheren.

Programmabegroting 2019-2022
We blijven werken aan de duurzaamheidsdoelstellingen om in 2030 een energieneutrale en in 2035 een klimaatneutrale gemeente te zijn. Op kortere termijn is de doelstelling 10% energie te besparen en 10% meer duurzame energie op te wekken in 2020. Hiervoor werken we binnen het programma duurzaamheid aan zeven speerpunten:

- inwonersparticipatie,
- bedrijven/maatschappelijke organisaties,
- de gemeente als voorbeeld,
- communicatie staat centraal,
- meten & monitoren,
- grootschalige duurzame opwek en
- duurzame mobiliteit.

Naar aanleiding van de tussenevaluatie die begin 2018 is afgerond, is meer focus aangebracht in het programma door vier topprioriteiten te benoemen: warmtetransitie, verduurzaming bedrijven, grootschalige opwek en communicatie.

Op deze vier fronten wordt de resterende periode van het huidige programma duurzaamheid (t/m 2020) extra ingezet om flinke stappen te zetten richting de energiedoelstelling.

Klimaatadaptatie
Met het tekenen van het regionaal manifest ruimtelijke adaptatie heeft de gemeente Ermelo zich gecommitteerd om in 2020 'klimaatbewust te handelen' en in 2050 'klimaatrobuust te zijn'.

Wat gaan we daarvoor doen

Programma Duurzaamheid
Begin 2018 zijn de "topprioriteiten" binnen het programma Duurzaamheid benoemd, naar aanleiding van de tussenevaluatie:

1. Warmtetransitie (speerpunt inwonersparticipatie en bedrijven en MO).
2. Verduurzaming bedrijfsleven (speerpunt samenwerken maatschappelijke organisaties en bedrijven).
3. Grootschalige opwek duurzame energie.
4. Communicatie (voornamelijk ten dienste van bovenstaande drie prioriteiten).

In de begroting voor de jaren 2018-2020 is deze focus verwerkt, door meer in te zetten op deze vier speerpunten en de andere speerpunten vanuit het programma minder aandacht te geven. Deze speerpunten (voorbeeldgemeente en mobiliteit) zijn mede door de inspanningen van het programma een steeds integraler onderdeel van de "going concern" in de organisatie. Vanuit het programma is op deze speerpunten daardoor steeds minder aanvullende inspanning nodig. Het speerpunt meten & monitoren werkt ondersteunend aan het programma, de noodzakelijke activiteiten (voortgangsrapportage, monitoring voortgang) zullen gewoon worden uitgevoerd.

De topprioriteiten zijn door het vorige college benoemd. Het nieuwe college, dat in het voorjaar van 2018 is aangetreden, heeft de mogelijkheid om hierin bij te stellen indien gewenst.

Inspanningen binnen de vier belangrijkste speerpunten zijn onder andere:

- uitvoering geven aan het warmtetransitieplan (besluitvorming Q2 2019);
- uitvoering geven aan de eerste Wijk van de Toekomst (gasloos) waarvoor eind 2018/begin 2019 een gezamenlijk wijkwarmteplan van gemeente, bewoners en stakeholders wordt vastgesteld;
- opstarten proces naar gasloos in andere wijk(en);
- aanjagen van verduurzaming bij de grootste energieverbruikers in Ermelo, verduurzaming bedrijventerreinen;
- sectorale aanpak voor detailhandel, horeca, zorg en vakantieparken;
- planologische medewerking aan initiatieven op het gebied van grootschalige wind, zon en biomassa, actieve stimulering en ophalen van initiatieven;
- communicatiecampagnes ter ondersteuning van de toppriotiteiten, algemene communicatie om bewustwording te vergroten en inwoners/bedrijven/organisaties te stimuleren een bijdrage te leveren aan de gemeentelijke doelen.

Waterbeleid
De rioolwaterbergingsopgave wordt nader uitgewerkt qua locatie en benodigde middelen. De verwachte kosten voor alternatieve locaties en borging van de in het BRP met de regio afgesproken hoeveelheid water zullen een extra investering van € 11,3 miljoen vragen.

Het onderzoeken van goede locaties voor de rioolwaterbergingsopgave was nodig omdat bij de beoogde locaties van De Driehoek en Kerkdennen sprake is van beperkingen met betrekking tot plaats (rijksarcheologisch monument (Kerkdennen), omvang (De Driehoek) en voorwaarden door derden (milieuvoorwaarden), kruispunt spoorbaan (De Driehoek en Kerkdennen) en gasleiding (De Driehoek).
In 2019 wordt een nieuw ZAP opgesteld op basis van de evaluatie naar het BRP fase 1.

Klimaatadaptatie
Er wordt gewerkt aan een 'stresstest' om toekomstige knelpunten op het gebied van wateroverlast, waterveiligheid, hittestress en droogte in beeld te krijgen. Daarnaast wordt in beeld gebracht welke inspanningen binnen het bestaand beleid en projecten al bijdraagt aan een klimaatadaptieve gemeente. Deze verkenning leidt tot een voorstel om het thema klimaatadaptatie beter in te bedden in de organisatie en waar nodig aanvullende projecten en inspanningen te benoemen om toe te werken naar een klimaatadaptieve gemeente. Hiermee voldoen we tevens aan de afspraken binnen het Regionaal Manifest Ruimtelijke Adaptatie, dat is ondertekend door de gemeenten, provincies en waterschap binnen de regio van het waterschap Vallei en Veluwe.

Afvalbeleid
1. Nader onderzoek en eventueel vervolg op de succesvolle pilot om groente- en fruitafval (= keukenafval) apart in te zamelen en te verwerken om zo geld, grondstoffen en milieu te sparen;
2. In samenwerking met de vereniging Oud papier Aktie Ermelo een betere scheiding en meer oud papier uit het restafval te halen.
3. Een regionale afvalcampagne om het scheiden van afval te bevorderen.
4. Het project Schoon Belonen voortzetten.
5. Het vervangen van de minicontainers voor gft- en restafval.
6. Het (voorbereiden van het) vervangen van verzamelcontainers voor gft- en restafval.

Het afvalbeleid maakt onderdeel uit van het programma Duurzaamheid 2016-2020, dat in juni 2016 door de gemeenteraad is vastgesteld.

Risico's

Beleidsmatige risico's
- Voor het halen van onze doelstellingen zijn we afhankelijk van actie van derden. Bedrijven, inwoners en maatschappelijke organisaties moeten zelf besluiten om maatregelen te nemen tot verduurzaming. Er is dus een risico dat de bijdrage van partners lager kan uitvallen dan gepland.
- Voor de jaren na 2020 is geen budget gereserveerd in de begroting voor duurzaamheid. Verwachting is echter dat ook na het huidige programma dat loopt tot en met 2020, veel inzet van de gemeente nodig is om aan haar duurzaamheidsdoelstellingen te voldoen.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:

Tabel in Naris opgenomen financiële risico's

Speerpunt	Nr in Naris	Risicogebeurtenis	Gevolg	Kans	Gevolg
Duurzaamheid	R19	Mogelijke saneringskosten de Zanderij op basis van minimale variant (in afwachting van bijdrage provincie)	Geld - Er ontstaat een nadeel in de begroting.	90%	1.000.000
Duurzaamheid	R206	De overdracht van de bodemtaken door de provincie Gelderland aan de gemeenten per 1-1-2018 verloopt niet budgettair neutraal	Geld - de ervaring leert dat hier extra geld bij moet wat leidt tot een tekort in de begroting	90%	50.000

Vastgesteld beleid

Waterbeleid:
- Verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan 2009-2013 (2009);
- BasisRioleringsPlan 2012-2022;
- Bestuursovereenkomst OAS - Harderwijk;
- Notitie Vervolgstappen in de samenwerking in de afvalwaterketen (Regio Noord-Veluwe);
- Zuiveringskring Afvalwaterketen Plan 2015-2020.

Duurzaamheid:
- Programmaplan Duurzaamheid 2016-2020;
- Subsidieregeling woningisolatie 2018;
- Verordening duurzaamheidslening Ermelo 2018;
- Verordening stimuleringslening Ermelo 2018.

Afvalbeleid:
- Communicatieplan focus doorontwikkeling afval meer waard (2014);
- Tariefdifferentiatie afvalstoffenheffing.

Omgevingswet

Onderwerp	Portefeuillehouder
Omgevingswet	Laurens Klappe
Gezondheidszorg	Laurens Klappe
Vergunningverlening WABO	Wouter Vogelsang

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
N.v.t.

Programmabegroting 2019-2022
In 2019 en 2020 gaan we ons voorbereiden op de inwerking treding van de Omgevingswet op 1 januari 2021. In 2021 en 2022 geven we uitvoering aan de implementatie van de wet.

Wat gaan we daarvoor doen

Omgevingswet
In het kader van de Omgevingswet moeten gemeenten hun bestemmingsplannen, beheersverordeningen en lokale verordeningen over de fysieke leefomgeving samenvoegen tot en ombouwen naar één consistent en gebiedsdekkend omgevingsplan.

In het kader van de Omgevingswet moeten gemeenten hun bestemmingsplannen, beheersverordeningen en lokale verordeningen over de fysieke leefomgeving samenvoegen tot en ombouwen naar één consistent en gebiedsdekkend omgevingsplan. Om de maatschappelijke doelen* van de Omgevingswet te bereiken moeten gemeenten een Omgevingsvisie opstellen. Deze Omgevingsvisie heeft betrekking op de gehele breedte van de fysiek leefomgeving, oftewel de samenhang tussen ruimte, gezondheid, water, milieu, natuur, landschap, verkeer en vervoer, infrastructuur en cultureel erfgoed. In 2019 en 2020 gaan we bezig met het maken van een integrale Omgevingsvisie en Omgevingsplan in de geest van de Omgevingswet.

Met de komst van de Omgevingswet zal het proces bij vergunningverlening veranderen. De WABO wordt opgenomen in de Omgevingswet waarmee er een nieuw toetsingskader komt voor de huidige vergunningverlening. Vanaf de inwerkingtreding van de Omgevingswet (1 jan 2021) passen bij de nieuwe systematiek toe.

Note: maatschappelijke doelen zijn een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit bereiken en in stand houden. Daarnaast de fysieke leefomgeving doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen om er maatschappelijke behoeften mee te vervullen.

Risico's

Beleidsmatige risico's
N.v.t.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:
N.v.t.

Vastgesteld beleid

Wonen

Onderwerp	Portefeuillehouder
Woonvisie / Woningbouw	Laurens Klappe
Sociale huur	Laurens Klappe
Woonvariaties & tijdelijke huisvesting	Laurens Klappe
Wonen met zorg	Laurens Klappe

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Wonen
Ermelo verhoogt de omvang en bouwtempo voor woningen. Variatie in vorm, prijs en het bedienen van verschillende groepen inwoners is daarbij belangrijker dan een hoge bouwproductie voor gemiddelde kopers/huurders. Wij kiezen voor het "ongemiddelde" en hebben als doel om vooral jongeren aan Ermelo te binden: voor starters en jongeren willen we minimaal 240 woningen realiseren die financieel passend zijn. Ook seniorenappartementen en

woonvoorzieningen voor inwoners met een zorgvraag, mensen met een urgentie en tijdelijke woningzoekenden. Dit "maatwerkwonen" wordt ondersteund met een starterslening en blijverslening.
We kiezen voor een aanpak gericht op doorstroming van de vastzittende c.q. "scheefwonende" Ermelose woonmarkt, door voor potentiële doorstromers meer uitnodigend en passend te bouwen. We gaan voor ongewone oplossingen. Zoals herbestemmen van bedrijfspanden, winkelpanden of recreatiewoningen, opsplitsen van woningen of bouwen van tiny houses. Met woningcorporaties maken we termijngebonden prestatieafspraken voor jongerenhuisvesting. De woonontwikkelingen op de recreatieterreinen voegen wij in als onderdeel van ons woonbeleid.
Wij zien vastgoed in gemeentehandan als publiek goed. Daarbij willen we de regie van woningbouwontwikkelingen in handen van de gemeente, kiezen we voor actieve grondaankoop voor woningbouw en stimuleren wij maatschappelijke initiatieven (bijvoorbeeld CPO, zelfbouwprojecten, woonwerkzorginitiatieven, meergeneratiewoningen) om zelf woningen te (ver)bouwen en te beheren.

Programmabegroting 2019-2022
Met ons woonbeleid willen we bereiken dat er voor alle groepen bewoners een passend woonaanbod is in de gemeente Ermelo. Dit betekent dat de woningvoorraad de komende jaren moet worden uitgebreid of dat bestaand vastgoed moet worden aangepast. Wij richten ons daarbij specifiek op woonproducten waarin op dit moment geen of te weinig aanbod is. Daarbij kijken we naar permanente, maar ook naar tijdelijke oplossingen.

Wat gaan we daarvoor doen

Ons woonbeleid is o.a. gebaseerd op de regionale woonvisie Noord-Veluwe, onze lokale Woonvisie 2014 en de notitie Woningbouwprogrammering en het sturingskader in de gemeente Ermelo. In de periode sinds het opstellen van dit beleid is de situatie op de woningmarkt gewijzigd. De crisis op de koopwoningmarkt is voorbij, de druk op de sociale huurmarkt is verder opgelopen en ook op het gebied van wet- en regelgeving is het nodige veranderd. Dit betekent dat het woonbeleid zowel lokaal als regionaal moet worden herzien. Concreet betekent dit:

- het opstellen van een nieuwe visie op wonen. Regionaal wordt in 2019 een nieuw woningmarktonderzoek uitgevoerd (gebaseerd op de data van het landelijk woningbehoefte onderzoek WoON 2018). Aansluitend wordt een regionale visie opgesteld. Daarnaast wordt in 2019 gestart met het opstellen van nieuwe Ermelose Woonvisie.
- het actualiseren van de Huisvestingsverordening. Op de Noord-Veluwe heeft elke gemeente zijn eigen Huisvestingsverordening (een wettelijke plicht), maar de tekst hiervan is nagenoeg hetzelfde. De regionale huisvestingsverordeningen lopen in 2019 af. Daarom is in 2018 gestart met de actualisatie, welke in 2019 doorloopt.
- het opstellen van een uitvoeringsprogramma voor de beleidsvisie Wonen met Zorg (met daarin o.a. aandacht voor de blijverslening). Naar verwachting is de beleidsvisie Wonen met zorg eind 2018 klaar voor besluitvorming in de raad. De beleidsvisie richt zich vooral op de ruimtelijke, fysieke beschikbaarheid van geschikte woningen/woonvormen, aanpassingen in woningen en de woonomgeving en op initiatieven specifiek op het gebied van wonen met zorg. In 2019 wordt samen met betrokken partijen concrete acties benoemd.

Een belangrijk middel bij het monitoren van ons woonbeleid is de Planmonitor Wonen. Via dit (provinciale) instrument wordt één à twee maal per jaar in kaart gebracht hoe de gemeente er voor staat wat betreft nieuwbouwinitiatieven. Zijn er voldoende nieuwbouwplannen voor woningen? En richten deze plannen zich op de juiste woonsegmenten? In de rapportage over de analyse van het Ermelose woningbouwprogramma wordt dit inzichtelijk gemaakt.

In de afgelopen twee jaar is gebleken dat er weliswaar voldoende nieuwbouwplannen in de gemeente zijn, maar dat de plannen eenzijdig zijn samengesteld. Duurdere eengezinswoningen zijn oververtegenwoordigd; goedkope koopwoningen (o.a. voor starters) en sociale huurwoningen komen in de plannen beperkt voor. Om hier meer grip op te krijgen is in 2018 gestart met het vormgeven van twee sturingsinstrumenten: een verordening sociale woningbouw en een afwegingskader voor woningbouwplannen. Beide krijgen in 2019 een vervolg. Gezien de wens om in Ermelo ook op andere manieren woningbouw te realiseren, wordt in het afwegingskader voor woningbouwplannen specifiek aandacht besteed aan projecten via Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO).

Om onze ambities voor de sociale huursector waar te kunnen maken zijn wij veelvuldig in gesprek met woningcorporatie UWOON. Eind 2016 is een raamovereenkomst Prestatieafspraken 2017-2021 opgesteld. Op basis hiervan worden jaarlijks nieuwe jaarafspraken gemaakt met UWOON en huurdersorganisatie De Groene Draad. Ook in 2019 zal dit het geval zijn (voor 2020). De uitvoering van de jaarafspraken wordt tussentijds gemonitord.

In 2016 is gestart met een zoektocht naar het realiseren van tijdelijke huisvesting voor bijzondere doelgroepen, zoals jongeren, urgent woningzoekenden en vergunninghouders. In 2019 vindt een evaluatie van deze tijdelijke huisvesting plaats: in hoeverre is de opgave gerealiseerd, wat zijn de ervaringen van projecten uit eerdere jaren en in hoeverre is bijsturing voor tijdelijke huisvesting nodig?

Sinds 2012 is het (met tussenposen) voor koopstarters in Ermelo mogelijk om een starterslening aan te vragen. In 2016 is het instrument tegen het licht gehouden. Daarbij is vooral ingezoomd op de effectiviteit van het instrument. In 2019 wordt de starterslening opnieuw geëvalueerd.

Risico's

Beleidsmatige risico's

- Onvoldoende draagvlak bij partners of inwoners, waardoor de planning niet gehaald wordt.
- Onvoldoende regionale samenwerking, zodat de regionale activiteiten onvoldoende kunnen worden opgepakt.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:

Tabel in Naris opgenomen financiële risico's

Speerpunt	Nr in Naris	Risicogebeurtenis	Gevolg	Kans	Gevolg
Wonen	R194	De gemeente wordt aangesproken als schadegemeente om een renteloze lening aan het WEW te verstrekken.	Geld - Derving rentekosten	10%	1.125.000
Wonen	R1426	De financier van een in Ermelo actieve woningcorporatie (UWOON of Vestia) spreekt het WSW aan waarbij het garantievermogen van WSW ontroereikend is om deze aanspraken te dekken, waardoor de gemeente vervolgens wordt aangesproken als schadegemeente om een renteloze lening aan het WSW te verstrekken.	Geld - Derving rentekosten	10%	320.000

Vastgesteld beleid

- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012)
- Regionale woonvisie (2014)
- Woonvisie Ermelo (2014 (2014)
- Woningbouwprogrammering en het sturingskader in de gemeente Ermelo (2015)
- Huisvestingsverordening (2015 met herziening in 2018)
- Kadernotitie wonen en zorg (2018)
- Verordening Starterslening Ermelo (2017)
- Verordening Sociale woningbouw (2017)
- Nota Uitgangspunten grondprijsbepaling (2010)
- Beleidsnotitie Noodwoningen (2013)
- Notitie Samenleven in Ermelo, een wijkgerichte aanpak (2012)

Ruimtelijke Ordening

Onderwerp	Portefeuillehouder
Ruimtelijke Ordening	Laurens Klappe
Gebiedsuitwerking Horst en Telgt	Laurens Klappe
Grondzaken (beleid)	Laurens Klappe
Grondzaken (exploitatie)	Wouter Vogelsang
Monumentenbeleid	Hans de Haan

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
N.v.t.

Programmabegroting 2019-2022
Bij de diverse projecten (Nieuwe sportcentrum, Strand Horst, Veldwijk, Haspel etc.) moet er een planologische wijziging plaatsvinden om het project te kunnen realiseren. Vanuit ruimtelijke ordening wordt hier uitvoering aan gegeven, inclusief eventuele beroepsprocedures.

Wat gaan we daarvoor doen

Wet Ruimtelijke Ordening
Sinds de inwerkingtreding van de Wet Ruimtelijke ordening op 1 juli 2008 zijn gemeenten verplicht om bestemmingsplannen en beheersverordeningen binnen een periode van tien jaar na vaststelling opnieuw vast te stellen. Op 1 februari 2018 heeft de Tweede Kamer het wetsvoorstel Afschaffing actualiseringsplicht bestemmingsplannen en beheersverordeningen als hamerstuk aangenomen. Met dit wetsvoorstel wordt - vooruitlopend op de Omgevingswet - de actualiseringsplaicht uit de Wro voor bestemmingsplannen en beheersverordeningen, die elektronisch raadpleegbaar zijn, afgeschaft. met het wetsvoorstel kunnen gemeenten in aanloop naar de Omgevingswet hun energie en capaciteit inzetten op de voorbereiding van de Omgevingswet c.q. omgevingsplan, en hiermee de eerste ervaringen opdoen. Dit kan bijvoorbeeld met het opstellen van een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte/pilot-omgevingsplan. Op 17 april 2018 heeft ook de Eerste Kamer het wetsvoorstel aangekomen. Per 1 juli 2018 is de Wijziging van de Wet ruimtelijke ordening en de Invoeringswet Wet ruimtelijke ordening (afschaffing actualiseringsplicht bestemmingsplannen en beheersverordeningen) in werking getreden.

Het wetsvoorstel heeft alleen betrekking op de ambtshalve actualisering van bestemmingsplannen. het brengt geen verandering in de mogelijkheid voor belanghebbenden die wijziging van een (deel van) een bestemmingsplan wensen om daartoe een aanvraag in te dienen.

Gebiedsuitwerking Horst en Telgt
Eind 2017 is aangevangen met de evaluatie van het Buurtplan Horst en Telgt en met een herijking van het uitvoeringsprogramma. Samen met de buurtvereniging zijn we in gesprek in welke vorm de komende jaren uitwerkinggegeven wordt aan de structuurvisie Buurtplan Horst en Telgt en welke onderdelen van het herijkte uitvoeringsprogramma in welke volgorde worden opgepakt.

Afronden actualisatie de Driehoek
In het voorjaar van 2018 is het bestemmingsplan de Driehoek vastgesteld. Tegen het plan is beroep aangetekend. In 2019 vindt behandeling van het beroep plaats bij de Raad van State.

Herijking Functieveranderingsbeleid
Het huidige functieveranderingsbeleid is geëvalueerd in samenwerking met partners vanuit het gebied. In 2019 wordt de herijking van het functieveranderingsbeleid aan de raad aangeboden.

Erfgoed
Eind 2018 wordt de erfgoedverordening door de raad behandeld. Daarbij wordt ook een online erfgoedregister gepubliceerd met informatie over alle gemeentelijke monumenten. In 2019 zal dit erfgoedregister verder uitgebouwd tot uitgebreide database waaraan ook andere partijen bijdragen kunnen leveren over de monumentale panden, landschappen, archeologische vindplaatsen en grafheuvels.

Grondzaken
We zetten in op actualisering van de Nota Grondbeleid.

Risico's

Beleidsmatige risico's
N.v.t.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:
N.v.t.

Vastgesteld beleid

- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012);
- Landschapsontwikkelingsplan Ermelo - Putten 2011-2021 (2011);
- Beleidsnotitie indieningsvereisten goede ruimtelijke onderbouwing (2010);
- Beleidsregels tijdelijke omgevingsvergunning (2012);
- Notitie RO-instrumenten (2013);
- Nota omgevingskwaliteit (2015).

Ontwikkeling grote zorgterreinen

Onderwerp	Portefeuillehouder	Projectwethouder
Ontwikkeling grote zorgterreinen (Oranjepark/Veldwijk/'s Heeren Loo)	Laurens Klappe	Wouter Vogelsang

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Veldwijk
We zien de herontwikkeling als beloftevol en tegelijkertijd ingrijpend door de verschuiving van zorg naar wonen en bedrijvigheid. We willen ruimte geven voor initiatieven op het gebied van wonen, leren en werken en vooral voor de ontwikkeling van een kennis- en innovatiecentrum voor zorg. De landschappelijke waarde van de omgeving moet behouden blijven en geïntegreerd worden in de plannen.
De Woonvisie Ermelo en de bijbehorende uitkomsten van de evaluatie gelden ook voor Veldwijk.

Programmabegroting 2019-2022
Herontwikkeling Veldwijk
Begin 2018 is de structuurvisie Landgoed Veldwijk en de Hooge Riet vastgesteld door de raad. Binnen de kaders van deze structuurvisie wordt de komende jaren het plangebied gefaseerd

uitgewerkt in bestemmingsplannen.

Herontwikkeling Oranjepark
December 2017 heeft de gemeenteraad het Masterplan Oranjepark vastgesteld als basis voor de herontwikkeling van het (voormalige) Rehoboth/Dillenburgterrein. Het Masterplan wordt in 2018 uitgewerkt tot een bestemmingsplan dat de basis biedt voor de bouw van 95 woningen op het terrein.

Wat gaan we daarvoor doen

Herontwikkeling Veldwijk
Het door GGZ op te stellen stedenbouwkundig plan en beeldkwaliteitsplan vormen de basis voor verdere uitwerking van herontwikkeling van het zorgterrein. Naar verwachting gaat GGz centraal de gronden en gebouwen gefaseerd afstoten en zullen ontwikkelende partijen vanaf eind 2018 plannen indienen. Op basis hiervan kan de planologisch-juridische verankering in bestemmingsplannen plaatsvinden. De herontwikkeling van De Hooge Riet zal als eerste opgave opgepakt worden.

Herontwikkeling Oranjepark
In 2019 zal gestart worden met de bouw van de eerste, van de in totaal 95 woningen op het Oranjepark conform het in 2019 vast te stellen bestemmingsplan Oranjepark. Het in december 2017 door de raad vastgestelde masterplan vormt hiervoor de basis. De bouw zal gefaseerd plaatsvinden, waarbij de laatste woningen naar schatting in 2025 worden opgeleverd.
De bouw van het nieuwe zorggebouw met buurtkamer is medio 2018 al gestart.

Risico's

Beleidsmatige risico's
- Voor beide projecten moeten ruimtelijke procedures worden doorlopen. Er kan beroep ingesteld worden tegen de plannen die tot vertraging kunnen leiden.
- Voor beide projecten worden één of meerdere anterieure overeenkomsten opgesteld. Kostenverhaal door de gemeente wordt hierin verzekerd. Financiële risico's voor de gemeente zijn hiermee vooraf gedekt.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:

Tabel in Naris opgenomen financiële risico's

Speerpunt	Nr in Naris	Risicogebeurtenis	Gevolg
Ruimtelijke ordening	R203	De anterieure overeenkomsten tot realisatie van een bedrijventerrein in het gebied tussen Eendenparkweg en Harderwijkerweg worden ontbonden.	Geld - De eerder door initiatiefnemers betaalde anterieure bijdragen dienen door de gemeente te worden terugbetaald.

Vastgesteld beleid

- Structuurvisie Landgoed Veldwijk en Hoge Riet
- Masterplan Oranjepark

Markt 2.0

Onderwerp	Portefeuillehouder	Projectwethouder
Markt 2.0	Laurens Klappe	Hans de Haan

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
N.v.t.

Programmabegroting 2019-2022
De markt moet onderdeel zijn van een aantrekkelijk en goed functionerend centrum. Doel van Markt 2.0 is dat deze heringericht is en klaar voor de toekomst.

Wat gaan we daarvoor doen

Het bestemmingsplan voor Markt 2.0 is nog niet onherroepelijk. Hiervoor worden eerst nog een aantal procedures voor doorlopen. Aansluitend zal in 2019 het bouwrijp maken en de realisatie van vastgoed starten. In 2020 start de herinrichting openbaar gebied inclusief parkeren op basis van het bestemmingsplan Burg. Langmanstraat e.o.

Risico's

Beleidsmatige risico's
Vertraging wegens juridische of planologische procedures en/of wijziging deelname externe partijen in planvorming.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:
N.v.t.

Vastgesteld beleid

- Raadsbesluit programma Centrumontwikkeling (2013);
- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012)
- Structuurplan Markt 2.0 (2015)
- Raadsbrief d.d. 6 april 2016 Eindrapportage Centrumplan (e160010673)

Mobiliteit

Onderwerp	Portefeuillehouder
Verkeer en Vervoer	Wouter Vogelsang
GVVP	Wouter Vogelsang
Wegen / Fiets- en voetpaden	Wouter Vogelsang

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Verkeersdruk wegen

- We respecteren de aankomende uitspraak van de rechter ten aanzien van de openstelling van de Prins Hendriklaan. Bij rechterlijke keuze tot afsluiting wordt dat uitgevoerd. Bij een uitsprak dieopenstelling mogelijk maakt, zal in overleg met de buurt (Noord en Trefpunt) en direct betrokkenen gewerkt worden aan een oplossing voor de gehele verkeersdruk in dit gebied. De beslissing vindt plaats binnen de context van het toekomstig GVVP;
- Snelheidsmaatregelen voor diverse wegen worden ingepast in het GVVP;
- Maatregelen voor de Oude Telgterweg moeten afgewogen worden in combinatie met de plannen voor het zwembad/sporthal;
- We leggen veel nadruk op het snel actualiseren van het GVVP. Dit om een integrale gebeidsafweging te kunnen maken want verkeersmaatregelen gaan gepaard met herverdelen van druk. Het GVVP moet als een co-creatieproces en vooruitlopend op de toekomstige modellen van de Omgevingsvisie (verplichte invoering 2021) tot stand komen in samenspraak met inwoners.

Woonomgeving
In Ermelo is de dagelijkse woon- en leefomgeving voor inwoners, ondernemers en bezoekers veilig, volwaardig, goed en prettig. We zien dat de komende jaren terug door:

- vernieuwing en onderhoud voet- en fietspaden;
- invoeren van meer 30 km zones binnen de bebouwde kom

Programmabegroting 2019-2022
Uitvoering geven aan de mobiliteitsvisie en het wegenbeheersplan

Wat gaan we daarvoor doen

In 2018 zal het huidige GVVP worden geactualiseerd naar een gemeentelijke mobiliteitsvisie. Op basis daarvan zullen de concrete acties 2019 bepaald en uitgevoerd gaan worden.
Projecten die in het huidige uitvoeringsprogramma van het GVVP staan en al zijn opgestart worden verder uitgewerkt. Nog niet opgestarte projecten kunnen onderdeel worden van de nieuw te vormen mobiliteitsvisie.

- Invulling geven aan mobiliteitsvisie door aansluitend een uitvoeringsprogramma te maken.
- Vernieuwen diverse fietspaden
- Duurzaamheid integreren, bv laadpalen, bij nieuwbouwplannen, gebruik van materialen

Risico's

Beleidsmatige risico's
Onvoldoende draagvlak bij bewoners, met langere procedures zodat de planning niet gehaald wordt.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en

risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:
N.v.t.

Vastgesteld beleid

GVVP:

- Gemeentelijk Verkeer- en VervoersPlan (GVVP) (2013);
- Notitie flitspalen (2003) (herzien in 2011);
- Ermelo Onbelemmerd en Zorgzaam / BTB;
- Wegenbeheersplan 2018-2022 ;
- Beleidsregels uitwegen Ermelo (2009);
- Notitie wegcategorisering 2013 gemeente Ermelo (2013);
- Mobiliteitsvisie regio Noord Veluwe (2013);
- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012);
- Uitvoeringsprogramma Gemeentelijk Verkeer- en VervoersPlan (2015).

Wegen en Fiets- en voetpaden:

- Rapport fietsparkeren (2006);
- Wegenbeheersplan 2018-2022 ;
- Gemeentelijk Rijwielpadenplan (1992; herzien in 2003 en 2009);
- Overeenkomst met de gemeenten Zeewolde en Harderwijk inzake de instandhouding en exploitatie van het fiets- en voetveer FleGel (2011);
- Fietsnetwerknota (2013);
- Mobiliteitsvisie regio Noord Veluwe (2013);
- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012);
- Uitvoeringsprogramma GVVP (2015);
- BestemmingsplanParkeren (2017).

Landschap en Omgevingsgroen

Onderwerp	Portefeuillehouder
Landschap en Groen	Laurens Klappe

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
We beschermen het landschap, de bijbehorende plattelandscultuur en ecologische waarden die Ermelo kenmerken. We willen het landschappelijke karakter accentueren zonder nieuwe planontwikkelingen stil te leggen. We bouwen groeninclusief en natuurinclusief; uitbreiding van recreatieparken in kwetsbare natuur past daar niet in. Landschapsbeheer wordt zoveel mogelijk met lokale partners en eigenaren uitgevoerd.We willen de verscheidenheid van levensvormen van planten en dieren binnen en rond Ermelo tenminste in stand houden c.q. verbeteren.

Programmabegroting 2019-2022
Handboek Inrichting Openbare Ruimte (HIOR)
In 2019 beschikken we over een HIOR op basis waarvan de kwaliteit van het omgevingsgroen.

Groenvisie
Suggestie integraal aanhaken op: de groenvisie speelt in op kansen die benut kunnen worden ten behoeve van een gezonde leefomgeving en draagt daardoor bij aan het thema gezond ouder worden van de gezondheidsnota "Samen naar een gezond Noord Veluwe 2017-2021"

Wat gaan we daarvoor doen

Landschap
Realiseren van het uitvoeringsprogramma zoals opgenomen in het Landschaps Ontwikkelings Plan 2011 (LOP). In 2021 verloopt het LOP, in 2020 zal daarom nagedacht moeten worden over een nieuw Landschapsplan. In de basis gaat het om het behoud van de kwaliteit van het landschap en waar nodig versterken ervan.
Voor de bossen en heide- en natuurterreinen wordt gewerkt op basis van het bosbeheerplan, beheerplan heide terreinen, beheerplan Leemputten en beheerplan Flora & Fauna.

Omgevingsgroen
Bij de komende ruimtelijke projecten zullen de groenplannen afgestemd moeten zijn met de Groenvisie (groenscan) en de afgeleide beheerplannen. (o.a. beheerplan stedelijk groen en beheerplan bomen). Aan de inwoners wordt gelegenheid geboden om mee te denken over het leefomgevingsgroen en hen vervolgens mee te helpen hun ideeën en initiatieven te realiseren.

Risico's

Beleidsmatige risico's

- Onvoldoende mogelijkheden binnen projecten om groenvisie te verwezenlijken.

- Onvoldoende draagvlak bij locale partners/eigenaren om het landschapsbeheer uit te voeren.
- Wegvallen van overheidssubsidies voor landschap.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:
N.v.t.

Vastgesteld beleid

- LOP 2011-2021
- Groenvisie 2017-2027
- Visie Speelruimte in Ermelo (2012);

Kwaliteit Openbare Ruimte

Onderwerp	Portefeuillehouder
Openbare Ruimte	Leo van der Velden
Pretoriusplein	Laurens Klappe
Onderhoud B-norm	Leo van der Velden
Speelplaatsen	Leo van der Velden
Picknickplaatsen	Leo van der Velden

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Woonomgeving
In Ermelo is de dagelijkse woon- en leefomgeving voor inwoners, ondernemers en bezoekers veilig, volwaardig, goed en prettig. We zien dat de komende jaren terug door:
- onderhoud woonomgeving op "Ermelo's niveau" (B-norm), samen met de buurt in te vullen;
- meer picknickplekken, speelplekken en bankjes, samen met de buurt in te vullen;

Pretoriusplein
We vinden het Pretoriusplein een ongewenste plek voor woningbouw, het gebied is te druk. We creëren graag ruimte voor groenkwaliteit en spelen. We ontwikkelen deze plannen als gemeente samen met de bewoners. Doel is om de bestaande parkeerdruk te verlichten, meer speelruimte mogelijk te maken voor kinderen en het weinige groen niet alleen te behouden maar aanmerkelijk te versterken.

Programmabegroting 2019-2022
- invullen vervangingsplan speeltoestellen 2019
- vaststellen HIOR (Handboek inrichting openbare ruimte)
- vaststelling en invulling geven aan beheersplannen

Wat gaan we daarvoor doen

Openbare ruimte
1. In 2019 is het onderhoudsniveau B/C verhoogd naar A/B met een differentiatie op gebiedstype waarbij "heel en veilig" voorwaarden zijn.
2. In 2019 wordt uitvoering gegeven aan het MeerjarenUitvoeringsProgramma 2018-2020.
3. Gebiedsgericht uitvoering geven aan de actieplannen die voortkomen uit de visies en de beheerplannen. Aan de inwoners wordt gelegenheid geboden om mee te denken over het leefomgevingsgroen en hen vervolgens mee te helpen hun ideeën en initiatieven te realiseren.
4. Indien de raad akkoord gaat met de programmabegroting 2019-2022 dan zijn gefaseerd extra structurele budgetten opgenomen voor uitvoering van diverse beheerplannen openbare ruimte (wegen, groen, verlichting etc.).

Pretoriusplein
De inrichting van het Pretoriusplein wordt integraal opgepakt binnen het integraal huisvestingsplan onderwijs.

Speelvoorzieningen
Aanleg nieuwe speelvoorzieningen en vervangen van bestaande toestellen op basis van vervangingsplan 2019. Tegelijk wordt de aanleg en/of vervanging van de picknickplekken en zitbanken in de openbare ruimte meegenomen.

Risico's

Beleidsmatige risico's

Hoge ambities waardoor te hoge verwachtingen worden geschept ten aanzien van de hoeveelheid werk die verzet kan worden.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:

Tabel in Naris opgenomen financiële risico's

Speerpunt	Nr in Naris	Risicogebeurtenis	Gevolg	Kans	Gevolg
Kwaliteit Openbare Ruimte	R211	Het aantal begravingen ligt structureel hoger dan de raming	Geld - Er ontstaan overschotten waardoor de exploitatie van de begraafplaats aan het winstoogmerk voldoet voor de vennootschapsbelasting en daarmee een vpb plicht heeft.	10%	100.000

Vastgesteld beleid

- Groenvisie 2017-2027
- Wegenbeheerplan 2018-2022
- ZAP 2015-2021
- BRP 2012 - 2022
- Beleidsplan Openbare Verlichting 2011-2015
- Notitie Historische bomen in Ermelo (2004);
- Lijst monumentale bomen - deel 1 (2006);
- Visie Speelruimte in Ermelo (2012);
- Subsidieregeling inheemse beplantingen gemeente Ermelo (2006);
- Lange termijnvisie bossen gemeente Ermelo 1994-2019 (1994);
- Beheersplan gemeentebossen Ermelo 2007-2017 ; wordt herzien 2018
- Beheersplan Leemputten 2003-2008; wordt herzien 2018
- Beheersplan heideterreinen (2011);
- Heidevisie gemeente Ermelo (2011);
- Faunabeleidsnota (2009); wordt herzien 2018
- Notitie Gladheidsbestrijding (2002); Evaluatie Gladheidsbestrijding (2012);

Indicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Ermelo	Nederland	Bron
Aantal inwoners	Aantallen	2018	26.793		CBS - Bevolkingsstatistiek
Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	2018	646	649	COELO, Groningen
Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	2018	700	721	COELO, Groningen
Gemiddelde WOZ-waarde woningen	dzd euro	2013	273	223	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Gemiddelde WOZ-waarde woningen	dzd euro	2014	262	211	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Gemiddelde WOZ-waarde woningen	dzd euro	2015	257	206	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Gemiddelde WOZ-waarde woningen	dzd euro	2016	264	209	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Gemiddelde WOZ-waarde woningen	dzd euro	2017	270	216	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Nieuwbouw per 1.000 woningen	aantal per 1.000 woningen	2016	7,5	7,2	ABF - Systeem Woningvoorraad
Huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2016	156	189	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval
Hernieuwbare elektriciteit	%	2016	4	12,6	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor
Demografische druk (Groene + grijze druk tov 20-64)	%	2018	81,8	69,6	CBS - Bevolkingsstatistiek

bron: waarstaatjegemeente.nl (14 augustus 2018)

Wie zijn daarbij betrokken

Bij de uitvoering van het programma Samen Wonen in Ermelo zijn de volgende verbonden partijen betrokken:

- Samenwerking Noord-Veluwe (SNV)

Wat hebben we er voor over

Budgetten		Meerjarenbegroting			
		2019	2020	2021	2022
Programma Samen Wonen in Ermelo	lasten	15.138.000	16.011.000	16.282.000	16.530.000
	baten	-7.141.000	-7.500.000	-7.515.000	-7.513.000
Saldo		7.997.000	8.511.000	8.767.000	9.017.000

Investeringen		Meerjarenbegroting			
		2019	2020	2021	2022
Programma Samen Wonen in Ermelo	lasten	12.362.000	10.821.000	2.294.000	1.496.000
	baten	-907.000	0	0	-104.000

Saldo		11.455.000	10.821.000	2.294.000	1.392.000

Het gedetailleerde investeringsoverzicht is opgenomen in onderstaand overzicht:
Investeringsplan Samen Wonen in Ermelo

Autorisatieniveau raad

De raad autoriseert alle baten en lasten op programmaniveau met uitzondering van het product 629 Grondexploitatie.
De raad autoriseert alle baten en lasten van het product 629 Grondexploitatie (zie artikel 6: Financiële verordening gemeente Ermelo).

De raad autoriseert alle investeringskredieten.
De raad heeft in de raadsvergadering van 9 juli 2015 wel alle kredieten GVVP beschikbaar gesteld. Het krediet GVVP: Parkeren is in de 5e Bestuursrapportage 2016 vrijgegeven. Echter de volgende kredieten zijn nog niet door de raad vrijgegeven:

- GVVP: Leefbaarheid en Bereikbaarheid;
- GVVP: Verkeersveiligheid;
- GVVP: Risicoreservering.

De raad heeft in de raadsvergadering van 6 juli 2017 wel de volgende kredieten beschikbaar gesteld, maar in afwachting van nadere concrete besluitvorming door de raad, nog niet vrijgegeven:
- Parkeren sportcentrum Calluna (De Zanderij);
- Ontsluiting en toerit sportcentrum Calluna (De Zanderij);
- Revitalisering Kerkdennen (een wel reeds vrijgegeven deel maakt onderdeel uit van het programma Samen ondernemen in Ermelo).

Vergelijkbaar aan bovenstaande kredieten, zijn de budgetten voor het programmaplan Duurzaamheid wel beschikbaar gesteld, maar deels nog niet vrijgegeven. Voor 2019 dient nog € 81.700,00 aan budget te worden vrijgegeven

De raad autoriseert alle toevoegingen aan en beschikkingen over de reserves en voorzieningen.

Programma Samen Ondernemen in Ermelo

Algemeen

Programma Samen Ondernemen in Ermelo bestaat uit onderstaande speerpunten, onder elk speerpunt zijn de onderwerpen opgenomen die hierop betrekking hebben.

1. Economie
2. Kerkdennen
3. Tonselse Veld
4. Toerisme en Recreatie
5. Vitale Vakantieparken
6. Strand Horst
7. Centrum en de Enk

Economie

Onderwerp	Portefeuillehouder
Economie	Leo van der Velden
Maatschappelijk verantwoord Ondernemen	Leo van der Velden
Bedrijventerreinen	Leo van der Velden
Markt (weekmarkt)	Leo van der Velden
Werkgelegenheid / Arbeidsmarktbeleid	Leo van der Velden
Kennis-/innovatiecentrum voor Zorg	Leo van der Velden
Defensie	Leo van der Velden

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Economie
We willen het centrum een aantrekkelijke winkelgebied maken door met de ondernemers te werken aan een gevarieerder winkelaanbod en dit te concentreren rond het centrumwinkelgebied. Onze invloed op grote economische processen is beperkt, toch zullen we met de mogelijkheden die we als gemeente hebben, ons richten op het behouden en faciliteren van bestaande bedrijven. We willen meedenken met nieuwe bedrijven die zich willen vestigen en zo de werkgelegenheid op peil houden. De al jarenlange aanwezigheid van diverse

zorginstellingen biedt kansen voor nieuwe bedrijvigheid rond kennisontwikkeling en innovatie in de zorg. We willen dit aanmoedigen en hier een voortrekkersrol in spelen. Defensie is ook van groot belang voor Ermelo en het voorzieningenniveau. Veldzicht is vrijwel vol. De vraag hoe we bedrijven in Ermelo gaan vestigen moet beantwoord worden. Er zal geen vrijstelling gegeven worden om een koopzondag voor winkels en bedrijven in te voeren. Dit uit respect voor de grote groep inwoners in de gemeente voor wie de zondag een rustdag is.

Programmabegroting 2019-2022
De uitvoering van het Economisch programma loopt in 2018 door.
In de tweede helft van 2018 wordt de ontwikkeling van een nieuw Economisch Programma voorbereid. In 2019 zal deze, met een bijbehorende strategische uitvoeringsagenda, politiek-bestuurlijk het licht zien.

Wat gaan we daarvoor doen

Economie
Stimuleren van het verstevigen van de economische structuur
In de tweede helft van 2018 ontwikkelen we de uitgiftecriteria voor Veldzicht Fase IV, waarvan de start van de verkoop in 2019 verwacht wordt. Ermelo verheugt zich gemeentebreed in goed bezette bedrijventerreinen, en legt die uitgangssituatie ook op regionaal niveau vast in het Regionaal Programma Werklocaties. In het centrum gaan we de kwaliteit van het winkelgebied bestendigen en waar mogelijk verbeteren, samen met ondernemers en Centrum Management Ermelo.
In 2018 zijn de mogelijke kansen die in 2017 zijn verkend op het gebied van de zorg geëvalueerd. De insteek is om minimaal één van de kansen uit te werken. In 2018 ondersteunen we partners bij het bijeenbrengen van zoveel mogelijk stakeholders om de ontwikkeling van een 'Zorgcampus' dichterbij te brengen. In 2019 kijken we of de aanpak betreffende stimuleren crossovers defensie, zorg en bedrijfsleven verder geïntensiveerd kunnen worden.
Het klantenbestand moet (met het oog op de verhouding tussen vraag en aanbod) goed in beeld zijn. In 2019 werken we eraan die nog beter op elkaar te laten aansluiten; we denken daarbij op dit moment ook de uitvoering van pilots.

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
Uitvoering geven aan de Stimuleringsagenda Sociaal Ondernemerschap. In 2019 geven we uitvoering aan het plan van aanpak landelijke manifest maatschappelijk Verantwoord Inkopen. In 2019 wordt er uitvoering gegeven aan het onderdeel social return on investment (SROI) in het inkoopbeleid en in het subsidiebeleid. SROI zal ook worden meegenomen in de ontwikkeling van een nieuwe Algemene subsidieverordening. Uit de evaluatie van het project Ermelo centraal worden de ervaringen rondom de randvoorwaarden gedeeld hoe we sociaal ondernemerschap breed kunnen ondersteunen. In 2019 worden de ervaringen hoe te kunnen komen tot een platform voor sociaal ondernemers in Ermelo, waarin lokale ondernemers elkaar kunnen inspireren, verder uitgewerkt tot een vorm die passend is voor Ermelo.

Stationsomgeving toezicht
In 2018 is de business case van Ermelo Centraal in uitvoering en wordt een evaluatie gehouden om na te gaan of de onderneming kans van slagen heeft in deze vorm zelfstandig verder te gaan. De onderneming heeft kans van slagen. Voor de toekomst zal ook het toezicht op de fietsenstallingen geregeld moeten worden en mogelijk zijn er nog andere uitbreidingsmogelijkheden, zoals bijvoorbeeld fietsverhuur.

Risico's

Beleidsmatige risico's
Het vormt geen risico als wel een gegeven feit dat de beïnvloeding van het onderwijsveld en onderwijsprogramma’s niet primair aan de overheid is. In de ontwikkeling van kenniscentra en het onderwijsaanbod (HBO bijvoorbeeld) bevindt de gemeente zich formeel niet in een trekkersrol, maar kan het ontwikkelingen aanjagen door partijen tot samenwerking te bewegen.

Evenzeer vormt het geen risico maar een gegeven feit dat de ontwikkeling van bedrijventerreinen niet alleen aan Ermelo is, maar ook op (sub)regionaal- en provinciaal niveau wordt medebepaald. De provincie stuurt daarbij op terugdringing van het overaanbod op (sub)regionale- en provinciale schaal. Ermelo kent geen overaanbod en stuurt op optimalisering van haar bezettingsgraad en waarborging van haar kwaliteit en volume.

Het Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen is niet iets dat letterlijk door de lokale overheid gecreëerd kan worden. We gaan inzetten op het aan boord krijgen en houden van diverse externe partners – m.n. het UWV, Samenwerkend Ermelo en de Ermelose ondernemers - en ook intern verbanden tussen (o.a.) de disciplines Economie, Participatie en Onderwijs leggen, binnen Ermelo en in samenwerking met Putten en Harderwijk. De werkgeversdienstverlening verdient een boost, ook in regionaal kader.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:
N.v.t.

Vastgesteld beleid

- Tussenevaluatie 2015-2016 Economisch Programma (april 2017);
- Groei van binnenuit, Economisch Programma 2015-2018 (februari 2015);
- Strategische Uitvoeringsagenda 2015-2016 Economisch Programma (mei 2015).

Kerkdennen

Onderwerp	Portefeuillehouder	Projectwethouder
Kerkdennen	Leo van der Velden	Laurens Klappe

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Omvormen Kerkdennen
We willen de verkleuring van Kerkdennen doorzetten, naar een bedrijventerrein voor lichte bedrijvigheid. Een plek waar een balans is tussen een aantal grotere bedrijven en veel nieuw ondernemerschap voor duurzame initiatieven op gebied van arbeid en energie. We gaan werken aan een oplossing voor het lang parkeren van vrachtwagens.

Programmabegroting 2019-2022
We zetten in op een bedrijventerrein waarin lichte en duurzame bedrijvigheid tot bloei kan komen in een verkeersveilige omgeving. Als zich hiertoe kansen aandienen werken we daar actief aan mee. In 2022 hebben we een oplossing voor het (lang)parkeren van vrachtwagens.

Wat gaan we daarvoor doen

Kerkdennen
In het najaar 2017 heeft de raad een deel van de maatregelen uit de nota Uitvoering Verkleuring Kerkdennen vastgesteld. Deze maatregelen worden in 2018 en 2019 uitgevoerd. Voor de uitvoering van de maatregelen is, naast de gemeentelijke inbreng, een subsidie bij de provincie Gelderland verworven. In 2018 hebben tevens gesprekken met de ondernemers/eigenaren plaatsgevonden over de mogelijkheden voor het afschalen van rechten naar lichtere bedrijvigheid voor de percelen van Kerkdennen. Dit zal conform de motie van de raad met de raad worden gedeeld.

- uitwerking motie 30-regime Kerkdennen is ter besluitvorming aan de raad aangeboden om in het najaar te behandelen.
- uitwerking motie fietsrondweg is meegenomen in het Fietsbeheerplan en kan tot stand komen
- uitwerking motie GVVP Kerkdennen wordt meegenomen in het uitvoeringsprogramma GVVP dat in het voor jaar 2019 aan de raad aangeboden wordt. Hierin heeft het oplossen van het langparkeren ook een plek.

Risico's

Beleidsmatige risico's
De uitvoering van de maatregelen in de categorie Doen gaan in samenspraak met de ondernemers van Kerkdennen. De gevel tot gevel aanpak zal een gezamenlijk gedragen uitvoering moeten hebben.
Voor de verdere verkleuring zijn we afhankelijk van de bereidwilligheid van eigenaren en marktbewegingen die zich aandienen.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:
N.v.t.

Vastgesteld beleid

- Maatregelen categorie Doen, Uitwerking Verkleuring Kerkdennen; Verkeersveilig, Vitaal en Duurzaam, november 2017
- Motie Verkleuring Kerkdennen, november 2017
- Motie GVVP Kerkdennen, november 2017
- Motie 30 km regime Kerkdennen, november 2017
- Motie fietsrondweg Kerkdennen, november 2017

Tonselse Veld

Onderwerp	Portefeuillehouder

Tonselse Veld / Haspel	Leo van der Velden

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
N.v.t.

Programmabegroting 2019-2022
Een actueel bestemmingsplan voor Tonselse Veld en de Haspel

Wat gaan we daarvoor doen

Bestemmingsplan Tonselse Veld is vastgesteld in 2016, met uitzondering van een strook aan de Haspel. De Raad van State heeft intussen uitspraak gedaan waarmee dit bestemmingsplan grotendeels onherroepelijk is geworden. Op een aantal onderdelen moet het bestemmingsplan echter gerepareerd worden als gevolg van deze uitspraak. Voor een viertal concrete onderdelen is dit, in opdracht van de Raad van State, in 2017 gebeurd. Reparatie van het midden gebied heeft meer tijd nodig gezien de complexiteit van dit gebied. In 2019 wordt onderzocht hoe deze locatie gerepareerd gaat worden. Zodra dit besloten is (waar worden de bedrijven ontsloten), wordt ook duidelijk of de fietsvoorzieningen in het Tonselse Veld nog gerealiseerd moeten worden.

Daarnaast moet voor de Haspel een actueel bestemmingsplan worden opgesteld. Hiervoor wordt eerst een ontwikkelingsstrategie opgesteld. Deze dient in 2019 afgerond te worden.

Risico's

Beleidsmatige risico's
Mogelijke vertraging vanwege juridische en planologische procedures

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:

Tabel in Naris opgenomen financiële risico's

Speerpunt	Nr in Naris	Risicogebeurtenis	Gevolg	Kans	Gevolg
Ruimtelijke ordening	R203	De anterieure overeenkomsten tot realisatie van een bedrijventerrein in het gebied tussen Eendenparkweg en Harderwijkerweg worden ontbonden.	Geld - De eerder door initiatiefnemers betaalde anterieure bijdragen dienen door de gemeente te worden terugbetaald.	90%	120.000

Vastgesteld beleid

- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012);
- Visiekaart Tonselse Veld;
- Vitale vakantieparken

Toerisme en Recreatie

Onderwerp	Portefeuillehouder
Toerisme en Recreatie	Hans de Haan
Veluwe op 1	Hans de Haan
Gastvrije Randmeren	Hans de Haan

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Met de stimuleringsagenda toerisme en recreatie zetten wij ons in voor Ermelo als recreatiegemeente. We zetten ons in voor het versterken van de economische betekenis van de recreatiesector en het in stand houden en versterken van een omgeving die aantrekkelijk is voor recreanten (waaronder ook inwoners) en toeristen. Dit doen we aan de hand van vijf pijlers:

- verblijfsrecreatie;
- promotie en marketing;

- recreatievriendelijke gemeente;
- dagrecreatie;
- toeristische infrastructuur.

Programmabegroting 2019-2022
Veluwe op 1
Samen met de Veluwse gemeenten, grondeigenaren en ondernemers werken wij mee aan de het doel: beleef de beste Veluwe in 2025. Het doel is om als Veluwe in 2025 de meest gastvrije bestemming van Nederland te zijn, waarin een hoge biodiversiteit voor flora en fauna in balans is met een unieke beleving van landschap, erfgoed, dorpen en steden. Dit samen met een goede vrijetijdseconomie en aanbod wat gericht is op de vraag van de recreant en toerist. We werken aan de hand van zes programmalijnen:

- Robuuste natuurnetwerken
- Vitaal Landschap
- Beleefbaar erfgoed
- Beste bereikbaarheid
- Topactiviteiten
- Excellent verblijven

Wat gaan we daarvoor doen

Stimuleringsagenda toerisme en recreatie
We werken aan de uitvoering en/of afronding van de verschillende activiteiten uit de stimuleringsagenda voor recreatie en toerisme. In 2017 is, als onderdeel van de tussenevaluatie stimuleringsagenda, de toeristische monitor uitgevoerd. In 2019 zal wederom een monitor worden uitgevoerd om de ontwikkelingen in de sector goed in beeld te brengen.
We blijven werken aan profilering van Ermelo als toeristische bestemming. Dit doen we door de VVV te faciliteren bij de uitvoering van de promotietaak.
Daarnaast zetten we ons in voor het ontwikkelingen en versterken van de toeristische routes.

Veluwe op 1
In de samenwerking Noord-Veluwe zijn wij gastheergemeente voor de taak toerisme en recreatie. Samen met de Noord-Veluwse gemeenten geven we uitvoering aan de Veluwe-agenda.

Gastvrije Randmeren
We nemen deel aan de coöperatie Gastvrije Randmeren.

Risico's

Beleidsmatige risico's
Bij het behalen van doelstellingen zijn veel partners betrokken, zoals het toeristisch bedrijfsleven, ondernemersorganisaties en mede-overheden. Voortgang en resultaten zijn daarom vaak afhankelijk van externe factoren.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:
N.v.t.

Vastgesteld beleid

- Groei van binnenuit, Economisch Programma 2015-2018 (februari 2015);
- Strategische Uitvoeringsagenda 2015-2016, Economisch Programma (mei 2015);
- Stimuleringsagenda Toerisme en Recreatie (2015).
- Veluwe op 1: Veluwe agenda (2017)
- Jaarplan recreatie en toerisme SNV (2018)
- Tussenstand Stimuleringsagenda (2018)

Vitale vakantieparken

Onderwerp	Portefeuillehouder	Projectwethouder
Vitale vakantieparken	Hans de Haan	Laurens Klappe

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
We willen vitale, attractieve en hoogwaardige vakantieparken, passend bij de gebiedsopgave "De

Veluwe op één!". Matige of niet functionerende vakantieparken willen we ofwel verbeteren of omvormen tot passende woongebieden. Het project Vitale Vakantieparken maakt dat mogelijk.

Doel en inhoud van project Vitale Vakantieparken
Het bevorderen van een kwalitatief hoogwaardig en gevarieerd aanbod van verblijfsrecreatie op vakantieparken, dat aansluit op de marktvraag en toekomstbestendig is. Rekening houdend met het huidige gebruik, de versnipperde eigendomssituatie en de markt, zal het aanbod kwantitatief moeten afnemen en kwalitatief moeten groeien. Momenteel zijn er ca. 100 vakantieparken in Ermelo. De revitalisering van de sector geven we vorm langs twee sporen:

1. Recreatieondernemers waar mogelijk ruimte geven voor groei en innovatie.
2. Bedrijven en parken waar geen recreatie meer plaatsvindt transformeren naar andere functie.

De keuze voor verder ontwikkelen of transformatie rust op drie pijlers: de economische potentie, de ruimtelijke kwaliteit en aspecten betreffende openbare orde en veiligheid. De aanpak richt zich op de clusters van parken in Kern Horst, Strokel & Tonsel en langs de Drieërweg en op vakantieparken in het buitengebied (ca. 40). De aanpak varieert per cluster.

Programmabegroting 2019-2022

Waar mogelijk geven we ondernemers ruimte voor innovatie en vernieuwing om hun park te vitaliseren en aantrekkelijk te houden. We zoeken waar nodig naar transformatieruimte om nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen een kans te geven en we werken in Veluweverband mee aan het behoud van aantrekkelijke verblijfsrecreatie.

Wat gaan we daarvoor doen

Kern Horst
In april 2018 heeft de gemeente het startsein gegeven om samen met bewoners, parkeigenaren, huiseigenaren en omwonenden te werken aan een toekomstbestendige gebiedsvisie voor het recreatiecluster Horst. Verdere uitwerking geschiedt in de komende periode. De gedachten gaan uit naar een geleidelijke transformatie van recreatie naar andere functies, omdat het gebied anno 2018 voor een groot deel zijn recreatieve functie heeft verloren. Een eerste versie is medio 2018 met de raad gedeeld.

Strokel en Tonsel
In de komende jaren zal ook een toekomstvisie worden opgesteld voor het recreatiecluster in Strokel en Tonsel. Medio 2018 is gestart met een inventarisatie. In 2019 e.v. zal dat worden gebruikt om, in overleg met belanghebbenden, te komen tot een toekomstbestendige gebiedsvisie. Hierbij heeft de gemeente een initiërende rol, vergelijkbaar met de aanpak in Kern Horst.

Langs de Drieërweg en in het buitengebied
De gemeente Ermelo is voorts in gesprek met individuele parken en recreatieondernemers over hun plannen voor uitbreiding, vernieuwing of transformatie van parken. Hier heeft de gemeente vooral een toetsende en faciliterende rol bij plannen die ondernemers of parken aan de gemeente voorleggen. Kernwoord hier is ‘maatwerk’ voor de ruimtelijke en maatschappelijke inpassing.

Regionale samenwerking
Vanwege het economische belang van de recreatiesector wordt regionaal samengewerkt met andere gemeenten op de Veluwe, met als belangrijkste doel dat de (Noord) Veluwe één van de belangrijkste vakantiebestemmingen in Nederland blijft. Een mix van aandacht voor ontwikkeling & innovatie, veiligheid & handhaving, aantrekkelijke toeristische evenementen & voorzieningen, ruimtelijke herstructurering en anticiperen op risico’s moeten daaraan bijdragen. De regionale samenwerking wordt voortgezet, enerzijds om te leren van elkaars ervaringen, anderzijds om gezamenlijk, publieke en private, instrumenten te ontwikkelen en zaken af te stemmen.

Risico's

Beleidsmatige risico's
- Transformatie van recreatieparken naar toekomstbestendige concepten en woonmilieus is complex qua proces, haalbaarheid en draagvlak bij belanghebbende partijen (eigenaren van vastgoed, maatschappelijke organisaties en politiek).
- Het toegenomen besef dat veiligheid en handhaving extra aandacht vragen om de recreatiesector te versterken vergt verdere uitwerking naar een coherente uitvoering.
- De gemeente is sterk afhankelijk van ondernemers, investeerders en eigenaren van parken en recreatiewoningen en heeft zelf maar beperkt mogelijkheden en middelen om de sector een boost te geven.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:

Tabel in Naris opgenomen financiële risico's

Speerpunt	Nr in Naris	Risicogebeurtenis	Gevolg	Kans	Gevolg

Vitale vakantieparken	R213	Het handelen van de Ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken wordt als staatssteun aangemerkt.	Geld - Derden kunnen een claim neerleggen.	10%	300.000
Vitale vakantieparken	R223	Er ontstaat een financieel tekort bij de ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken	Geld - Als aandeelhouder moet de gemeente een bijdrage leveren wat leidt tot een ongedekt nadeel voor de begroting	30%	63.000

Vastgesteld beleid

- Projectplan Kwaliteitsimpuls Verblijfsrecreatie (februari 2015);
- Vitale vakantieparken: toekomstvisie op de verblijfsrecreatie in Ermelo (december 2015).
- Regionaal Bestuursakkoord Vitale Vakantieparken (juni 2018)
- Oprichting Ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken (augustus 2018)

Strand Horst

Onderwerp	Portefeuillehouder	Projectwethouder
Strand Horst	Laurens Klappe	Hans de Haan

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Strand Horst
Strand Horst moet zich kunnen door ontwikkelen tot een recreatieve trekker voor de regio. De gemeente is hierin een steunende partner, zorgt voor tempo in het proces en werkt aan snelle behandeling van vergunningen. Strand Horst is een openbaar strand, zodat het ook een strand blijft voor alle inwoners van Ermelo. Het gebied en de routes ernaartoe moeten sociaal veilig zijn. We streven naar een recreatief fiets-wandelpad wat zoveel mogelijk langs het strand loopt.

Programmabegroting 2019-2022
In 2019 moet er een vastgesteld bestemmingsplan zijn waardoor de ondernemers in het gebied zich verder kunnen ontwikkelen zodat Strand Horst zich door ontwikkeld tot een recreatieve trekker voor de regio.

Wat gaan we daarvoor doen

Strand Horst
In 2018 wordt de plan-m.e.r.-procedure voor dit project uitgevoerd. Zodra deze procedure doorlopen is, zal eind 2018 het ontwerpbestemmingsplan en de plan-m.e.r. ter inzage worden gelegd. In het voorjaar van 2019 wordt het bestemmingsplan aangeboden aan de raad ter vaststelling, mits zienswijzen of andere procedures niet voor vertraging zorgen.

We zijn bezig met de ontwikkeling van een fietspad Zeeweg / Schaapsdijk. Deze draagt bij aan een veilige fietsverbinding tussen Strand Horst en Ermelo.

Risico's

Beleidsmatige risico's
Mogelijke vertraging vanwege juridische en planologische procedures.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:

Tabel in Naris opgenomen financiële risico's

Speerpunt	Nr in Naris	Risicogebeurtenis	Gevolg	Kans	Gevolg
Strand Horst	R208	Het kostenverhaal voor bestemmingsplan Strand Horst c.a. blijft achter bij de reeds in de begroting opgenomen taakstelling.	Geld - Een groter deel van de kosten drukt op de algemene dienst, waarmee in alternatieve dekking van het nadeel dient te worden voorzien.	10%	60.000

Vastgesteld beleid

- Visiekaart Strand Horst (2013);
- Masterplan Strand Horst (2016).

Centrum en De Enk

Onderwerp	Portefeuillehouder	Projectwethouder
Centrumontwikkeling	Laurens Klappe	
Stationsstraat (van Verbinding tot station)	Laurens Klappe	
De Enk	Laurens Klappe	Wouter Vogelsang

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Centrum
Het centrum van Ermelo moet voor inwoners en toeristen een aantrekkelijke plek zijn om te komen en te verblijven. dat vraagt bij de verdere planontwikkeling om kwaliteit op het gebied van vergroening van pleinen, omgevingskunst, bloemen en perken en ontmoetingsvoorzieningen.
We willen deze levendigheid en aantrekkelijkheid ook terugzien op de lijn tussen De Verbinding en het kernwinkelgebied. De recreatieve functies die Ermelo heeft mogen merkbaarder terug te vinden zijn in het centrum. We willen de verblijfsaantrekkelijkheid verhogen door het fiets- en voetgangersvriendelijker te maken.

Economie
We willen het centrum een aantrekkelijke winkelgebied maken door met de ondernemers te werken aan een gevarieerder winkelaanbod en dit te concentreren rond het centrumwinkelgebied.

Programmabegroting 2019-2022
Door het faillissement van de aannemer is vertraging in de uitvoering van het centrumplan ontstaan. Deze zomer is het faillissementstraject afgerond en wordt het openstaande werk uitgevoerd.

Wat gaan we daarvoor doen

De laatste werkzaamheden uit het centrumplan worden uitgevoerd. Daarnaast staat de gemeente open voor externe initiatieven om het centrumgebied aantrekkelijker te maken. Door het Centrum Management Ermelo (CME), waarmee de gemeente een subsidierelatie heeft, wordt verder gebouwd aan de verbetering van de beeldkwaliteit.
Daarnaast is er een relatie met markt 2.0.

Risico's

Beleidsmatige risico's
N.v.t.

Financiële risico's
De financiële risico's zijn opgenomen in NARIS (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer). Dit betreft de volgende risico's:
N.v.t.

Vastgesteld beleid

- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012);
- Raadsbesluit programma Centrumontwikkeling (2013);
- Beleidsregels ontheffing parkeren gemeente Ermelo (2013);
- Parkeerfonds gemeente Ermelo (2013);
- Actualisatie rapport Blauwe Zone (2013);
- BestemmingsplanParkeren (2017);
- Raadsbrief dd 6 april 2016 Eindrapportage Centrumplan (e160010673).

Indicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Ermelo	Nederland	Bron
Banen (per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 tot en met 64 jaar)	per 1.000 inw 15-64jr	2017	838,4	758,2	LISA
Vestigingen (per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 tot en met 64 jaar)	per 1.000 inw 15-64jr	2017	138,7	139,7	LISA
Netto arbeidsparticipatie	%	2017	67,2	66,7	CBS - Arbeidsdeelname
Functiemenging	%	2017	56	52,4	LISA

bron: waarstaatjegemeente.nl (14 augustus 2018)

Wie zijn daarbij betrokken

Bij de uitvoering van het programma Samen Ondernemen in Ermelo zijn de volgende verbonden partijen betrokken:

- Samenwerking Noord-Veluwe (SNV)
- Coöperatie Gastvrije Randmeren

Wat hebben we er voor over

Budgetten		Meerjarenbegroting			
		2019	2020	2021	2022
Programma Samen Ondernemen in Ermelo	lasten	873.000	883.000	854.000	849.000
	baten	-478.000	-478.000	-352.000	-352.000
Saldo		395.000	405.000	502.000	497.000

Investeringen		Meerjarenbegroting			
		2019	2020	2021	2022
Programma Samen Ondernemen in Ermelo	lasten	40.000	0	0	0
	baten	-107.000	-107.000	-107.000	0
Saldo		-67.000	-107.000	-107.000	0

Het gedetailleerde investeringsoverzicht is opgenomen in onderstaand overzicht:
Investeringsplan Samen Ondernemen in Ermelo

Autorisatieniveau raad

De raad autoriseert alle baten en lasten op programmaniveau.

De raad autoriseert alle investeringskredieten.

De raad autoriseert alle toevoegingen en beschikkingen over de reserves en voorzieningen.

Beleidsbegroting: Paragrafen

De opname van de paragrafen in de begroting en de rekening is wettelijk geregeld in het BBV 2004. Doel van de paragrafen is dat onderwerpen die versnipperd in de begroting of rekening staan worden gebundeld in één overzicht, waardoor de raad voldoende inzicht krijgt. De paragrafen geven feitelijk een dwarsdoorsnede van de begroting of rekening. Ook de inhoud (opzet) van de diverse paragrafen is op hoofdlijnen geregeld in het BBV 2004 (herzien in 2016). Ermelo heeft er voor gekozen om uitsluitend de wettelijk voorgeschreven paragrafen op te nemen in de begroting en de rekening.

In dit hoofdstuk zijn opgenomen de paragrafen:
- Lokale heffingen;
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- Onderhoud kapitaalgoederen;
- Financiering;
- Bedrijfsvoering;
- Verbonden partijen;
- Grondbeleid.

Paragraaf Lokale heffingen

Algemene informatie

In deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op de ontwikkeling van de belastingtarieven en rechten 2019-2022. De gemeentelijke belastingen en rechten zijn een belangrijke inkomstenbron voor onze gemeente en vallen met name onder de algemene dekkingsmiddelen van de gemeente.

De geraamde inkomsten

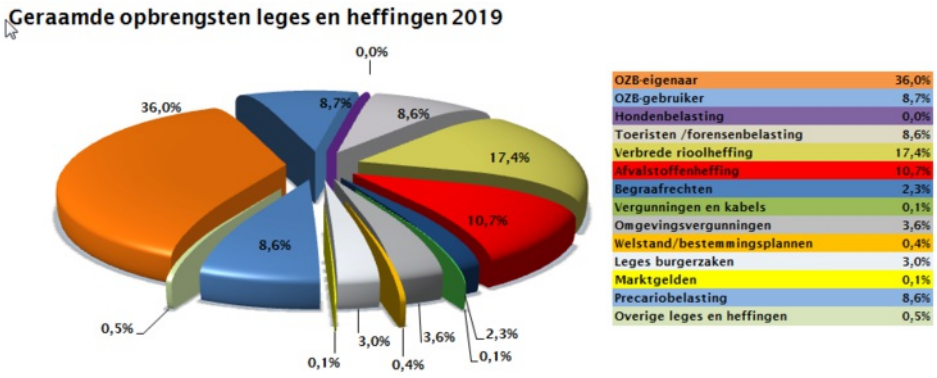
In de begroting 2019 is rekening gehouden met de volgende bedragen voor leges en belastingontvangsten:

Belastingontvangsten en heffingen 2019 vs 2018

Naam heffing of leges	*Begroting 2019 x € 1.000,00*	*in %*	*Begroting 2018 x € 1.000,00*	*in %*
Ozb eigenaar (won/niet won)	5.730	36,04%	4.950	33,36%
Ozb gebruiker (niet won)	1.385	8,71%	1.323	8,92%
Hondenbelasting	0	0,00%	167	1,13%

Toeristenbelasting	398	2,50%	327	2,20%
Forensenbelasting	964	6,06%	754	5,08%
subtotaal alg.belastingen	**8.477**	**53,32%**	**7.521**	**50,69%**
Verbrede rioolheffing	2.766	17,40%	2.530	17,05%
Afvalstoffenheffing	1.698	10,68%	1.772	11,94%
Begraafrechten	372	2,34%	481	3,24%
Leges vergunningen en kabels	14	0,09%	14	0,09%
Leges omgevingsvergunningen	566	3,56%	566	3,81%
Leges welstand	66	0,42%	66	0,44%
Leges burgerzaken	474	2,98%	474	3,19%
Marktgelden	20	0,13%	13	0,09%
Precariobelasting	1.374	8,64%	1.335	9,00%
Leges wet Bibob	5	0,03%	5	0,03%
Leges openbare orde en veiligheid	10	0,06%	10	0,07%
Baten reclamebelasting	57	0,36%	50	0,34%
subtotaal heffingen en leges	**7.422**	**46,68%**	**7.316**	**49,31%**
Totaal*	**15.899**	**100,00%**	**14.837**	**100,00%**

**Structurele raming kwijtscheldingen 2019 € 173.000.*

De ramingen voor de verbrede rioolheffing alsmede de afvalstoffenheffing zijn gecorrigeerd voor de ramingen voor kwijtschelding.
De ramingen voor de leges van burgerzaken zijn verhoogd omdat voortaan ook de rijksleges meegerekend wordt. voor een vergelijk is het cijfer van 2018 eveneens gecorrigeerd.
De raming van de hondenbelasting is met ingang van 2019 op nihil gezet, dit in verband met de voorgenomen afschaffing van deze belasting.
Met de voorgenomen stijging van de algemene belastingen per 2019 in het kader van het dekkingsplan is in dit overzicht eveneens rekening gehouden.

Beleid inzake lokale belastingen en heffingen

Landelijk Beleid
Maatstaf ozb: WOZ-waardering en aanpassing rekentarieven
Onderdeel van de algemene uitkering is de verdeelmaatstaf ozb. Dit betreft een negatieve correctie op de algemene uitkering. De uitkomst van deze verdeelmaatstaf wordt bepaald door de omvang van de WOZ-waarde en een daaraan gekoppeld gewicht, het zogenaamde rekentarief. Er worden drie WOZ-waarden onderscheiden: één voor eigenaren woningen, één voor eigenaren niet-woningen en één voor gebruikers niet-woningen. Er zijn daarom ook drie rekentarieven.
Door marktontwikkelingen kan de WOZ-waarde sterk fluctueren. Het is staand beleid van het rijk om voor dat effect te corrigeren door middel van een aanpassing van deze rekentarieven.
Dit rekentarief wordt naar beneden (of naar boven) bijgesteld om de stijging (of daling) van de ozb-maatstaf als gevolg van de stijging (of daling) van de WOZ-waarde van woningen en niet-woningen ongedaan te maken. De maatstaf groeit wel met de inflatie mee (prijs Nationale Bestedingen, pNB). De correctie is dus op nationaal niveau, regionale en lokale marktontwikkelingen die afwijken van de landelijke ontwikkelingen werken echter wel door in de uitkomst van de maatstaf.

In de meicirculaire 2018 is de jaarlijkse aanpassing van de gewichten van de verdeelmaatstaf ozb doorgevoerd. Het rekentarief voor eigenaren woningen komt na aanpassing op -0,1000%, voor eigenaren niet-woningen op -0,1569% en voor gebruikers niet-woningen op -0,1265%. Deze aanpassing van de rekentarieven is afgestemd op de WOZ-tijdvakken. Op 1 januari 2019 begint een nieuw WOZ-tijdvak, met waardepeildatum 1 januari 2018. De marktontwikkeling tussen 1 januari 2017 en 1 januari 2018 bij woningen wordt, op basis van informatie van de Waarderingskamer, geschat op 7%. Voor niet-woningen wordt de waardeontwikkeling over dezelfde periode geschat op 1%. De inflatie (pNB) in die periode bedraagt volgens de ramingen

van het CPB 1,5%.

Met deze nieuwe rekentarieven is rekening gehouden bij de berekening van de uitkomsten van de meicirculaire 2018. U bent daarover reeds via een Raadsbrief geïnformeerd.

Macronorm OZB
Elke afzonderlijke gemeente is vrij om zelf de hoogte van de ozb-tarieven te bepalen. In 2006 en in 2007 golden hiervoor beperkingen, maar die zijn in 2008 weer opgeheven. Wel werd een zogeheten macronorm ingevoerd. Deze macronorm stelt een bovengrens aan de totale stijging van de ozb-opbrengst. De macronorm is niet in wetgeving vastgelegd, maar is een bestuurlijke afspraak tussen het Rijk en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. In het bestuursakkoord van 4 juni 2007 is afgesproken dat bij overschrijding van de macronorm het volume van het gemeentefonds kan worden verlaagd. Dit is in 2008, en de jaren 2012 tot en met 2015 echter niet gebeurd, terwijl het kabinet in die jaren wel een overschrijding constateerde.

Volgens cijfers van onderzoeksinstituut COELO stijgt de totale landelijke OZB-opbrengst in 2018 met € 95,3 miljoen, een stijging van 2,36%. De macronorm voor 2017 bedraagt 3,20%. Dat betekent dat de stijging in 2018 binnen de macronorm blijft. De macronorm voor 2019 is vastgesteld op 4,0%. Dit percentage is opgebouwd uit 1,6% reële trendmatige groei van het BBP en 2,4% prijsontwikkeling Nationale Bestedingen (op basis van het Centraal Economisch Plan 2018).

Het kabinet denkt erover om de macronorm om te zetten in een woonlastennorm (OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing). Autonome gemeenten maken verantwoorde keuzes en doorkruisen daarbij niet de gewenste ontwikkeling van de collectieve lastendruk. Afschaffing van de macronorm heeft daarom de voorkeur van de VNG.

Redelijk peil 2019
Ter informatie vermelden wij de randvoorwaarden waar een artikel 12 gemeente voor haar inkomsten aan moet voldoen. De Financiële-verhoudingswet (Fvw) bepaalt dat de eigen inkomsten van een gemeente een bepaald ‘redelijk peil’ moeten hebben, wil zij in aanmerking komen voor een aanvullende uitkering op basis van artikel 12 Fvw. Daarbij gaat het om de eigen inkomsten uit:

1. de onroerende-zaakbelastingen (OZB);
2. de rioolheffingen;
3. de afvalstoffenheffingen en reinigingsrechten.

Op basis daarvan is het percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 voor het jaar 2019 (redelijk peil OZB) vastgesteld op 0,1905% (2018: 0,1952%). Dit is een gewogen berekening van de tarieven voor eigenaar woningen, gebruiker niet-woningen en eigenaar niet-woningen. Voor de WOZ-waarden worden de gegevens gebruikt van het CBS die ook voor het gemeentefonds gehanteerd worden. Ter vergelijk voor 2018 bedraagt dit voor Ermelo 0,1553%. Voor de onderdelen riolering, afvalstoffen en reiniging moet sprake zijn van tarieven die resulteren in 100% lastendekkendheid. Dit uitgangspunt volstaat bij de beoordeling van de hoogte van deze heffingen of zij voldoen aan het redelijke peil. Van een minimumtarief per aansluiting is in dit verband dan ook geen sprake meer. Een eventuele onderdekking op de onderdelen riolering, afvalstoffen en reiniging moet gecompenseerd worden door extra baten uit de OZB boven de 120%.

Regeerakkoord 2017
Het kabinet voert een aantal belastinghervormingen door, die ook gericht zijn op het verlagen van de lasten op arbeid. Ondanks dat het vorige kabinet bouwstenen heeft geformuleerd voor uitbreiding van het lokale belastinggebied, maken deze geen onderdeel uit van het pakket aan belastingmaatregelen. De financiële verhouding tussen Rijk en gemeenten, waarbij gemeenten voor hun inkomsten in hoge mate afhankelijk zijn van rijksuitkeringen, wordt niet hervormd door dit kabinet. Er komt dus geen verschuiving van rijksbelastingen naar lokale belastingen. De VNG heeft zich hier steeds hard voor gemaakt, om het evenwicht tussen betalen, bepalen en verantwoorden beter in balans te brengen met de vele taken die gemeenten de laatste jaren erbij hebben gekregen.

Modernisering lokale heffingen en leges
Het regeerakkoord kent ambitieuze plannen op het terrein van duurzaamheid. Lokale overheden willen daaraan bijdragen. In het Interbestuurlijk Programma is een modernisering van de lokale heffingen afgesproken. Als eerste stap inventariseerde de VNG duurzame alternatieven in lokale heffingen. Het doel van deze inventarisatie is inzicht bieden in welke duurzame financiële prikkels op korte termijn aan de modelverordening kunnen worden toegevoegd. Gemeenten kunnen daar indien gewenst op een zo kort mogelijke termijn mee aan de slag. In vervolg op deze inventarisatie hebben juridisch deskundigen van de VNG twee belastingen verder uitgewerkt: de legesheffing en de parkeerbelastingen.

Inhoud Beleid in Ermelo
Algemeen beleid
Algemeen beleid van Ermelo is om terughoudend om te gaan met lastenstijgingen. Wij vinden het belangrijk dat de lokale lastendruk in verhouding staat tot omvang en kwaliteit van de openbare voorzieningen. Ermelo behoort dan ook tot de goedkopere gemeenten in Nederland. Over 2017 stond Ermelo op een 61e plaats, (2016: 47e plaats). Deze rangorde wordt echter vanaf 2017 niet meer in de Coelo Atlas van de lokale lasten weergegeven, omdat hieraan te veel interpretatieverschillen kleven. Kortheidshalve wordt voor een overzicht verwezen naar het onderdeel over de lastendruk.

In het overzicht Algemene Dekkingsmiddelen van de Programmabegroting 2010-2014 zijn de doelstellingen ten aanzien van de lokale heffingen vastgelegd. Dit zijn:

- een lokale lastendruk die in verhouding staat tot omvang en kwaliteit van de openbare voorzieningen;
- in bruto- en netto-woonlasten meerpersoonshuishoudens blijft Ermelo behoren tot de 100 laagste (goedkoopste) gemeenten in Nederland;
- de lastendruk voor niet-woningen komt op een vergelijkbaar gemiddeld niveau met de buurgemeenten.

Kadernota 2019
In de door de raad vastgestelde Kadernota 2019 is bepaald dat voor het begrotingsjaar 2019 worden de volgende percentages aangehouden:

- Onroerende Zaak Belasting:

De OZB wordt in 2019 verhoogd met een inflatiecorrectie van 2,3%. Thans geldt in Ermelo de algemene beleidsregel dat bij de jaarlijkse vaststelling van de WOZ-waarde het uitgangspunt is dat de OZB-opbrengst in totaliteit geen wijziging ondergaat als gevolg van waarde fluctuaties, niet zijnde areaal-uitbreiding. In 2019 wordt deze beleidsregel ook gehanteerd.

- Hondenbelasting:

De hondenbelasting wordt met ingang van 2019 afgeschaft.

- Afvalstoffenheffing:

De kosten van afvalinzameling zijn in 2019 volledig kostendekkend, waarbij tevens rekening wordt gehouden met de btw en met de stand van de voorziening Afvalstoffen. Voorts wordt rekening gehouden met de vervanging van de minicontainers in 2019 alsmede de vervanging van de verzamelcontainers in 2020.

- Rioolheffing:

De rioolheffing 2019 wordt gebaseerd op het ZAP. De rioolheffing is volledig kostendekkend, waarbij tevens rekening wordt gehouden met de btw, de stand van de voorziening Egalisatie riolering, inpassing rioolwaterberging (Trefpunt) en de indexatie ter grootte van 2,3%.

- Toeristenbelasting:

Op basis van de notitie toeristen- en forensenbelasting is het tarief 2018 per persoon per nacht voor de toeristenbelasting geïndexeerd met 5%, waarbij het tarief is verhoogd van € 0,95 per persoon per nacht naar € 1,00 per persoon per nacht. Dit tarief staat vast voor de jaren 2018 en 2019 en is feitelijk de inflatiecorrectie over 2017, 2018 en 2019.

- Forensenbelasting:

Op basis van bovenstaande notitie is het tarief voor de forensenbelasting voor het belastingjaar 2018 geïndexeerd met 5%, waarbij het tarief 2018 is verhoogd van € 223,05 naar € 235,00 per object per jaar. Dit tarief is vastgesteld voor het jaar 2018. Daarbij is toegezegd om met ingang van 2019 de heffing van de forensenbelasting te wijzigen van het huidige vaste bedrag per object naar een heffing op basis van de WOZ-waarde van het recreatieobject. Dit onderzoek is afgerond en de notitie Forensenbelasting - WOZ Waarde en Staffels - maakt onderdeel uit van de door de raad behandelde Kadernota 2019. Daarbij is vastgesteld om met ingang van 2019 een minimaal tarief van € 241,00 per object te hanteren oplopend, naar de indeling in verschillende klassen, van respectievelijk € 362,00, € 482,00, € 603,00 en € 723,00.

- Precariobelasting op kabels en leidingen:

Het stijgingspercentage is met ingang van het jaar 2018 reeds op 0 gezet. In de notitie Precariobelasting, welk opgenomen is bij de Kadernota 2019, zijn een aantal dekkingsvoorstellen gedaan. In de Kadernota 2019 is ter dekking van het nadeel op de afschaffing van de precariobelasting het volgende opgenomen "Wij stellen voor dekking te vinden door gefaseerde verhoging van de algemene belastingen in vier gelijke stappen ter grootte van € 333.750,00 met ingang van 2019. De manier waarop dit concreet wordt ingevuld laten wij over aan de nieuwe raad en het nieuwe college van b&w."
Daar deze besluitvorming nog uitgewerkt moet worden is hier bij de opbrengsten van de algemene belastingen nog geen rekening meegehouden.

- Overige legestarieven:

De algemene lijn is volledige kostendekkend, tenzij nadrukkelijk anders is besloten.

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
In het Coalitieakkoord 2018-2022 zijn enkele passages opgenomen betrekking hebbend op het beleid inzake de lokale heffingen. Wij noemen:

"6. Financiën
We hebben ambities en zoeken daarvoor financiële ruimte in de begroting en tegelijkertijd stevenen we in diezelfde begroting af op een structureel tekort van 2,8 miljoen aan het eind van de raadsperiode. Omdat we willen werken vanuit een solide begroting vraagt dat van ons een ander, meer gedegen financieel beleid. Bij een hoog ambitieniveau hoort een langjarige financiële visie op investeringen. Door in financiële investeringsperioden van 5 tot 10 jaar te denken hopen we enerzijds de lastendruk te beheersen. en anderzijds de ontwikkelingen van de financiën beter onder controle te krijgen. Verder gaan we uit van het

principe van kostendekkendheid. Politiek gaat primair over het verdelingsvraagstuk, en dat gaat in meerderheid over aanvullende keuzes op niet kostendekkende voorzieningen. Het verhogen of verlagen van gemeentelijke inkomsten, zoals bijvoorbeeld de OZB voor niet-eigenaren, toeristenbelasting, mogelijk een doelbelasting, of het al dan niet vasthouden aan de hondenbelasting wordt gewogen vanuit het principe van kostendekkendheid. We kiezen voor de variant met de minste kosten/meeste opbrengst voor de inwoner. We willen zo snel mogelijk een eerste financiële vertaling van onze ambities opstellen."

Evaluatie exploitatie Begraafplaats
In de raadsvergadering van 6 november 2014 heeft de raad de "Analyse begraafplaatsexploitatie Begraafplaats Varenlaan Ermelo" vastgesteld. Daarbij heeft de raad besloten dat de tarieven voor de begraafplaats 100% kostendekkend moeten zijn. In de notitie Begraafplaatsexploitatie is verwoord dat de kostendekkende tarieven zijn bepaald voor de periode 2014-2018. Dit betreft dan een wijziging van de tarieven als gevolg van gewijzigde aantallen lijkbezorgingen en asbestemmingen. Met dit uitgangspunt zijn in 2016 de tarieven voor 2017 berekend. Als gevolg van de gewijzigde wetgeving (nieuwe BBV-voorschriften) moeten met ingang van 2017 meer kosten worden toegerekend aan de begraafplaats. Daardoor zouden de tarieven 2017 sterk stijgen om 100% kostendekkend te zijn. Deze stijging was echter zo groot, dat de raad op 15 december 2016 heeft besloten om de volledige kostendekking voor 2017 niet toe te passen, maar in twee stappen, namelijk 2017 en 2018, weer naar 100% kostendekking tot te gaan. Voor de Begroting 2018 betekende dit dat de tarieven Begraafrechten 2018 weer volledig 100% kostendekkend zouden zijn, waarbij nog geen rekening wordt gehouden met eventueel afwijkende aantallen lijkbezorgingen en asbestemmingen.

In afwijking daarop heeft de raad op 6 juli 2017 bij de behandeling van de Kadernota 2018 een motie aangenomen inhoudende dat de (fictieve) bespaarde rente voor de begraafplaats ter grootte van € 21.000,00 weer ten gunste van de exploitatie begraafplaats komt met ingang van 2018.

Daarnaast heeft de raad op 9 november 2017 bij de behandeling van de Belastingmaatregelen 2018 een amendement aangenomen inhoudende dat de tarieven 2017 Begraafplaats ook voor 2018 blijven gelden. Beide zaken zijn in de Programmabegroting 2018-2021 verwerkt. Daarmee zijn de tarieven Begraafplaats niet meer voor 100% kostendekkend. Bij de Kadernota 2019 is een nadeel opgenomen van € 38.000,00 structureel.

De raad heeft naar aanleiding van het raadsvoorstel Exploitatie Begraafplaats Koningsvaren op 10 april 2018 besloten:

1. de tarievenstructuur als volgt vast te stellen:
a. Tarieven begraven:
 * bespaarde rente over de voorzieningen komt ten gunste van deze tarieven
 * tarieven 100% kostendekkend
b. Tarieven specifieke dienstverlening: 100% kostendekkend
c. Tarieven schoonmaken gedenktekens: 100% kostendekkend
d. Tarieven instandhouding begraafplaats:
 * maximum aan tarieven toe te rekenen kosten voor instandhouding bepalen op € 200.000,00
 * overige kosten toe te rekenen als openbaar groen
 * tarieven 100% kostendekkend o.b.v. € 200.000,00
 * de tarieven jaarlijks indexeren voor inflatie
2. de huidige tarieven niet te verlagen.
3. de voorgestelde tariefswijziging per 1 januari 2018 door te voeren per 1 januari 2019 met de daarbij behorende indexering.
4. tariefstelling en werkwijze schoonmaken grafmonumenten te handhaven.
5. Vanaf 2018 bij de tariefberekening uit te gaan van geprognosticeerde aantallen.
6. Het groene karakter van de begraafplaats te behouden.
7. € 91.000 Aan te merken als kosten openbaar groen en dit bedrag te dekken uit de stelposten volume ontwikkelingen, prijsontwikkelingen en dekkingsvoorstel amendement begraafrechten 2017 dd. november 2017.

Afschaffing Precariobelasting
Kabinetsbesluit
Op basis van het Coalitieakkoord 2014-2018 is Ermelo met ingang van 2015 Precariobelasting op kabels en leidingen gaan heffen. De opbrengst ter grootte van € 1.335.000,00 is structureel in de begroting verwerkt. In 2017 heeft het Rijk besloten om deze Precariobelasting af te schaffen. Aanvankelijk werd uitgegaan van een overgangstermijn van 10 jaar voor gemeenten om de effecten van de inkomstenderving op te vangen. Deze termijn is door de Kamer gewijzigd in 5 jaar. Dit betekent dat gemeenten uiterlijk tot 1 januari 2022 Precariobelasting mogen heffen. De verwachting dat de mogelijke verruiming van het gemeentelijk belastinggebied nog compensatie zou bieden is inmiddels van de baan. Voor Ermelo betekent dit concreet dat met ingang van 2022 een structurele inkomst wegvalt ter grootte van € 1.335.000,00.

Een aantal opties is onderzocht. Een Notitie dekkingsplan Precariobelasting is vervaardigd, waarbij dekking wordt gevonden door een gefaseerde verhoging van de algemene belastingen in vier gelijke stappen ter grootte van € 333.750,00 met ingang van 2019.

Precariobelasting: bezwaarprocedure
Liander heeft beroep aangetekend tegen de aanslag Precariobelasting inzake het elektriciteitsnetwerk. De rechtbank heeft op 8 januari 2018 in het voordeel van Ermelo beslist.

Hierdoor is het risico ten aanzien van de heffing over de jaren 2015 en 2016 vooralsnog tot nul gereduceerd en is vol vertrouwen de heffing 2017 opgelegd. Liander heeft inmiddels hoger beroep aangetekend.

Forensenbelasting
Grondslag heffing
Ermelo hanteert in 2018 voor de Forensenbelasting een tarief van € 235,00 per object per jaar. Bij de Kadernota 2018 heeft de raad besloten om vanaf het begrotings-/belastingjaar 2019 de grondslag voor de heffing te wijzigen van een vast bedrag per object naar een heffing op basis van de WOZ-waarde van het recreatieobject. Een aantal opties met betrekking tot staffels, klassen en tarieven is onderzocht. Bij de Kadernota 2019 vastgestelde Notitie Forensenbelasting - WOZ-waarde en Staffels - is het volgende voorgesteld:

> Op basis van 3.320 objecten en een tarief van € 235,00 aangevuld met de inflatiecorrectie 2019 ter grootte van 2,3% bedraagt de minimaal te realiseren opbrengst € 800.000,00. Wij stellen voor om met ingang van 2019 met een vijftal klassen met elk een eigen (oplopend) tarief te gaan werken. In de onderstaande tabel worden de klassen, de tarieven 2019 en de opbrengsten weergegeven. Ook dit leidt tot een extra opbrengst.
> In totaliteit leidt dit tot een structurele opbrengst met ingang van 2019 ter grootte van € 964.000,00. Afgezet tegen de huidige raming van € 754.000,00 is dit een structureel voordeel ter grootte van € 210.000,00. Deze meeropbrengst wordt veroorzaakt door volumeontwikkelingen (€ 26.000,00), inflatiecorrectie 2019 (€ 20.000,00) en verhoging tarieven klassen (€ 164.000,00). Het voordeel kan een bijdrage leveren aan de dekking van de begrotingstekorten.

Onroerendezaakbelastingen
OZB niet woningen.
Vanuit de Kadernota 2018 is voorgesteld voor de OZB niet woningen gedurende de periode 2018-2021 de nullijn te hanteren voor wat betreft de jaarlijkse opbrengst (geen reële verhoging van het tarief, maar wel de jaarlijkse inflatiecorrectie toe te passen). Daarnaast is vastgelegd dat, na concrete invulling van de verruiming van het gemeentelijk belastinggebied door het Rijk, wordt onderzocht of hierin voor Ermelo mogelijkheden liggen om de opbrengst OZB niet woningen te verlagen en de daarmee gepaard gaande inkomstenderving te compenseren door bijvoorbeeld het invoeren van een nieuwe heffing. In de 8e Bestuursrapportage 2017 is gemeld dat de verruiming van het gemeentelijk belastinggebied van de baan is en dat bovengenoemd onderzoek niet meer uitgevoerd kan worden.

Arrest De Haeghehorst
In de Kadernota 2019 is een nadeel opgenomen van € 106.000,00 structureel.

Riolering
ZAP
Het huidige ZAP wordt in 2019 geactualiseerd.

BRP
Het huidige BRP 1e fase moet uitgevoerd worden en geëvalueerd worden. Op grond van de uitkomsten zal moeten worden overgegaan tot uitvoering van BRP 2e fase, die thans nog niet in deze begroting zit.

Waterbergingen / rioolproblemen.
Ermelo is en wordt geconfronteerd met wateroverlast. Hiertoe zijn inmiddels diverse maatregelen getroffen, doch uit de eerste actualiseringswerkzaamheden van het rioleringsplan blijkt dat de reeds eerder gememoreerde noodzakelijk geachte waterbergings- en afvoercapaciteit uitbreiding behoeft. De aanleg van de bergbassins zal naar verwachting duurder uitvallen dan thans begroot. Verwacht wordt dat een extra investering van maximaal € 11,3 mln. noodzakelijk is. De jaarlijkse kapitaallasten bedragen € 435.000,00.

Opbrengst rioolheffing.
De kosten van bovenstaande hebben gevolgen voor de tarieven van het rioolrecht in verband met volledige kostendekkendheid (€ 435 vanaf 2019).

Vastgesteld beleid inzake lokale belastingen en heffingen
Enkele nota's staan reeds vermeld in de programma's, voor een volledig overzicht van het vastgesteld beleid met betrekking tot de lokale belastingen en heffingen achten wij het evenwel verstandig om deze hier nogmaals te noemen. Het betreft:

- Beleidsnota Begraafplaats (2001);
- Rapport Gemeentelijke Tarieven "Van kostprijs naar tarieven" (2002);
- Nota Recreatieve Heffingen Toeristen en Forensenbelasting (2003);
- Tariefdifferentiatie Afvalstoffenheffing;
- Belastingverordeningen (jaarlijks);
- Notitie Lokale Lastenverlichting (2008);
- Raadsbrief Tariefontwikkeling OZB-niet woningen (28 juni 2012);
- Basis RioleringsPlan (2012);
- Analyse Begraafplaatsexploitatie (2014);
- Notitie Opties Kosten en Baten (2014);

- Zuiveringskring Afvalwaterketen Plan (ZAP (2015);
- Notitie rentebeleid kostendekkende tarieven (2017).

Kostendekkendheid tarieven

Als onderdeel van de BBV 2017 is het voor de paragraaf lokale heffingen verplicht een overzicht op hoofdlijnen op te nemen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk gemaakt wordt:
- Hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden;
- Wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen;
- Hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.

Voor de cijfermatige berekening van de kostendekkendheid van de heffingen wordt aangesloten bij de in de Notitie overhead" van de commissie BBV opgenomen tabel. Deze berekening moet vervolgens worden aangevuld met een inhoudelijke toelichting over de totstandkoming van de tarieven en de beleidskeuzes die daaraan ten grondslag liggen. Beleidskeuzes die ten grondslag liggen aan de tarieven is dat in principe een kostendekkendheid van 100% wordt nagestreefd. Voor de legesverordening is een onderzoek uitgevoerd. Voor de leges burgerzaken zijn de diverse tarieven gemaximeerd vanuit het Rijk, wat impact heeft op de kostendekkendheid. De kostendekkendheid van de marktgelden wordt nog nader onderzocht, tegelijkertijd wordt de marktverordening herzien.

Door wijzigingen in de BBV heeft gemeente Ermelo de notitie rentebeleid kostendekkende tarieven opgesteld en vastgesteld bij de Kadernota 2018. Aanleiding hiervoor is de gewijzigde verslagtechnische toerekening van rente aan taakvelden en producten. De notitie rentebeleid kostendekkende tarieven wordt sinds 2018 betrokken bij de berekening van de tarieven .

De kostendekkendheid van de tarieven wordt berekend door het totaal van de netto-kosten per taakveld (exclusief omslagrente) en de toegerekende overhead, inclusief omslagrente en de toegerekende rente op basis van de visie rente toerekening af te zetten tegen de opbrengst van de heffingen per taakveld.

In onderstaande tabel is de kostendekkendheid in beeld gebracht voor afvalstoffen, riolering, begraafplaats, bouwen, marktgelden, burgeraangelegenheden alsmede openbare orde en veiligheid:

Berekening van kostendekkendheid van een heffing: (bedragen x € 1.000,00)	Afvalstoffen	Riolering	Begraafplaats	Omgevings-vergunningen	Marktgelden	Burgeraange-legenheden	Openbare orde en veiligheid
Kosten taakveld(en), excl. (omslag)rente	1.814	1.847	440	424	21	450	6
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-487	-48	-48	-30	0	0	0
Netto kosten taakveld	**1.327**	**1.799**	**392**	**394**	**10**	**394**	**6**
Toe te rekenen kosten:							
Overhead incl. (omslag)rente	96	257	144	270	2	219	4
Toe te rekenen rente	0	312	9	0	0	0	0
BTW	348	498	0	0	0	0	0
Totale kosten	**1.771**	**2.866**	**545**	**664**	**23**	**669**	**10**
Opbrengst heffingen	**1.771**	**2.866**	**372**	**632**	**20**	**474**	**10**
Dekkingspercentage	**100,0%**	**100,0%**	**68,3%**	**95,2%**	**87,5%**	**70,9%**	**100,0%**

Voor afvalstoffenheffing betreft dit de heffing inzake het vastrecht + verzamelcontainers, alsmede de afvalstoffenheffing variabel (Diftar).
Voor de brede rioolheffing betreft dit de heffing bij woningen alsmede de niet-woningen.
Voor de begraafplaats betreft dit de leges lijkbezorging, reiniging graven en instandhouding graven. De berekende kostendekkendheid betreft het gemiddelde van de tarieven.
De omgevingsvergunning is gebaseerd op de uitgangspunten van de Notitie overhead gerekend met de huidige kostenverdeling.

Lokale lastendruk

Jaarlijks wordt de COELO Atlas van de lokale lasten opgesteld. Dit betreft een jaarlijkse monitor van de ontwikkeling van de lokale lasten op macro- en microniveau. Voor onderstaande gegevens is gebruik gemaakt van de COELO Atlas van de lokale lasten 2018.

Landelijk overzicht

In 2018 wordt voor de onroerendezaakbelastingen de woz-waarde in peiljaar 2017 als grondslag gebruikt. Vorig jaar was dit de waarde in 2016. De waarde van een gemiddelde woning steeg in deze periode met 6,9 procent. Gemeenten houden bij hun tariefstelling rekening met deze waardeontwikkeling; zij verlaagden het tarief voor woningen met gemiddeld 3,8 procent. De ontwikkeling van de ozb-opbrengst staat dan ook goeddeels los van de prijsontwikkeling van

onroerende zaken.
Gecorrigeerd voor de waardeontwikkeling ligt het gemiddelde ozb-tarief voor woningen 1,5 procent hoger dan vorig jaar. Het gemiddelde huishouden betaalt daardoor dit jaar € 3,85 meer aan ozb. Het tarief voor eigenaren en dat voor gebruikers van niet-woningen stijgt met respectievelijk 3,2 en 1,9 procent. Ter vergelijking: de inflatie was in 2017 1,4 procent en zal in 2018 naar verwachting 1,6 procent bedragen.

De gemiddelde afvalstoffenheffing voor huishoudens stijgt dit jaar iets (met € 0,28, dat is 0,1 procent).

De gemiddelde rioolheffing voor huishoudens stijgt dit jaar met € 1,45 (0,8 procent). Gemiddeld betaalt een bedrijf bij een waterverbruik van 100 kubieke meter water € 192,00 aan rioolheffing; bij een waterverbruik van 500 kubieke meter water is dit € 333,00. De ontwikkeling van de rioolheffing voor bedrijven varieert sterk

81 procent van alle gemeenten heft toeristenbelasting. Het tarief van de toeristenbelasting gaat dit jaar (gemiddeld in alle gemeenten) met 8,7 procent omhoog.

Aan hondenbelasting, die in 63 procent van de gemeenten voorkomt, wordt gemiddeld 8,7 procent minder betaald (tarief voor één hond). Als we alleen kijken naar de gemeenten die zowel dit als vorig hondenbelasting heffen bedraagt de daling 2,1 procent.

Woonlasten per gemeente

Woonlasten zijn betalingen die huishoudens doen in verband met wonen. De gemeentelijke woonlasten bestaan uit de onroerendezaakbelasting (ozb), de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Een eventuele heffingskorting wordt hiervan afgetrokken. De gemeentelijke woonlasten bestaan voor huishoudens met een huurwoning uit de afvalstoffenheffing en soms rioolheffing. Eigenaar-bewoners betalen daarnaast ook ozb. In enkele gemeenten wordt van deze bedragen een heffingskorting afgehaald.

In Ermelo bedragen voor 2018 de woonlasten voor een éénpersoonshuishouden (eigenaar-bewoner) € 646,00 en voor meerpersoonshuishouden (eigenaar-bewoner) € 700,00. Ter vergelijking in Gelderland bedraagt dit gemiddeld € 630,00 resp. € 733,00. Landelijk bedragen voor 2018 de woonlasten gemiddeld € 721,00 voor een meerpersoonshuishouden, waarbij het de hoogste lasten € 1.130,00 (Bloemendaal) bedragen en de laagste € 505,00 (Aalten).

Het is niet altijd zo dat gemeenten met hoge woonlasten ook veel geld overhouden aan de belastingen die zij van huishoudens innen. Dat komt doordat gemeenten met relatief waardevol onroerend goed binnen hun grenzen een lagere algemene uitkering van het Rijk ontvangen dan andere gemeenten. Zij worden geacht zelf meer belasting te heffen. De netto woonlasten geven een indicatie van het bedrag dat een gemeente per huishouden van de woonlasten overhoudt. De netto woonlasten zijn de woonlasten gecorrigeerd voor de verevening van belastingcapaciteit via de algemene uitkering. Amsterdam heeft de laagste netto woonlasten (€ 466,00). De hoogste netto woonlasten heeft Haarlemmerliede c.a. (€ 1.030,00). Van gemeenten met hoge netto woonlasten die geen bijzondere kostenposten hebben mag worden verwacht dat zij hun inwoners een bovengemiddeld voorzieningenniveau bieden. Is dat niet zo, dan wordt er niet efficiënt gewerkt.

Over 2017 stond Ermelo op een 61e plaats staat (2016: 47e plaats). Deze rangorde wordt echter vanaf 2017 niet meer in het COELO rapport weergegeven, omdat hieraan te veel interpretatieverschillen kleven. De presentatie wordt vanaf 2017 in bruto-woonlasten weergegeven. Daarnaast worden ook de gegevens van de huurder gepresenteerd. Door de wijziging in deze systematiek vindt een grote verschuiving plaats in de rangorde en is een vergelijk met voorgaande jaren niet meer mogelijk.

Bijlage 3 Woonlasten per gemeente
(Ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing; woning met gemiddelde waarde; na aftrek van eventuele heffingskorting; euro per jaar per huishouden)

bruto woonlasten 2018	*eigenaar- bewoner*			*huurder*		
	Woonlasten eenpersoons-huishouden	Woonlasten meerpersoons-huishouden	Rangnummer meerpersoons-huishouden	Woonlasten eenpersoons-huishouden	Woonlasten meerpersoons-huishouden	Rangnummer meerpersoons-
Landelijk gemiddeld	654	721		280	358	
Gelderland gemiddeld	630	733		236	345	
Ermelo	646	700	121	355	409	237
Harderwijk	588	645	45	292	348	181
Zeewolde	654	717	145	365	428	257
hoogste tarief	1.130	1.234		577	658	
laagste tarief	431	505		17	34	

Bron: COELO Atlas van de lokale lasten 2018

Rangnummer loopt van 1 tm 387.

Kwijtschelding

Particulieren die aan bepaalde voorwaarden voldoen kunnen, afhankelijk van de persoonlijke financiële omstandigheden, in aanmerking komen voor kwijtschelding van de gemeentelijke

belastingen. Geen kwijtschelding wordt echter verleend voor de hondenbelasting en de leges.

Bij de invoering van Diftar is besloten om personen, die medisch afval hebben (bijvoorbeeld: incontinentie-, stoma of dialysemateriaal), tegemoet te komen in de afvalstoffenheffing. Hiervoor dient een schriftelijk verzoek te worden ingediend, voorzien van een medische verklaring van bijvoorbeeld de huisarts, of een rekening waaruit blijkt dat medisch materiaal gebruikt wordt.

In de jaarrekening wordt jaarlijks verantwoording afgelegd over het aantal verleende kwijtscheldingen.

Om de armoedeval voor alleenstaande ouders met een relatief laag inkomen te verminderen, is per 1 januari 2012 voor gemeenten en waterschappen de mogelijkheid gecreëerd om bij de kwijtschelding van lokale belastingen rekening te houden met de kosten van formele kinderopvang. Dit vermindert de armoedeval en maakt werken lonender. Om gemeenten en waterschappen te ondersteunen bij het uitvoeren van deze maatregel is per 2013 structureel € 8 miljoen binnen het gemeentefonds beschikbaar gesteld.

De raad heeft hiervoor besloten, raadsbesluit corsanr. 12080968, om met ingang van 1 januari 2013 over te gaan tot het toepassen van de mogelijkheid om de noodzakelijke kosten voor kinderopvang in aansluiting op de Wet kinderopvang aan te merken als uitgave bij de beoordeling van verzoeken om kwijtschelding.

In de Begroting 2019 is voor kwijtschelding structureel de volgende ramingen opgenomen:

Kwijtschelding	2019	2020	2021	2022
6021022 Kwijtscheldingen Rioolheffing	100.000,00	100.000,00	100.000,00	100.000,00
6270252 Kwijtschelding vastrecht+verz.cont.	50.000,00	50.000,00	50.000,00	50.000,00
6270253 Kwijtschelding variabel (DifTar)	23.000,00	23.000,00	23.000,00	23000,00
Totaal opgenomen	173.000,00	173.000,00	173.000,00	173.000,00

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Algemene informatie

Kader
De gemeente Ermelo onderkent het belang van risicomanagement. Wij achten het daarom wenselijk om risico’s (vroegtijdig) te identificeren en waar mogelijk beheersbaar te maken. Door inzicht in de risico’s wordt de gemeente in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico’s nu en de risico’s gerelateerd aan toekomstige uitgaven in verhouding staan tot de vermogenspositie van de gemeente. Hiertoe heeft de raad op 6 maart 2008 de notitie Weerstandsvermogen en Risicomanagement vastgesteld. De door ons gebruikte systematiek van weerstandsvermogen en risicobeheersing is ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement in samenwerking met de Universiteit Twente.

De paragraaf Weerstandsvermogen en risicomanagement bevat relevante informatie ten aanzien van risico's met een mogelijk grote impact op de financiële positie van de gemeente. Van dergelijke risico's wordt ingeschat hoe groot de kans is dat de risicogebeurtenis zich daadwerkelijk voordoet en het financiële gevolg dat de risicogebeurtenis met zich meebrengt. Waar mogelijk en voor zover dit ligt binnen de invloedssfeer van de gemeente wordt er naast het benoemen van de betreffende risico's vervolgens aandacht besteed aan een verlaging van de benoemde risico's door middel van het treffende van maatregelen, ook wel genoemd beheersingsmaatregelen, om ofwel de kans van optreden ofwel de uiteindelijke impact van het risico te beperken.
Deze paragraaf rapporteert over de zogenoemde financiële risico's. Daar waar sprake is van niet-financiële (kwalitatieve) risico's die die de realisatie van gemeentelijke beleidsdoelstellingen kunnen beïnvloeden, wordt hierover gerapporteerd bij in de programma's opgenomen speerpunten.

Op basis van de geïnventariseerde risico’s met een financiële impact is de benodigde weerstandscapaciteit berekend. In deze paragraaf worden de tien risico’s gepresenteerd die de grootste invloed uitoefenen op de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit. Indien een risico daadwerkelijk leidt tot budgettaire gevolgen, dan zijn daarvoor in de huidige begroting in beginsel geen directe dekkingsmiddelen beschikbaar. Dit betekent dat zich bij het voordoen van een risico in eerste instantie dekking gevonden moet worden binnen andere posten van de lopende begroting. Mocht dit laatste niet mogelijk zijn, dan vormt de Algemene reserve Weerstandscapaciteit de eerste buffer om de financiële gevolgen op te vangen. Het optreden van een risico kan ook structurele financiële gevolgen met zich meebrengen. Afhankelijk van de omvang van de financiële consequenties van een zich voordoend risico kan ter dekking van een structureel nadeel nodig zijn om beleid te herzien dan wel te heroverwegen.

Een belangrijke indicator van de algehele risicopositie en de mate waarin deze door de beschikbare weerstandscapaciteit (incidenteel) is afgedekt komt tot uitdrukking in de weerstandsratio. Indien de berekende ratio onder de door de raad (bij de Kadernota 2018 gewijzigde) vastgestelde norm (1,0) komt te liggen, wordt een kritieke grens gepasseerd. Deze paragraaf sluit daarom af met een beoordeling van de weerstandsratio en een advies om het weerstandsvermogen op voldoende niveau te brengen indien de weerstandsratio te laag blijkt.

Vastgesteld beleid inzake Weerstandsvermogen
- Notitie Weerstandsvermogen en Risicomanagement (corsanr 07026562; 2008);

- Raadsbrief Ratio weerstandsvermogen Programmabegroting 2012-2015 (corsanr 11113198; raad maart 2012);
- Nota reserves en voorzieningen gemeente Ermelo 2013 (corsanr 12079047; raad 28 februari 2013);
- Strategisch financieel beleid, onderdeel Kadernota 2018 (corsanr e170011021; raad 6 juli 2017).

Landelijke ontwikkelingen en trends
Transities Sociaal Domein
Per 1 januari 2015 zijn de taken van het Sociaal Domein aan de gemeenten overgedragen. Deze transitie brengt nog steeds de nodige risico's met zich mee. Zoals bekend heeft de overdracht destijds plaatsgevonden inclusief forse bezuinigingen, met name op het onderdeel jeugdzorg. Voor de gemeente Ermelo geldt dat er met name tekorten op het onderdeel voogdij/18+ zijn. In overleg met het Ministerie van VWS is een structurele compensatie per 2018 en verder gerealiseerd. Echter dit is niet voldoende om het gehele tekort af te dekken. Overigens dient hiervoor ieder jaar opnieuw compensatie aangevraagd te worden.

Met ingang van 2019 is het Sociaal Domein overgeheveld naar de algemene uitkering. Dit heeft mede tot gevolg dat loon- en prijsontwikkelingen alsmede volume-ontwikkelingen voortaan bekostigd moeten worden uit het accres. Voorts moet de komende jaren gerekend worden op een aanzienlijke volumegroei met betrekking tot de Jeugdzorg en de WMO. De door het kabinet afgesloten zorgakkoorden (medisch specialistische zorg, GGZ, huisartsen en wijkverpleging) zullen doorwerken naar de gemeenten en daarmee impact hebben op de gemeentelijke financiën. Ook voor de gevolgen van de invoering van het abonnementstarief voor de WMO ontvangen de gemeenten onvoldoende compensatie. Daarmee ontstaat de vraag of het accres wel (structureel) toereikend is voor de groei in het sociaal domein.

Stroppenpot sociaal domein
De VNG heeft zich bij het sluiten van het IBP sterk gemaakt voor het instellen van een stroppenpot. Er zijn veel gemeenten die tekort komen op het sociaal domein, met name door vermeende verdeelstoornissen bij de Jeugdzorg. Afspraak is nu dat voor het jaar 2018 een pot van € 200 miljoen wordt gevormd, die het ministerie VWS en de gezamenlijke gemeenten ieder voor de helft voeden. Vervolgens kunnen gemeenten daar een beroep op doen. De verdeling van het bedrag van € 200 miljoen zal worden aangeleverd door de VNG.

Omgevingswet
Naar verwachting treedt de Omgevingswet in 2021 in werking, waarmee een groot aantal bestaande wetten en algemene maatregelen van bestuur wordt vervangen en gesignaleerde knelpunten in het omgevingsrecht worden opgelost. De invoering van de Omgevingswet heeft gevolgen voor alle gemeenten en is de grootste wetgevingsoperatie sinds decennia.

Vennootschapsbelasting
Vanaf 2016 moeten gemeenten en andere overheden vennootschapsbelasting betalen over de winst die ze met hun ondernemingsactiviteiten maken (er geldt een aantal vrijstellingen, waaronder specifiek voor uit wettelijke taken voortvloeiende overheidsactiviteiten). De invoering van de vennootschapsbelastingplicht heeft geleid tot een toename van de administratieve lastendruk voor de gemeente.
Op basis van een breed doorgevoerde inventarisatie van de Vpb-plichtige activiteiten in de gemeentelijke dienstverlening is de impact op de financiële positie van de gemeente tot op heden nog beperkt gebleven. De gehouden inventarisatie noodzaakt evenwel tot een nadere uitwerking ten aanzien van voornamelijk de grondexploitatie. Voor de komende jaren wordt verwacht dat de gemeente voor de grondexploitatie door de fiscale poort zal gaan.

Algemene uitkering Gemeentefonds
Ten aanzien van de algemene uitkering zijn diverse ontwikkelingen gaande waarvan een aantal voor de gemeente vooralsnog resulteert in onzekerheden. Genoemd kunnen worden:
- het al dan niet uitkeren van de ingehouden ruimte in verband met de plafonnering van het BTW-compensatiefonds
- landelijk hebben de gemeenten een tekort met betrekking voor 2016 alsmede 2017 inzake de bijstandsgelden als gevolg van de verhoogde instroom van statushouders. Het is onduidelijk of het kabinet bereid is dit alsnog te compenseren.
- aantrekken economie en betekenis voor het accres.
- op het VNG jaarcongres in juni 2018 heeft de ledenvergadering nadrukkelijk haar zorgen uitgesproken over de financiële tekorten in het sociaal domein en de effecten daarvan op de totale gemeentefinanciën. Door de oplopende tekorten worden de mogelijkheden om financieel bij te dragen aan het aanpakken van maatschappelijke vraagstukken beperkt.
- normen voor onderwijshuisvesting worden met 40% verhoogd. Het is niet bekend in hoeverre hier een hogere bijdrage voor de gemeenten tegenover staat.

Btw en exploitatie sportaccommodaties
Met ingang van 2019 is de btw op de investeringen en exploitatiekosten van de sportaccommodaties niet langer terug te vorderen en is geen btw over de inkomsten verschuldigd. Dit is voor de gemeente financieel nadelig. Om dit nadeel te compenseren wordt met ingang van 2019 een specifieke uitkering in het leven geroepen. De uitkering is echter voor alle gemeenten gezamenlijk gemaximeerd. Bij een tekort worden de gemeenten procentueel gekort. De aanvraag wordt op basis van de begroting in 2019 uitgekeerd. In 2020 vindt definitieve vaststelling van de uitkering plaats op basis van de werkelijke uitgaven. Op dit moment is niet in te schatten of de specifieke uitkering het nadeel van de wetswijziging geheel wegneemt. De begroting van exploitatie van de sportaccommodaties is gebaseerd op basis van het uitgangspunt dat het financieel nadeel geheel wordt gedekt door de specifieke uitkering.

Met betrekking tot de sportaccommodaties van Ermelo is nog geen definitief besluit genomen over de rechtsvorm en wijze van exploiteren door een hiertoe op te richten rechtspersoon. De fiscale gevolgen zijn afhankelijk van de gemaakte keuzes en of instemming wordt verkregen van de Belastingdienst.

Risicoprofiel en benodigde weerstandscapaciteit

In deze Programmabegroting is het risicoprofiel geactualiseerd, waarbij risico's zijn vervallen, verlaagd alsmede de kans dat een risico zich voordoet opnieuw is ingeschat.Voorts zijn enkele nieuwe risico's toegevoegd.

Tabel 1: Belangrijkste financiële risico's

Risico nummer	Risico	Gevolgen	Kans	Financieel gevolg	Invloed
R222	Mogelijke saneringskosten de Zanderij op basis van minimale variant	Geld - Er ontstaat een nadeel in de begroting.	90%	max.€ 1.000.000	33.11%
R209	Niet voldoen aan de bepalingen van de Algemene Verordening Gegevensbescherming	Geld - Een boete van de Autoriteit Persoonsgegevens (max. € 20 mio of 4% van omzettotaal).	10%	max.€ 3.600.000	13.23%
R210	Als gevolg van de invoering van het abonnementstarief in de WMO	Geld - De uitgaven door gemeenten aan Wmo-voorzieningen zullen hierdoor toenemen en de inkomsten uit de eigen bijdragen afnemen.	50%	max.€ 300.000	5.52%
R183	Participatiewet: De terugloop van de populatie van het aantal WSW'ers met oude rechten houdt geen gelijke tred met de korting op het rijksbudget.	Geld - met als gevolg dat er zich een nadeel voordoet in de begroting	30%	max.€ 440.000	4.89%
R221	De huidige taakstellingen voor het sociaal domein wordt niet of slechts gedeeltelijk gerealiseerd	Geld - De inkomstenstelposten worden niet gehaald wat leidt tot een tekort op de begroting	10%	max.€ 1.128.000	4.11%
R203	De anterieure overeenkomsten tot realisatie van een bedrijventerrein in het gebied tussen Eendenparkweg en Harderwijkerweg worden ontbonden.	Geld - De eerder door initiatiefnemers betaalde anterieure bijdragen dienen door de gemeente te worden terugbetaald.	90%	max.€ 120.000	3.96%
R139	Een instelling kan haar betalingsverplichting tot rente en aflossing voor een door de gemeente Ermelo volledig gewaarborgde geldlening niet nakomen	Geld - Een beroep van geldverstrekkers op de gemeente Ermelo om de betalingsverplichting van een instelling over te nemen ter grootte van het bedrag waar de gemeente garant voor staat.	10%	max.€ 875.000	3.29%
R163	De rechter honoreert het beroep van de Streekmuziekschool op de garantstelling n.a.v. het in 2013 uitgesproken faillissement.	Geld - De gemeente moet bijdragen in de financiële afwikkeling van het faillissement van de muziekschool.	10%	max.€ 844.000	3.06%
R192	Diverse ontwikkelingen binnen de algemene uitkering (herverdelingen, taakmutaties, accres gemeentefonds e.d.) pakken negatief uit voor de gemeente. Hieronder worden ook gevat de eventuele afwijkingen door WOZ-hertaxaties en de mogelijke continuering van de opschalingskorting van het Rijk na 2021.	Geld - Er ontstaat een tekort in de begroting	30%	max.€ 250.000	2.76%
R194	De gemeente wordt aangesproken als schadegemeente om een renteloze lening aan het WEW te verstrekken.	Geld - Derving rentekosten	10%	max.€ 1.125.000	2.76%

Het totaal van de risico's bedraagt € 13.455.000,00, waarvan de tien grootste risico's € 9.682.000,00. Op basis van de benoemde risico’s is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag van de risico's ad € 13.455.000,00 onnodig en ongewenst is. De risico’s zullen immers naar verwachting niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Tabel 2 toont de resultaten van deze risicosimulatie. Hieruit blijkt dat, met een zekerheidspercentage van 90%, de risico’s kunnen worden afgedekt met een bedrag van €2.271.000,00 (= benodigde weerstandscapaciteit).

Tabel 2: Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages

Zekerheidspercentage	Benodigde weerstandscapaciteit
70%	€ 1.527.000,00
75%	€ 1.638.000,00
80%	€ 1.755.000,00
85%	€ 1.966.000,00
90%	€ 2.271.000,00
95%	€ 3.058.000,00

Risico's versus weerstandsvermogen

Beschikbare Weerstandscapaciteit
De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit het geheel aan middelen dat de gemeente Ermelo beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

Met ingang van de Programmabegroting 2018-2021 wordt het ratio weerstandvermogen in meerjarenperspectief berekend. Als gevolg van het strategisch financieel beleid, zoals dat bij de Kadernota 2018 alsmede 2019 vastgesteld is, daalt de weerstandscapaciteit vermogen de komende jaren aanzienlijk. Uitgegaan is van de weerstandscapaciteit per ultimo van de verschillende begrotingsjaren.
Bij de bepaling van de weerstandscapaciteit vermogen zijn de beklemde bestemmingsreserves buiten beschouwing gelaten. Deze beklemde bestemmingsreserves zijn ingezet ter dekking van toekomstige kapitaallasten van investeringen. De mogelijkheid om (een deel van) deze middelen alsnog aan te wenden als weerstandscapaciteit hangt af van het feit of investeringen nog gerealiseerd moeten te worden en heroverweging nog mogelijk is.

Tabel 3: Beschikbare weerstandscapaciteit

Onderverdeling weerstandscapaciteit (bedragen x € 1.000,00)	Ultimo 2019	Ultimo 2020	Ultimo 2021	Ultimo 2022
Weerstandscapaciteit exploitatie				
Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0	0	0	0
Rioolheffing *0	0	0	0	0
Afvalstoffenheffing *	0	0	0	0
Onbenutte deel leges en andere heffingen	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Onvoorzien (incl. volume-ontwikkelingen, stelpost nominale ontwikkelingen)	218	218	218	218
Begrotingsruimte				
Kostenreductie mogelijkheden				
Nadere ombuigingsmogelijkheden				
Subtotaal Weerstandscapaciteit exploitatie (A)	**218**	**218**	**218**	**218**
Weerstandscapaciteit vermogen				
Algemene reserve vrij besteedbaar	7.420	6.557	5.776	5.686
Algemene reserve weerstandscapaciteit	1.200	1.200	1.200	1.200
Vrij aanwendbare deel bestemmingsreserves	1.431	1.271	1.034	1.021
Subtotaal Weerstandscapaciteit vermogen - *afgerond*- **(B)**	**10.050**	**9.027**	**8.009**	**7.906**
Weerstandscapaciteit grondexploitatie (C)	**1.751**	**1.742**	**1.733**	**1.724**
Totaal Weerstandscapaciteit (A+B+C)	**12.019**	**10.987**	**9.960**	**9.848**
Benodigde weerstandscapaciteit	**2.271**	**2.271**	**2.271**	**2.271**
Ratio weerstandsvermogen	**5,29**	**4,84**	**4,39**	**4,34**

* De rioolheffing en de afvalstoffenheffing maken formeel onderdeel uit van het theoretische kader waarbinnen het weerstandsvermogen berekend wordt. Aangezien zowel de rioolheffing als de afvalstoffenheffing van de gemeente Ermelo 100% kostendekkend zijn, blijven deze onderdelen bij de berekening van de weerstandscapaciteit buiten beschouwing.

Ratio weerstandsvermogen
Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de weerstandscapaciteit.
De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt de ratio weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Onderstaande normtabel (tabel 4) is ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van

de berekende ratio weerstandsvermogen.

Tabel 4: Waarderingsklassen

Waarderingsklasse	Ratio	Betekenis
A	> 2.0	Uitstekend
B	1.4 - 2.0	Ruim voldoende
C	1.0 - 1.4	Voldoende
D	0.8 - 1.0	Matig
E	0.6 - 0.8	Onvoldoende
F	< 0.6	Ruim onvoldoende

Met ingang van de Programmabegroting 2018-2021 is de systematiek van berekening veranderd doordat de beklemde reserves niet meer worden meegenomen bij de berekening van het weerstandsvermogen. Dit heeft invloed op de berekening van de ratio weerstandsvermogen.

Tabel 5: Verloop ratio weerstandsvermogen

Moment van berekening	Ratio weerstandsvermogen
Programmarekening 2014	15,52
Programmabegroting 2016-2019	11,48
Jaarstukken 2015	19,68
Programmabegroting 2017-2020	15,76
Jaarstukken 2016	16,65
Programmabegroting 2018-2021 schijf 2018	31,20
Jaarstukken 2017	27,97
Programmabegroting 2019-2022 schijf 2019	5,29

De weerstandsratio van de gemeente Ermelo valt in waarderingsklasse A en dit duidt op een uitstekend weerstandsvermogen. Alle ratio's liggen in de waarderingsklasse A "Uitstekend". Schommelingen van de ratio worden zowel veroorzaakt door mutaties in de aanwezige weerstandscapaciteit als ook door veranderingen in het risicoprofiel.
Ten opzichte van de Programmabegroting 2018-2021 is de ratio gedaald. Dit kan worden verklaard uit:

- de reservepositie van zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves is fors afgenomen door de besteding van de middelen
- in deze Progammabegroting worden enkele risico's genoemd welke weliswaar een kleine kans hebben dat deze zich daadwerkelijk voordoen, maar financieel een forse impact hebben (bijvb. R 209 het niet voldoen aan de bepalingen Alg. Verordening Gegevensbescherming)
- voorts is het risico van de saneringskosten de Zanderij opgenomen in afwachten van een mogelijke provinciale bijdrage. Bij een dergelijke bijdrage is het risico financieel afgedekt.

Omvang Algemene reserve weerstandscapaciteit
Bij de vaststelling van de Kadernota 2018 is bepaald dat voor de specifieke aangehouden Algemene reserve (weerstandscapaciteit) geldt dat de omvang hiervan gelijk is aan factor 1 van het bedrag dat benodigd is om de risico's af te dekken met een zekerheid van 90%. Hierdoor hoeven afzonderlijke bestemmingsreserves niet langer indirect beschikbaar te blijven voor het op peil houden van het weerstandsvermogen. Overigens geldt dat bij het optreden van een of meer risico's in beginsel dekking dient te worden gevonden binnen de lopende begroting. Pas indien dit niet mogelijk blijkt kan voor incidentele dekking van het optredende nadeel aanspraak worden gedaan op de Algemene reserve (weerstandscapaciteit).

In de notitie Reserves en voorzieningen gemeente Ermelo is bepaald dat de toereikendheid van het saldo van de Algemene reserve (weerstandscapaciteit) jaarlijks wordt bezien bij de jaarrekening, waarbij een afwijking wordt geaccepteerd van € 500.000,00 naar boven of naar beneden. Bij overschrijding van deze grens zal het benodigde bedrag opnieuw worden vastgesteld.

Op grond van de in deze paragraaf weergegeven benodigde weerstandscapaciteit en het hiervoor genoemde behoort de hoogte van de Algemene reserve (weerstandscapaciteit) maximaal € 2.271.000,00 + € 500.000,00 = € 2.771.000,00 en minimaal € 2.271.000,00 -/- € 500.000,00 = € 1.771.000,00 te bedragen. Het momenteel in de genoemde reserve beschikbare bedrag van € 1.200.000,00 is hiermee strikt genomen ontoereikend. Bij de vaststelling Jaarstukken 2019 wordt bezien in hoeverre het noodzakelijk is om het beschikbare bedrag in de reserve te verhogen middels een extra storting vanuit de algemene reserve vrij besteedbaar.

Algemene financiële kengetallen

Algemene informatie
Onder invloed van de recente wijzigingen in het BBV is wettelijk geregeld dat gemeenten voorgeschreven algemene financiële kengetallen opnemen in de begroting en jaarstukken. Met deze algemene financiële kengetallen wordt beoogd gemakkelijker inzicht te geven in de financiële positie van de gemeente.

Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de

begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van een provincie of gemeente. De kengetallen maken inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte de provincie of gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te kunnen vangen. Zij geven zodoende inzicht in de financiële weerbaarheid en wendbaarheid. Van belang daarbij is ook het verloop van de uitkomsten en de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie. De algemene financiële kengetallen vormen daarom onderdeel van de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing, omdat deze paragraaf weergeeft hoe solide de begroting is en in hoeverre financiële tegenvallers kunnen worden opgevangen.

In de Regeling tot vaststelling van de wijze waarop de kengetallen moeten worden vastgesteld en opgenomen in de begroting en rekening van de provincies en gemeenten is bepaald welke kengetallen moeten worden opgenomen, hoe zij berekend moeten worden en hoe zij verwoord moeten worden in de begroting en rekening. Het betreft de volgende algemene financiële kengetallen:
1 Netto schuldquote;
2 Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
3 Solvabiliteitsratio;
4 Grondexploitatie;
5 Structurele exploitatieruimte;
6 Belastingcapaciteit.

Financiële kengetallen
De algemene financiële kengetallen voor Ermelo zien er als volgt uit:

Kengetallen	Jaarstukken 2017	Begroting 2018	Begroting 2019		Begroting 2020		Begroting 2021		Begroting 2022	
Netto schuldquote	-38%	0,5%	39,8%	A	61%	A	71%	A	74%	A
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-38%	0,5%	39,8%	A	61%	A	61%	A	74%	A
Solvabiliteitsratio	66%	64%	51%	A	44%	A	40%	A	39%	A
Grondexploitatie	0%	2%	-1%	A	-2%	A	-1%	A	-1%	A
Structurele exploitatieruimte	0%	4%	4%	A	3%	A	3%	A	2%	A
Belastingcapaciteit	93%	93%	93%	A	93%	A	93%	A	93%	A

Provincie Gelderland heeft in de brief 'Programmabegroting 2016-2019' van 27 januari 2016 de financiële kengetallen gecategoriseerd. De provincie geeft vervolgens een voorzichtige waarde aan deze categoriën, namelijk dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest.

Kengetallen	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Netto schuldquote	< 90%	90% - 130%	> 130%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90%	90% - 130%	> 130%
Solvabiliteitsratio	> 50%	20% - 50%	< 20%
Grondexploitatie	< 20%	20% - 35%	> 35%
Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%
Belastingcapaciteit	< 95%	95% - 105%	> 105%

Uitkomsten
De conclusie is dat Ermelo bij alle kengetallen categorie A heeft. Ook in meerjarenperspectief scoort Ermelo goed op het vlak van een stabiele financiële huishouding. Dit bevestigt het positieve beeld over de financiële positie van Ermelo.

Streefkengetallen
De provincie Gelderland heeft aangegeven dat de gemeenteraad in overleg met het college van b&w per kengetal een norm kan bepalen. In Ermelo heeft dat nog niet plaatsgevonden. De door de provincie gebruikte normeringen zijn overgenomen. Gezien het feit dat Ermelo ruim binnen de normen voor categorie A blijft, is het niet nodig ook nog eens Ermelose normen vast te stellen

De samenhang van de financiële kengetallen met de verschillende onderwerpen is terug te vinden bij het onderdeel financiële positie.

Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen

Algemene informatie

Wegen, openbare verlichting, riolering, groen, speelvoorzieningen, water, sportvoorzieningen, gemeentegebouwen en onderwijsgebouwen worden tezamen als kapitaalgoederen aangeduid. Zij vormen het gezicht van de gemeente. Het onderhouden van kapitaalgoederen is van belang voor het zo goed mogelijk functioneren van de gemeente op het terrein van veiligheid, vervoer, recreatie, onderwijs en overige gemeentelijke diensten. Ook de gemeente Ermelo heeft veel in kapitaalgoederen geïnvesteerd. Kapitaalgoederen dienen zo lang mogelijk een bijdrage te leveren aan het doel waarvoor zij zijn aangeschaft of vervaardigd. Om het kapitaalgoed te kunnen blijven gebruiken waarvoor het bedoeld is, dient het derhalve te worden onderhouden. Met het onderhoud van de kapitaalgoederen is een substantieel deel van de begroting gemoeid. Een helder en volledig overzicht is daarom van belang voor een goede beoordeling van de financiële positie op de korte en de langere termijn. Teneinde de raad van voldoende inzicht te voorzien, wordt het onderhoud van kapitaalgoederen – een onderwerp dat versnipperd in de begroting staat – in deze paragraaf gebundeld in een kort overzicht. Deze paragraaf geeft

daarmee een dwarsdoorsnede van de begroting voor het onderdeel onderhoud kapitaalgoederen. Beleidsmatige uitgangspunten, voorgenomen acties voor beheer en onderhoud en de daarmee samenhangende uitgaven komen immers in diverse programma's voor.

In het Coalitieakkoord 2014-2018 is opgenomen om per 1 januari 2015 op de budgetten groot onderhoud wegen, onderhoud openbare ruimte, onderhoud groen, onderhoud openbare verlichting en onderhoud speelvoorzieningen 20% te bezuinigingen. In de Programmabegroting 2017-2020 is deze taakstelling verwerkt. In welke mate deze bezuiniging gevolgen heeft voor het onderhoudsniveau worden steeds duidelijker en kwantificeerbaar. Het onderhoudsniveau is op een aantal onderdelen aan het dalen. Door middel van schouwen en inspectie wordt het onderhoudsniveau gemonitord. Bij de vaststelling van het wegenbeheersplan 2018-2022 is besloten om het onderhoudsniveau op B vast te stellen en voor het centrum op A. Hiertoe zijn extra middelen in de Programmabegroting 2018-2021 opgenomen. Ook voor groen wordt overwogen het onderhoudsniveau weer te verhogen.

Nadere definitie van het begrip "onderhoud"
Voor een juist begrip van onder meer de financiële gegevens in deze paragraaf is het van belang te weten wat in deze paragraaf onder het begrip "onderhoud" wordt verstaan. Overeenkomstig de toelichting op het BBV wordt uitgegaan van regulier onderhoud (normaal en zogenaamd groot onderhoud). Dat is het plegen van preventieve dan wel correctieve maatregelen. Vervangingsinvesteringen en de uit investeringen voortvloeiende kapitaallasten worden daar uitdrukkelijk niet toe gerekend. Overige zaken voor het gebruik, niet zijnde onderhoud van een kapitaalgoed (zoals bijvoorbeeld het betrekken van energie) vallen daarmee ook buiten het aandachtsgebied van deze paragraaf.

Aandachtsgebieden
Het onderhoud van kapitaalgoederen wordt onderscheiden naar de aandachtsgebieden wegen, riolering en waterhuishouding, groen en gebouwen kort samengevat. Per aandachtsgebied wordt aangegeven wat het beleidskader is, hoe het beheer wordt uitgevoerd en hoeveel financiële middelen daarmee zijn gemoeid. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en de jaarlijkse lasten.

Het onderhoud van kapitaalgoederen staat verspreid over de volgende programma's/paragrafen
- Programma Samen Werken voor Ermelo;
- Programma Samen Leven in Ermelo;
- Programma Samen Wonen in Ermelo;
- Programma Samen Ondernemen in Ermelo;
- Paragraaf Bedrijfsvoering (kostenplaatsen Bedrijfsvoering en Realisatie en Beheer).

Aandachtsgebied: Wegen

Algemene doelstelling onderhoud wegen
De gemeente Ermelo beheert de verkeersinfrastructuur waarbij evenwicht is tussen bereikbaarheid, verkeersveiligheid, leefomgeving en kosten.

Onder de categorie "wegen" wordt gerekend
- Wegen (inclusief wegmeubilair en civieltechnische kunstwerken);
- Fietspaden;
- Voetpaden;
- Onverharde paden;
- Openbare verlichting.

Beleid en beheersmatige uitgangspunten zijn vastgelegd in:

Omschrijving	Vastgesteld in	Actueel
Wegenbeheersplan Ermelo 2018-2022	2018	ja
Gemeentelijk Verkeer- en VervoersPlan Ermelo (GVVP) 2015-2018	2013 / 2015	ja
Beleidsplan Openbare Verlichting 2018-2021 In 2018 wordt een nieuw beleidsplan Openbare verlichting vastgesteld.	2018	ja
Parkeerbeleidsplan	2016	ja
Beleidsnota onverharde wegen	2016	ja
Kwaliteit fietsvoorzieningen Ermelo	2013	ja
Notitie Gladheidsbestrijding	2012	ja
MOP Civiele Kunstwerken (2018-2027)	2018	ja

Samenvatting van de wijze waarop het wordt uitgevoerd
In de vergadering van 29 mei 2018 heeft het college het Wegenbeheersplan 2018-2022 vastgesteld. Het kwaliteitsniveau van de Ermelose wegen is hierin vastgesteld op het CROW-B niveau. Voor het centrumgebied wordt kwaliteitsniveau A gehanteerd. In het Wegenbeheersplan staan beleidskaders en nieuwe speerpunten met betrekking tot duurzaamheid, innovatie en klimaatbestendigheid.

De gemeente Ermelo ambieert een kwalitatief goede woon- en leefomgeving als vitale, groene en zorgzame gemeente. Een goed functionerende openbare verlichting maakt daar deel van uit. In het beleidsplan Openbare verlichting 2018-2022 wordt een duurzame en veilige openbare verlichting voor de gemeente Ermelo voor de komende jaren beschreven. De beleidsuitgangspunten zijn vertaald naar een beheerparagraaf die leidend is voor de te nemen maatregelen in de voorliggende planperiode. In het 4e kwartaal van 2018 wordt het nieuwe

beleidsplan (inclusief beheerparagraaf) vastgesteld. In dit plan wordt het huidige onderhoudsniveau. en status van het aanwezige materiaal beschreven alsmede de kosten voor het in standhouden hiervan.

Wat hebben wij er voor over:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Jaarstukken 2017	Begroting 2018	Programmabegroting 2019	2020	2021	2022
Verkeer	79	130	87	109	55	149
Groot Onderhoud	492	508	522	618	904	889
Regulier Onderhoud	195	169	260	270	260	260
Schoon- en berijdbaar houden	171	153	154	154	154	154
Wegmeubilair	60	35	32	32	32	32
Openbare Verlichting	105	86	76	76	76	96
Waterlossingen	79	67	67	67	67	67
Totaal onderhoudslasten aandachtsgebied Wegen	**1.181**	**1.148**	**1.198**	**1.326**	**1.548**	**1.647**

Aandachtsgebied: Riolering en waterhuishouding

Algemene doelstelling onderhoud riolering en waterhuishouding
De gemeente Ermelo zorgt voor het in stand houden van een kwalitatief goede voorziening voor doelmatige inzameling en transport van afvalwater, welke bijdraagt aan een goede en duurzame bescherming van bodem en (oppervlakte)water ten behoeve van een leefbaar Ermelo.

Onder de categorie "riolering en waterhuishouding" wordt gerekend
- Voorziening voor het afvalwatertransport en de verwerking/zuivering van afvalwater;
- Overige waterhuishouding.

Beleid en beheersmatige uitgangspunten zijn vastgelegd in:

Omschrijving	Vastgesteld in	Actueel
Zuiveringskring Afvalwaterketen Plan (ZAP)	2015	ja
BasisRioleringsPlan (BRP)	2012	ja

Samenvatting van de wijze waarop het wordt uitgevoerd
Volgens de Wet milieubeheer (Wm) dient elke gemeente te beschikken over een vastgesteld en actueel Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP). De gemeente heeft, volgens de Wm, de wettelijke zorgplicht voor de doelmatige inzameling en transport van stedelijk-afvalwater. Per 1 januari 2008 is de zorgplicht door de komst van de "Wet Gemeentelijke Watertaken" uitgebreid met een zorgplicht voor doelmatige inzameling en verwerking van hemelwater en het voorkomen van structurele grondwateroverlast. Doordat Ermelo samen met Harderwijk, Putten en het Waterschap een rioleringsplan heeft opgesteld heet dit plan het Zuiveringskring Afvalwaterketen Plan (ZAP). In het ZAP zijn de kosten voor het in stand houden van de riolering opgenomen. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet (1 januari 2021) zal de verplichting voor het opstellen van een GRP komen te vervallen.

Wat hebben wij er voor over:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Jaarstukken 2017	Begroting 2018	Programmabegroting 2019	2020	2021	2022
Specifieke GRP/ZAP-Maatregelen	63	85	89	77	47	47
Onderhoud afval-, hemel- en grondwater	352	381	381	416	381	381
Totaal onderhoudslasten aandachtsgebied Riolering en Waterhuishouding	**415**	**466**	**470**	**493**	**428**	**428**

Aandachtsgebied: Groen

Algemene doelstelling onderhoud groen
De gemeente Ermelo beheert de groene voorzieningen in de openbare ruimte. Deze leveren een positieve bijdrage aan een groen Ermelo, zowel binnen als buiten de bebouwde kom.

Onder de categorie "groen" wordt gerekend
- Stedelijk groen (inclusief speelvoorzieningen);
- Landschappelijk groen (inclusief begraafplaats)
- Bossen;
- Heide;
- Natuurterreinen;
- Cultuurhistorische/archeologische elementen (onder andere grafheuvels en Romeins Marskamp).

Beleids- en beheersmatige uitgangspunten zijn vastgelegd in:

Omschrijving	Vastgesteld in	Actueel
Natuurterreinen:		
Lange termijnvisie bossen Ermelo (maakt onderdeel uit van de Groenvisie)	2017	ja
Beheersplan gemeentebossen Ermelo 2018-2028	2018	ja
Beheersplan De Leemputten 2018-2028	2018	ja
Beheersplan heideterreinen (2011-2021)	2011	ja
Faunabeleidsnota (maakt onderdeel uit van de in 2017 opgesteld Groenvisie)	2017	ja
Heidevisie gemeente Ermelo	2011	ja
Speelruimte: Speelruimte in Ermelo deel 1	2012	ja
Landschap: LandschapsOntwikkelingsPlan (LOP)	2011	ja
Begraafplaats: Visie Begraafplaats	2012	ja
Begraafplaats: Notitie Opties kosten en baten	2014	ja
Begraafplaats: Analyse Begraafplaatsexploitatie	2014	ja
Evaluatie exploitatie Algemene begraafplaats Koningsvaren	2018	ja
Groen: Groenvisie gemeente Ermelo 2017-2027	2017	ja
Dierenwelzijnsbeleid 2018-2028 (wordt naar verwachting eind 2018 vastgesteld)	2018	ja
Faunabeheersplan 2018-2028 (incl. uitvoering dierenwelzijnsbeleid) wordt naar verwachting eind 2018 vastgesteld.	2018	ja
Beheersplan landschapselementen 2018-2028 (betreft kleine bosjes, houtwallen e.d. Wordt naar verwachting eind 2018 vastgesteld	2018	ja

Samenvatting van de wijze waarop het wordt uitgevoerd
Groen
Het beheer en onderhoud van het openbaar groen wordt zowel door derden als in eigen beheer uitgevoerd. De uit te voeren reguliere werkzaamheden zijn voor een groot deel beschreven in het bestek omgevingsbeheer onderhoud openbare ruimte. Het meer specifieke snoeionderhoud aan de bomen wordt eveneens op basis van deelopdrachten uitgevoerd.
Sinds 2018 beschikt de gemeente over een nieuw geïntegreerd beheersysteem voor groen-, wegen- en rioolbeheer (Gisib). Dit beheerssysteem wordt verder uitgebreid en is gekoppeld aan de BGT (Basisregistratie Grootschalige Topografie) van Ermelo.
In 2017 is een nieuwe groenvisie ontwikkeld en vastgesteld (december 2017), als vervanging van de groenstructuurvisie 2004. De nieuwe groenvisie 2017-2027 bevat de volgende deelgebieden: stedelijk groen, bomen, flora & fauna, landschap, natuurterreinen en bossen. De visie gaat verder in op de thema's identiteit, gezondheid, biodiversiteit, klimaat & duurzaamheid, participatie & leefbaarheid en economie.
Het beheer en onderhoud van het groen is ook belangrijk en met name gericht op instandhouding.
Als gevolg van bezuinigingen wordt het groen in het centrum en op de begraafplaats op "B"-niveau onderhouden en de overige gebieden op "C"-niveau. Er staat behoefte aan een heroverweging van de huidige kwaliteitsniveaus.

Speelvoorzieningen
Het onderhoud van speelplaatsen en –toestellen is gebaseerd op het speelruimteplan "Speelruimte in Ermelo deel 1". Het gaat hierbij om cyclisch onderhoud en structurele vervanging, herinrichten van bestaande speelvoorzieningen en aanleggen van nieuwe speelvoorzieningen in nieuwe woongebieden. Hierbij wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan de aspecten schoon, heel en veilig.

Landschappelijk groen

Het beheer van de buitengebieden is vastgelegd in het LandschapsOntwikkelingsPlan (LOP). De doelstelling van het LOP is om met behulp van een consequente uitvoering van beleid de kwaliteit van het landschap te verbeteren.

Bossen
In de gemeentebossen wordt in het beheer gebruik gemaakt van natuurlijke processen, bijvoorbeeld natuurlijke verjonging (naast plantwerk op beperkte schaal). Door een extensievere wijze van beheer en onderhoud, waarbij bijvoorbeeld tak- en tophout en dode bomen in het bos achterblijven, is het uiterlijk van de bossen langzaam veranderd. Op langere termijn wordt daardoor de structuur van het bos gevarieerder en aantrekkelijker voor de natuur en de recreant. In 2018 wordt het nieuwe beheersplan voor onze grotere boscomplexen (in totaal circa 650 ha) vastgesteld. De basis voor dat plan wordt gevormd door Europees en rijksbeleid, alsmede provinciaal en eigen gemeentelijk beleid (onder andere de lange termijnvisie voor de bossen zoals geformuleerd in de inmiddels vastgestelde Groenvisie). Ook de beginselen van het Forest Stewardship Council (FSC) zijn er in meegenomen. Het beheersplan schetst de kaders waarbinnen het beheer gevoerd moet worden (onder andere ten aanzien van houtoogst en natuur).

Heide
Voor het beheer van de heidevelden (in totaal ± 1.000 ha) ligt de nadruk op een relatief intensief cyclisch patroonbeheer (maaien, kleinschalig plaggen), gecombineerd met procesbeheer (extensieve begrazing). Het uitgangspunt is dat de heide daadwerkelijk heide blijft en qua structuur en soortenrijkdom verder ontwikkeld wordt. Mede als gevolg van een doelstelling in het kader van een ontvangen SNL-subsidie om bepaalde dier- en plantensoorten te behouden, zijn hiertoe specifieke beheersmaatregelen getroffen (in de vorm van maaien, kleinschalig plaggen, begrazing met schapen of koeien en het verwijderen van boompjes).
Door calamiteiten in de laatste jaren (strenge late vorst, droogte en plagen van heidehaantje) alsmede door overmaat aan stikstof in de van nature schrale heidebodems (met als gevolg verzuring en vrijkomen van o.a. zware metalen) moet het heidebeheer op met name de Groevenbeekse heide tegen het licht worden gehouden. Wellicht zijn onorthodoxe maatregelen vereist, zoals bekalking met steenmeel en branden.

Natuurterreinen
Voor het staatsnatuurmonument De Leemputten (totaal ca. 30 ha) is het afzonderlijk Beheersplan De Leemputten 2003-2008 (opgesteld in 2003). Het is een gebied met een bijzondere wettelijke status waarvoor een specifiek beheerregime geldt. In 2008 liep het plan af en het moet dringend herzien worden. Deze herziening is in concept gereed en zal naar verwachting in het 3e kwartaal van 2018 kunnen worden vastgesteld.

Wat hebben wij er voor over:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Jaarstukken 2017	Begroting 2018	Programmabegroting 2019	2020	2021	2022
Begraafplaats	99	102	103	103	103	103
Openbaar Groen	713	678	965	962	962	965
Speelvoorzieningen	26	29	29	29	29	29
Bossen, heide en natuurterreinen	251	119	117	119	135	119
Totaal onderhoudslasten aandachtsgebied Groen	**1.089**	**928**	**1.214**	**1.213**	**1.229**	**1.216**

Aandachtsgebied: Gebouwen

Algemene doelstelling onderhoud gebouwen
De gemeente Ermelo wil een doelmatig, duurzaam en adequaat beheer van de gemeentelijke gebouwen alsmede enkele private en semi-publieke gebouwen en accommodaties teneinde de toegankelijkheid en veiligheid van die gebouwen en accommodaties te garanderen. De gemeente streeft daarbij naar toegankelijkheid van alle gebouwen ook en juist voor burgers met een beperking, conform de visie "Ermelo, Onbelemmerd en Zorgzaam" en de daarmee samenhangende BTB-gedachte.

Onder de categorie "gebouwen" wordt gerekend:
- Gebouwen (inclusief daarbij behorende terreinen);
- Installaties;
- Monumentenzorg;
- Buitensportaccommodaties.

Beleid en beheersmatige uitgangspunten zijn vastgelegd in:

Omschrijving	Vastgesteld in	Actueel
Meerjarenonderhoudsplan gebouwen 2016-2065	2016	ja

Samenvatting van de wijze waarop het wordt uitgevoerd
Voor nagenoeg alle gemeentelijke en tevens een aantal private en semi-publieke gebouwen wordt één keer in de drie jaar een meerjarenonderhoudsplan (MOP) opgesteld. Het opstellen van een meerjarenonderhoudsplan voor het voortgezet, bijzonder en openbaar onderwijs vindt in eigen beheer plaats door het schoolbestuur. De verantwoordelijkheid voor het onderhoud ligt bij de scholen zelf. Ieder jaar wordt namens de gemeente een inspectie verricht of geplande werkzaamheden zijn uitgevoerd. Uitgangspunt is dat de (gemeentelijke) gebouwen op een adequate wijze worden onderhouden. De jaarlijkse kosten van onderhoud en groot onderhoud zijn op basis van het meerjarenonderhoudsplan in de programmabegroting verwerkt.

Wat hebben wij er voor over:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Jaarstukken 2017	Begroting 2018	Programmabegroting			
			2019	2020	2021	2022
Gemeentewerf	31	31	31	31	31	31
Gemeentehuis	98	84	84	84	84	84
Gebouwen Begraafplaats	12	21	12	12	12	12
Muziektent	11	2	7	11	1	1
Toren Oude Kerk	4	5	5	5	5	5
Gebouwen onderwijs	-1	18	18	18	18	18
Gebouwen sport	111	125	153	162	111	111
Private accommodaties	76	76	78	78	78	78
Gebouwen Dialoog en Leemkuul	35	30	30	30	30	30
't Palet	11	0	0	0	0	0
Brandweerkazerne	37	37	37	37	37	37
Gebouwen algemeen	9	26	19	30	26	26
Het Pakhuis	13	13	13	13	13	13
Totaal onderhoudslasten aandachtsgebied Gebouwen	**447**	**468**	**487**	**511**	**446**	**446**

Paragraaf Financiering

Algemene informatie

Opname van deze paragraaf in de begroting vloeit voort uit artikel 9, lid 2 en 13 van het "Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)", dat per 1 januari 2004 van kracht is geworden. Deze paragraaf geeft inzicht in het (verwachte) risicoprofiel van onze gemeente op het terrein van financieringsaspecten.

Bestaande notities / regelgeving

De basis van het huidige financieringsbeleid ligt in de volgende stukken vast:
- Het Financieringsstatuut van oktober 2011;
- De nota "Rentebeleid 2012" van december 2011;
- De nota "Reserves en voorzieningen gemeente Ermelo 2013" van januari 2013;
- De Financiële verordening, artikel 212 van december 2015.

De gemeente heeft de regels ter beperking van het renterisico, het koersrisico, het intern liquiditeitenrisico en het kredietrisico beschreven in het financieringsstatuut. De nota "Rentebeleid 2012" en de nota "Reserves en voorzieningen gemeente Ermelo 2013" geven richting aan de inzet van reserves en voorzieningen bij de financiering, de administratieve verwerking van investeringen en de invloed hiervan op de rentelasten en de wijze waarop het renterisico kan worden beperkt.

Renterisico

Doelstellingen
De doelstellingen van het renterisicobeheer zijn:
- Het beheersen van de risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid dat in de toekomst de rentelasten van het vreemd vermogen hoger of dat de renteopbrengsten van activa lager zullen zijn dan een bestuurlijk wenselijk geacht niveau, c.q. het in de begroting geraamde niveau;
- Het minimaliseren van de rentekosten en het optimaliseren van de rentebaten binnen de in het financieringsbeleid vastgestelde richtlijnen en limieten.

Richtlijnen en limieten renterisicobeheer:
De richtlijnen en limieten bij het renterisicobeheer zijn:
- De kasgeldlimiet wordt conform de Wet fido niet overschreden;
- De renterisiconorm wordt conform de Wet fido niet overschreden;
- Nieuwe leningen/uitzettingen worden afgestemd op de bestaande financiële positie en de liquiditeitenplanning;

- De rentetypische looptijd en het renteniveau van de betreffende lening/uitzetting wordt zo veel mogelijk afgestemd op de actuele rentestand in relatie tot de rentevisie;
- De rentevisie van de gemeente wordt jaarlijks bij het vaststellen van de kadernota/begroting vastgesteld;
- De gemeente streeft, waar wenselijk, naar spreiding in de rentetypische looptijden van uitzettingen (door schatkistbankieren minder relevant geworden).

Rentevisie
Het is noodzakelijk om jaarlijks een rentevisie te ontwikkelen, zodat concrete rentepercentages voor de begrotingsjaren bepaald kunnen worden. De rentepercentages op zowel korte als lange termijn zijn momenteel (historisch gezien) zeer laag. De rente wordt onder aansturing van de Europese Centrale Bank laag gehouden, vanuit de filosofie dat hiermee de economie gestimuleerd wordt, mede in relatie tot inflatie en deflatie. De algemene verwachting is dat als de economie verder gaat aantrekken ook de rentepercentages op de langere termijn zullen gaan stijgen. Voor 2019 verwachten wij dat de rentepercentages nog laag zullen blijven. Ermelo heeft momenteel een leningenportefeuille met aangetrokken geldleningen, waarvoor de rentepercentages vast staan en waarvoor vervroegde aflossing niet in beeld is. Het gemiddelde van de rentepercentages op deze leningenportefeuille ligt net boven de 4%.

Na verzameling van alle hierboven genoemde rentepercentages en een eigen inschatting van de renteontwikkelingen en de gemiddelde rente hoogte van de lopende leningenportefeuille zijn wij tot de conclusie gekomen dat de volgende rentepercentages voor de Programmabegroting 2019-2022 kunnen gelden:

1. Rentevisie lange termijn rente bij het aantrekken van gelden:
   Een rentepercentage van 1,5%, te hanteren in 2019.

2. Rentevisie korte termijn rente bij aantrekken van gelden:
   Het rentepercentage voor het aantrekken van geld met een looptijd korter dan 1 jaar wordt voor 2019 vastgesteld op 0%.

3. Rentevisie bij het uitzetten van gelden:
   Voor lopende beleggingscontracten wordt in 2019 het per contract geldende rentepercentage gehanteerd. Voor beleggingen door middel van schatkistbankieren wordt een rentepercentage van 0 in 2019 gehanteerd. Voor overige beleggingen wordt in 2019 een rentepercentage van 0% gehanteerd. Voor het uitlenen van gelden wordt een marktconform tarief gehanteerd.

4. Rente-omslag percentage:
   Bij het opstellen van de Programmabegroting 2019-2022 wordt op basis van de begrote toe te rekenen rente en de boekwaarde van de vaste activa per 1 januari 2019 het renteomslagpercentage berekend.

Portefeuille langlopende geldleningen
Wij verwachten dat onze portefeuille van langlopende geldleningen begin 2019 een drietal leningen bevat. Een in 2003 aangetrokken vaste lineaire geldlening van € 10.000.000,00 (rente 4,415%), een in 2004 aangetrokken vaste lineaire geldlening van € 6.000.000,00 (rente 4,325%) en een in 2004 aangetrokken vaste lineaire geldlening van € 5.000.000,00 (rente 3,820%). Per 1 januari 2019 bedraagt de (verwachte) totale restschuld € 5.800.000,00.

De voorgenomen investeringen, in onder meer de herinrichting en verduurzaming van het gemeentehuis, het zwembad en de sporthal Calluna, Kerkdennen, Groevenbeek en de Grondexploitatie zijn van grote invloed op de liquiditeitspositie en daarmee op de langlopende geldleningen. Op basis van onze liquiditeitsprognose 2019-2022, inclusief het in deze begroting opgenomen investeringsplan, verwachten wij dat wij in 2019 een beroep moeten doen op de kapitaalmarkt. In verband met de financiering van de investeringen verwachten wij medio 2019 een lening aan te trekken van € 30.000.000,00. Er is uitgegaan van een lening met een looptijd van 5 jaar en aflossing van de gehele lening aan het einde van de looptijd. Met de rente van deze lening is rekening gehouden in de Programmabegroting 2019-2022.
Het renterisico van de huidige leningen is laag/nihil, omdat gekozen is voor het afsluiten van leningen met een vast rentepercentage en een jaarlijks gelijke aflossing gedurende de gehele looptijd. De jaarlijkse aflossing voor de begrotingsjaren bedraagt naar verwachting € 1.050.000,00.

Renterisiconorm
Met de berekening van de renterisiconorm wordt inzichtelijk gemaakt hoeveel de gemeente in elk jaar risico loopt ten aanzien van de rente van dat jaar. Simpel gezegd worden de aflossingen en de renteherzieningen gerelateerd aan het begrotingstotaal. In 2009 is de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo) ingesteld. Met ingang van het begrotingsjaar 2009 is de renterisiconorm gekoppeld aan het begrotingstotaal in plaats van aan het saldo van de langlopende leningen, zodat het renterisico direct is gerelateerd aan het budgettaire risico. Het doel van de renterisiconorm is hiermee niet gewijzigd. Hoe meer de aflossing van de schuld in tijd gespreid wordt, hoe minder gevoelig de begroting is voor renteschokken bij herfinanciering. Het toezicht op de renterisiconorm vindt plaats door de provincie. Het renterisico mag de renterisiconorm in beginsel niet overschrijden. De toetsing vindt plaats via de paragraaf Financiering in de begroting (vooraf) en de jaarstukken (achteraf).

Uit de onderstaande tabel blijkt dat wij in 2019, naar verwachting, onder de renterisiconorm blijven. Tevens verwachten wij voor de jaren 2020 tot en met 2022 onder de renterisiconorm te blijven.

Renterisiconorm (bedragen x € 1,00)		2019	2020	2021	2022
1	Renteherzieningen	-	-	-	-
2	Aflossingen	1.050.000,00	1.050.000,00	1.050.000,00	1.050.000,00
3	**Renterisico (1+2)**	**1.050.000,00**	**1.050.000,00**	**1.050.000,00**	**1.050.000,00**
4	**Renterisiconorm**	**18.757.000,00**			
5a (4 > 3)	Ruimte onder risiconorm	17.707.000,00			
5b (3 > 4)	Overschrijding renterisiconorm				
	Berekening renterisiconorm				
4a	Begrotingstotaal jaar 2019	93.785.000,00			
4b	Bij ministeriële regeling vastgesteld percentage	20%			
4 = 4a x 4b	**Renterisiconorm**	**18.757.000,00**			

Rentetoerekening

Rentetoerekening aan taakvelden (producten)
Op het punt van de verantwoording van rente in de begroting en jaarstukken is het BBV gewijzigd door de behoefte aan inzicht in de kosten op de taakvelden en de behoefte om de wijze van verantwoorden van rente te harmoniseren. In het BBV 2017 is de verplichting opgenomen, dat de rentekosten toegerekend moeten worden aan de taakvelden op basis van een renteomslag.
Het renteomslagpercentage wordt berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa, die gefinancierd zijn op basis van totaalfinanciering. De omslagrente moet vervolgens op consistente en eenduidige wijze worden toegerekend aan de individuele activa. Het is niet toegestaan om per investering of taakveld te differentiëren in het toe te rekenen rentepercentage. Het bij de begroting (voor)gecalculeerde renteomslagpercentage mag binnen een marge van 0,5% worden afgerond.
Als bij de jaarstukken de werkelijke door te belasten rentelasten meer dan 25% afwijken van de op basis van de voor gecalculeerde renteomslag toegerekende rentelasten moet verplicht een correctie van de toegerekende rente plaatsvinden.

Werkwijze bij kostendekkende tarieven
Tot op heden wordt enkel rente toegerekend aan die producten waar een tarief tegenover staat, zoals riolering, afvalstoffen, markt en begraafplaats tegen historische rentepercentages. In overstemming met het BBV 2017 wordt vanaf 2018 ook aan deze producten rente toegerekend op basis van het bij de begroting vastgestelde renteomslag percentage.
Voor de berekening van kostendekkende tarieven op de producten riolering, afvalstoffen en begraafplaats wordt eveneens vanaf 2018 uitgegaan van de extra comptabele rentetoerekening op basis van huidige historische rentepercentages voor de lopende objecten en voor nieuwe objecten van het op het moment van investeren geldende rentepercentage voor de rentevisie voor de lange termijn.

Renteschema
De Commissie BBV adviseert onderstaand renteschema in de paragraaf Financiering van de begroting en jaarstukken op te nemen. Hiermee wordt inzicht gegeven in de rentelasten van externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.

	Renteschema o.b.v. PB 2019-2022				
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering				€ 449.000,00
b.	De externe rentebaten			-/-	€ 391.000,00
	Saldo rentelasten en rentebaten				**€ 58.000,00**
c1.	De rente die aan de grondexploitatie **moet** worden doorberekend	-/-	- € 4.000,00		
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld **moet** worden toegerekend	-/-	n.v.t.		
c3.	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld **moet** worden toegerekend	+/+	n.v.t.		
					€ 4.000,00
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente				**€ 62.000,00**
d1.	Rente over eigen vermogen			+/+	n.v.t.
d2.	Rente over voorzieningen			+/+	€ 0,00

	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente				**€ 62.000,00**
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)			-/-	€ 312.000,00
f.	**Renteresultaat op het taakveld Treasury**				**€ 250.000,00**

Koersrisico

Doelstelling
De doelstelling van het koersrisicobeheer is:
Het beheersen van de risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid dat de financiële activa van de gemeente in waarde verminderen door negatieve koersontwikkelingen.

Richtlijnen en limieten
Richtlijnen en limieten koersrisicobeheer:
- Uitzettingen vinden plaats in producten waarbij de hoofdsom tenminste aan het einde van de looptijd intact is of in producten met vastrentende waarden;
- Tevens beperkt de gemeente de koersrisico’s door de looptijd van de uitzettingen af te stemmen op de liquiditeitenplanning.

Beleggingen
De verkoop van de aandelen NUON heeft in 2009 een grote kasstroom met zich meegebracht. Eind september 2009 is een bedrag van € 12.000.000,00 langdurig belegd bij de Rabobank in drie gelijke deposito’s met een looptijd van respectievelijk 5, 10 en 15 jaar. Met deze belegging is destijds het primaire doel om het weggevallen dividend van de NUON te compenseren bereikt. Per 1 juli 2011 is een bedrag van € 5.000.000,00 belegd bij de Rabobank met een looptijd van 8 jaar.

Het rendement op overtollige liquide middelen is nihil. Dit wordt veroorzaakt door de invoering van schatkistbankieren eind 2013 in combinatie met de lage rentestand. In het Begrotingsakkoord 2013 is afgesproken dat decentrale overheden vanaf eind 2013 verplicht worden om deel te nemen aan schatkistbankieren. Wij ontvangen momenteel geen rente over ons saldo bij de schatkist. Beleggingen van vóór 4 juni 2012 worden gerespecteerd en kunnen normaal aflopen. Oude contracten hoeven dus niet opengebroken te worden.

Per 1 januari 2018 hebben wij de volgende beleggingen uitstaan:
- Deposito € 4.000.000,00 (einde looptijd 1 oktober 2019), tegen 3,863%;
- Deposito € 4.000.000,00 (einde looptijd 1 oktober 2024), tegen 4,363%;
- Doelsparen € 5.000.000,00 (einde looptijd 1 juli 2019), tegen 4,000%.

Daarnaast is medio 2018 een bedrag van € 6.800.000,00 (verplicht) in de schatkist ondergebracht. Op het moment dat de bovenstaande beleggingen vrijvallen zullen ook deze bedragen in de schatkist ondergebracht worden dan wel beschikbaar zijn voor het doen van betalingen.

Gewaarborgde geldleningen
De gemeente Ermelo heeft garanties afgegeven ten behoeve van enkele organisaties voor de betaling van rente en aflossing in geval deze instellingen de betalingsverplichting niet meer kunnen nakomen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen een directe garantie (100% risico voor de gemeente) en een indirecte garantie (beperkt risico voor de gemeente). Het totaalbedrag van de directe garanties bedraagt per 1 januari 2019 naar verwachting € 1.700.000,00. In het kader van sociale woningbouw staat het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) garant voor leningen van Uwoon en de Vestia Groep (oud Stichting Gereformeerde Bouwcorporatie Bejaarden). Het totale gegarandeerde bedrag per 1 januari 2019 voor deze twee instellingen bedraagt naar verwachting € 85.000.000,00.

In het geval dat het WSW een afgegeven garantie niet kan nakomen, wordt een beroep gedaan op de aan het Waarborgfonds deelnemende gemeenten en het Rijk. Het risico daarop wordt door ons als gering ingeschat. Immers de indirecte garantie kent een getrapte zekerheid. De zekerheidsstructuur van het WSW bestaat uit drie lagen: de middelen van de corporatie, de borgingsreserve van het WSW en de achtervangpositie van het rijk en de gemeenten. De garantie krijgt in dat geval zijn beslag door verstrekking van een renteloze lening aan het WSW waarmee rente en aflossing aan de financiële instelling betaald worden. Ermelo loopt dus feitelijk enkel risico over het bedrag aan rentederving van de renteloze lening aan het WSW. Ermelo is het geld van de lening dan dus niet kwijt. Het is daarom ook niet reëel om te veronderstellen dat Ermelo aangesproken wordt op het volledige bedrag waarvoor Ermelo garant staat.

Deelnemingen
Voor onze huidige deelnemingen, niet zijnde beleggingen, verwijzen wij u naar de paragraaf Verbonden partijen.

Kredietrisico

Doelstelling
De doelstelling van het kredietrisicobeheer is:
Het beheersen van de risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid op een waardedaling van de vorderingspositie als gevolg van het niet (tijdig) kunnen nakomen van de verplichtingen van de tegenpartij (onder meer als gevolg van insolventie).

Richtlijnen
Richtlijnen en limieten kredietrisicobeheer:
- Indien twijfel bestaat over de kredietwaardigheid van een niet publiekrechtelijk lichaam wordt, voordat een dienst geleverd wordt, een kredietwaardigheidsonderzoek uitgevoerd en worden waar nodig voldoende zekerheidsmaatregelen getroffen;
- Uitzettingen vinden enkel plaats onder de voorwaarden van de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden;
- Vorderingen (fiscale en niet-fiscale) worden actief en volgens vaste termijnen ingevorderd. Vorderingen waar een succesvolle invordering uitblijft, worden overgedragen aan een deurwaarder.

Intern liquiditeitenrisico

Doelstelling
De doelstelling van het intern liquiditeitenbeheer is:
Het beheersen van de risico's van mogelijke wijzigingen in de liquiditeitsprognose en meerjareninvesteringsplanning waardoor als gevolg daarvan de financieringskosten hoger kunnen uitvallen.

Richtlijnen
Richtlijnen en limieten intern liquiditeitenrisico:
De gemeente beperkt haar interne liquiditeitenrisico’s door haar financieringsactiviteiten te baseren op een korte termijn liquiditeitenplanning (looptijd tot één jaar), alsmede op een vierjarige liquiditeitenplanning die aansluit op het meerjaren investeringsplan.

Liquiditeitsprognose
Voor de jaren 2019 tot en met 2022 is een liquiditeitsprognose opgesteld. Met alle relevante inkomsten en uitgaven is rekening gehouden. Bij de bepaling van de financieringsbehoefte houden wij rekening met de planning van ons investeringsprogramma. In de komende jaren worden onder andere investeringen gedaan in de herinrichting en verduurzaming van het gemeentehuis, het zwembad en de sporthal Calluna, Kerkdennen en Groevenbeek als belangrijke uitgavenposten. Uit de liquiditeitsprognose 2019-2022 blijkt dat in 2019 naar verwachting een lening aangetrokken gaat worden van € 30.000.000,00, wat in het bijzonder samenhangt met Calluna. De overige investeringen zijn voor deze jaren op te vangen met de reguliere ontvangsten en beschikbare gelden. Indien noodzakelijk zullen wij, binnen de grenzen van de kasgeldlimiet, vlottende middelen (rekening courant krediet bij de BNG en kasgeld) gebruiken ter dekking van onze financieringsbehoefte.

Kasgeldlimiet
In de Wet Fido wordt de kasgeldlimiet voor een bepaald jaar berekend door middel van een, door de Minister van Financiën vastgesteld, percentage van het begrotingstotaal van het respectievelijke jaar. De kasgeldlimiet heeft betrekking op de korte financiering met een rentetypische looptijd van korter dan één jaar. Het toezicht op de kasgeldlimiet vindt plaats door de provincie. De gemiddelde netto vlottende schuld per kwartaal mag de kasgeldlimiet niet overschrijden. Gemeenten dienen de informatie over de kasgeldlimiet op te nemen in de begroting en de jaarstukken (in de paragraaf Financiering). De kasgeldlimiet geeft het maximumbedrag aan dat een gemeente vlottend mag financieren. Voor onze gemeente bedraagt de kasgeldlimiet voor het jaar 2019 € 7.972.000,00 (begrotingstotaal € 93.785.000,00 * 8,5%). Wordt de kasgeldlimiet langdurig overschreden dan dient een gemeente haar vlottende schuld om te zetten in een vaste schuld. Wij verwachten voor de jaren 2019 tot en met 2022 binnen de kasgeldlimiet te blijven.

Schatkistbankieren en drempelbedrag
Eind 2013 is (verplicht) schatkistbankieren van kracht geworden. De gemeente Ermelo heeft direct daarop alle vrij besteedbare middelen in de schatkist ondergebracht. Ermelo houdt enkel de gelden uit bestaande beleggingscontracten (zie het onderdeel "Beleggingen") buiten de schatkist aan. Op het moment dat deze beleggingen vrijvallen, worden zij ook in de schatkist ondergebracht.

Het is toegestaan een deel van de overtollige gelden op een dag buiten de schatkist aan te houden om niet acuut in liquiditeitsnood te zitten bij (spoed)betalingen. Dit bedrag staat gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal, met een minimum van € 250.000,00. Uitgaande van een begrotingstotaal 2019 van € 93.785.000,00 bedraagt het drempelbedrag voor 2019 € 703.000,00. Ermelo houdt een lager bedrag dan het drempelbedrag buiten de schatkist aangezien de ervaringen hebben geleerd dat het volledige drempelbedrag niet benut wordt en tevens dat gelden in de schatkist dezelfde dag teruggeboekt zijn. Voor de jaren 2019 tot en met 2022 verwachten wij derhalve dat wij het drempelbedrag niet zullen overschrijden.

Samenvattend

Gering risico
Wij beoordelen de risico's die met financiering samenhangen voor onze gemeente als gering door:
- Het aanwezig zijn van een aantal laagrentende geldleningen zonder mogelijkheid tot renteaanpassing;
- Het toepassen van het uitgangspunt dat enkel zaken wordt gedaan met betrouwbare financiële instellingen;

- Een adequate, beschreven administratieve organisatie van de financieringswerkzaamheden;
- De aanwezigheid van een jaarlijks geactualiseerd meerjareninvesteringsplan;
- Een periodieke analyse van onder andere openstaande vorderingen.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Algemene informatie

Algemene paragraafdoelstelling (visie)
Een doelmatige bedrijfsvoering waarin kostenbewustzijn, efficiency een organisatiecultuur van "samen, bevlogen, betrouwbaar en wendbaar" in balans zijn is leidend voor de bedrijfsvoering.

Deze paragraaf gaat in op een aantal thema's dat de kwaliteit en de doelmatigheid van de bedrijfsvoering borgen. De uitvoering hiervan vindt vrijwel volledig plaats door Meerinzicht in nauw overleg met de bronorganisaties Ermelo, Harderwijk en Zeewolde. In de paragraaf Verbonden Partijen worden de formele aspecten van Meerinzicht beschreven en vastgelegd en wordt de doelstelling er van beschreven. In deze paragraaf wordt op een aantal belangrijke inhoudelijke bedrijfsvoeringsthema's ingegaan.
Achtereenvolgens komen de volgende thema's aan bod:

1. Informatieveiligheid.
De Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten ligt ten grondslag aan ons informatiebeveiligingsbeleid op zowel strategisch als tactisch niveau. Op strategisch niveau is aangesloten op de internationaal geaccepteerde beveiligingsstandaarden ISO 27001/27002. Op tactisch niveau bestaat de BIG uit een set aan beveiligingsmaatregelen en een normenkader die een goed basis-beveiligingsniveau voor gemeenten neerlegt. De landelijke Informatiebeveiligingsdienst voor gemeenten (IBD: een initiatief van VNG en KING) adviseert over en monitort beveiligingsrisico's en doet aanbevelingen hoe hiermee om te gaan. Op gemeentelijk niveau hebben wij binnen Meerinzicht als brongemeenten een informatiebeveiligingsadviseur (CISO) aangesteld, die ons onafhankelijk gevraagd en ongevraagd adviseert en de processen rond datalekken coördineert.

2. Gegevensbescherming en privacybescherming.
Het is wettelijk verplicht een Functionaris Gegevensbescherming (FG) aan te stellen, die toeziet op het beschermen van privacygevoelige gegevens. Het is toegestaan dat gemeenten hierin met elkaar samenwerken. In het kader van Meerinzicht is hiertoe besloten door een gezamenlijke Functionaris Gegevensbescherming aan te stellen en een Privacy Officer. Alle gemeenten hebben de taak om alle systemen en bestanden te onderzoeken op privacygevoelige gegevens en hiervan administratie te houden en afspraken vast te leggen hoe en door wie daarmee mag worden omgegaan. Het is evident dat de CISO en de FG een nauwe samenwerkingsrelatie zullen onderhouden.

3. Informatiserings- en Automatiseringsbeleid.
Lange tijd is automatisering gezien als kostenpost. Vastgesteld moet worden dat I&A een strategisch bedrijfsmiddel is, waarvan het functioneren van de bestuurlijke en ambtelijke organisatie én de samenleving als geheel afhankelijk is geworden. Onze dienstverlening aan de samenleving is inmiddels volledig afhankelijk van de ICT-infrastructuur. Deze afhankelijkheid zal de komende jaren alleen nog maar toenemen. De overheid moet hierin bijblijven, enerzijds in het belang van de eigen bedrijfsvoering, maar bovenal in het belang van de dienstverlening en bescherming van kwetsbare voorzieningen en persoonsgegevens. Om de naar verwachting toenemende kosten te beheersen wordt in het kader van Meerinzicht zoveel mogelijk ingezet op standaardisering en harmonisering van ICT-systemen.

4. Horizontale verantwoording.
In het kader van Meerinzicht is afgesproken dat de brongemeenten samenwerken t.a.v. ENSIA (Eenduidige Single Information Audit). ENSIA heeft tot doel het verantwoordingsproces over informatieveiligheid bij gemeenten verder te professionaliseren door het toezicht te bundelen en aan te sluiten op de gemeentelijke P&C-cyclus. Hierdoor ontstaat voor het bestuur en de toezichthouders meer overzicht over de stand van zaken van de informatieveiligheid en kan er beter op worden gestuurd. ENSIA voorziet in horizontale verantwoording en vervangt de afzonderlijke verticale verantwoordingen (audits) over de BRP, PUN, Suwinet, BAG, BGT en DigiD.

5. Personeel- en Organisatiebeleid.
5.1 Organisatieontwikkeling
De gemeenteraad heeft in 2018 de ontwikkelagenda netwerkgemeente vastgesteld. De ambtelijke organisatie heeft daarop geanticipeerd door een organisatieontwikkelingsproces op gang te brengen, waarmee invulling gegeven kan worden op de veranderende behoeften van de samenleving en als gevolg daarvan van de veranderende behoeften van het bestuur. Wij werken aan deze organisatieontwikkeling op basis van de missie en visie (samen, bevlogen, betrouwbaar en wendbaar) van de ambtelijke organisatie. Als gevolg van de organisatieontwikkeling is de hiërarchische leiding afgeschaft en werkt de ambtelijke organisatie rondom opgaven samen. Het komende jaar wordt (bestuurlijk) ingezet op de verdere ontwikkeling van medewerkers.

5.2 Loonsombeheer.
De loonsom is resultante van de kwantitatieve en kwalitatieve formatieomvang en van de kosten van inhuur. De loonsom wordt begroot op basis van de in eigen dienst zijnde medewerkers en daarnaast wordt CAO-loonontwikkeling geraamd. Dit laatste is altijd een onzekere factor, omdat de uitkomst van de CAO-onderhandelingen bepaalt of de raming wel of niet voldoende is als dekking. Tenslotte wordt een klein bedrag geraamd voor de opvang van kosten die gemaakt

moeten worden in verband met vervanging van langdurig zieke medewerkers. De overheid is namelijk eigenrisicodrager. Om dit risico zoveel mogelijk te beperken wordt een actief ziekteverzuimbeleid gevoerd. De totale gemeentelijke loonsom is per 1 januari 2018 sterk gedaald als gevolg van de overgang van medewerkers naar Meerinzicht (2e fase Bedrijfsvoering en het sociaal domein).

5.3 Inhuurbeleid.
Inhuur van medewerkers heeft verschillende redenen.
a. Inhuur specifieke expertise. Hoewel de inhuurtarieven over het algemeen hoger liggen dan de kosten van vast personeel is deze werkwijze toch goedkoper, omdat de in te zetten expertise steeds anders is en we als organisatie te klein zijn om die specifieke kennis permanent in huis te hebben. Bovendien beperkt dit de continuïteitsrisico's.
b. Ermelo kent uiteraard ook een regelmatig verloop in medewerkers. Ter overbrugging van vacatures wordt ingehuurd wanneer de continuïteit van het werk daarom vraagt. De kosten daarvan worden gedeeltelijk gedekt uit de vrijvallende vacaturegelden. Deels, omdat de inhuurtarieven over het algemeen hoger liggen dan de kosten van eigen medewerkers.
c. Het ambitieniveau in Ermelo is hoog. Dit leidt geregeld tot een werkvoorraad die niet door de eigen capaciteit opgevangen kan worden. Daarvoor moet dan worden ingehuurd. De kosten worden dan ten laste gebracht van het desbetreffende project.
d. Inhuur wegens langdurige ziekte of anderszins vindt plaats indien de continuïteit en kwaliteit van het werk in het geding komt. Voor de dekking van de kosten is slechts een gering bedrag beschikbaar, omdat langdurig verzuim nu eenmaal moeilijk voorspelbaar is.

6. Inkoopbeleid.
Het inkoopbeleid en de inkoopvoorwaarden worden grotendeels in ISNV-verband voorbereid. Recentelijk zijn deze aangepast als gevolg van de nieuwe Aanbestedingswet. Daarnaast hebben wij uw raad voorstellen gedaan om aanvullend lokaal inkoopbeleid vast te stellen. Het lokale beleid gaat met name in op duurzaamheidsaspecten, de mogelijkheden voor lokale en regionale ondernemers en sluit aan op het rapport van de rekenkamer over inkoop en de door uw raad aangenomen motie.

7. Bezwaar- en beroep.
Tegen besluiten die het bestuur en de gemeenteraad neemt staat in veel gevallen de mogelijkheid van bezwaar open. De ingediende bezwaren worden behandeld door de onafhankelijke commissie voor bezwaarschriften. Voordat het tot behandeling van een bezwaar komt wordt eerst bezien of met behulp van (pre)mediation tot een oplossing gekomen kan worden. Is dat niet het geval, dan hoort de commissie belanghebbenden én het besluitvormend orgaan en brengt nadien advies uit over het ingediende bezwaar. Het bestuursorgaan neemt vervolgens een besluit op het ingediende bezwaar. Nadien staat vervolgens in veel gevallen beroep open op de rechter.
De raad ontvangt jaarlijks het jaarverslag van de commissie voor bezwaarschriften.

Vastgesteld beleid voor dit programma
- Notitie HRM-cyclus (2003, herzien in 2014);
- Notitie Beloningsbeleid (2012);
- Notitie Ziekteverzuim (2011);
- Beleidsnota Informatiebeheer (2006);
- Regionaal inkoopbeleid Inkoopsamenwerking Noord Veluwe (2010);
- Herziening visie informatie architectuur digitale dienstverlening (2010);
- Notitie Weerstandsvermogen en Risicomanagement (2008);
- Notitie Uitwerking inkoopbeleid (2011);
- Notitie Inkoopbeleid en duurzaam inkopen (2011);
- Notitie Inkoopbeleid en lokaal ondernemerschap (2011);
- Notitie Inkoopbeleid en SW-bedrijven (2011).

Wat hebben wij er voor over?

Omschrijving	Meerjarenbegroting			
	2019	2020	2021	2022
Lasten	-19.620.000	-20.004.000	-19.804.000	-19.884.000
Toegerekend aan producten	19.620.000	20.004.000	19.804.000	19.884.000
Saldo	0	0	0	0

De investeringen maken onderdeel uit van de investeringen bij het programma Samenwerken voor Ermelo.

Paragraaf Verbonden Partijen

Algemene informatie

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke (naamloze en besloten vennootschap, stichting, vereniging en coöperatie) of publiekrechtelijke (gemeenschappelijke regeling) organisaties waarin de gemeente een belang heeft. Dit moet een bestuurlijk én financieel belang zijn.

Vanwege bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en mogelijk dito risico's is het gewenst dat in de begroting en rekening aandacht wordt besteed aan derde rechtspersonen, waarmee de gemeente een bestuurlijke én financiële band heeft. Het is dus niet de bedoeling van de wet om over alle partijen, waarmee de gemeente op enigerlei wijze verbonden is, in deze paragraaf te informeren. Het wettelijk criterium is gelegd bij die partijen waar de gemeente een

bestuurlijk én een financieel belang in heeft. Een "bestuurlijk belang" betekent dat de gemeente op enigerlei wijze zeggenschap heeft, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht. Met "financieel belang" wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die niet verhaalbaar zijn indien de verbonden partij failliet gaat, of waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.Onder "financiële informatie" staat soms in de kolommen Begroting 2018 en Begroting 2019 bij de regels Eigen vermogen, Vreemd vermogen en Resultaat n.v.t. In de meeste begrotingen van de verbonden partijen worden deze gegevens nog niet opgenomen of is er sprake van dat het positieve of negatieve resultaat ten gunste of laste komt van de deelnemende gemeenten.

Het belang van deze paragraaf schuilt in het bijzonder in het feit dat een aantal van de verbonden partijen beleid uitvoert dat in principe ook door de gemeente zelf uitgevoerd kan worden. De gemeenteraad heeft daarbij een kaderstellende en controlerende taak op de kernvraag, namelijk of de doelstellingen van de verbonden partijen nog steeds overeenkomen met de doelstellingen van de gemeente of dat de doelstellingen van de gemeente via de verbonden partijen gerealiseerd worden. Het ligt voor de hand dat lokale overheden profijt hebben bij het uitbesteden van bepaalde taken. Zo beschikken verbonden partijen over de juiste kennis, deskundigheid en specialisatie om dergelijke taken effectief en efficiënt uit te voeren. Dit bevordert de kwaliteit van de uitbestede taken, waardoor kosten vaak kunnen worden verminderd. Uiteraard dient de lokale overheid die een deel van haar taken uitbesteedt erop te kunnen vertrouwen dat de betreffende verbonden partij deze activiteiten goed en zorgvuldig beheerst. Immers, de betreffende lokale overheid blijft verantwoordelijk voor de taak die een verbonden partij uitoefent. Samenwerking met een verbonden partij kan de volgende voordelen opleveren:

- Risicospreiding: (financiële) risico's worden met andere partijen gedeeld;
- Efficiëntievoordeel: door samenwerking met bijvoorbeeld andere lokale overheden;
- Kennisvoordeel: de lokale overheid kan gebruik maken van kennis waarover zij zelf niet beschikt;
- Continuïteit: door meer schaalgrote te creëren, is de organisatie niet afhankelijk van de kennis van individuen;
- Katalysatorfunctie: activiteiten kunnen versneld op gang worden gebracht door samenwerking met publieke of private organisaties;
- Bestuurlijke kracht en effectiviteit: door samenwerking ontstaat een sterkere bestuurlijke kracht en grotere effectiviteit.

Inzicht is daarbij nodig in het budgettaire beslag en de financiële risico's die de gemeente met verbonden partijen kan lopen. Deze vraag kan óf bij het desbetreffende raadsprogramma worden gesteld óf in het kader van de paragraaf Verbonden partijen. Gekozen is om dit te doen in deze paragraaf.

Het rekenkamer onderzoeksrapport Verbonden Partijen is maart 2017 verschenen. Op basis daarvan is de Notitie Verbonden Partijen geactualiseerd, waarbij ook aandacht is gegeven aan de rol en positie van de raad en bestuur ten aanzien van verbonden partijen.

Verder wordt in deze paragraaf ieder jaar een beeld gegeven van onder andere te verwachten dividenden en andere belangrijke ontwikkelingen ten aanzien van de genoemde verbonden partijen.

Door het college wordt ieder kwartaal een raadsbrief over verbonden partijen aan de raad verzonden.

Naam verbonden partij	Gevestigd
Gemeenschappelijke regeling	
GGD Noord- en Oost- Gelderland (NOG)	Apeldoorn
Meerinzicht (MIZ)	Ermelo
OmgevingsDienst Noord-Veluwe (ODNV)	Harderwijk
Samenwerking Noord-veluwe (SNV)	Divers
Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe	Elburg
Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG)	Apeldoorn
Vennootschappen (% belang)	
Alliander N.V.	Arnhem
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Den Haag
Leisurelands	Arnhem
Ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken B.V.	Arnhem
Vitens N.V.	Arnhem
Coöperatie	
Coöperatie Gastvrije Randmeren	Harderwijk

GGD Noord- en Oost- Gelderland (NOG)

Verbonden partij:	GGD Noord- en Oost- Gelderland (GGD NOG)
Vestigingsplaats en adres:	Apeldoorn, Rijksstraatweg 65, 7231 AC Warnsveld (kantoorlocatie)
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer J.A. de Haan
Contactambtenaar:	Mevrouw P.A. Beelen-Mostert

Openbaar belang:	De GGD faciliteert gemeenten op basis van de Wet publieke gezondheid, Wet Kinderopvang, Wet Veiligheidsregio's en op basis van autonome gemeentelijke taken, maar verzorgt ook taken in opdracht van derden zoals Rijk, politie en burgers. De GGD NOG is een samenwerkingsverband tussen 22 gemeenten (Aalten, Apeldoorn, Berkelland, Bronckhorst, Brummen, Doetinchem, Elburg, Epe, Ermelo, Harderwijk, Hattem, Heerde, Lochem, Montferland, Nunspeet, Oldebroek, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Putten, Voorst, Winterswijk en Zutphen) in de provincie Gelderland. De GGD NOG heeft als doel de gemeenschappelijke belangen van de gemeenten te behartigen op het terrein van de publieke gezondheidszorg, toezicht kinderopvang en veiligheidsregio's. Wettelijke GGD taken die voor de gemeenten worden uitgevoerd (A-taken) - Kerntaken Wet publieke gezondheid - Infectieziektebestrijding - Medische milieukunde - Technische hygiënezorg - Psychosociale hulp bij rampen - Beleidsadvisering Jeugdgezondheidszorg - Onderzoek gezondheidssituatie bevolking - Beleidsadvisering - Preventieprogramma's en gezondheidsbevordering - Preventieve ouderengezondheidszorg - Toezicht kinderopvang op basis van de Wet kinderopvang - GGD taak in de Wet veiligheidsregio's Wettelijke gemeentelijke taken vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling (B1) of op basis van subsidiëring en/of dienstverleningsovereenkomsten (B2). - Jeugdgezondheidszorg 4-19 jaar (B1 taak) - Kwaliteitstoezicht, toegang beschermd wonen en maatschappelijke zorg op basis van de Wmo 2015 (B2 taak) - Preventieve activiteiten op basis van de Jeugdwet (B2 taak) - Lijkschouw op basis van de Wet op de Lijkbezorging (B2 taak) Autonome gemeentelijke taken (C-taken) - (Extra) onderzoek door Academische Werkplaats AGORA. (samenwerking GGD NOG en Wageningen University & Research Centre - (Extra) Onderzoek en advies door Evaluatiebureau Publieke Gezondheid GGD NOG De GGD voert ook externe taken uit in opdracht van derden zoals Rijk, politie of burgers (D-taken) - Rijksvaccinatieprogramma - Arrestantenzorg - Reizigersvaccinatie - Vergunningen tattooshops - Publieke gezondheidszorg asielzoekers - Aanvullende seksuele gezondheidszorg
Aard:	Gemeenschappelijke regeling, openbaar lichaam op grond van Wet Gemeenschappelijke Regelingen (A en B1 taken). Subsidiering en/of dienstverleningsovereenkomst (B2, C en D taken).
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Programma Samen Leven in Ermelo: Speerpunt Netwerkgemeente
Ontwikkelingen:	Na een terugblik op de bestuursagenda GGD NOG 2014-2018 vinden in het najaar 2018 de gesprekken plaats over de bestuursagenda 2018-2022 en de betrokkenheid van de gemeenteraad hierbij. De gemeenschappelijke regeling GGD NOG is per 1 januari 2017 gewijzigd. Er staat een aanpassing van de gemeenschappelijke regeling gepland in verband met de uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma onder verantwoordelijkheid van gemeenten per 1 januari 2019. De wijziging wordt zo mogelijk gecombineerd met andere wijzigingen en wordt uiterlijk in 2019 in gang gezet. In 2016 zijn de GGD taken gecategoriseerd in ABCD-taken, variërend van wettelijke GGD taken (A-taak) tot externe taken die de GGD verzorgt in opdracht van derden zoals bijvoorbeeld Rijk of politie (D-taken). De jeugdgezondheidszorg is hierbinnen gepositioneerd als B1-taak. Dat is een taak die gemeenten moeten uitvoeren en bij de GGD kunnen afnemen. Deze taak is vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling GGD NOG voor 21 gemeenten (exclusief Apeldoorn).
Risico:	De koersbepalingen hebben mogelijk gevolgen voor de bedrijfsvoering van de GGD NOG.
Financiële informatie	

*** 6410302 OGZ + 6410402 JGZ**

Boekjaar:	**Jaarstukken 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Eigen vermogen	€2.963.000,00	€2.742.000,00	€2.581.000,00
Vreemd vermogen	€2.793.000,00	€2.850.000,00	€2.900.000,00
Resultaat	€193.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage	€392.000,00	€371.000,00	€384.000,00
Realisatie bijdrage	* € 371.126,00	n.v.t.	n.v.t.
Realisatie bijdrage	€358.915,00	€185.563,00	n.v.t.

Meerinzicht (MIZ)

Verbonden partij:	Meerinzicht (MIZ)

Algemene informatie			
Vestigingsplaats en adres:	Ermelo, Postbus 300 3850 AH		
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer W. Vogelsang		
Contactambtenaar:	De heer F. Dijkstra voor de bedrijfsvoeringstaken Mevrouw Desiree Koning voor het Sociaal Domein		
Openbaar belang:	Meerinzicht is een samenwerkingsverband op het gebied van uitvoeringstaken op het gebied van de bedrijfsvoering en het Sociaal Domein voor de gemeenten Ermelo, Harderwijk en Zeewolde. Het betreft de volgende uitvoeringstaken t.a.v. de bedrijfsvoering: - Informatisering en automatisering - Personeel en organisatie (hrm) - Facilitaire zaken/documentaire informatievoorziening/gebouwbeheer/inkoop - Belastingen, daaronder begrepen de heffing en invordering - Financiën & administratie - Juridische zaken - Communicatie - Geo-informatie Het betreft de volgende uitvoeringstaken t.a.v. het Sociaal Domein: - Participatiewet - Wmo - Jeugdwet - Leerlingwezen - Sociale recherche - Inkomensondersteuning		
Aard:	Gemeenschappelijke regeling, bedrijfsvoeringsorganisatie op grond van Wet Gemeenschappelijke Regelingen.		
Beleidsinformatie	Meerinzicht, domein Bedrijfsvoering, faciliteert de bronorganisaties Ermelo, Harderwijk en Zeewolde, maar ook het domein Sociaal , door advisering, uitvoering, beheer en administratie ten aanzien van genoemde bedrijfsvoeringstaken. Daarnaast voert Meerinzicht, domein Sociaal het door het gemeentebestuur vastgestelde beleid uit op de genoemde taakvelden behorend tot het Sociaal Domein. De beleidsbepaling en -vaststelling is en blijft op beide domeinen voorbehouden aan het gemeentebestuur.		
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Programma Samen Werken voor Ermelo : Speerpunt Netwerkgemeente Programma Samen Leven in Ermelo : Inclusieve samenleving		
Ontwikkelingen:	De Gemeenschappelijke Regeling Meerinzicht is formeel op 1 januari 2014 van start gegaan. Het personeel voor de onderdelen I&A, HRM, Facilitair en Belastingen (de eerste fase) is per 1 januari 2015 binnen Meerinzicht geplaatst en de budgetten van de deelnemende gemeenten zijn per 1 januari 2015 naar Meerinzicht overgaan. Eind 2015 is gestart met de voorbereiding van de overgang van de overgebleven taken (tweede fase). Effectuering hiervan was voorzien op 1 januari 2017, maar is verschoven naar 1 januari 2018 vanwege de complexheid van het proces en de noodzakelijke zorgvuldigheid die in acht genomen moet worden ten aanzien van de medewerkers die overgaan naar Meerinzicht. Per 1 januari 2018 zijn de onderdelen financiën, communicatie, juridische zaken en GEO-informatie formeel over gegaan naar Meerinzicht domein Bedrijfsvoering. Hiermee is het domein Bedrijfsvoering compleet gerealiseerd. De uitdaging voor de komende jaren is te transformeren naar een vraag- en procesgestuurde organisatie. Op 30 juni 2016 heeft de gemeenteraad ingestemd met het voornemen van het College van Burgemeester en Wethouders de geldende Collegeregeling "Gemeenschappelijke Regeling Meerinzicht" om te zetten in een zogenaamde "Bedrijfsvoeringsorganisatie Meerinzicht". Hierdoor is het van meet aan bedoelde enkelvoudige bestuur gerealiseerd. Mede ter uitvoering van een aangenomen raadsbrede motie is het uitgangspunt voor het realiseren van de formele samenwerkingsrelatie tussen Ermelo, Harderwijk en Zeewolde in het Sociaal Domein, dat dit, inclusief de Sociale Dienst Veluwerand, wordt ondergebracht in het GR-Meerinzicht. De gemeenteraad heeft op 8 juni 2017 toestemming verleend tot het aanpassing van de Gemeenschappelijke Regling Meerinzicht t.b.v. opname daarin van het Sociaal Domein. Het college heeft de gewijzigde Gemeenschappelijke Regeling vervolgens vastgesteld op 27 juni 2017. De formele transitie, ook in de vorm van personele overgang van de taakvelden uit het Sociaal Domein en de voormalige sociale dienst, is per 1 januari 2018 gerealiseerd. Organisatorisch is daarbinnen geanticipeerd op de vormgeving van de transformatieopdracht.		
Risico:	- Belangrijk is dat verbonden partijen in het algemeen, deze in het bijzonder, dicht bij de brongemeenten gehouden worden. Daardoor wordt het risico van "te ver op afstand geraken" voorkomen. - Het vormt mede de borging van de lokale autonomie ten aanzien van de beleidsbepaling en vaststelling door de brongemeenten. - Nieuw beleid leidt deels tot verhoging van programmakosten bij de brongemeenten en deels tot verhoging van de uitvoeringskosten bij Meerinzicht. - Autonome ontwikkelingen zullen invloed hebben op de hoogte van de overgedragen budgetten, dit geldt met name voor de gevolgen van CAO-ontwikkelingen, inflatiecorrectie en automatiseringskosten (met name licentiekosten die gekoppeld zijn aan inwonertal). - Omdat Meerinzicht geen reserves en voorzieningen mag aanhouden, leidt elke besluit met financiële gevolgen tot een begrotingswijziging.		
Financiële informatie	De programmagelden voor het Sociaal Domein maken geen onderdeel uit van de begroting Meerinzicht, maar zijn opgenomen in de begroting van de gemeente Ermelo zelf. Dit borgt het budgetrecht van de gemeenteraad.		
Boekjaar:	**Jaarstukken 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Vreemd vermogen	€13.647.000,00	€10.300.000,00	€4.720.000,00
Resultaat	€0,00	€0,00	€0,00
Begrote bijdrage	€4.101.000,00	€7.159.000,00	€10.230.000,00
Realisatie bijdrage	€4.211.000,00	n.v.t.	n.v.t.

OmgevingsDienst Noord-Veluwe (ODNV)

Verbonden partij:	OmgevingsDienst Noord-Veluwe (ODNV)
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Harderwijk, Oosteinde 17 3842 DR
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer L.A. van der Velden
Contactambtenaar:	De heer W. van der Schaaf
Openbaar belang:	De ODNV voert in samenwerking met de andere uitvoeringsdiensten in opdracht van de gemeenten Elburg, Ermelo, Harderwijk, Hattem, Heerde, Nunspeet, Oldebroek en Putten en de provincie Gelderland een deel van de taken vergunningverlening, toezicht, handhaving en advisering uit op het gebied van de fysieke leefomgeving in het kader van het omgevingsrecht.
Aard:	Gemeenschappelijke regeling, openbaar lichaam op grond van Wet Gemeenschappelijke Regelingen.
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Programma Samen Werken voor Ermelo: Speerpunt Netwerkgemeente
Ontwikkelingen:	De ODNV is opgericht in oktober 2012 en is formeel van start gegaan per 1 april 2013. De ODNV is gestart met de uitvoering van "Pakket 1 Basistakenpakket" en "Pakket 2 Overige inrichtingsgebonden milieutaken". In de loop van 2013 is daar "Pakket 3 Resterende milieutaken" aan toegevoegd. Vanaf 1 juli 2015 zijn ook de taken behandeling meldingen Activiteitenbesluit en toezicht op asbestverwijdering toegevoegd en worden deze uitgevoerd door de ODNV. Per kwartaal wordt er gerapporteerd door de ODNV aan de gemeente. Per kwartaal vindt afstemming over de wijze van uitvoering van werkzaamheden plaats door het voeren van een coördinatieoverleg en het opdrachtgeversoverleg. Op 14 november 2017 heeft het college van Gedeputeerde Staten besloten tot centreren van de provinciale vergunningverlening per 1 januari 2018 bij de Omgevingsdienst regio Nijmegen. Deze taak werd hiervoor nog belegd bij de ODNV. Mogelijk gevolg hiervan is dat de gemeenschappelijke regeling op dit onderdeel zal moeten worden aangepast. Een grote wijziging is de nieuwe Omgevingswet die naar verwachting in 2020 van kracht zal worden. Afhankelijk van bestuurlijke keuzes zullen de gevolgen voor de Omgevingsdienst in aanloop naar de invoering van de Omgevingswet meer en meer duidelijker worden. Dat betekent dat er vanuit de Provincie een overdracht zal plaatsvinden van nog bij hen lopende zaken, waaronder langlopende bodemsaneringstrajecten. Het saneren van deze percelen zal dan onder verantwoording van de gemeente moeten worden uitgevoerd. De verwachting is dat dit niet budgetneutraal zal worden overgedragen ten nadele van de gemeente. Met ingang van 2016 is de bijdrage van de partners aangepast aan het actuele bedrijvenbestand. Tevens is met ingang van 1 januari 2017 de Wet Natuurbescherming van kracht geworden. Onderzocht wordt of en op welke wijze de ODNV hierin een rol van betekenis kan spelen voor enkele gemeenten in de adviesrol. Naar verwachting zal dit eind 2017 duidelijk zijn. Naar verwachting zal de Begroting 2019 niet meer gebaseerd zijn op de "regionale meetlat" maar op het "besturingsmodel". In de komende jaren zal ook hierover meer duidelijk worden.
Risico:	- Hogere CAO uitkomsten dan geraamd - Ook vervanging als gevolg van langdurig ziekteverzuim vormt een risico
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Eigen vermogen	€55.160,00	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	€764.963,00	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat	€87.625,00	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage	€716.000,00	€721.000,00	€737.000,00
Realisatie bijdrage	€748.196,00	n.v.t.	n.v.t.

Samenwerking Noord-Veluwe (SNV)

Verbonden partij:	Samenwerking Noord-Veluwe (SNV)
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Elk onderwerp is ondergebracht bij een andere gemeente (de zogenaamde gastheergemeenten)
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	de heer A.A.J. Baars, burgemeester
Contactambtenaar:	Mevrouw T.M. Aalbers-Looijenga

Openbaar belang:	De Samenwerking Noord Veluwe (SNV) is een samenwerking van verschillende gemeenten op de Veluwe. Er wordt veelal samengewerkt door de gemeenten Ermelo, Elburg, Harderwijk, Nunspeet, Oldebroek en Putten en op een aantal beleidsvelden nemen ook de gemeenten Epe, Hattem, Heerde, Nijkerk en Zeewolde deel. Met de nieuwe samenwerking is er geen aparte organisatie meer voor de regionale samenwerking zoals voorheen onder de RNV het geval was. In plaats daarvan gaat een van de gemeenten als 'gastheergemeente' een taak uitvoeren voor en met andere gemeenten. Het samenwerkingsverband voert onder meer de volgende taken uit: - Het planmatig stimuleren en begeleiden van de sociaal-economische ontwikkelingen en de werkgelegenheid in het gebied. - De begeleiding en coördinatie van het regionaal volkshuisvestingbeleid van de deelnemende gemeenten, waaronder de regionale woningbouwprogrammering. - Het planmatig stimuleren en begeleiden van de toeristisch-recreatieve ontwikkelingen in het gebied. - De instandhouding van een dienst sociale werkvoorziening. - Het planmatig stimuleren, begeleiden, coördineren van ontwikkelingen op het gebied van afvalstoffenverwerking en het uitvoeren of zorgdragen voor uitvoering van afvalstoffenverwerking. - Het in stand houden en coördineren van de onderlinge samenwerking van de deelnemende gemeenten bij de milieu-hygiënische taakuitoefening en de verdeling van de door het rijk en de provincie aan het samenwerkingsverband toegekende algemene en projectgebonden subsidies en structurele financieringsstromen en de daaruit voortvloeiende rapportages. - Het coördineren van activiteiten op het terrein van de volwasseneneducatie. - De uitvoering van bijzondere controle ter opsporing van misbruik en fraude in de sociale zekerheid (voor zover uitvoering is opgedragen aan de deelnemende gemeenten). - De uitvoering van het taakveld leerlingzaken (de uitvoering van de Leerplichtwet en de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten). Naast deze taken zijn er door de SNV ook nieuwe strategische taken benoemt: - Sociaal-economische visie - Verbeteren bereikbaarheid/A28 - Lelystad Airport/ intercitystatus station Harderwijk - Veluwe op 1
Aard:	Gemeenschappelijke regeling, openbaar lichaam op grond van Wet Gemeenschappelijke Regelingen.
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	**Programma Samen Leven in Ermelo** (Onderwijs, Kunst en Cultuur, Gezondheidszorg, Jeugdzorg) **Programma Samen Wonen in Ermelo** (Water, Duurzaamheid, Milieu, Afvalbeleid, Volkshuisvesting, Woonvisie/Woningbouw, Gezondheidszorg, Verkeer en Vervoer) **Programma Samen Ondernemen in Ermelo** (Economie, Maatschappelijk verantwoord Ondernemen, Bedrijventerreinen, Werkgelegenheid/Arbeidsmarktbeleid, Toerisme en Recreatie, Veluwe op 1, Vitale Vakantieparken)
Ontwikkelingen:	De Samenwerking Noord Veluwe (SNV) is per 1 januari 2018 van start gegaan. Voor de verschillende strategische, beleidsmatige en operationele taken zijn inmiddels door alle gastheergemeenten programmavoorstellen, jaarplannen of dienstverleningsovereenkomsten opgesteld. Omdat gemeenten zelf kunnen kiezen bij welke onderwerpen ze al dan niet aansluiten is het de komende tijd afwachten hoe de samenwerking zich gaat ontwikkelen.
Risico:	De Samenwerking Noord Veluwe (SNV) is nieuw, we zijn sinds 1 januari 2018 op weg. De samenwerking is flexibel: gemeenten kunnen zelf kiezen op welke onderwerpen ze willen aansluiten. Hoe de komende jaren eruit gaan zien met deze flexibele manier van samenwerken is dus de vraag. Vergelijkbare samenwerkingen laten goede resultaten zien en de start is positief maar het blijft een risico wat benoemt dient te worden.
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.b.
Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.b.
Resultaat	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	€12.213.830,00
Realisatie bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t

Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe

Verbonden partij:	Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Elburg, Postbus 70 8080 AB
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer J.A. de Haan
Contactambtenaar:	De heer ing. E.G.H. Grotenhuis
Openbaar belang:	De streekarchivaris beheert de naar de archiefbewaarplaatsen van de deelnemende gemeenten Elburg (centrumgemeente), Ermelo, Harderwijk, Nunspeet en Oldebroek overgebrachte archiefbescheiden en houdt toezicht op het beheer van de niet overgebrachte archiefbescheiden.
Aard:	Gemeenschappelijke regeling, centrumgemeente op grond van Wet Gemeenschappelijke Regelingen.
Beleidsinformatie	

Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Programma Samen Werken voor Ermelo: Speerpunt Netwerkgemeente
Ontwikkelingen:	De Archiefcommissie van de SNWV stelt dat er vooronderzoek nodig is ten behoeve van een later te nemen besluit over aansluiting bij een E-depot. Per gemeente moet worden onderzocht welke stappen noodzakelijk zijn om aansluiting op termijn te realiseren. Een projectmatige aanpak is gewenst. De Archiefcommissie stelt voor dat het Streekarchivariaat optreedt als regisseur. Voor de uitvoering is 2 jaar gepland, te weten 2017 en 2018. Om praktische redenen is het project opgedeeld in 2 fasen. Fase 1 dient te worden afgerond in 2017. In 2018 is Fase 2 gestart. Andere projecten zijn Optimalisatie bedrijfsvoering SNWV en Project harmonisatie (eigen) ICT-omgeving SNWV.
Risico:	Verbonden partij kan kampen met tekorten waardoor de gemeentelijke bijdrage zal moeten worden verhoogd.
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat	€104.280,53	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage	€116.000,00	€111.000,00	€87.000,00
Realisatie bijdrage	€115.814,00	n.v.t.	n.v.t.

Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG)

Verbonden partij:	Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG)
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Apeldoorn, Europaweg 79 7336 AK
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer A.A.J. Baars, burgemeester
Contactambtenaar:	Mevrouw. M. Baayen
Openbaar belang:	Ermelo valt onder de Veiligheidsregio Noord-Oost Gelderland voor de onderdelen brandweer en geneeskundige hulp in de Regio (GHOR). De VNOG is verantwoordelijk voor de organisatie van de brandweerzorg in Ermelo. Tevens wordt binnen de VNOG door de afdeling crisisbeheersing ondersteunend opgetreden ten aanzien van de gemeentelijke processen (bevolkingszorg) die op regionaal niveau uniform worden vorm gegeven.
Aard:	Gemeenschappelijke regeling, openbaar lichaam op grond van Wet Gemeenschappelijke Regelingen.
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Programma Samen Werken voor Ermelo: Speerpunt Netwerkgemeente
Ontwikkelingen:	De gemeenschappelijke regeling is herzien en geldt vanaf 1 januari 2017. Er is door alle partijen actief gewerkt aan een gedragen gemeenschappelijke regeling die voldoet aan de verhoudingen van de VNOG en de huidige geldende wetgeving. Vanaf 1 januari 2017 is ook de regionale planvorming herzien (Risicoprofiel en Beleidsplan) en geaccordeerd. Deze planvorming zal vier jaar geldig zijn waarna herziening moet plaats vinden waarbij de input van gemeenten benodigd is. In 2017 is de discussie gestart of de kazernes, die nu veelal nog eigendom zijn van de gemeenten, overgedragen kunnen worden aan de VNOG. Er wordt gewerkt aan een voorstel. Dit voorstel zal aan het bestuur worden voorgelegd. Wanneer dit tot besluitvorming gaat leiden is nog niet bekend. Over dit onderwerp verschillen de gemeenten ook van mening. In maart 2018 is de kadernota 2019-2022 vastgesteld door het algemeen bestuur.
Risico:	Ten gevolge van de reorganisatie krijgt de organisatie te maken met onzekere frictie- en ontwikkelkosten.
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Eigen vermogen	€1.775.121,00	€1.386.000,00	€1.775.000,00
Vreemd vermogen	€45.918.569,00	€50.849.000,00	€50.883.000,00
Resultaat	€929.910,00	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage	€1.261.000,00	€1.296.000,00	€1.346.000,00
Realisatie bijdrage	€1.254.571,00	n.v.t.	n.v.t.

Alliander N.V.

Verbonden partij:	Alliander N.V.
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Arnhem, Groningensingel 1 6835 EA
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer A.A.J. Baars, burgemeester
Contactambtenaar:	De heer R.H. de Boer
Openbaar belang:	Alliander is de elektriciteitsnetwerkbeheerder. De grootste aandeelhouders zijn de provincies Gelderland, Friesland en Noord-Holland en de gemeente Amsterdam. Deze aandeelhouders bezitten gezamenlijk ongeveer 76% van de aandelen. De overige aandeelhouders, die elk minder dan 3% van de aandelen bezitten, zijn 53 kleinere gemeenten en de provincie Flevoland. Het elektriciteitsnetwerk dient in overheidshanden te blijven om zeker te stellen dat het elektra geleverd wordt.

Aard:	Aandelenbezit: 357.178 stuks (0,26% belang).
Beleidsinformatie	
Ontwikkelingen:	Alliander is in 2009 ontstaan na de juridische splitsing van NV NUON in een netwerkbedrijf en een productie- en leveringsbedrijf. Wettelijk is vastgesteld dat de aandelen van het netwerkbedrijf in publieke handen dienen te blijven. Ermelo kan als kleine aandeelhouder feitelijk geen zelfstandige invloed uitoefenen op het functioneren van Alliander. Daarom wordt beleidsmatig en organisatorisch samengewerkt met de andere kleine(re) aandeelhouders via het NUVAL-platform (NUON, Vitens, Alliander). Het financiële belang voor Ermelo bestaat uit de dividenduitkering. De toename van onder meer het aantal zonnepanelen, windmolens en elektrische auto's vraagt steeds meer van het netwerk van Alliander. Daarom moet het net worden aangepast en daar zijn grote investeringen voor nodig, in onder andere ICT-systemen. Aandeelhouders steunen de visie van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen dat om deze investeringen te kunnen blijven opbrengen en ook om de noodzaak tot hoogwaardige technologische aanpassingen te kunnen blijven doen - wat denkkracht zowel als kosten betreft - groei van Alliander noodzakelijk is. Als de groei niet wordt gerealiseerd, dan heeft dat op termijn consequenties voor de kosten van de klanten. Groei in Nederland levert, zoals gezegd, daarbij de meeste synergie op. Als blijkt dat deze in Nederland niet mogelijk is, ligt de enige kans om substantieel verder te groeien in Duitsland.
Risico:	Dividenduitkering kan tegenvallen.
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Eigen vermogen (excl. Resultaat)	€3.942.000.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	€4.127.000.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat (na belastingen)	€203.000.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage (dividend)	€271.000,00	€220.000,00	€220.000,00
Realisatie bijdrage (dividend)	€203.074,14	n.v.t.	n.v.t.

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

Verbonden partij:	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (N.V. BNG)
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres;	Den Haag, Koninginnegracht 2 2514 AA
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer W. Vogelsang
Contactambtenaar:	De heer J.P.W. van Veldhoven
Openbaar belang:	Alle aandeelhouders zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap. Vanuit het oogpunt van het behartigen van het publieke belang, is de gemeente Ermelo gedeeltelijk in het bezit van de aandelen.
Aard:	Aandelenbezit: 75.075 stuks (0,13% belang).
Beleidsinformatie	
Ontwikkelingen:	Als gevolg van de bankencrisis enkele jaren geleden worden banken gedwongen het eigen vermogen aan te vullen. De BNG zal het vermogen dus voor een belangrijk deel moeten versterken uit de winst. Complicerende factor is dat de winst negatief wordt beïnvloed door de geïntroduceerde bankenbelasting. Eind 2015 heeft De Nederlandse Bank de BNG Bank als nationaal systeemrelevante bank aangemerkt. BNG Bank heeft een relatief hoge systeemrelevantescore vanwege haar relatief grote omvang en verwevenheid. Doordat BNG Bank als systeemrelevant is aangemerkt, dient de bank bovenop het minimaal vereiste kapitaal een systeemrelevantiebuffer aan te houden van 1% van de naar risico gewogen bezittingen. Hieraan voldoet de bank overigens al ruimschoots.
Risico:	Dividenduitkering kan tegenvallen.
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Eigen vermogen	€4.953.000.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	€135.072.000.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat	€393.000.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage	€123.000,00	€190.000,00	€190.000,00
Realisatie bijdrage	€123.123,00	n.v.t.	n.v.t.

Leisurelands

Verbonden partij:	Leisurelands
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Arnhem, Kermisland 110 6825 JC
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer J.A. de Haan
Contactambtenaar:	De heer R. van Vliet

Openbaar belang:	Leisurelands richt zich op het ontwikkelen, aanleggen, faciliteren, exploiteren en beheren van recreatieve producten. Het thema Duurzaam Recreëren is hierbij het fundament. Leisurelands voorziet in een breed scala aan recreatieve mogelijkheden, zowel op publiek terrein (bijvoorbeeld dagrecreatieterrreinen) als ook op privaat terrein (bijvoorbeeld projectontwikkeling/beheer). Bij dit alles is aandacht voor de samenhang met de natuur en het "lokale erfgoed".
Aard:	Aandelenbezit
Beleidsinformatie	
Ontwikkelingen:	De gemeente Ermelo is aandeelhouder van Leisurelands. De overige aandeelhouders zijn gemeenten op de Veluwe, het Rijk van Nijmegen, Achterhoek en Liemers. Op grond van een aandeelhoudersovereenkomst zijn de aandelen voor een periode van vijf jaar (tot 2020) niet verhandelbaar. Ook zal voor deze periode geen besluit worden genomen over uitkeren van dividend. De aandelen zijn "om niet" ontvangen en op de balans geactiveerd voor € 4.250,00. Begin 2017 hebben Leisurelands en de gemeente Ermelo een intentieovereenkomst gesloten over de kaders en randvoorwaarden voor de toekomstige ontwikkelingen in het recreatiegebied Strand Horst. Een belangrijke vervolgstap in de samenwerking om een kwaliteitsimpuls te realiseren op Strand Horst. Hierin werken wij nauw samen om een kwaliteitsimpuls te realiseren van het recreatiegebied.
Risico:	Als maatschappelijke onderneming opereert Leisurelands op het snijvlak van het publieke en private domein. Binnen het vennootschapsrecht kan de gemeente Ermelo als aandeelhouder beperkt tot geen invloed uitoefenen op het door de directie gevoerde beleid.
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Eigen vermogen	€57.556.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	€33.345.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat	€1.277.000,00	n.v.t.	n.v.t.

Ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken B.V.

Verbonden partij:	Ontwikkelingsmaatschappij Vitale vakantieparken B.V.
Algemene informatie	
Vestigingsplaats:	Arnhem
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer J.A. de Haan
Contactambtenaar:	Mevrouw M. van der Linden
Openbaar belang:	De Ontwikkelingsmaatschappij Vitale vakantieparken is een besloten vennootschap, waarvan de aandelen worden gehouden door 11 gemeenten (Apeldoorn, Ede, Barneveld, Nunspeet, Putten, Epe, Harderwijk, Elburg, Oldebroek, Heerde en Ermelo) en de provincie Gelderland (de zogenaamde publieke aandeelhouders). Vanuit het oogpunt van het behartigen van het publieke belang voor de versterking en ontwikkeling van de verblijfsrecreatie is de gemeente Ermelo gedeeltelijk in het bezit van de aandelen.
Aard:	Aandelenbezit: 3.115 stuks (6,23% belang).
Beleidsinformatie	

Ontwikkelingen:	In 2014 is het programma Vitale Vakantieparken gestart. In het programma werken 11 gemeenten, de provincie Gelderland, het recreatief bedrijfsleven, veiligheidspartners, Recron en anderen samen aan versterking en ontwikkeling van de verblijfsrecreatie. Het programma is ontstaan vanuit een gemeenschappelijke ambitie om de kampeer- en bungalowparken op de Veluwe te revitaliseren. De eerste jaren stonden in het teken van inzicht krijgen en begrijpen van de heersende problematiek, het formuleren van gemeentelijk beleid en het ontwikkelen van een gezamenlijke aanpak. In 2017 is het programma herijkt en voor een nieuwe periode bestendigd via het gezamenlijke bestuursakkoord Vitale Vakantieparken 2017-2021. De komende jaren staan in het teken van de uitvoering: het toepassen van de kennis en ervaringen om parken te revitaliseren, te innoveren of te transformeren. De afgelopen jaren is gebleken dat er vanuit de commerciële markt onvoldoende wordt geïnvesteerd in het opknappen van de verouderde vakantieparken. Geconcludeerd is dat de huidige publieke instrumenten niet altijd voldoende zijn om het falen van de markwerking te doorbreken. Om het gezamenlijk doel van het programma Vitale Vakantieparken toch te bewerkstelligen, is besloten tot de oprichting van de Besloten Vennootschap 'Ontwikkelmaatschappij Vitale Vakantieparken' (verder de OMVV) waarbij de Provincie en de gemeenten gezamenlijk aandeelhouders zijn. Voorafgaand aan deze keuze is gekeken naar velerlei organisatievormen. De samenwerkingsovereenkomst gaat onder andere in op taakafbakening, wijze van besturen van de OMVV (Governance), verantwoording, verplichtingen van de betrokken partijen, het opstellen van gezamenlijk flankerend beleid, het werken aan een samenwerkingsagenda en de financiën. De samenwerkingsovereenkomst is in opdracht van het programma Vitale Vakantieparken opgesteld door Twijnstra en Gudde. De OMVV bestaat uit een fonds en een ontwikkelbedrijf. Het ontwikkelbedrijf kan projecten uitvoeren als verwerving, investeren in vastgoed, beheer en verkoop. Het fonds stelt geld (garanties, leningen, bijdragen) beschikbaar voor projecten. Voor een gedetailleerde inhoudelijke toelichting op de achtergrond, problematiek, aanpak, opgaven, taken en risico's wordt verwezen naar de notitie 'De Ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken De ontwikkelmaatschappij wordt bestuurd door een directie (vooralsnog 1 directeur) en staat onder toezicht van een Raad van Commissarissen van minimaal drie en maximaal 5 personen. De directie richt de organisatie op. Deze wordt zeker in de opstartfase zo klein mogelijk gehouden. De provincie bezit de helft van de aandelen en de gemeenten de andere helft van de aandelen. Basis voor de verdeling van aandelen over de gemeenten is de verdeelsleutel die ook is gehanteerd in het bestuursakkoord Vitale Vakantieparken van april 2017 (6,23%). De Gedeputeerde Staten en de Provinciale Staten van de Provincie Gelderland hebben ingestemd met het voorstel om het benodigde startkapitaal (€ 4 miljoen) voor de OMVV beschikbaar te stellen. Vooralsnog zullen de deelnemende gemeenten geen geld inleggen. De verwachting is dat in het najaar van 2018 de samenwerkingsovereenkomst getekend kan worden en dat eind 2018/begin 2019 de ontwikkelingsmaatschappij kan worden opgericht. In de samenwerkingsovereenkomst is opgenomen dat zo spoedig mogelijk doch uiterlijk zes maanden na de ondertekening van de samenwerkingsovereenkomst de oprichting zal geschieden.
Risico:	Dekking vanuit programma Vitale Vakantieparken Het bedrag van € 3.115,-- ten behoeve van het aandelenkapitaal wordt gedekt uit het budget van het programma Vitale Vakantieparken. Het financiële risico is geschat op € 62.300,-- voor de gemeente Ermelo. Als aandeelhouder van de ontwikkelingsmaatschappij loopt de gemeente het risico om een bijdrage te moeten leveren aan een financieel tekort van de ontwikkelingsmaatschappij. Een reële schatting hierbij is dat er uitgegaan wordt van een tekort van 25% van de 4 miljoen. Deze 1 miljoen euro dient door alle aandeelhouders betaald te worden. Ermelo is voor 6,23% aandeelhouder. Dit betekent dat Ermelo in het ergste geval € 62.300,00 dient te betalen. Dit bedrag wordt opgenomen in het financiële risicoprofiel van de gemeente om zodoende bij de bepaling van het weerstandsvermogen ook rekening te houden met deze gebeurtenis. Op projectbasis kan er vanuit de gemeente nog apart een bijdrage worden verlangd ten behoeve van de inzet van de OMVV. De inzet van OMVV bij een project wordt zoveel mogelijk betaald vanuit de projecten zelf. De betrokken ondernemer(s), gemeente en eventueel andere partijen betalen de kosten van de inzet van OMVV. Hiermee wordt het financieel risico en de plankosten voor de OMVV beperkt. In hoeverre de gemeente en/of ondernemer een bijdrage moeten leveren is afhankelijk van het project. Indien de gemeente een bijdrage dient te leveren wordt hiervoor separaat budget aangevraagd.
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Eigen vermogen (excl. Resultaat)	n.v.t.	n.v.t.	n.b.
Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.b.
Resultaat (na belastingen)	n.v.t.	n.v.t.	n.b.
Begrote bijdrage (dividend)	n.v.t.	n.v.t.	n.b.
Realisatie bijdrage (dividend)	n.v.t.	n.v.t.	n.b.

Vitens N.V.

Verbonden partij:	Vitens N.V.
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Arnhem, Meander 1101 6825 MJ
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer A.A.J. Baars, burgemeester
Contactambtenaar:	De heer R.H. de Boer
Openbaar belang:	Vitens is een naamloze vennootschap, waarvan de aandelen worden gehouden door gemeenten (44 gemeenten in de provincie Gelderland) en provincies (de zogenaamde publieke aandeelhouders) in haar verzorgingsgebied. Vanuit het oogpunt van het behartigen van het publieke belang voor de openbare drinkwatervoorziening is de gemeente Ermelo gedeeltelijk in het bezit van de aandelen.
Aard:	Aandelenbezit: 24.035 stuks (0,41% belang).
Beleidsinformatie	

Ontwikkelingen:	De belangrijkste activiteiten van Vitens N.V. zijn het winnen, zuiveren en distribueren van drinkwater. De klein-aandeelhouders uit de provincie Gelderland en Flevoland trekken via het daartoe bedoelde platform "Nuval" samen op in de voorbereiding van de aandeelhoudersvergaderingen. Op deze wijze kan kennis beter worden ingezet en leggen de gezamenlijke klein-aandeelhouders meer gewicht in de schaal. De betreffende gemeenten zijn hiertoe middels een aandeelhoudersovereenkomst formele samenwerking aangegaan. In 2005 zijn preferente aandelen geconverteerd naar een achtergestelde lening. Vitens lost deze lening van € 1.611.200,00 af in 15 jaarlijkse termijnen van € 107.413,00. Per 31 december 2017 bedraagt het restantsaldo van deze lening € 429.646,00. Over het openstaande saldo wordt door Vitens een rente betaald. Onder invloed van het door de minister van I&M bepaalde maximumpercentage voor de vermogenskostenvoet (WACC), realiseert Vitens lagere jaarresultaten en daalt ook de dividenduitkering. Overwinst die, ondanks eerdere verlaging van de tarieven, is gerealiseerd in een boekjaar, moet in een volgend boekjaar worden teruggegeven via de tarieven. Daarnaast is de verwachting dat de WACC voor de jaren 2018 en 2019 zal dalen als gevolg van de lage langlopende marktrente (10-jaars Nederlandse staatsobligaties). De verwachte verlaging van de WACC en de overwinst hebben beide een drukkend effect op het verwachte resultaat. De verwachting is dat het resultaat zal dalen naar circa € 10 miljoen. Bij het conform het dividendbeleid geldende uitkeringspercentage van 40% betekent dit een te verwachten dividend van circa € 4 miljoen, hetgeen betekent € 0,69 per aandeel. Vertaald naar de Ermelose situatie betekent dit een dividend van ongeveer € 17.000,00.
Risico:	Dividenduitkering kan tegenvallen. Ten aanzien van het restantsaldo van de achtergestelde geldlening geldt dat de gemeente "achterin de rij komt te staan" bij faillissement van Vitens. Naast het vorenstaande loopt de gemeente risico over een gegarandeerde geldlening die Vitens in het verleden is aangegaan met een financier. De restantschuld waar Ermelo garant voor staat bedraagt per 31 december 2017 € 138.847,00. Vitens schat dit eind 2018 op € 128.166,00.
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Eigen vermogen (excl. Resultaat)	€486.000.000,00	€512.700.000,00	n.b.
Vreemd vermogen	€1.194.400.000,00	€1.233.900.000,00	n.b.
Resultaat (na belastingen)	€47.700.000,00	€13.000.000,00	n.b.
Begrote bijdrage (dividend)	€80.000,00	€17.000,00	€17.000,00
Realisatie bijdrage (dividend)	€79.316,00	n.v.t.	n.v.t.

Coöperatie Gastvrije Randmeren

Verbonden partij:	Coöperatie Gastvrije Randmeren
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Harderwijk, Oosteinde 17 3842 DR
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer J.A. de Haan
Contactambtenaar:	De heer R. van Vliet
Openbaar belang:	De Coöperatie Gastvrije Randmeren is een samenwerkingsverband tussen 16 gemeenten (Almere, Blaricum, Bunschoten, Dronten, Eemnes, Elburg, Ermelo, Harderwijk, Huizen, Kampen, Gooise Meren, Nijkerk, Nunspeet, Oldebroek, Putten en Zeewolde) die als doel heeft de kwaliteit van het natuur- en recreatiegebied Randmeren te verhogen en de robuustheid van het gebied te versterken. Het werkgebied van de Coöperatie Gastvrije Randmeren strekt zich uit van de Hollandse Brug tot Ketelbrug, een langgerekte merenreeks van ruim tachtig kilometer.
Aard:	Coöperatie
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Samen Ondernemen voor Ermelo: Speerpunt Toerisme en Recreatie
Ontwikkelingen:	De Coöperatie Gastvrije Randmeren is op 21 november 2013 opgericht. De coöperatie heeft de werkzaamheden van het Natuur- en Recreatieschap Veluwerandmeren overgenomen. Het schap is op 19 juni 2014 opgeheven. Naast het beheren en onderhouden van recreatieve voorzieningen en het promoten van het gebied, coördineert de coöperatie ook de uitvoering van de laatste projecten uit het Integrale Inrichtingsplan Veluwerandmeren, kortweg IIVR. Het gaat hierbij om inrichtingsmaatregelen, maatregelen die de vaarmogelijkheden voor de recreatievaart vergroten en natuurprojecten. Specifiek voor de gemeente Ermelo zijn het projecten Activiteitenterrein Horst en groene kruispunt Nuldernauw.
Risico:	n.v.t.
Financiële informatie	

* Mededeling Gastvrije Randmeren: de jaarrekening komt in het najaar in de Algemene Vergadering. Door de overstap naar een ander accountantsbureau duurt de oplevering veel langer dan normaal (en langer dan wij hadden voorzien).

Boekjaar:	**Jaarstukken 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Eigen vermogen	* n.b.	n.b.	n.b
Vreemd vermogen	* n.b.	n.b.	n.b
Resultaat	* n.b.	n.b.	n.b
Begrote bijdrage	€10.762,00	€10.859,00	€10.859,00
Realisatie bijdrage	€10.762,00	n.v.t.	n.v.t.

Paragraaf Grondbeleid

Algemene informatie

Onder de paragraaf Grondbeleid vallen de ontwikkeling en het beheer van diverse complexen binnen de grondexploitatie, grond- en opstallenbeheer en vastgoedinformatie.

Doelstellingen

Actieve/passieve grondpolitiek
Voor het realiseren van ontwikkellocaties en –projecten binnen de Structuurvisie 2015 hanteert Ermelo het volgende grondbeleid:

Streven naar actief grondbeleid, als:
- Zich kansen voordoen;
- Een positieve impuls kan worden gegeven aan de gewenste ruimtelijke herstructurering van een gebied;
- De beoogde ruimtelijke ontwikkeling daar om vraagt.

In beginsel kiezen voor facilitair grondbeleid als:
- De grondexploitatie van een locatie als risicovol moet worden aangemerkt;
- De ontwikkeling niet door de gemeente behoeft te worden geïnitieerd en qua regie kan worden volstaan met het stellen van locatie-eisen.

Bovenstaand beleid is vastgelegd in de "Nota Grondbeleid 2010".

Structuurvisie Ermelo 2025
In de Structuurvisie Ermelo 2025, vastgesteld door uw raad op 1 maart 2012, gaat Ermelo uit van een ondersteunende rol van de gemeente. Voor veel opgaven zal de gemeente niet de initiatiefnemer of de ontwikkelende partij zijn. De gemeente voert geen actief grondbeleid en wil juist bedrijven, burgers en organisaties ruimte geven om initiatieven te ontplooien.

Grondbeheer en vastgoedinformatie
Gronden en opstallen bestemd voor de openbare dienst en/of van niet strategisch belang voor ontwikkellocaties worden gerekend tot de algemene dienst. Deze laatste categorie wordt zo mogelijk marktconform in particulier eigendom overgedragen, wanneer deze niet benodigd is voor de inrichting van een wijk of straat, dan wel om andere redenen niet in gemeentelijk bezit dient te blijven.

Gronden en opstallen van strategisch belang voor ontwikkellocaties worden geactiveerd als "Materiële vaste activa" en tezijnertijd bij raadsbesluit, inhoudende de vaststelling van het grondexploitatiecomplex inclusief grondexploitatieopzet, ondergebracht in een grondexploitatiecomplex.

Relatie met het raadsprogramma Ruimte & Infrastructuur
Grondaankopen worden gedaan ten behoeve van de aanleg, reconstructie en herinrichting van wegen, aanleg van fietspaden en parkeren.

Daarnaast zijn/worden er grondaankopen en -verkopen gedaan ten behoeve van de ontwikkellocaties, zoals De Verbinding, Het Trefpunt, De Driesprong en De Leemkuul. Indien de gemeente zelf een grondpositie heeft, wordt een ontwikkelvisie opgesteld en de haalbaarheid van een nieuwe ontwikkeling onderzocht. Bij door derden te ontwikkelen locaties treedt de gemeente faciliterend en voorwaardenstellend op.

Ook zijn/worden grondaankopen en -verkopen gedaan ten behoeve van de ontwikkeling van bedrijventerrein Veldzicht Noord 4e fase en Brandstofverkooppunt Kolbaanweg. Daarnaast zal indien nodig grond voor boscompensatie aangekocht worden.

Prestaties

Te leveren prestaties 2019

Actieve grondpolitiek.
Minimaal jaarlijks worden de exploitatieopzetten van de in uitvoering genomen complexen geactualiseerd. De eerstvolgende actualisatie van de exploitatieopzetten voor de complexen De Verbinding, Het Trefpunt, Veldzicht Noord 4e fase, De Driesprong, Brandstofverkooppunt Kolbaanweg en De Leemkuul staat gepland voor het najaar van 2018. Deze cyclus herhaalt zich in het najaar van 2019. Mede door het aangescherpte toezicht door de accountant bij de controle van de jaarstukken en de provincie zal de actualisatie zo veel mogelijk aansluiten op het opstellingstraject van de jaarstukken.

Wat gaat het kosten

De activiteiten binnen de grondexploitatie hebben een bedrijfsmatig karakter. De grondexploitatie dient daarom over het geheel genomen tenminste kostendekkend te zijn. Uitgangspunt is dat complexen minimaal budgettair neutraal zijn. Indien dit niet mogelijk is, wordt een verliesgevend complex gedekt door (een) winstgevend(e) complex(en). Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de reserve Grondexploitatie.

Onderstaand worden enkele belangrijke financiële aspecten aangaande grondexploitatie aangegeven.

Actieve grondpolitiek
Kosten en opbrengsten worden middels exploitatieopzetten per complex in beeld gebracht. Voor de toe te rekenen kosten wordt op basis van de 'notitie grondexploitatie 2016' aangesloten op de kostensoortenlijst zoals opgenomen in artikel 6.2.4 van het Besluit ruimtelijke ordening. Naast kosten derden zijn met de betreffende projecten ook personele en financieringskosten gemoeid. De personele lasten worden op basis van te verwachten urenbestedingen toegerekend aan de betreffende complexen. Op begrotingsbasis komt dit overeen met 1,1 formatieplaats.

Reserves Grondexploitatie
De reserves Grondexploitatie bepalen in belangrijke mate het directe weerstandsvermogen van de grondexploitatie.

Op basis van de Nota Grondbeleid 2010 bestaan de reserves grondexploitatie uit twee afzonderlijke bestemmingsreserves:
- De Risicoreserve Grondexploitatie, die is bedoeld als buffer voor de opvang van voorspelbare risico's;
- De Reserve Grondexploitatie, die voornamelijk moet dienen als werkkapitaal voor strategische en anticiperende grondverwerving.

Tevens zijn er in de Nota Grondbeleid 2010 regels vastgesteld voor beide reserves. Deze regels vervallen en worden vervangen door de volgende bij de Kadernota 2018 vastgestelde regels:
- De bovengrens van elk van de reserves afzonderlijk bedraagt maximaal € 1 miljoen;
- Wordt dat bedrag bij de jaarstukken overschreden, dan wordt het meerdere in het kader van het afromen van reserves en voorzieningen bij de kadernota ten gunste gebracht van de Algemene reserve (vrij besteedbaar).

Parameters gemeentelijke grondexploitaties:
Rente: 1,33%
Discontovoet: 2,0 %
Kostenstijging: 3,0 %
Opbrengstenstijging woningbouw: 2,0 %
Opbrengstenstijging bedrijfsterrein: 2,0%

Exploitatiesaldo gemeentelijke grondexploitaties

Complex	Laatst vastgestelde exploitatieopzet	Verwacht exploitatiesaldo 01-01-2018 (op contante waarde)	Getroffen voorziening	Bijstelling exploitatieopzet verwacht
De Verbinding	8 maart 2018	€ 1.920.000,00 N	€ 1.920.000,00	eind 2018
Het Trefpunt	8 maart 2018	€ 0,00	n.v.t.	eind 2018
Veldzicht Noord 4e fase	8 maart 2018	€ 75.000,00 V	n.v.t.	eind 2018
De Driesprong	8 maart 2018	€ 602.000,00 V	n.v.t.	eind 2018
De Leemkuul	8 maart 2018	€ 36.000,00 N	€ 36.000,00	cpl. wordt afgesloten per ultimo 2018

Winstnemingen
Voor de complex "Het Trefpunt" is in de exploitatieopzet een winstneming geraamd.

Complex	Gerealiseerd	Nog te realiseren	Totaal
Het Trefpunt	€ 9.331.000,00	€ 4.774.000,00	€ 14.105.000,00
Totaal	€ **9.331.000,00**	€ **4.774.000,00**	€ **14.105.000,00**

De nog te realiseren winstnemingen staan gepland voor de periode van 2018 tot en met 2020. Bij het opstellen van de jaarstukken wordt jaarlijks de winstneming bepaald. De winstnemingen worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Grondexploitatie.

Risicomanagement
Bij risico's moet gedacht worden aan risico's van algemene aard en specifieke projectgebonden risico's. De kwantificering van de risico's vindt ten minste één maal per jaar plaats (bij de jaarstukken) of zo nodig tussentijds (bij de bestuursrapportages).

Risico's van algemene aard
De categorie van algemene aard laat zich vertalen in economische risico's zoals de marktsituatie voor woningbouw en bedrijventerreinen en renteontwikkelingen. Vooral complexen met een lange looptijd kunnen deze risico's in zich hebben. De onzekere situatie op economisch gebied van de afgelopen jaren door de schuldencrisis van Europese landen en de onrust op de financiële markten wereldwijd ligt achter ons. De economie groeit weer en het aantal huizenverkopen stijgt weer.

Specifieke projectgebonden risico's
Bij specifieke projectgebonden risico's gaat het om bodemsaneringen (bijvoorbeeld asbest), (bestemmingsplan-) procedures en dergelijke, maar ook om risico's verbonden aan inhoudelijke posities die belanghebbenden bij een project innemen. Deze risico's worden bij de opstelling/herziening van de exploitatieopzetten per project zo goed mogelijk ingeschat en financieel vertaald. Dit neemt niet weg dat altijd een bepaald risico blijft bestaan.

Weerstandsvermogen grondexploitatie
Door de recente herziening van alle exploitatieopzetten en het afsluiten van een aantal complexen is er op het moment geen sprake van concrete financiële risico's in de lopende complexen. Hierdoor bedraagt de benodigde weerstandscapaciteit in feite € 0,00. De beschikbare weerstandscapaciteit grondexploitatie bestaat uit de reserves Grondexploitatie, nog te realiseren winstnemingen van het complex Het Trefpunt en de voordelige exploitatiesaldi van de complexen De Driesprong en Veldzicht noord 4e fase.

Onderverdeling weerstandscapaciteit	Weerstandscapaciteit
Exploitatiesaldi complexen	€ 677.000,00
Geraamde winstnemingen	€ 4.774.000,00
Reserves grondexploitatie (bestemmingsreserve grondexploitatie en risicoreserve grondexploitatie)	€ 2.000.000,00
Totale weerstandscapaciteit naar peil ultimo 2018 (eindcapaciteit)	**€ 7.451.000,00**

Er zijn op dit moment voor de grondexploitatie geen risico's beschreven. Dit leidt tot de conclusie dat het weerstandsvermogen van de grondexploitatie uitstekend is.

Actualiteit exploitatieopzetten
Als onderdeel van het beheersbaar houden van risico's worden de exploitatieopzetten jaarlijks herzien. Bij deze actualisatie wordt zo veel mogelijk aangesloten op het opstellingstraject van de jaarstukken. Als er aanleiding voor is, vindt daarnaast tussentijdse herziening van de exploitatieopzetten plaats.

Op 1 januari 2018 waren de complexen De Verbinding, Het Trefpunt, Veldzicht Noord 4e fase, Brandstofverkooppunt Kolbaanweg, De Driesprong en De Leemkuul in exploitatie.

Financiële Begroting 2019-2022

Budgettaire uitkomst

Budgettaire startpositie

Uitgangspunt is de Programmabegroting 2018-2021 aangevuld met alle nadien door de raad vastgestelde bestuursrapportages 2017/2018 en de Kadernota 2019.

De budgettaire startpositie ziet er als volgt uit:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	2019	2020	2021	2022	Toelichting
Uitkomst Programmabegroting 2018-2021	**0**	**-5 V**	**-166 V**	**-166 V**	**Vastgesteld in raad dd 9 november 2017**
Budgettaire gevolgen 5e Bestuursrapportage 2017	0	2 N	2 N	2 N	Vastgesteld in raad dd 14 september 2017
Budgettaire gevolgen 6e Bestuursrapportage 2017	0	-8 V	-8 V	-8 V	Vastgesteld in raad dd 12 oktober 2017
Budgettaire gevolgen 7e Bestuursrapportage 2017	0	0	0	0	Vastgesteld in raad dd 9 november 2017
Budgettaire gevolgen 8e Bestuursrapportage 2017:					
* Wonen met zorg	30 N	30 N	30 N	30 N	
* Tarieven 2017 Begraafplaats	38 N	38 N	38 N	38 N	
* Meerinzicht: 2e begrotingswijziging 2017	66 N	229 N	210 N	210 N	
* Actualisatie salarisramingen	69 N	69 N	69 N	69 N	
* Arrest De Haeghehorst	106 N	106 N	106 N	106 N	
* Septembercirculaire 2017 Gemeentefonds	-120 V	-48 V	1 N	1 N	
* Overige budgetaanpassingen	22 N	23 N	48 N	48 N	
Uitkomst na 8e Bestuursrapportage 2017	**211 N**	**436 N**	**330 N**	**330 N**	**Vastgesteld in raad dd 14 december 2017**
Budgettaire gevolgen 1e Bestuursrapportage 2018:					
* Onderwijshuisvesting	-15 V	-15 V	-15 V	-15 V	
* Regeling tegemoetkoming zorgkosten chronische zieken	264 N	264 N	264 N	264 N	
* Subsidie SSE 2018-2021	17 N	17 N	17 N	17 N	
* Aanpak waterplantenoverlast	4 N	4 N	4 N	4 N	
* Dividend BNG	-67 V	-67 V	-67 V	-67 V	
* Decembercirculaire 2017 Gemeentefonds	-57 V	-57 V	-58 V	-58 V	
* Deelname aan Waar staat je gemeente	0	8 N	0	8 N	
* Uitbreiding formatie Griffie	11 N	11 N	11 N	11 N	
Uitkomst na 1e Bestuursrapportage 2018	**368 N**	**601 N**	**486 N**	**494 N**	**Vastgesteld in raad dd 26 april 2018**
Budgettaire gevolgen 2e Bestuursrapportage 2018:					
* Uitvoering programma Duurzaamheid t/m 2020	496 N	598 N	0	0	
* Maartcirculaire 2018 Gemeentefonds	-810 V	-683 V	-469 V	15 N	
Uitkomst na 2e Bestuursrapportage 2018	**54 N**	**516 N**	**17 N**	**509 N**	**Vastgesteld in raad dd 30 mei 2018**
Budgettaire gevolgen 3e Bestuursrapportage 2018:					
* Verbouw en verduurzaming HvG	-78 V	145 N	142 N	139 N	
* Privacybeleid: Privacyofficer en Functionaris Gegevensbescherming	67 N	74 N	81 N	81 N	
Uitkomst na 3e Bestuursrapportage 2018	**43 N**	**735 N**	**240 N**	**729 N**	**Vastgesteld in raad dd 28 juni 2018**
Budgettaire gevolgen Kadernota 2019:					Voorzover al niet meegenomen in de 2e of 3e Berap 2018
* Financieel technische uitgangspunten	-357 V	-74 V	69 N	69 N	

* Tactisch plan Sport "Heel Ermelo beweegt 2017-2021"	116 N	116 N	116 N	116 N	
* Precariobelasting (wegvallen met ingang van 2022)	0	0	0	1.335 N	
* Dekking Regeling tegemoetkoming zorgkosten chronisch zieken binnen totaal budget Sociaal Domein door middel van opname taakstelling	-264 V	-264 V	-264 V	-264 V	
* Dekking extra gelden 2019 en 2020 programma Duurzaamheid uit de Algemene reserve (vrij besteedbaar)	-496 V	-598 V	0	0	
* Precariobelasting: compensatie door verhoging algemene belastingen in 4 gelijke stappen met ingang van 2019	-334 V	-668 V	-1.001 V	-1.335 V	
Uitkomst na Kadernota 2019	**-1.292 V**	**-753 V**	**-840 V**	**650 N**	**Vastgesteld in raad dd 30 mei 2018**
Budgettaire startpositie Programmabegroting 2019-2022	**-1.292 V**	**-753 V**	**-840 V**	**650 N**	

In deze budgettaire startpositie zijn niet meegenomen de budgettaire gevolgen van de in de Kadernota 2019 aangekondigde onderwerpen "in de pijplijn".

Budgettaire uitkomst na Programmabegroting 2019-2022

Gedurende de maanden juni en juli 2017 is de Programmabegroting 2019-2022 budgettair gezien vervaardigd.
De Programmabegroting 2019-2022 is gebaseerd op basis van bestaand en nieuw beleid. Het nieuwe beleid is opgenomen in het overzicht Onderwerpen "in de pijplijn". Dit overzicht stamt uit de Kadernota 2019 en is volledig geactualiseerd. Alle budgettaire gevolgen hiervan, met uitzondering van het Waterbeleid, zijn verwerkt in deze Programmabegroting 2019-2022.
Ook de besluitvorming van de raad inzake de Kadernota 2019 is verwerkt.
Alle budget- en kredietaanpassingen tot en met de 3e Bestuursrapportage 2018 zijn verwerkt. Vervolgens zijn de ramingen (budgetten en kredieten) waar noodzakelijk geactualiseerd. Ook de Meicirculaire 2018 is verwerkt.
Ten slotte is een dekkingsplan vervaardigd en budgettair verwerkt in de Programmabegroting 2019-2022.

Uiteindelijk ziet de budgettaire uitkomst van de Programmabegroting 2019-2022 er als volgt uit:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	2019	2020	2021	2022	Toelichting
Budgettaire startpositie na Kadernota 2019/ 3e Berap 2018	**-1.292 V**	**-753 V**	**-840 V**	**650 N**	
Programmabegroting 2019-2022:					
* Onderwerpen "in de pijplijn"	1.553 N	1.743 N	2.384 N	3.001 N	Inclusief de budgettaire gevolgen Coalitieakkoord 2018-2022
* Overige aanpassingen	-13 V	-754 V	-509 V	58 N	
Budgettaire uitkomst na Programmabegroting 2019-2022	**248 N**	**236 N**	**1.035 N**	**3.709 N**	
Correctie op Kadernota 2019: Compensatie wegvallen Precariobelasting	334 N	668 N	1.001 N	1.335 N	
Nog te dekken budgettaire tekorten	**582 N**	**904 N**	**2.036 N**	**5.044 N**	

Dekkingsplan:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	2019	2020	2021	2022	Toelichting
Nog te dekken budgettaire tekorten	**582 N**	**904 N**	**2.036 N**	**5.044 N**	
Compensatie wegvallen Precariobelasting m.i.v. 2019: Verhoging OZB woningen eigenaren	-334 V	-334 V	-334 V	-334 V	Compensatie: 25% van € 1.335. De verhoging bedraagt 9,6% m.i.v. 2019
Compensatie wegvallen Precariobelasting m.i.v. 2020: Verhoging OZB woningen eigenaren / Toeristenbelasting / Forensenbelasting		-334 V	-334 V	-334 V	Compensatie: 25% van € 1.335 Verhoging: 6,5% m.i.v. 2020

Compensatie wegvallen Precariobelasting m.i.v. 2021: Verhoging OZB woningen eigenaren / Toeristenbelasting / Forensenbelasting			-334 V	-334 V	Compensatie: 25% van € 1.335. Verhoging: 6,1% m.i.v. 2021
Compensatie wegvallen Precariobelasting m.i.v. 2022: Verhoging OZB woningen eigenaren / OZB niet woningen (eigenaren / gebruikers) / Toeristenbelasting / Forensenbelasting				-334 V	Compensatie: 25% van € 1.335. Verhoging: 3,7% m.i.v. 2022
Afschaffen Hondenbelasting m.i.v. 2019	169 N	169 N	169 N	169 N	
Compensatie afschaffen Hondenbelasting m.i.v. 2019: Verhoging OZB woningen eigenaren	-169 V	-169 V	-169 V	-169 V	Verhoging: 5,1% m.i.v. 2019
Voorzieningen (bijv. nieuw beleid / pijplijnonderwerpen / ambitieniveau / voorzieningenniveau / onderhoud openbare ruimte): Verhoging OZB woningen eigenaren	-191 V	-191 V	-191 V	-191 V	Verhoging: 5% m.i.v. 2019
Voorzieningen (bijv. nieuw beleid / pijplijnonderwerpen / ambitieniveau / voorzieningenniveau / onderhoud openbare ruimte): Verhoging OZB woningen eigenaren / Toeristenbelasting / Forensenbelasting		-275 V	-275 V	-275 V	Verhoging: 5% m.i.v. 2020
Voorzieningen (bijv. nieuw beleid / pijplijnonderwerpen / ambitieniveau / voorzieningenniveau / onderhoud openbare ruimte): Verhoging OZB woningen eigenaren / Toeristenbelasting / Forensenbelasting			-292 V	-292 V	Verhoging: 5% m.i.v. 2021
Voorzieningen (bijv. nieuw beleid / pijplijnonderwerpen / ambitieniveau / voorzieningenniveau / onderhoud openbare ruimte): Verhoging OZB woningen eigenaren / OZB niet wonngen (eigenaren / gebruikers) / Toeristenbelasting / Forensenbelasting				-464 V	Verhoging: 5% m.i.v. 2022
Voordeel Begroting 2020 naar Begroting 2021 (via reserve Egalisatie Meerjarenbegroting)		230 N	-230 V		
Incidentele dekking uit Algemene reserve (vrij besteedbaar)	-57 V		-46 V		
Opname stelpost Nieuwe ombuigingen / bezuinigingen				-2.486 V	
Einduitkomst Programmabegroting 2019-2022	**0**	**0**	**0**	**0**	

Belangrijk is dat de Begroting 2019 zowel structureel als reëel sluitend is. Dit betekent dat de structurele lasten 2019 zijn gedekt door de structurele inkomsten 2019. Daarnaast zijn de ramingen realistisch. De Begroting 2019 is sluitend. Dit is één van de voorwaarden om voor repressief toezicht (= toezicht achteraf) door de provincie in aanmerking te komen.

De begrotingsjaren 2020 en 2021 zijn ook sluitend.
Het begrotingsjaar 2022 is sluitend gemaakt door opname van een stelpost Ombuigingen / bezuinigingen ter grootte van € 2.486.000,00.

Duidelijk moge zijn dat de begrotingsjaren ook sluitend zijn gemaakt met stevige belastingverhogingen. Afhankelijk van de omvang van de ombuigingen / bezuinigingen en de ingangsdata kunnen deze belastingverhogingen getemperd worden.

Wij willen duidelijk stellen dat deze budgettaire uitkomst een momentopname is. Het is de stand per begin augustus 2018. De budgettaire positie van onze gemeente is doorlopend aan wijzigingen onderhevig. Het Rijk blijft onze grootste inkomstenleverancier.

Onderwerpen "in de pijplijn"

In de Kadernota 2017, welke door de raad op 26 mei 2016 is vastgesteld, was opgenomen hoofdstuk 3.2 Budgettaire ontwikkelingen en risico's. In dat hoofdstuk is voor het eerst melding gemaakt van het feit dat er naast risico's ook vanuit de gemeentelijke ambitie onderwerpen zijn waarvan de verwachting is dat zij de komende jaren mogelijk (extra) geld zullen gaan vragen. Een overzicht van onderwerpen was opgenomen. Per onderwerp werd aangegeven of het om incidentele of structurele gelden ging. Daarnaast werd per onderwerp aangegeven of het een ambitie of risico betref. De genoemde onderwerpen waren destijds nog niet op geld gezet.

Vervolgens is het traject Strategisch Financieel Beleid in gang gezet en is een Notitie Strategisch Financieel Beleid aan de raad aangeboden. Deze notitie is op 13 maart 2017 en 10 april 2017 door de raad besproken. Door middel van een motie is het college van b&w opgedragen om de

voorstellen van het Strategisch Financieel Beleid integraal te verwerken in de Kadernota 2018.
De Kadernota 2018 (inclusief het Strategisch Financieel Beleid) is door de raad op 6 juli 2017 vastgesteld en door middel van amendementen en moties aangepast.

Duidelijk was dat het een momentopname was en dat het financiële perspectief van Ermelo onder druk bleef staan. Mede ook door het wegvallen van de opbrengst Precariobelasting. Een Notitie Financiële positie Ermelo werd vervaardigd en liet een structureel tekort zien.
Deze notitie werd vervolgens meegenomen in de Kadernota 2019. In deze kadernota werd een overzicht gepresenteerd van ontwikkelingen die naar verwachting geld gingen vragen en onderwerpen waarvoor ambtelijk de besluitvorming in voorbereiding was. Deze opsomming werd genoemd: Onderwerpen "in de pijplijn". In het overzicht stonden nog veel pm-posten. Daarnaast was het een combinatie van ambities en risico's.
De Kadernota 2019 is op 30 mei 2018 door de raad vastgesteld.

Bij de vervaardiging van deze Programmabegroting 2019-2022 is het overzicht Onderwerpen "in de pijplijn" volledig geactualiseerd en dus uitgebreid. De pm-posten zijn op geld gezet. Ook zijn de budgettaire gevolgen van het nieuwe Coalitieakkoord 2018-2022 meegenomen.
Gevolg is dat de budgettaire gevolgen van de Onderwerpen "in de pijplijn" zijn toegenomen. In de Kadernota 2019 was nog de verwachting dat de budgettaire gevolgen in 2022 € 1,8 mln bedroegen. Thans is duidelijk dat de budgettaire gevolgen in 2022 € 3,0 mln bedragen.

De Onderwerpen "in de pijplijn" zijn verwerkt in deze Programmabegroting 2019-2022, zowel de investeringskredieten als de exploitatiebudgetten.
Duidelijk moge zijn dat het financiële perspectief hierdoor slechter is geworden.

In het onderstaande overzicht zijn de Onderwerpen "in de pijplijn" opgenomen:

BUDGETTAIR PERSPECTIEF PB 2019-2022: PIJPLIJNONDERWERPEN - = voordeel

Bedragen (x € 1.000,00)	Begroting	Meerjarenbegroting 2019-2022				
	2018	2019	2020	2021	2022	
ONDERWERPEN "IN DE PIJPLIJN":						Inclusief budgettaire gevolgen C
Programma Samen Werken voor Ermelo:						
* Organisatieontwikkeling	100 N	100 N	100 N	0	0	Beheersorganisatie goed op orde Meenemen in de 4e Bestuursrap 2022.
* Mobiliteit: Bestuurlijke en ambtelijke Dienstreizen / woon-werkverkeer	0	0	0	0	0	Lager ambitieniveau / geen dien binnen bestaande budgetten opl
* Opdracht aan Meerinzicht transformatie domein Bedrijfsvoering en domein Sociaal	0	0	0	0	0	Maakt al onderdeel uit van de be Zie Directiebesluit dd 11-12-201
* Begrotingswijziging Meerinzicht (1e 2018)	113 N	72 N	78 N	81 N	46 N	B&W-besluit dd 7 augustus 2018 Cie BenM dd 20 september 2018 Raad dd 4 oktober 2018
* Meicirculaire 2018 Gemeentefonds	-322 V	-122 V	93 N	129 N	107 N	B&W-besluit en raadsbrief dd 11
* Ontwikkeling digitale dienstverlening	100 N	100 N	100 N	100 N	100 N	Meenemen in de 4e Bestuursrap 2022.
* Aanschaf eDiensten Burgerzaken	0	0	0	0	0	B&W-besluit dd 12 juli 2018. De eenmalige kosten 2018 voor verdeelsleutel MIZ. De structurele bijdrage Ermelo n € 16 via de verdeelsleutel Meeri Deze nadelen worden ten laste g budget voor digitale dienstverler
* Interne controle en accountancy: Ensia / horizontaal toezicht / prijsontwikkelingen	50 N	50 N	50 N	50 N	50 N	Meenemen in de 4e Bestuursrap 2022.
* E-depot (Streekarchivariaat)		50 N	50 N	50 N	50 N	Meenemen in de PB 2019-2022. Het zit deels al in de nieuwe Beg Streekarchivariaat.
* Streekarchivariaat	7 N	5 N	0	0	0	B&W-besluit dd 13 juli 2018 Cie BenM dd 20 september 2018 Raad 4 oktober 2018 Jaarstukken 2017: € 2 nadeel ter Begroting 2018: € 5 nadeel. MJB 2019-2022: nadelen 2019 € 2022 € 45. Dekking: M.i.v. 2019 € 12 uit stelpost loor gemeenschappelijke regelingen. Uit stelpost E-depot 2019 € 50 / 33.
* Belastingontwikkelingen: bezwaarprocedure Precariobelasting	0	0	0	0	0	Opnemen in de risicoparagraaf b
* Belastingontwikkelingen: OZB-niet woningen	0	0	0	0	0	Meenemen bij dekkingsplan PB 2

* Trainee's	179	N		179	N		179	N		179	N		179	N	Dit betreft de loonsom van 4 trai opleidingskosten (Harderwijk Aca De plaatsingsfee (€ 16 in de 2 ja budget Werving & selectie. Meenemen in de 4e Bestuursrap 2022.
* Tijdelijke formatie RO	40	N		80	N										Wegwerken achterstanden RO. Meenemen in 4e Bestuursrappor
* Formatie 5 fte: RO capaciteit, Sociaal Domein (beleidsmedewerker) en Dienstverlening, bouwplantoetser, technisch projectleider. Zie ook Coalitieakkoord 2018-2022: "De bestuurlijke vernieuwing en de ontwikkeling van de ambtelijke organisatie versterken elkaar. De ambtelijke organisatie moet daartoe kwantitatief en kwalitatief voldoende zijn toegerust".	200	N		400	N		400	N		400	N		400	N	Sociaal Domein, Dienstverlening ordening en Realisatie & Beheer Meenemen in de 4e Bestuursrap 2022.
Dekking formatie uit Sociaal Domein	-40	V		-80	V		-80	V		-80	V		-80	V	
* Communicatie: verlenging tijdelijke formatie				0			0			0					B&W-besluit dd 24 juli 2018 Momenteel is tijdelijke formatie loopt tot 1 april 2019. Gezien het grote aantal projecte verlengd met 2 jaar tot 1 april 2 2020 € 96 / 2021 € 24) worden g de loonsom van Ermelo.
* Werving en selectie 2018	0														Gezien het aantal vacatures in 2 2018 met € 12 bijgeraamd word De dekking komt uit de stelpost Meenemen in de 4e Berap 2018.
* Gemeentewerf: Tijdelijke huisvesting (Wijkservice)	10	N		10	N		10	N		10	N		10	N	Dit betreft de jaarlijkse huurkost
* Maatschappelijk raadsprogramma	0			0			0			0			0		Thans geen extra bedrag ramen herverdeling binnen de bestaand
Programma Samen leven in Ermelo:															
* Sociaal Domein: Ontwikkelingen kosten Jeugdzorg	0			0			0			0			0		Opnemen in de risicoparagraaf b
* Sociaal Domein: Ontwikkelingen kosten Wmo	0			0			0			0			0		Opnemen in de risicoparagraaf b
* Sociaal Domein: Ontwikkelingen kosten Participatie	0			0			0			0			0		Opnemen in de risicoparagraaf b
* Sociaal Domein: Taakstellingen Sociaal Domein	0			0			0			0			0		Dit betreft het mogelijk niet real begroting opgenomen taakstellir Opnemen in de risicoparagraaf b
* Sociaal Domein: Wijkteams	0			0			0			0			0		Opnemen in de risicoparagraaf b
* Contourennota domein Sociaal MIZ	0														Uit de rapportage Contourennota dat er een tekort ontstaat van € Het aandeel van Ermelo in 2018 Meenemen in de 4e Bestuursrap De dekking komt uit de reserve
* DB MIZ 10 juni 2018: fte's domein Sociaal	0														DB MIZ dd 10 juni 2018. De beschikbare middelen voor fo 2018 zijn onvoldoende. Verwach mln. Het aandeel van Ermelo be MIZ zal dit meenemen in de 2e E Redenen zijn: hoog ziekteverzuir / inhuur duurder / extra werkzaa dossiers. Meenemen in de 4e Bestuursrap De dekking komt uit de reserve
* Maatwerkwoningen	0														B&W-besluit dd 29 mei 2018. Voor realisatie is een incidenteel De dekking komt uit de reserve Meenemen in de 4e Bestuursrap
* EOZ				15	N		15	N		15	N		15	N	Werkbudget. Meenemen in PB 2019-2022.
* Sport: Professioneel Sportbedrijf	0			100	N		100	N		100	N		100	N	Meenemen in de PB 2019-2022.
* Sport: Projectcapaciteit	153	N		153	N		0			0			0		B&W-besluit dd 28 augustus 201 Cie SenM dd 17 september 2018 Raad dd 4 oktober 2018 Meenemen in de 4e Bestuursrap 2022.
* Sport: BTW-gevolgen achterwege blijven Sportbedrijf	0			0			0			0			0		Opnemen in de risicoparagraaf b
* Sport: BES fase 5	100	N													Bij raadsbesluit van 5 juli 2017 is van € 250 voor fase 4 project Ca Thans wordt het budget voor fas Meenemen in de 4e Bestuursrap
* Privatisering beheer cult.acc: onderzoek in relatie tot Sportbedrijf	50	N													Meenemen in de 4e Bestuursrap

* Verbouw/nieuwbouw De Dialoog										288	N	B&W-besluit dd 28 augustus 201 Cie SenM dd 17 september 2018 Raad 4 oktober 2018 Krediet € 7,190 mln in 2019, 202 uitbreiding verticaal duurzaam. Kapitaallasten met ingang van 2 Meenemen in PB 2019-2022.
* De Dialoog: inrichting theaterzaal							33	N				Audiovisuele middelen / elektris Meenemen in de PB 2019-2022.
* MOP private accommodaties	-1	V	-1	V	-9	V	-11	V	-11	V		B&W-besluit dd 4 september 20 Meenemen in 4e Bestuursrappor
* Sportcomplexen: kunstvelden / toplagen / gebouwen / velden					14	N	44	N	50	N		B&W-besluit dd 4 september 20 Nieuwe en vervangingsinvesteri Gras- en kunstgrasvelden buiten Scoutinggroep Alexander / Erme Kapitaallasten met ingang van 2 Meenemen in de 4e Bestuursrap 2022.
* Onderwijshuisvesting: Herzien programma Onderw.huisv.	0		0		0		0		0			Dit valt samen met kaderstelling aanvragen van scholen. Het nieuwe programma Onderwi
* Onderwijshuisvesting: Nieuwbouw De Goede Herder					0		0		0			Extra krediet € 700 in 2019 als g Kapitaallasten met ingang van 2 28. Dekking uit de stelpost Marktwe Meenemen in de PB 2019-2022.
* Onderwijshuisvesting: Nieuwbouw De Goede Herder					0		0		0			Extra krediet € 300 in 2019 als g Kapitaallasten met ingang van 2 12. Dekking uit de stelpost Prijsmuta Meenemen in de PB 2019-2022.
* Onderwijshuisvesting: Nieuwbouw De Goede Herder	0		0		0		0		0			Voorfinanciering: budgettair neu
* Onderwijshuisvesting: De Klokbeker	0		0		0		0		0			Afhankelijk van aanvraag, valt s onderwijshuisvestingsprogramm onderwijshuisvestingsprogramm 2019-2022. Omvang wordt nog k
* Ontsluiting erfgoed Ermelo					5	N	5	N	5	N		OOP-uitgaven Cultuur en Erfgoe Meenemen in de PB 2019-2022.
* Speerpunt Cultuur: ontsluiting erfgoed Ermelo			0		25	N	5	N	5	N		Voor 2019 dekken uit budget Sti Meenemen in de PB 2019-2022.
* Kunst en Cultuur			14	N	12	N	10	N	10	N		Vergroten aantrekkingskracht Er ontplooiing inwoners. Subsidie Stichting Ermelo's Kuns kunstwerken. Meenemen in de PB 2019-2022.
* Kunst en Cultuur			150	N								Storting in fonds tbv sociale coh Ermelo en de participatie en ont Bijvoorbeeld: aanvragen en opze deel financiering uitkijktoren bij archeologische kijkkasten in het en gedichten in het centrum en Meenemen in de PB 2019-2022.
* Kunst en Cultuur					15	N	15	N	15	N		Bijdrage aan sociale cohessie / s Meenemen in de PB 2019-2022.
* Afstoten voormalige BKR collectie	10	N										B&W besluit dd 25 augustus 201 Meenemen in 4e Bestuursrappor
* Wet BUIG (rijksinkomsten)	-399	V	-355	V	-437	V	-468	V	-468	V		Meenemen in de 4e Bestuursrap 2022.
Programma Samen Wonen in Ermelo:												
* Duurzaamheid: Programma Duurzaamheid 2021 e.v.							0		250	N		Huidige programma loopt tot en In afwachting van een nieuw pro en verder alvast een jaarlijkse st Duurzaamheid ramen van € 250 Meenemen in de PB 2019-2022. Het jaar 2021 wordt gedekt door Algemene reserve (vrij besteedb
* Milieubeleid: De Zanderij saneringskosten	0		0		0		0		0			Opnemen in de risicoparagraaf b miljoen). Uitgangspunt is de minimale var Ook in afwachting van mogelijke (cofinanciering?).
* Waterbeleid: Actualisatie ZAP in 2019							0		0			Budgettaire gevolgen via rioolre Het huidige ZAP loopt tot en met beschikbaar voor de vervaardigi (6021104-4380).
* Waterbeleid: Waterbergingen/rioolproblemen			0		435	N	435	N	435	N		Budgettaire gevolgen via rioolre Nog niet meenemen in de PB 20

* Waterbeleid: BRP			0		0		0		0		Eerst de evaluatie fase 1 BRP af Budgettaire gevolgen lopen via Nog niet meenemen in de PB 20
* Waterbeleid: Opbrengst rioolheffing			0		-435	V	-435	V	-435	V	Ter dekking waterbergingen/rioo Nog niet meenemen in de PB 20
* Omgevingswet: Opleiding en training			25	N	50	N					In het centrale opleidingsplan pr Omgevingswet. In afwachting van het Implemen 2020 een budget ramen in de PE
* Omgevingswet: Invoeringskosten			135	N	235	N	336	N	241	N	Budgettaire gevolgen op basis v Meenemen in de PB 2019-2022.
* Omgevingswet: Exploitatiekosten							104	N	245	N	Budgettaire gevolgen op basis v Meenemen in de PB 2019-2022.
* Startersleningen											In 2022 een extra krediet van € Rentelast met ingang van 2023 Meenemen in de PB 2019-2022.
* Blijverslening	0		0		4	N	8	N	12	N	Krediet Blijverslening in de jaren € 250, in afwachting van besluit Rentelast op basis van revolvere 4. Meenemen in de PB 2019-2022.
* Wonen: zoeken naar ongewone oplossingen			10	N	10	N	10	N	10	N	Er is een werkbudget van € 10 b
* Project Pretoriusplein			40	N					40	N	Speeltoestellen, parkeerdruk, gr Meenemen in PB 2019-2022.
* Project Patrijzenhof	0		0		0		0		0		B&W-besluit dd 3 juli 2018. De meerkosten in 2018 bedrage De dekking komt uit verlaging v Patrijzenhof en de bijbehorende bestemmingsreserve Wonen. Meenemen in de 4e Bestuursrap 2022.
* Grondzaken: Aankoop gronden	0		0		0		0		0		Het kader is dat gebleven moet € 1 mln in de reserve GE.
* Grondzaken: Professionalisering beheer vastgoed			70	N	70	N	70	N	70	N	Het extra benodigde budget van tegen de bestaande taakstelling Meenemen in de PB 2019-2022.
* Grondexploitatie: Complex Het Trefpunt: grondverkopen	0		0		0		0		0		Opbrengsten worden gestort in Afroming vindt plaats naar de Al besteedbaar).
* Markt 2.0: Uitbreiding en aanleg parkeerplaatsen							74	N	74	N	Aanvullend krediet € 1.130 in 20 Kapitaallasten met ingang van 2 Meenemen in de PB 2019-2022.
* Markt 2.0: Herinrichting trace Chevallierlaan							26	N	26	N	Aanvullend krediet € 400 in 202 Kapitaallasten met ingang van 2 Meenemen in de PB 2019-2022.
* Wegenbeheersplan: regulier onderhoud			54	N	54	N	54	N	54	N	B&W-besluit en raadsbrief dd 29 Meenemen in de PB 2019-2022.
* Wegenbeheersplan: groot onderhoud					96	N	382	N	367	N	B&W-besluit en raadsbrief dd 29 Meenemen in de PB 2019-2022.
* Wegenbeheersplan: investeringen wegen en fietspaden					135	N	311	N	404	N	B&W-besluit en raadsbrief dd 29 Meenemen in de PB 2019-2022.
* Wegenbeheersplan: investeringen begraafplaats					11	N	11	N	11	N	B&W-besluit en raadsbrief dd 29 Meenemen in de PB 2019-2022.
* MOP civiele kunstwerken	9	N	9	N	12	N	16	N	16	N	B&W-besluit dd 13 juli 2018. Meenemen in de 4e Bestuursrap 2022.
* GVVP: Fietsrondweg Kerkdennen	0		0		0		0		0		Extra krediet is niet noodzakelijk Kerkdennen is al krediet beschik
* GVVP: Verkeer- en parkeerproblematiek bij 't Weitje					50	N	0		0		Betrekken bij nieuwe GVVP. In 2020 een voorbereidingsbudg Meenemen in de PB 2019-2022.
* Sportpark FC Horst: Parkeervoorziening/oversteek					16	N	16	N	16	N	Krediet € 250 in 2019 ramen. Kapitaallasten met ingang van 2 Meenemen in de PB 2019-2022.
* Westflank bijramen krediet	100	N	0		0		0		0		B&W-besluit dd 10 juli 2018 Extra aanvullend krediet in 2018 krediet in 2018 € 100 storten in bestemmingsreserve overig Verl Meenemen in 4e Bestuursrappor
* Project De Beek			0		0		0		0		B&W-besluit dd 19 juni 2018 Aanvullend krediet van € 100 in Dekking binnen bestaande GVVP Meenemen in 4e Bestuursrappor B&W-besluit dd 19 juni 2018.
* Aanleg fietspad Speuld							0		0		Aanleg in 2019 en 2020. Kapitaa reeds beschikbaar binnen GVVP. grondaankopen, verhoging prijze oplossingen ook uit GVVP. Meenemen in de PB 2019-2022.

* Fietsstraat auto te gast dr Jonkheer Sandbergweg							19	N	19	N	Extra krediet van € 300 in 2020. Meenemen in PB 2019-2022.
* Openbare ruimte: Groenbeheerplannen			275	N	275	N	275	N	275	N	Van C naar B niveau. Nieuwe Gr in college. Alvast meenemen in PB 2019-20
* Openbare ruimte: Landschap en groen	0		0		0		0		0		Onderdeel van de groenvisie en
* Raad 26 april 2018: Motie voorzieningen voor hondeneigenaren	0		0		0		0		0		Onderzoek in eigen beheer uit te In de 4e Bestuursrapportage 201
Programma Samen Ondernemen in Ermelo:											
* Speerpunt Toerisme en Recreatie					0		0		0		Ermelo onderscheidend en onde Met ingang van 2020 € 25 struct Dekking uit verhoging Toeristenl Meenemen in de PB 2019-2022.
* Speerpunt Economie			5	N	5	N	5	N			Groei van binnenuit, Regionaal F (RPW). Meenemen in de PB 2019-2022.
* Speerpunt Economie			10	N							Kennis en innovatiecentrum Zor Meenemen in de PB 2019-2022.
Totaal Pijplijnonderwerpen	**459**	**N**	**1.553**	**N**	**1.743**	**N**	**2.384**	**N**	**3.001**	**N**	

Overzicht van baten en lasten

bedragen (x 1.000,00) - = voordeel Programma's		Rekening 2017 *	Begroting 2018 (na wijzigingen)	Programmabegroting 2019-2022			
				2019	2020	2021	2022
Programma Samen Werken voor Ermelo	lasten	0	4.532	4.551	4.389	4.424	4.445
	baten	0	-543	-543	-543	-543	-543
	saldo	0	3.989	4.008	3.846	3.881	3.902
Programma Samen Leven in Ermelo	lasten	0	41.724	37.900	37.528	37.766	38.295
	baten	0	-6.364	-6.246	-6.433	-6.708	-6.558
	saldo	0	35.360	31.654	31.095	31.058	31.737
Programma Samen Wonen in Ermelo	lasten	0	16.910	15.138	16.011	16.282	16.530
	baten	0	-7.863	-7.141	-7.500	-7.515	-7.513
	saldo	0	9.047	7.997	8.511	8.767	9.017
Programma Samen Ondernemen in Ermelo	lasten	0	1.692	873	883	854	849
	baten	0	-884	-478	-478	-352	-352
	saldo	0	808	395	405	502	497
Subtotaal programma´s	lasten	62.041	64.858	58.462	58.811	59.326	60.119
	baten	-17.244	-15.654	-14.408	-14.954	-15.118	-14.966
	saldo	44.797	49.204	44.054	43.857	44.208	45.153
Algemene Dekkingsmiddelen:							
- Lokale heffingen, waarvan	lasten	361	310	310	310	310	310
de besteding niet gebonden is	baten	-8.708	-9.021	-9.249	-9.274	-9.274	-7.900
	saldo	-8.347	-8.711	-8.939	-8.964	-8.964	-7.590
- Algemene uitkering	lasten	0	0	0	0	0	0
	baten	-41.013	-43.575	-43.687	-44.870	-45.892	-46.862
	saldo	-41.013	-43.575	-43.687	-44.870	-45.892	-46.862
- Dividend	lasten	5	3	3	3	3	3
	baten	-475	-427	-440	-440	-440	-440
	saldo	-470	-424	-437	-437	-437	-437
- Saldo van de financieringsfunctie	lasten	321	314	462	640	605	547
	baten	-893	-629	-757	-646	-642	-617
	saldo	-572	-315	-295	-6	-37	-70
- Overige algemene dekkingsmiddelen	lasten	251	942	1.732	3.395	4.722	3.712
	baten	-1.327	-1.217	-2.549	-3.158	-3.784	-4.582
	saldo	-1.075	-275	-817	237	938	-870
Overhead	lasten	10.212	11.211	11.990	12.384	12.285	12.366

	baten	-775	-852	-583	-583	-583	-583
	saldo	9.437	10.359	11.407	11.801	11.702	11.783
Vennootschapsbelasting	lasten	0	0	0	0	0	0
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	0	0	0	0	0	0
		0					
Onvoorzien	lasten	0	19	27	27	27	27
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	0	19	27	27	27	27
Totaal saldo van baten en lasten	**lasten**	**73.191**	**77.657**	**72.986**	**75.570**	**77.278**	**77.084**
	baten	**-70.435**	**-71.375**	**-71.673**	**-73.925**	**-75.733**	**-75.950**
	saldo	**2.756**	**6.282**	**1.313**	**1.645**	**1.545**	**1.134**
Mutaties reserves:							
Programma Samen Werken voor Ermelo	lasten	0	14.848	7.098	256	54	26
	baten	0	-10.774	-20.679	-978	-1.072	-129
	saldo	0	4.074	-13.581	-722	-1.018	-103
Programma Samen Leven in Ermelo	lasten	0	3.842	13.636	0	0	0
	baten	0	-3.923	-667	-380	-82	-586
	saldo	0	-81	12.969	-380	-82	-586
Programma Samen Wonen in Ermelo	lasten	0	995	65	0	250	250
	baten	0	-11.270	-766	-543	-695	-695
	saldo	0	-10.275	-701	-543	-445	-445
Programma Samen Ondernemen in Ermelo	lasten	0	0	0	0	0	0
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	0	0	0	0	0	0
Totaal mutaties reserves	lasten	8.212	19.685	20.799	256	304	276
	baten	-12.240	-25.967	-22.112	-1.901	-1.849	-1.410
	saldo	-4.028	-6.282	-1.313	-1.645	-1.545	-1.134
Resultaat	**Saldo**	**-1.272**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
		V					

* Door de nieuwe Programmastructuur vanaf 2018 zijn in het overzicht bij de Rekening 2017 enkel de totalen opgenomen.

Incidentele lasten en baten					Bedragen x € 1.000,00
		2019	2020	2021	2022
Incidentele lasten en baten	lasten	23.236	1.931	1.164	418
	baten	-21.500	-1.183	-1.073	-25
	saldo	1.736	748	91	393
Stelpost Incidenteel onvoorzien	lasten	27	27	27	27
	baten	0	0	0	0
	saldo	27	27	27	27
Totaal Incidentele lasten en baten	saldo	1.763	775	118	420
Structurele lasten en baten	lasten	70.522	73.868	76.391	76.915
	baten	-72.285	-74.643	-76.509	-77.335
Totaal Structurele lasten en baten	saldo	-1.763	-775	-118	-420
Programmabegroting 2018 - 2021 totaal	lasten	93.785	75.826	77.582	77.360
	baten	-93.785	-75.826	-77.582	-77.360
Totaal Programmabegroting 2018 - 2021	saldo	0	0	0	0

Conclusie:

In alle begrotingsjaren is de begroting structureel sluitend.

Dit betekent dat in alle begrotingsjaren de structurele lasten volledig worden gedekt door structurele baten.

Financieel kengetal: Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans al onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan de reserves te delen door de totale baten en uit te drukken in een percentage.

Hoe positiever (hoger) het percentage, hoe groter de structurele exploitatieruimte is.

Kengetal	2019		2020		2021		2022	
Structurele exploitatieruimte	4%	A	3%	A	3%	A	2%	A

De incidentele lasten en baten zijn opgenomen als totalen, voor gedetailleerde informatie zijn onderstaande overzichten beschikbaar:

- Detailoverzicht incidentele lasten
- Detailoverzicht incidentele baten

Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Programma Samen Werken voor Ermelo	2019	2020	2021	2022
Uitkomst Programmabegroting 2018-2021	-37.477	-39.147	-38.613	-38.613
Uitkomst Programmabegroting 2019-2022	-40.046	-40.011	-40.327	-41.251
Verschil nieuwe begroting t.o.v. vorige begroting	-2.569	-864	-1.714	-2.638

Verklaring saldo:	2019	2020	2021	2022	Toelichting / Herkomst
Bestuursorganen	-12	-14	-34	-55	PB 2019-2022: Formatie-uitbreiding college van b&w PB 2019-2022: Lagere personeelskosten voormalig bestuur PB 2019-2022: Lagere storting in voorziening Pensioenverplichtingen
Verkiezingsjaar 2022				40	PB 2019-2022: Oude/nieuwe raad en college van b&w
Meerinzicht: 2e fase	-81	-81	-81	-81	1e Berap 2018: Overheveling diverse budgetten naar MIZ
Frictiekosten RNV	-275				8e Berap 2017: Frictiekosten 2019 naar 2017
Van RNV naar SNV	-135	-133	-133	-133	3e Berap 2018: Liquidatie RNV en raming SNV
Veiligheidsregio	20	14	41	41	6e Berap 2017 VNOG mjb 2018-2021 (20173008) 3e Berap 2018 VNOG mjb 2018-2022 (20183007)
Opbrengst algemene belastingen	-1.002	-1.636	-2.262	-1.686	Kadernota 2019 / PB 2019-2022 (inclusief wegvallen Precariobelasting in 2022 en belastingverhoging dekkingsplan 2019-2022)
Algemene uitkering Gemeentefonds	-2.307	-3.053	-3.600	-4.570	8e Berap 2017: Septembercirculaire 2017 / 1e Berap 2018: Decembercirculaire 2017 / 2e Berap 2018: Maartcirculaire 2017 / PB 2019-2022: Meicirculaire 2018
Opbrengst dividend BNG	-67	-67	-67	-67	1e Berap 2018: hogere opbrengst BNG
Diverse algemene stelposten	-115	1.186	1.941	3.417	Beraps 2017/2018 / Kadernota 2019 / PB 2019-2022
Stelpost Nieuwe ombuigingen / bezuinigignen 2022				-2.486	PB 2019-2022: Dekkingsplan 2019-2022
Rente	-227	-283	-257	-290	Kadernota 2019 / PB 2019-2022
BTW	51	76	76	76	PB 2019-2022
Diverse reserveringen	-822	216	-107	304	Beraps 2017/2018 / Kadernota 2019 / PB 2019-2022
Ondersteuning organisatie	2.393	2.902	2.762	2.844	PB 2019-2022
Diverse overige verschillen	10	9	7	8	
Totaal verklaring saldo	-2.569	-864	-1.714	-2.638	

Programma Samen Leven in Ermelo	2019	2020	2021	2022
Uitkomst Programmabegroting 2018-2021	30.641	31.878	31.403	31.403
Uitkomst Programmabegroting 2019-2022	31.654	31.095	31.058	31.737
Verschil nieuwe begroting t.o.v. vorige begroting	1.013	-783	-345	334

Verklaring saldo:	2019	2020	2021	2022	Toelichting / Herkomst
Aandeel kostenplaatsen	-407	-435	-458	-457	PB 2019-2022
Kapitaallasten	109	-1.218	-414	344	1e Berap 2018/ PB 2019-2022: Programma voorzieningen in de huisvesting onderwijs (Cantharel, RKPWA, Pretoriusplein), renovatie Dialoog en verschuiving investeringen Calluna. 3e BR synergie voordelen handhaven bibliotheek
Liquidatie RNV/raming SNV	88	88	88	88	3e Berap 2018: Effecten van de afbouw RNV en opzet SNV voor dit programma
Huisvestingskosten onderwijs (geen investeringen)	67	68	68	68	1e Berap 2018: Programma voorzieningen in de huisvesting onderwijs 2018
Oprichting cultuurfonds en ontsluiting Erfgoed Ermelo	155	48	26	26	PB 2019-2022 (20184016)
Project Beheer & Exploitatie Sportvoorzieningen	253	100	100	100	PB 2019-2022 (20184008): projectcapaciteit en externe exploitatie BES
Tactisch Sport Plan	116	116	116	116	KDN 2019 (20184002): Tactisch Sportplan
Taakstellingen sport	13	121	13	13	PB 2019-2022: Als gevolg van verschuiven van de nieuwbouw ontstaat een nadeel in de taakstelling.
Actualisaties uitgaven sociaal en culturele accommodaties	-36	-22	20	-14	PB 2019-2022: Gebaseerd op ervaringscijfers Rekening 2017
Subsidieaanpassing GGD	13	13	13	13	3e Berap 2018 (20183007): GGD raming begroting 2019
Aanpassing subsidie Icare	52	52	52	52	1e Berap 2018 (20183002): Subsidieaanpassing Icare a.g.v. hogere kindaantallen en reëlere begroting
Schuldhulpverlening	17	17	17	17	8e Berap 2018 (20173010): Subsidieverhoging Schuldhulpmaatje en Humanitas
Overgang SDV naar Meerinzicht	443	295	168	168	1e Berap 2018 (20183004): Begroting Meerinzicht 2018-2021
Aanpassing uitkeringen	-411	-467	-500	-470	1e Berap 2018 (20183004): Begroting Meerinzicht 2018-2021, PB 2019-2022 (20184006) en Septembercirculaire 2017
Aframing bijdrage Inclusief groep	0	0	-59	-141	Mei-/Septembercirculaire 2017 aanpasssing wsw budget (paricipatie)
Kostenontwikkeling Viavé	17	17	17	135	3e Berap 2018
WMO, ZIN eigen bijdrage zorg in de huishouding	314	314	324	210	PB 2019-2022 en Maartcirculaire 2018: invoering abonnementstarieven en overheveling sociaal domein naar algemene uitkering
WMO Meerinzicht	280	195	169	229	1e Berap 2018 (20183004): Begroting Meerinzicht
Bekostiging wijkgericht werken	81	81	81	81	1e Berap 2018
Intentieovereenkomst H. van Heemstrahuis	58	58	58	0	1e Berap 2018
Subsidie Jeugd Basisteam; veilig thuis	52	52	52	52	1e Berap 2018: Begroting Meerinzicht
Formatie aanpassing	-129	-135	-129	-129	3e Berap 2018 (20183007): formatieaanpassing EHZ strateeg; 20184006 - uitbreiding formatie
Dekking Meerinzicht Sociale Zaken	-269	-269	-269	-269	1e Berap 2018: Begroting Meerinzicht
Indexering subsidies	99	92	92	92	PB 2019-2022
Diverse overige verschillen	39	37	11	11	
Totaal verklaring saldo	1.013	-783	-345	334	

Programma Samen Wonen in Ermelo	2019	2020	2021	2022
Uitkomst Programmabegroting 2018-2021	6.333	6.762	6.705	6.705
Uitkomst Programmabegroting 2019-2022	7.997	8.511	8.767	9.017
Verschil nieuwe begroting t.o.v. vorige begroting	1.664	1.749	2.062	2.312

Verklaring saldo:	2019	2020	2021	2022	Toelichting / Herkomst
Aandeel kostenplaats	123	112	41	45	PB 2019-2022
Kapitaallasten	-52	-285	25	36	PB 2019-2022
Wegenbeheersplan: Verkeer en vervoer	54	285	747	825	PB 2019-2022: Pijplijnonderwerp
Openbare ruimte: Groenbeheerplannen	275	275	275	275	PB 2019-2022: Pijplijnonderwerp
Projecten Verkeer en Vervoer	40	50	0	40	PB 2019-2022: Pijplijnonderwerp Onderzoek verkeers- en parkeerproblematiek 't Weitje Openbare ruimte Pretoriusplein
Riolering en Waterzuivering	253	276	267	265	PB 2019-2022: hogere kapitaallasten / hogere kosten kwijtschelding / hogere storting in voorziening Riolering / hogere opbrengst rioolrechten
Begraafplaats	123	140	139	139	3e Berap 2018: Evaluatie begraafplaats exploitatie / PB 2019-2022
Inzameling Afvalstoffen	-26	-32	-32	-33	3e Berap 2018: van RNV naar SNV PB 2019-2022: herijking alle uitgaven- en inkomstenramingen
Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid	562	598	0	0	2e Berap 2018: Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid 2019-2020
Omgevingsdienst Noord-Veluwe	21	24	37	50	3e Berap 2018: Begroting 2018-2021 en 2019-2022 ODNV
Meerinzicht: 2e fase	-69	-69	-69	-69	1e Berap 2018: Overheveling werkbudgetten naar MIZ
Professionalisering beheer vastgoed	70	70	70	70	PB 2019-2022: Pijplijnonderwerp
Implementatie Omgevingswet	160	285	440	486	PB 2019-2022: Implementatieplan Omgevingswet (pijplijnonderwerp)
Wonen	40	40	40	40	8e Berap 2017: Werkbudget Wonen (met Zorg) PB 2019-2022: Wonen: Zoeken naar ongewone oplossingen (pijplijnonderwerp)
Diverse overige verschillen	90	-20	82	143	
Totaal verklaring saldo	1.664	1.749	2.062	2.312	

Programma Samen Ondernemen in Ermelo	2019	2020	2021	2022
Uitkomst Programmabegroting 2018-2021	503	507	505	505
Uitkomst Programmabegroting 2019-2022	395	405	502	497
Verschil nieuwe begroting t.o.v. vorige begroting	-108	-102	-3	-8

Verklaring saldo:	2019	2020	2021	2022	Toelichting / herkomst
Aandeel kostenplaats	194	185	168	168	PB 2019-2022
SNV Toerisme & Recreatie / vitale vakantieparken	-349	-349	-237	-237	3e Berap 2018: van RNV naar SNV (20183007)
Toerisme en Recreatie (stimuleringsagenda)	0	25	25	25	PB 2019-2022 (20184016): Ermelo onderscheidend en onderdeel Veluwe (pijplijnonderwerp)
SNV Economische zaken	32	32	32	32	3e Berap 2018: van RNV naaar SNV (20183007)
Diverse overige verschillen	15	5	9	4	
Totaal verklaring saldo	-108	-102	-3	-8	

Provinciaal toezicht

De provincies hebben vanuit hun toezichtsfunctie, samen met de gemeenteraden, een rol in het gezond houden van de lokale financiën. De raad is verantwoordelijk voor het vaststellen van een sluitende (meerjaren)begroting. Als toezichthouder volgt de provincie de financiële positie van de gemeenten en de ontwikkelingen die daarmee verband houden.

De provincie Gelderland toetst de begrotingen en rekeningen van de Gelderse gemeenten. Naar aanleiding van deze toetsing wordt bepaald of een gemeente valt onder het repressief of preventief toezicht. De provincie Gelderland heeft hierover een Begrotingscirculaire 2019 verzonden, gedateerd 13 juni 2019.
In deze brief heeft de provincie Gelderland de voorwaarden, om voor het begrotingsjaar 2019 voor het repressieve toezicht in aanmerking te komen, weergegeven. Deze voorwaarden zijn:

1. De Begroting 2019 is naar provinciaal oordeel in reëel en structureel evenwicht of als dat niet het geval is, maakt de meerjarenraming aannemelijk dat dit evenwicht uiterlijk in 2022 tot stand zal worden gebracht. Onder evenwicht wordt verstaan "structureel en reëel evenwicht". Hiervan is sprake indien, op basis van bestaand beleid en het aanvaarde nieuwe beleid, de structurele lasten ten minste worden gedekt door de structurele baten. Daarbij dienen de begrotingen/meerjarenramingen uiteraard geloofwaardig (volledig, realistisch en haalbaar) te zijn. Tevens houdt de provincie rekening met stelposten en bezuinigingsmaatregelen die niet of onvoldoende zijn geconcretiseerd;
2. De Jaarstukken 2017 zijn structureel en reëel in evenwicht. Als de jaarstukken niet in evenwicht zijn, zal het structurele tekort worden betrokken bij het provinciale onderzoek van de Begroting 2019;
3. De vastgestelde Jaarstukken 2017 en de Begroting 2019 zijn op tijd, respectievelijk vóór 15 juli 2018 en 15 november 2018, aan de provincie en het CBS ingezonden;
4. De Programmabegroting 2019-2022 moet gebaseerd zijn op de Meicirculaire 2018.

Uitkomst van de gestelde voorwaarden:

1. De conclusie is dat de Begroting 2019 structureel en reëel sluitend is. Dit betekent dat de structurele lasten 2019 volledig worden gedekt door structurele baten 2019. Hiermee wordt voldaan aan voorwaarde 1 van de provincie Gelderland.
   Met betrekking tot de Begroting 2019 hebben wij de totale lasten en baten 2019 berekend

en afgezet tegen de incidentele lasten en baten 2019. Dit leidt tot de volgende uitkomst.

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	Lasten 2019	Baten 2019	Saldo 2019
Totaal lasten / baten 2019	93.785	93.785	0
Af: Stelpost incidenteel onvoorzien 2019	-27	0	-27
Af: Incidentele lasten / baten 2019	-23.236	-21.500	-1.736
Totaal structurele lasten / baten 2019	70.522	72.285	-1.763

2. De Jaarstukken 2017 sloten budgettair met een voordeel en waren structureel in evenwicht. De Jaarstukken 2017 zijn is voor 15 juli 2018 vastgesteld en aangeboden aan de provincie Gelderland en het CBS. Met betrekking tot de aangifte van het CBS is uitstel verleend tot 30 september 2018. Hiermee is voldaan aan voorwaarde 2 en deels 3.
3. De Begroting 2019 moet voor 15 november 2018 door de raad zijn vastgesteld en aangeboden aan de provincie. De behandeling en vaststelling van deze Programmabegroting 2019-2022 door de raad staat gepland voor de raadsvergadering van 1 november 2018, waarna de begroting aan de provincie en het CBS zal worden aangeboden. Hiermee wordt ook voldaan aan voorwaarde 3.
4. In de Programmabegroting 2019-2022 is verwerkt de Meicirculaire 2018. Hiermee wordt ook voldaan aan voorwaarde 4.

Wij gaan er van uit dat Ermelo ook in het jaar 2019 blijft vallen onder het repressieve toezicht.

Financiële positie

Algemene informatie

In dit hoofdstuk wordt een uiteenzetting gegeven van de financiële positie van de gemeente Ermelo in meerjarenperspectief. Daarbij worden de verschillende onderdelen in onderlinge samenhang gebracht, zodat de raad, het college en de burger een reëel beeld kunnen krijgen over hoe de financiële positie van de gemeente zich nu en in de toekomst ontwikkelt.

De term financiële positie wordt in het BBV gedefinieerd als: "het vermogen van gemeenten in relatie tot de exploitatie, met inachtneming van de risico’s, in meerjarenperspectief".

De term financiële positie is een breder begrip dan het (financiële) vermogen en is ook een breder begrip dan het weerstandsvermogen.

Het weerstandsvermogen richt zich op de mogelijkheden tot het opvangen van onverwachte tegenvallers, terwijl de financiële positie ook betrekking heeft op de meer reguliere exploitatie. Het weerstandsvermogen geeft de robuustheid van de begroting aan. Dat is weer van belang voor het beoordelen van de vraag of de risico's die niet zijn ondervangen door bijvoorbeeld verzekeringen of ingestelde voorzieningen, in voldoende mate gedragen kunnen worden.

In dit verband is een aantal onderdelen, naast het overzicht van baten en lasten, van belang. Deze onderdelen zijn opgenomen in dit hoofdstuk Financiële positie.

Samenvatting

De komende jaren zullen de geactiveerde investeringen op de balans fors toenemen (ondermeer als gevolg van het hoge ambitieniveau en de daaraan gekoppelde omvang van de investeringskredieten). Er zal een omslag komen van een situatie van gelduitzettingen naar het sinds lange tijd weer aantrekken van geldleningen van naar verwachting € 30 miljoen. De reservepositie zal de komende jaren langzaam maar zeker af gaan nemen. Nog belangrijker is de verschuiving binnen de reservepositie van vrije algemene reserves en bij raadsbesluit her te bestemmen bestemmingsreserves naar beklemde bestemmingsreserves. Hiermee ligt een groot deel van de reservepositie vast.

Uit de financiële kengetallen scoort Ermelo op alle onderdelen een A over 2019. Na een piek in 2019 zal de schuldpositie van de gemeente (op termijn) door het aflossen van leningen weer afnemen. Door het afnemen van de reservepositie neemt ook de verhouding tussen het eigen vermogen en het balanstotaal af. Uit de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing blijkt dat het beschikbare bedrag in de algemene risicoreserve afdoende is om de geïnventariseerde risico's af te dekken.

De grondexploitatie van de gemeente laat een positief beeld zien. De exploitatieopzetten zijn actueel. Nadelige grondexploitaties zijn afgedekt door een verliesvoorziening. De boekwaardes van de grondposities binnen de grondexploitatie zijn laag. De komende jaren zijn nog substantiële opbrengsten te verwachten, met name uit Het Trefpunt. De risico's binnen de grondexploitaties zijn laag, terwijl er een goede weerstandscapaciteit is uit de reserves Grondexploitatie en positieve exploitatieresultaten.

Ermelo hanteerde altijd een terughoudend tarievenbeleid. De tarieven werden veelal alleen geïndexeerd voor inflatie. In deze Programmabegroting 2019-2022 vindt een omslag plaats. Gezien het hoge ambitieniveau zijn stevige belastingverhogingen noodzakelijk.

De financiële positie blijft onder druk staan. Het gegeven dat Ermelo een financieel gezonde gemeente is, is geen vanzelfsprekendheid meer. Daar moet aan gewerkt worden. Alertheid blijft geboden.

De besluiten van de raad met betrekking tot deze Programmabegroting 2019-2022 zijn van wezenlijke invloed op de financiële positie.

Geprognosticeerde balans

Geprognosticeerde balans 2018-2022
x € 1.000,00

	Balans per	2018		2019		2020		2021		2022	
	31-12-2017	Mutaties 2018	Balans per 31-12-2018	Mutaties 2019	Balans per 31-12-2019	Mutaties 2020	Balans per 31-12-2020	Mutaties 2021	Balans per 31-12-2021	Mutaties 2022	Balans p 31-12-202
ACTIVA											
Vaste activa											
Materiele en financiële vaste activa	39.400	16.355	55.755	32.948	88.703	14.643	103.346	5.228	108.574	1.829	110.403
Beleggingen langer dan een jaar	13.000		13.000	-9.000	4.000		4.000		4.000		4.000
Totaal vaste activa	**52.400**	**16.355**	**68.755**	**23.948**	**92.703**	**14.643**	**107.346**	**5.228**	**112.574**	**1.829**	**114.403**
Vlottende activa											
Grondexploitatie	1.900	-2.231	-331	-201	-532	-1.077	-1.609	1.049	-560	3	-557
Beleggingen korter dan een jaar	11.600	-6.100	5.500	-5.500							
Liquide middelen	200	-200		100	100		100		100		100
Voorraden, Overige vorderingen en Overlopende activa	11.600	-13.500	-1.900		-1.900		-1.900		-1.900		-1.900
Totaal vlottende activa	**25.300**	**-22.031**	**3.269**	**-5.601**	**-2.332**	**-1.077**	**-3.409**	**1.049**	**-2.360**	**3**	**-2.357**
Totaal generaal	**77.700**	**-5.676**	**72.024**	**18.347**	**90.371**	**13.566**	**103.937**	**6.277**	**110.214**	**1.832**	**112.046**
PASSIVA											
Vaste passiva											
Eigen vermogen											
Vrije reserves	28.100	-2.100	26.000	-14.400	11.600	-1.100	10.500	-1.100	9.400	-200	9.200
Beklemde reserves	17.200	100	17.300	13.100	30.400	-500	29.900	-400	29.500	-900	28.600
Reserves Grondexploitatie	4.800	-3.200	1.600	2.700	4.300	900	5.200	400	5.600		5.600
Rekeningsaldo 2017	1.300	-1.300									
Totaal Eigen vermogen	**51.400**	**-6.500**	**44.900**	**1.400**	**46.300**	**-700**	**45.600**	**-1.100**	**44.500**	**-1.100**	**43.400**
Vreemd vermogen											
Voorzieningen	11.100	-500	10.600	300	10.900	100	11.000	400	11.400	400	11.800
Leningen langer dan een jaar	6.900	-1.000	5.900	19.000	24.900	-2.000	22.900	-2.000	20.900	-2.000	18.900
Totaal Vreemd vermogen	**18.000**	**-1.500**	**16.500**	**19.300**	**35.800**	**-1.900**	**33.900**	**-1.600**	**32.300**	**-1.600**	**30.700**
Totaal vaste passiva	**69.400**	**-8.000**	**61.400**	**20.700**	**82.100**	**-2.600**	**79.500**	**-2.700**	**76.800**	**-2.700**	**74.100**
Vlottende passiva											
Leningen korter dan een jaar		6.000	6.000	-300	5.700	-300	5.400	-300	5.100	-300	4.800
Overige schulden en Overlopende passiva	8.300	-3.676	4.624	-2.053	2.571	16.466	19.037	9.277	28.314	4.832	33.146

Totaal vlottende passiva	**8.300**	**2.324**	**10.624**	**-2.353**	**8.271**	**16.166**	**24.437**	**8.977**	**33.414**	**4.532**	**37.946**
Totaal generaal	**77.700**	**-5.676**	**72.024**	**18.347**	**90.371**	**13.566**	**103.937**	**6.277**	**110.214**	**1.832**	**112.046**

EMU-begroting

Toelichting
In de Europese Unie presenteren de lidstaten hun begrotingen en rekeningen allemaal met eenzelfde definitie van het begrotingssaldo, het EMU-saldo. Het EMU-saldo heeft betrekking op het vorderingensaldo van de overheid op transactiebasis (kasstromen). Om te voorkomen dat de overheidsfinanciën van EMU-landen ontsporen, is een aantal jaren geleden in het zogenaamde Stabiliteits- en Groeipact afgesproken dat het EMU-tekort maximaal 3% BBP mag bedragen.

Omdat het EMU-saldo betrekking heeft op de totale collectieve sector, zijn naast het Rijk en de sociale fondsen sinds 2006 ook gemeenten verplicht te rapporteren op het EMU-saldo. Tot op heden had het EMU-saldo bij de begroting betrekking op het voorafgaande jaar, het actuele jaar en het volgende jaar. In het nieuwe BBV is dit met ingang van de Begroting 2017 aangepast. Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU-saldo wordt in het nieuwe BBV een geprognosticeerde balans voorgeschreven en het meerjarig opnemen van het EMU-saldo in de Programmabegroting. Met het opnemen van een geprognosticeerde balans krijgt de raad meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen, de financieringsbehoefte en de financiële positie van de gemeente.
Tevens wordt de geprognosticeerde balans gebruikt voor de berekening van de financiële kengetallen (zie de Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Het EMU-saldo wordt volgens een voorgeschreven schema berekend. Uit de berekening van het EMU saldo voor de jaren 2019-2022 volgt het volgende beeld:

Bedragen (x € 1.000,00)	2019	2020	2021	2022
EMU Saldo	-29.549	-12.090	-4.200	-1.125

Een minteken betekent een EMU-tekort, een plusteken betekent een EMU-overschot

Dit betekent dat op kasbasis de gemeente Ermelo over de jaren 2019 tot en met 2022 een EMU saldo tekort heeft. Deze tekorten worden met name veroorzaakt door de diverse grote investeringen die gepland staan. Wij accepteren dit EMU-tekort over deze periode.

EMU-norm decentrale overheden
In het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen van 23 mei 2018 is gesproken over de EMU-norm voor de decentrale overheden. Na een constructieve dialoog hebben het Rijk en decentrale overheden elkaar gevonden in een macro EMU-norm van -0,4 procent van het bbp per jaar voor de periode van 2019 tot 2022. Hiermee wordt invulling gegeven aan de Wet houdbare overheidsfinanciën en de uitgangspunten van het Regeerakkoord en het Interbestuurlijk programma. Afgesproken is dat de medeoverheden onderling komen tot een onderverdeling van de macro EMU-norm. Het Rijk neemt dit voorstel over en biedt, via een voorhangprocedure, een ministeriële regeling aan bij de Staten-Generaal. Na instemming van het parlement wordt de EMU-norm gepubliceerd in de Staatscourant. In de komende septembercirculaire wordt meer detailinformatie opgenomen, onder meer over trajecten om tot vergroting van inzicht in de ontwikkeling van het EMU-saldo te komen en over de individuele referentiewaardes (op basis van de macronorm en onderverdeling).

Financiering

Liquiditeitsprognose
De liquiditeitsprognose is gebaseerd op de investeringen, exploitatielasten en -baten en leningen voor de komende jaren. Conform deze liquiditeitsprognose zal er naar verwachting in 2019 een langlopende lening aangetrokken worden in verband met grote investeringen. Eén en ander is nader in beeld gebracht in de paragraaf Financiering.

Analyse leningenportefeuille

Instelling	Rentepercentage	Bedrag x € 1.000,00 per 1 januari 2019	Datum renteherziening	Datum vervroegde aflossing	Datum laatste aflossing
BNG	4,415	1.250	n.v.t.	n.v.t.	1 juli 2023
BNG	4,415	1.250	n.v.t.	n.v.t.	1 juli 2023
BNG	4,325	1.800	n.v.t.	n.v.t.	1 april 2024
BNG	3,820	1.500	n.v.t.	n.v.t.	15 december 2024
Totaal		**5.800**			

Wij prognosticeren de verhouding vlottende financiering-vaste financiering voor 2019-2022 als volgt:

Bedragen x € 1.000,00	1 januari 2019	1 januari 2020	1 januari 2021	1 januari 2022
Vaste financiering	5.800	34.750	33.700	32.650
Vlottende financiering	0	0	0	0
Vlottende financiering als percentage van de vaste financiering	0%	0%	0%	0%

Indien er gefinancierd wordt met veel vlottende middelen kan de begroting bij een stijgende rente onder druk komen te staan. Bij een normale rentestructuur (het rentepercentage van de vlottende financiering is lager dan het rentepercentage van de vaste financiering) zullen wij zonodig tot aan de kasgeldlimiet vlottend financieren, om onze rentelasten zo laag mogelijk te houden. Op basis van het begrotingstotaal 2019 van € 93.785.000,00 mag onze kasgeldlimiet maximaal € 7.972.000,00 bedragen. Voor alle bovenstaande jaren voorzien wij binnen de kasgeldlimiet te blijven. Zie de ontwikkeling in de bovenstaande tabel. Als gevolg van grote investeringen in Calluna, het gemeentehuis, Kerkdennen en Groevenbeek verwachten wij medio 2019 een lange lening van € 30.000.000,00 te gaan aantrekken.

Financiele kengetallen
De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Omdat bij leningen er onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Voor de jaren 2019 en verder stijgt de netto schuldquote als gevolg van de stijging van het vreemd vermogen door de te financieren nieuwbouw Calluna.
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote.

Kengetallen	2019		2020		2021		2022	
Netto schuldquote	39,8%	A	61%	A	71%	A	74%	A
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	39,8%	A	61%	A	71%	A	74%	A

Uit bovenstaande tabel blijkt dat Ermelo (zeer) goed scoort op dit onderdeel. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is nadere informatie opgenomen rondom de schuldpositie van Ermelo.

Renteontwikkeling en renterisicobeheersing
In de paragraaf Financiering wordt expliciet ingegaan op de renteontwikkeling en de renterisicobeheersing. Kortheidshalve wordt daarnaar verwezen. Wat betreft de renterisico's blijkt dat deze allen binnen de norm vallen, zodat geen nadere maatregelen genomen hoeven te worden om deze risico's af te dekken.

Taakstellingen in de begroting

Overzicht taakstellingen

A. Ombuigings- en bezuinigingstrajecten 2012 tot en met 2016.
In de afgelopen jaren is een vijftal ombuigings- en bezuinigingstrajecten doorlopen. In totaliteit is er een totaalbedrag van € 9,6 mln. omgebogen in de begroting. In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen.

Tabel 1 Ombuigings- en bezuinigingstrajecten (bedragen x € 1.000,00)	Structureel m.i.v. 2020
Ombuigings- en bezuinigingstraject 2012-2015	-3.967
Ombuigings- en bezuinigingstraject 2013-2014 (-2017)	-2.151
Kadernota 2014: dekkingsplan 2015	-986
Programmabegroting 2015-2018: dekkingsplan 2015	-1.528
Ombuigingstraject 2015/2016 "Op de plank"	-1.000
Totaal	-9.632

Het overgrote deel (98,9%) van deze trajecten is ook inmiddels daadwerkelijk gerealiseerd. Nog 1,1% van dit totaalbedrag van 9,6 mln. is nog niet gerealiseerd. Dit bedraagt € 108.000,00 op het onderdeel Accommodatiebeleid 2012 (Sport).

B. Sociaal Domein.
Naar aanleiding van de transities Sociaal Domein zijn er destijds taakstellingen opgenomen in de begroting. Dit was een gevolg van rijksbeleid. Oorspronkelijk zag de taakstelling Sociaal Domein er als volgt uit.

Tabel 2	Begroting			
Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	2018	2019	2020	2021
B. Sociaal Domein:				
Korting Rijk op transitie Jeugdbeleid	-832	-831	-830	-800
Korting Rijk op transitie Wmo 2015	-390	-390	-390	-390

Korting Rijk op WSW (Participatie)	-524	-700	-907	-974
Korting rijksbijdrage Huishoudelijke hulp (Wmo oud)	-483	-483	-463	-365
Totaal Sociaal Domein	-2.229	-2.404	-2.590	-2.529

Ook van deze taakstellingen Sociaal Domein is al een deel gerealiseerd. In de Kadernota 2018 meldden wij al dat uitsluitend nog de taakstelling op Jeugdbeleid open staat.

C. Ambities 2019-2022.
Bij de Kadernota 2019 werd al gemeld dat het financiële perspectief van Ermelo er niet rooskleurig uitziet. Met name door de budgettaire gevolgen van de "Pijplijnonderwerpen". Aangegeven werd dat het nog een hele uitdaging zou worden om de Programmabegroting 2019-2022 structureel en reëel sluitend af te ronden.
Bij de vervaardiging van de Programmabegroting 2019-2022 is het overzicht "Pijplijnonderwerpen" verder geactualiseerd, zijn de pm-posten op geld gezet en zijn de budgettaire gevolgen van het Coalitieakkoord 2018-2022 bepaald.
Mede hierdoor en het hoge ambitieniveau van Ermelo is de financiële positie verder verslechterd. Een dekkingsplan is vervaardigd en opgenomen in deze programmabegroting. In dit dekkingsplan zit een stevige lastendrukverhoging. Hiermee zijn de begrotingsjaren 2019 tot en met 2021 budgettair sluitend.
In het begrotingsjaar 2022 resteert een tekort van € 2,5 mln.
In afwachting van nadere kaderstelling door de raad is een stelpost Nieuwe ombuigingen 2022 opgenomen in de begroting.
Deze stelpost moet nog wel geconcretiseerd en uiteindelijk gerealiseerd worden.

Programmabegroting 2019-2022.
Uiteindelijk staat in de Programmabegroting 2019-2022 nog een aantal taakstellingen open. Deels zijn deze taakstellingen al wel gekoppeld aan een programma en vervolgens aan een concreet product. Het betreft:

Tabel 3	Begroting			
Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	2019	2020	2021	2022
A. Accommodatiebeleid 2012:				
1. Exploitatie Balverssportzaal			-26	-26
2. Optimalisering binnensport (sportcentrum Calluna)			-25	-25
3. Optimalisering zwembad Calluna			-40	-40
4. Nieuwbouw sportcentrum Calluna			-17	-17
Subtotaal Accommodatiebeleid 2012	**0**	**0**	**-108**	**-108**
B. Sociaal Domein:				
1. WMO	-264	-264	-264	-264
2. Jeugd	-3.159	-3.127	-3.091	-3.091
Subtotaal Sociaal Domein	**-3.423**	**-3.391**	**-3.355**	**-3.355**
C. Ambities 2019-2022:				
1. Stelpost Ombuigingen/bezuinigingen 2022				-2.486
Subtotaal Ambities 2019-2022	**0**	**0**	**0**	**-2.486**
Totaal nog te realiseren ombuigingen en taakstellingen	**-3.423**	**-3.391**	**-3.463**	**-5.949**

Toelichting op tabel 3 nog te realiseren bezuinigingen en taakstellingen

A1. Exploitatie Balverssportzaal:
Het toekomstscenario van de Balverssportzaal is gekoppeld aan de besluitvorming over en de realisatie van het nieuwe sportcomplex Calluna. Sloop van de Balverssportzaal is pas voorzien nadat de nieuwbouw sportcentrum Calluna is gerealiseerd. Zodra de Balverssportzaal is gesloopt, is de taakstelling gerealiseerd (€ 26.000,00).

A2. Optimalisering binnensport (sportcentrum Calluna):
Ook dit onderdeel kan in de komende periode worden geëffectueerd na de besluitvorming over en de realisatie van het nieuwe sportcomplex Calluna (€ 25.000,00).

A3. Optimalisering zwembad Calluna:
Besparing op onderhoud en energielasten sportcomplex Calluna kan worden geëffectueerd na de besluitvorming over sportcomplex Calluna en vervolgens de daadwerkelijke realisatie van het nieuwe sportcentrum Calluna (€ 40.000,00).

A4. Nieuwbouw sportcentrum Calluna:
Dit onderdeel wordt geëffectueerd na realisatie van het nieuwe sportcentrum Calluna (€ 17.000,00).

B1. WMO:
Dit betreft de Regeling tegemoetkoming zorgkosten chronisch zieken en mensen met een beperking. In de 1e Bestuursrapportage 2018 zijn de budgettaire gevolgen meegenomen en

geautoriseerd door de raad. Met ingang van het jaar 2017 bedragen de structurele budgettaire gevolgen € 264.000,00. De jaren 2017 en 2018 zijn gedekt uit de reserve Sociaal Domein. De latere jaren waren ongedekt.
Vervolgens is in de Kadernota 2019 voorgesteld om de nadelen met ingang van het begrotingsjaar 2019 alsnog te dekken binnen het totaal van het Sociaal Domein en hiertoe een taakstelling in de begroting op te nemen. De raad is hiermee akkoord gegaan bij de vaststelling van de Kadernota 2019.

B2. Jeugd:
Oorspronkelijk bedroeg de taakstelling € 0,8 mln. Nadien zijn verwerkt de grote budgettaire nadelen uit de 1e en 2e begrotingswijzigingen 2017 van het RAJ en de extra ontvangen gelden in de Meicirculaire 2017. De totale taakstelling komt thans uit op € 3,1 miljoen. Als overgangsmaatregel naar een nieuwe invulling van het Woonplaatsbeginsel zal de mogelijkheid tot compensatie gelden voor de jaren tot en met 2019. Dit mag eerst in de begroting verwerkt worden nadat de incidentele beschikking is afgegeven. Daarnaast werkt het Rijk aan een structurele wijziging van de bekostiging van het voogdijbeginsel. De verwachting is dat hiermee een deel van de taakstelling ingevuld kan worden.

C1. Ambities 2019-2022:
De realisatie van deze nieuwe Stelpost Nieuwe Ombuigingen en bezuinigingen 2022 moet voort komen uit de kaderstelling door de raad. De raad praat hierover in de maanden september en oktober 2018 met uiteindelijk in november 2018 de vaststelling van deze Programmabegroting 2019-2022.

Reserves en Voorzieningen

Algemene informatie

In dit hoofdstuk vindt u informatie met betrekking tot de reservepositie van Ermelo.

De reservepositie van Ermelo bestaat uit het totaal van alle reserves en voorzieningen. De reservepositie is opgebouwd uit algemene reserves, (beklemde) bestemmingsreserves en voorzieningen. Reserves vallen onder het eigen vermogen van een gemeente. Voorzieningen worden gezien als vreemd vermogen.
Ermelo kent sinds jaar en dag een ruime reservepositie. Nog versterkt door de NUON-gelden (2009-2015). Wel zijn er in de afgelopen jaren tal van besluiten door de raad genomen om de reserves in te zetten als dekkingsmiddel (al dan niet in het kader van de ombuigings- en bezuinigingstrajecten en/of ter realisatie van nieuwe voorzieningen). Zo is in de Kadernota 2018 opgenomen het Strategisch Financieel Beleid, waarin de reservepositie is herijkt. Gevolg van dit alles is dat een behoorlijk deel van de huidige reservepositie thans vastligt en dat de reservepositie dus de komende jaren langzaam maar zeker gaat afnemen. Wel staan daar dan (nieuwe) voorzieningen in Ermelo tegenover.

Beleid met betrekking tot reserves en voorzieningen
Reserves en voorzieningen vallen onder het budgetrecht van de raad. Dit betekent dat instellen, wijzigen, afromen, opheffen, toevoegen en beschikken altijd door de raad geautoriseerd moet worden. Dit kan gebeuren bij de jaarlijkse programmabegroting en/of de tussentijdse begrotingswijzigingen (bestuursrapportages) en/of de jaarlijkse jaarstukken.

Het beleid in Ermelo is vastgelegd in de Financiële Verordening gemeente Ermelo (door de raad vastgesteld op 17 december 2015). In artikel 12 staat: "De raad stelt ten behoeve van het beleid ten aanzien van de reserves en voorzieingen een nota Reserves en voorzieningen vast. De nota bepaalt daarnaast het doel, de vorming en de vrijval van reserves en voorzieningen, een en ander in relatie tot het weerstandsvermogen. Bij de kadernota wordt jaarlijks de actualiteit van de nota getoetst".
De Nota Reserves en voorzieningen gemeente Ermelo is oorspronkelijk op 28 februari 2013 door de raad vastgesteld. Daarbij is destijds een herstructurering van de reserves en voorzieningen gerealiseerd en is het beleid van Ermelo inzake de reserves en voorzieningen opnieuw vastgelegd.

In 2016 is de BBV herzien. Daarmee is ook wettelijk geregeld dat gemeenten niet langer investeringen ineens mogen afschrijven. In Ermelo was het afschrijven ineens van investeringen gebruikelijk. De afschrijving ineens werd dan gedekt uit de diverse reserves. Door de nieuwe wetgeving moeten alle investeringen weer gewoon afgeschreven worden. Deze jaarlijkse afschrijving wordt vervolgens gedekt uit de reserves. Hiervoor zijn nieuwe beklemde bestemmingsreserves in het leven geroepen. In de 5e Bestuurarapportage 2016 is de raad hiermee akkoord gegaan. Dit heeft geleid tot verschuivingen binnen de totale reservepositie.

Bij het opstellen van zowel de Kadernota 2018 (inclusief het Strategisch Financieel Beleid) als de Kadernota 2019 is de reservepositie herijkt en zijn diverse voorstellen geformuleerd over de reserves en voorzieningen. De gevolgen hiervan en van de BBV-wijziging moeten worden verwerkt in de Financiële Verordening Ermelo en de Nota Reserves en voorzieningen gemeente Ermelo. Deze actualisatie staat gepland voor het 4e halfjaar 2018 / 1e kwartaal 2019.

Op basis van de (herziene) BBV moet er in de programmabegroting informatie opgenomen worden over de reserves en voorzieningen van de gemeente.

In deze Programmabegroting 2019-2022 zijn opgenomen een algemene toelichting met betrekking tot de meest actuele reservepositie van Ermelo, een overzicht van alle reserves en voorzieningen over de jaren 2019 tot en met 2022 en overzichten met betrekking tot de

structurele beschikkingen over en toevoegingen aan de reserves.

Financieel kengetal: Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de medeoverheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Het ratio wordt bepaald door het eigen vermogen (algemene en bestemmingsreserves en resultaat uit het overzicht van baten en lasten) uit te drukken in een percentage van het balanstotaal.
Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid.

Kengetal	2019		2020		2021		2022	
Solvabiliteitsratio	51%	A	44%	A	40%	A	39%	A

De risico's in relatie tot het weerstandsvermogen
In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt expliciet ingegaan op de omvang van het weerstandsvermogen en de weerstandscapaciteit ten opzichte van de risico's die daar tegen afgezet dienen te worden. Kortheidshalve volstaan wij hier met een verwijzing naar deze paragraaf.

Reservepositie

Reservepositie in cijfers
Onderaan dit hoofdstuk zijn tabellen opgenomen die de reservepositie op basis van de meest actuele gegevens weergeven.

Conclusie
De reservepositie van Ermelo blijft, ondanks dat het totaalbedrag in de komende jaren als gevolg van het hoge investeringsniveau afneemt, op zich goed. Een groot deel van de reservepositie ligt echter vast in de vorm van beklemde bestemmingsreserves en voorzieningen.
Meest belangrijk is echter de omvang van de nog vrij te besteden reserves en voorzieningen. Uit de tabellen blijkt dat er nog een incidenteel bedrag ter grootte van € 3,5 mln. vrij te besteden is door de raad. Zodra de winstneming Het Trefpunt daadwerkelijk is gerealiseerd kan dit nog aangevuld worden met € 4,7 mln. Gezien deze cijfers moge duidelijk zijn dat de rek binnen de reservepositie er wel uit is.

Toelichting op de reserves en voorzieningen
Algemene reserve (vrij besteedbaar)
De Algemene reserve (vrij besteedbaar) is een algemeen dekkingsmiddel en kan door de raad vrij ingezet worden.
Deze reserve dient tevens voor de opvang van calamiteiten, (schade)vergoedingen en eventuele nadelige rekeningsaldi. Daarnaast is het een buffer voor de eerste opvang van onvoorziene zaken. In de praktijk blijkt dat deze reserve hiervoor nauwelijks ingezet moest worden. Toch is het verstandig dat er altijd een bedrag in de Algemene reserve (vrij besteedbaar) beschikbaar is. In de Kadernota 2018 is bepaald dat voor deze reserve een ondergrens geldt ter grootte van € 5 mln.

Algemene risicoreserve (voorheen: Algemene reserve (weerstandscapaciteit))
De Algemene risicoreserve is een algemeen dekkingsmiddel. Deze reserve is echter niet vrij besteedbaar en heeft als doel om de eerste financiële gevolgen op te kunnen vangen indien risico's zich daadwerkelijk voordoen. Basis hiervoor is de risico-inventarisatie in de programmabegroting en de jaarstukken. Jaarlijks wordt bij de jaarrekening bekeken of de omvang van deze reserve nog voldoet om de risico's op te kunnen vangen. Eventuele stortingen en/of onttrekkingen worden dan in de eerstvolgende bestuursrapportage meegenomen. In de Kadernota 2018 is bepaald dat de berekening van de omvang van deze reserve mede wordt bepaald door het ratio te bepalen op 1 (was 2).

Beklemde bestemmingsreserves
Ermelo kent een achttal beklemde bestemmingsreserves, te weten:
- Reserve Duurzaamheid;
- Reserve Nieuwbouw sportcentrum Calluna;
- Reserve HvG (gemeentehuis);
- Reserve GVVP;
- Reserve Overig Verkeer & Vervoer;
- Reserve Centrumontwikkeling;
- Reserve Bouwen;
- Reserve Sport.

De laatste zeven reserves zijn zogenoemde dekkingsreserves. Zij dienen als dekking van de afschrijvingen van de bepaalde investering. In de begrotingsbrieven van de provincie Gelderland is verzocht inzicht in de omvang van deze dekkingsreserves te geven. De toename van het aantal beklemde bestemmingsreserves is een gevolg van de BBV-vernieuwing 2017.

Ermelo kent momenteel de volgende beklemde bestemmingsreserves ter dekking van kapitaallasten:

Dekkingsreserve (bedragen x € 1.000,00)	Omvang reserve	Investering	Afschrijvings-termijn	Totaal afschrijvingen	Toelichting
Reserve Nieuwbouw sportcomplex Calluna	16.917	16.917	diverse termijnen	16.917	diverse termijnen van € 504.000,00 m.i.v. 2022
Reserve Huis van Gemeente	1.500	1.500	20 jaar	1.500	20 termijnen van € 75.000,00 m.i.v. 2020

Reserve GVVP	4.072	4.072	20 jaar	4.072	20 termijnen van € 203.600,00 m.i.v. 2017/2018/2019/2020/2021
Reserve Overig Verkeer & Vervoer	5.470	5.470	8 jaar	51	8 termijnen van € 6.400,00 m.i.v. 2018
			20 jaar	5.419	20 termijnen van € 271.000,00 m.i.v. 2017/2018//2019/2020/2021
Reserve Centrumontwikkeling	4.160	4.160	20 jaar	4.160	20 termijnen van € 208.000,00 m.i.v. 2017/2018/2019/2020
Reserve Bouwen	210	210	20 jaar	210	20 termijnen van € 10.500,00 m.i.v. 2019
Reserve Sport	113	113	15 jaar	95	15 termijnen van € 6.300,00 m.i.v. 2019
			20 jaar	18	20 termijnen van € 900,00 m.i.v. 2017

Beklemde bestemmingsr*eserve Duurzaamheid*
Deze reserve dient voor het uitvoeren van het Programma Duurzaamheid 2016-2020 en draagt daarbij bij aan de realisatie van de doelstelling om in 2030 energieneutraal en in 2035 klimaatneutraal te zijn. Daarnaast wordt met ingang van 2021 € 250.000,00 structureel in deze reserve gestort voor een nieuw Programma Duurzaamheid 2021 en verder.

Bestemmingsreserve Vervangingsfonds I&A
Deze reserve dient voor het egaliseren van kapitaallasten van I&A-investeringen (voorzover niet ingebracht in Meerinzicht), het brengen van flexibiliteit in het jaarlijks investeringsniveau en het voorkomen van jaarlijks sterk wisselende kapitaallasten. Jaarlijks wordt een bedrag gestort, gebaseerd op de gemiddelde geprognosticeerde kapitaallasten van alle investeringen Ermelo op I&A-gebied over de komende 10 jaar. Daarbij wordt rekening gehouden met de stand van de reserve per 1 januari van het betreffende jaar.
Zoals in de Kadernota 2019 is toegezegd zijn bij de vervaardiging van deze Programmabegroting 2019-2022 het investeringsplan I&A en de berekening van deze reserve volledig geactualiseerd. Conclusie is dat er ruim voldoende middelen in deze reserve beschikbaar zijn voor de dekking van de kapitaallasten in de komende 10 jaar en dat jaarlijkse stortingen in deze reserve niet nodig zijn. Daarnaast is gebleken dat er dan nog € 679.000,00 aan middelen in de reserve beschikbaar zijn, die thans niet direct geclaimd zijn. Omdat de verwachting is dat ICT-ontwikkelingen (ook binnen Meerinzicht) de komende jaren extra geld zullen gaan vragen, laten we dit bedrag thans niet vrijvallen. Het blijft in de reserve beschikbaar voor nieuwe ontwikkelingen.

Bestemmingsreserves Grondexploitatie
Ermelo kent momenteel twee reserves Grondexploitatie, te weten de bestemmingsreserve Grondexploitatie en de bestemmingsreserve Risicoreserve Grondexploitatie. De reserve Grondexploitatie biedt de ruimte om (strategische) aankopen te kunnen doen. De reserve Risicoreserve Grondexploitatie dient als dekkingsmiddel voor manifest geworden exploitatietekorten op een complex, waarvoor een voorzieningen moet worden getroffen. In de Kadernota 2018 is bepaald dat voor beide reserves een bovengrens wordt gehanteerd ter grootte van € 1 mln. Het meerdere wordt afgeroomd naar de Algemene reserve (vrij besteedbaar).

Bestemmingsreserve Egalisatie meerjarenbegroting
Deze reserve dient om overschotten en tekorten uit de onderscheiden jaarschijven van de begroting te reserveren of te onttrekken. Met andere woorden: deze reserve draagt bij dat de begroting in meerjarenperspectief sluitend is. Ook wordt deze reserve gebruikt om bedragen tussen de diverse begrotingsjaren te verschuiven. Dit gebeurt dan in een bestuursrapportage of bij de begroting. In het laatste jaar van elke meerjarenbegroting moet het saldo dan ook nihil zijn, tenzij er overschotten zijn gestort waaraan nog geen bestemming is gegeven.

Bestemmingsreserve Bovenwijkse voorzieningen / Bestemmingsreserve Woningbouw
In de Kadernota 2018 is bepaald dat beide reserves in 2018 worden opgeheven. Het restantbedrag van beide reserves (€ 3.000,00 resp. € 363.000,00) wordt in 2018 overgeheveld naar de Algemene reserve (vrij besteedbaar). Hierdoor komen beide reserves eind 2018 op nul uit.

Bestemmingsreserve leeftijdsbewust personeelsbeleid
Het doel van deze reserve is het egaliseren van uitgaven op het terrein van leeftijdsbewust personeelsbeleid en het voorkomen van jaarlijks sterk wisselende uitgaven.

Bestemmingsreserve Vitaal Ermelo in Ontwikkeling
Deze reserve wordt concreet ingezet voor de doelen Centrum, Duurzaamheid en Sport. In de Kadernota 2018 is bepaald dat deze reserve wordt opgeheven en dat het meerdere wordt overgeheveld naar de Algemene reserve (vrij besteedbaar). Hierdoor komt de reserve VEO eind 2019 op nul uit.

B*estemmingsreserve Programmabegroting 2016-2019*
Deze reserve is ingesteld bij de Programmabegroting 2016-2019. De reserve kent geen specifiek benoemd doel. Oorspronkelijk is deze reserve ingesteld voor de egalisatie tussen de begrotingsjaren 2016 tot en met 2019 en ter reservering van budgettaire voordelen over 2016 tot en met 2019 in afwachting van duidelijkheid over risico's en nieuw beleid. In de Kadernota 2018 is bepaald dat deze reserve wordt opgeheven en dat de gelden worden overgeheveld naar de Algemene reserve (vrij besteedbaar). Hierdoor komt de reserve eind 2019 op nul uit.

Bestemmingsreserve Sociaal Domein
In deze reserve worden overschotten Sociaal Domein gestort en tekorten Sociaal Domein onttrokken. De reserve was betrokken bij de evaluatie Sociaal Domein in 2017. Geconcludeerd werd dat aan de belangrijkste doelstelling voor instelling van de reserve is voldaan. Gelden bestemd voor het Sociaal Domein in 2015, 2016 en 1017 zijn beschikbaar gebleven voor het Sociaal Domein. Daarnaast is de reserve de afgelopen jaren een goed instrument gebleken om inzicht en overzicht in de budgetten van het Sociaal Domein te bieden.

Voorzieningen
Naast algemene reserves en (beklemde) bestemmingsreserves heeft Ermelo 28 voorzieningen. Dit betreft voornamelijk voorzieningen in het kader van de meerjarenonderhoudsplannen gebouwen, ed. Daarnaast zijn dit voorzieningen voor dubieuze debiteuren, pensioenverplichtingen (voormalige) wethouders, afvalstoffen, begraafplaats, verliesvoorzieningen Grondexploitatie (met name complex De Verbinding), ZAP, boscompensatie en groot onderhoud wegen en verlichting.
Voorzieningen maken onderdeel uit van het vreemd vermogen. Het zijn feitelijk claims van derden. De bestemming kan ook niet zomaar gewijzigd worden. Voorzieningen worden gevormd wegens:

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker, maar redelijkerwijs te schatten is;
- Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren;
- De bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven;
- Van derden (niet zijnde een andere overheid) verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden.

Onderstaand wordt de stand van de reserves en voorzieningen weergegeven:

Omschrijving (x € 1.000,00)	Rekening 2017 (31-12-2017)	Begroting 2019 (1-1-2019)	Begroting 2022 (31-12-2022)	Daadwerkelijk nog vrij besteedbaar
Algemene reserves	13.440	18.214	6.886	636
Beklemde bestemmingsreserves	17.195	18.815	29.770	500
Overige bestemmingsreserves	19.413	8.008	2.744	2.403
			.	
Totaal reserves	**50.048**	**45.037**	**39.400**	**3.539**
Voorzieningen MOP gebouwen	803	303	365	0
Overige voorzieningen	14.083	14.190	15.801	0
Totaal voorzieningen	**14.886**	**14.493**	**16.166**	**0**
Totaal reservepositie Ermelo	**64.934**	**59.530**	**55.566**	**3.539**

Onderstaand wordt de stand van de algemene reserves weergegeven:

Omschrijving (x € 1.000,00)	Rekening 2017 (31-12-2017)	Begroting 2019 (1-1-2019)	Begroting 2022 (31-12-2022)	Daadwerkelijk nog vrij besteedbaar
Algemene reserve (vrij besteedbaar)	8.740	17.014	5.686	636
Algemene risicoreserve	4.700	1.200	1.200	0
Totaal algemene reserves	**13.440**	**18.214**	**6.886**	**636**

Onderstaand wordt de stand van de beklemde bestemmingsreserves gegeven:

Omschrijving (x € 1.000,00)	Rekening 2017 (31-12-2017)	Begroting 2019 (1-1-2019)	Begroting 2022 (31-12-2022)	Daadwerkelijk nog vrij besteedbaar
Reserve Duurzaamheid	971	391	726	500
Reserve Nieuwbouw sportcomplex Calluna	945	3.281	16.413	0
Reserve Transformatie Huis van Bestuur en Cultuur	1.500	0	0	0
Reserve HvG (gemeentehuis)	0	1.500	1.275	0
Reserve GVVP	4.172	3.998	3.431	0
Reserve Overig verkeer & Vervoer	5.266	5.427	4.537	0
Reserve Centrumontwikkeling	3.995	3.909	3.147	0
Reserve Bouwen	240	198	158	0
Reserve Sport	106	111	83	0
Totaal beklemde bestemmingsreserves	**17.195**	**18.815**	**29.770**	**0**

Onderstaand wordt de stand van de overige bestemmingsreserves weergegeven:

Omschrijving (x € 1.000,00)	Rekening 2017 (31-12-2017)	Begroting 2019 (1-1-2019)	Begroting 2022 (31-12-2022)	Daadwerkelijk nog vrij besteedbaar
Reserve Vervangingsfonds I&A	1.143	1.092	1.052	679
Reserve Grondexploitatie	2.284	760	724	724
Reserve Risico's Grondexploitatie	2.500	1.000	1.000	1.000
Reserve Egalisatie Meerjarenbegroting	873	-140	-69	0
Reserve Bovenwijkse voorzieningen	3	0	0	0
Reserve Woningbouw	363	0	0	0
Reserve Leeftijdsbewust personeelsbeleid	220	169	169	0
Reserve Vitaal Ermelo in Ontwikkeling	6.336	174	0	0
Reserve Programmabegroting 2016-2019	2.443	4.127	0	0
Reserve Sociaal Domein	3.248	826	-132	0
Totaal overige bestemmingsreserves	**19.413**	**8.008**	**2.744**	**2.403**

Onderstaand wordt de stand van de voorzieningen MOP gebouwen weergegeven:

Omschrijving (x € 1.000,00)	Rekening 2017 (31-12-2017)	Begroting 2019 (1-1-2019)	Begroting 2022 (31-12-2022)	Daadwerkelijk nog vrij besteedbaar
Voorziening MOP onderhoud gebouw De Dialoog	61	22	-1	0
Voorziening MOP overig onderhoud De Dialoog	0	0	0	0
Voorziening MOP onderhoud gemeentehuis	142	-57	-45	0
Voorziening MOP onderhoud gemeentewerf	35	55	42	0
Voorziening MOP onderhoud brandweerkazerne	65	83	61	0
Voorziening MOP onderhoud dienstgebouwen begraafplaats	16	33	27	0
Voorziening MOP onderhoud sportcentrum Calluna	225	2	54	0
Voorziening MOP onderhoud sportzaal Balvers	114	9	44	0
Voorziening MOP onderhoud private accommodaties	118	97	-35	0
Voorziening MOP onderhoud Het Pakhuis	27	24	43	0
Voorziening MOP onderhoud Pinel/Plaza/Stationsstraat 118	0	35	175	0
Totaal voorzieningen MOP gebouwen	**803**	**303**	**365**	**0**

Onderstaand wordt de stand van de overige voorzieningen weergegeven:

Omschrijving (x € 1.000,00)	Rekening 2017 (31-12-2017)	Begroting 2019 (1-1-2019)	Begroting 2022 (31-12-2022)	Daadwerkelijk nog vrij besteedbaar
Voorziening Persioenverplichtingen wethouders	2.538	2.578	2.670	0
Voorziening Boscompensatie	587	587	507	0
Voorziening WGA-lasten	87	85	77	0
Voorziening RNV	590	590	590	0
Voorziening Dubieuze debiteuren Ermelo	953	1.001	1.193	0
Voorziening Dubieuze debiteuren Sociale Zaken	888	942	1.158	0
Voorziening Verliesvoorziening Grondexploitatie	1.956	1.993	1.993	0
Voorziening Afvalstoffenheffing	473	497	235	0
Voorziening Afkoop schoonmaken graven	349	343	331	0
Voorziening Uitbreiding capaciteit begraafplaats	575	578	590	0
Voorziening Toekomstig onderhoud terrein begraafplaats	546	538	442	0
Voorziening Groot onderhoud Riolering	74	83	-49	0
Voorziening Egalisatie riolering	4.264	4.262	5.809	0
Voorziening Groot onderhoud wegen	57	0	0	0
Voorziening Groot onderhoud verlichting	94	61	115	0
Voorziening MOP civiele kunstwerken	25	25	113	0
Voorziening MOP kunstwerken	27	27	27	0
Totaal overige voorzieningen	**14.083**	**14.190**	**15.801**	**0**

Stille reserves
Het kan voorkomen dat de boekwaarde van een activum lager is dan de daadwerkelijke economische waarde van dat activum. Bij herwaardering zou een herwaarderingsreserve ter grootte van het verschil tussen de boekwaarde en de actuele waarde ontstaan. Zonder herwaardering spreken wij van een stille reserve. Stille reserves kunnen ontstaan wanneer de bezittingen van de gemeente niet (geheel) worden gewaardeerd of niet tegen de economische waarde worden gewaardeerd. Omdat het BBV strengere eisen stelt aan het activeren van gemeentelijke uitgaven dan de Comptabiliteitsvoorschriften 1995 zullen deze momenteel minder snel ontstaan. Er mag in de meeste gevallen immers nog slechts bruto geactiveerd worden.

Een bijzondere categorie zijn de deelnemingen. Het betreft het aandelenbezit in onder andere de Bank Nederlandse Gemeenten. Deze aandelen zijn niet of slechts beperkt verhandelbaar. Omdat ze tegen verkrijgingswaarde zijn gewaardeerd, maar de intrinsieke waarde veel hoger ligt, behoren ze tot de categorie stille reserves.

Overzicht verloop reserves en voorzieningen

	2019			2020		
	stand 1/1	onttrekkingen	toevoegingen	stand 1/1	onttrekkingen	toevoegingen
Algemene Reserve						
7771174 Alg.reserve vrij besteedbaar	17.013.826	14.691.200	5.097.000	7.419.626	863.000	0
7771175 Alg.reserve weerstandscapaciteit	1.200.000	0	0	1.200.000	0	0
Totaal - Algemene Reserve	**18.213.826**	**14.691.200**	**5.097.000**	**8.619.626**	**863.000**	**0**
Bestemmingsreserve						
7771134 Best.reserve vervangingsfonds I&A	1.094.689	17.000	0	1.077.689	8.000	0
7771171 Best.reserve grondexploitatie	760.180	9.000	0	751.180	9.000	0
7771173 Best.reserve risicoreserve grondexpl.	1.000.000	0	0	1.000.000	0	0
7771177 Best.reserve egalisatie MJB	-140.000	91.000	299.000	68.000	103.000	235.000
7771181 Best.reserve bovenwijkse voorzieningen	-622	0	0	-622	0	0
7771197 Best.reserve woningbouw	-739	0	0	-739	0	0
7771210 Best.reserve leeftijdsbewust pers.beleid	168.957	72.000	21.000	117.957	4.000	21.000
7771216 Best.reserve vitaal Ermelo ontwikkeling	173.530	174.000	0	-470	0	0
7771234 Best.reserve Programmabegroting 2016-2019	4.126.800	5.808.000	1.681.200	0	0	0
7771241 Best.reserve Sociaal Domein	825.848	660.000	0	165.848	298.000	0
Totaal - Bestemmingsreserve	**8.008.643**	**6.831.000**	**2.001.200**	**3.178.843**	**422.000**	**256.000**
Beklemde bestemmingsreserves						
7771225 Best.reserve Duurzaamheid	390.853	197.000	65.000	258.853	11.000	0
7771230 Best.reserve Nieuwbouw Calluna (BBR)	3.281.012	0	13.636.000	16.917.012	0	0
7771235 Best.reserve GVVP (BBR)	3.998.000	87.000	0	3.911.000	116.000	0
7771236 Best.reserve Overig V&V (BBR)	5.427.000	145.000	0	5.282.000	195.000	0
7771237 Best.reserve CO (BBR)	3.909.000	144.000	0	3.765.000	202.000	0
7771238 Best.reserve Bouwen (BBR)	198.000	10.000	0	188.000	10.000	0
7771239 Best.reserve Sport (BBR)	111.000	7.000	0	104.000	7.000	0
7771243 Best.reserver HvG (BBR)	1.500.000	0	0	1.500.000	75.000	0
Totaal - Beklemde Bestemmingsreserve	**18.814.865**	**590.000**	**13.701.000**	**31.925.865**	**616.000**	**0**
Reserves	**45.037.334**	**22.112.200**	**20.799.200**	**43.724.334**	**1.901.000**	**256.000**
Voorzieningen						
Van derden verkr.middel.spec.besteding						
7771119 Voorziening MOP gebouwen begraafplaats	33.404	18.000	12.000	27.404	28.000	12.000
7771136 Voorziening afvalstoffenheffing	497.243	93.000	0	404.243	73.000	0
7771138 Voorziening afkoop schoonmaken graven	343.185	10.000	7.000	340.185	10.000	7.000
7771140 Voorziening uitbreiding capaciteit begraafplaats	578.073	0	3.000	581.073	0	3.000
7771141 Voorziening toekomstig onderhoud terrein	537.669	38.000	14.000	513.669	38.000	14.000
7771214 Voorziening groot onderhoud Riolering	82.533	26.000	17.000	73.533	8.000	17.000
7771215 Voorziening egalisatie riolering	4.261.874	134.000	532.000	4.659.874	228.000	569.000
sub-totaal van derden verkr. middel. spec. besteding	**6.333.981**	**319.000**	**585.000**	**6.599.981**	**385.000**	**622.000**
Voorzienng egalisatie onderhoud						
7771114 Voorziening MOP onderhoud gebouw Dialoog	22.376	15.000	22.000	29.376	18.000	22.000
7771115 Voorziening MOP overig onderhoud Dialoog	0	8.000	8.000	0	8.000	8.000
7771116 Voorziening MOP onderhoud gemeentehuis	-56.719	65.000	84.000	-37.719	119.000	84.000
7771117 Voorziening MOP onderhoud gemeentewerf	55.379	29.000	31.000	57.379	68.000	31.000
7771118 Voorziening MOP onderhoud brandweergarag	82.852	23.000	37.000	96.852	93.000	37.000
7771120 Voorziening MOP onderhoud hal Calluna	2.076	132.000	132.000	2.076	141.000	141.000
7771121 Voorziening MOP onderhoud Weth. Balvers	9.475	12.000	21.000	18.475	53.000	21.000
7771123 Voorziening MOP onderhoud priv. accom.	97.004	60.000	43.000	80.004	100.000	43.000
7771221 Voorziening groot onderhoud wegen	-234	522.000	522.000	-234	618.000	618.000
7771222 Voorziening groot onderhoud verlichting	61.391	25.000	31.000	67.391	5.000	31.000
7771224 Voorziening groot onderhoud Pakhuis	23.645	7.000	13.000	29.645	12.000	13.000
7771231 Voorziening MOP Civiele kunstwerken	24.391	9.000	32.000	47.391	31.000	42.000
7771232 Voorziening MOP kunstwerken	26.708	11.000	11.000	26.708	11.000	11.000
7771244 Voorziening MOP Pinel/Plaza/Stationsstraat 118	35.000	0	35.000	70.000	0	35.000
sub-totaal vz. Egalisatie onderhoud	**383.344**	**918.000**	**1.022.000**	**487.344**	**1.277.000**	**1.137.000**
Voorziening verplich., verlies, risico						
7771132 Voorziening pensioenverpl. wethouders	2.578.020	127.000	150.000	2.601.020	127.000	150.000
7771226 Voorziening boscompensatie	586.814	160.000	80.000	506.814	0	0
7771233 Voorziening WGA-lasten	84.494	34.000	32.000	82.494	34.000	32.000
7771242 Voorziening RNV	590.000	0	0	590.000	0	0
sub-totaal vz. Verplicht., verlies, risico	**3.839.328**	**321.000**	**262.000**	**3.780.328**	**161.000**	**182.000**
Voorziening BBV artikel 63 lid 8						
7771135 Voorziening dubieuze debiteuren	1.001.196	0	48.000	1.049.196	0	48.000
7771156 Voorziening dubieuze debiteuren SoZa	942.000	0	54.000	996.000	0	54.000
7771206 Voorziening verliesvoorz grondexploitatie	1.993.000	0	0	1.993.000	0	0
sub-totaal vz. BBV artikel 63 lid 8	**3.936.196**	**0**	**102.000**	**4.038.196**	**0**	**102.000**
Voorzieningen	**14.492.849**	**1.558.000**	**1.971.000**	**14.905.849**	**1.823.000**	**2.043.000**
Totaal reserves en voorzieningen	**59.530.183**	**23.670.200**	**22.770.200**	**58.630.183**	**3.724.000**	**2.299.000**

Overzicht van structurele toevoegingen aan reserves

Programma / Product / Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	2019	2020	2021	2022

Egalisatiereserve MJB: Kerkdennen 7e BRP 2017. 2019 t/m 2039 naar 2018	5	5	5	5
Reserve leeftijdsbewust personeelsbeleid: jaarlijkse storting	21	21	21	21
Bestemmingsreserve Duurzaamheid: storting	0	0	250	250
Totaal structurele toevoegingen aan reserves	**26**	**26**	**276**	**276**

Overzicht van structurele onttrekkingen aan reserves

Programma / Product / Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	2019	2020	2021	2022
Egalisatiereserve MJB: Beheer fontein markt. 1e BRP 2017. 2017 t/m 2026	3	3	3	3
Reserve Grondexploitatie: algemene beheerskosten	9	9	9	9
Algemene reserve: rente vaste geldleningen	224	180	134	90
Reserve I&A- fonds: kapitaallasten automatisering	17	8	8	7
Reserve leeftijdsbewust personeelsbeleid: onttrekking jaarslijkse kosten	4	4	4	4
Bestemmingsreserve Duurzaamheid: 2e BRP 2017	-5	-5	-5	-5
Bestemmingsreserve Duurzaamheid: onttrekking jaarlijkse kosten	80	15	15	15
Bestemmingsreserve Duurzaamheid: 4e BRP 2016	-59	6	6	6
Bestemmingsreserve Duurzaamheid: 2e BRP 2018 nieuw beleid	0	-5	-5	-5
Bestemmingsreserve Nieuwbouw sporthal Calluna: onttrekking jaarlijkse kosten	0	0	0	88
Bestemmingsreserve Nieuwbouw sporthal Calluna: SFB vrije ruimte	0	0	0	283
Bestemmingsreserve Nieuwbouw sporthal Calluna: aanpassing PB 2018 vn zwembad	0	0	0	133
Reserve GVVP: afschrijving krediet Bruggen Oude Zwoldeweg	5	5	5	5
Reserve GVVP: afschrijving krediet Risicoreservering GVVP 2019	0	45	45	45
Reserve GVVP: afschrijving krediet Parkeren GVVP 2016	2	2	2	2
Reserve GVVP: afschrijving krediet Parkeren GVVP 2017	2	2	2	2
Reserve GVVP: afschrijving krediet Parkeren GVVP 2018	2	2	2	2
Reserve GVVP: afschrijving krediet Aankoop Sterrenboswegje	2	2	2	2
Reserve GVVP: afschrijving krediet Oude Telgterweg/Volenbeekweg	5	5	5	5
Reserve GVVP: afschrijving krediet Projecten GVVP	9	9	9	9
Reserve GVVP: afschrijving krediet Aanpassing Prins Hendriklaan	2	2	2	2
Reserve GVVP: afschrijving krediet Opwaarderen Jacob catslaan	14	14	14	14
Reserve GVVP: afschrijving krediet Opwaardering Julianalaan	13	13	13	13
Reserve GVVP: afschrijving krediet Leefbaarheid Bereikbaarheid GVVP 2019	0	58	58	58
Reserve GVVP: afschrijving krediet Reconstructie KP Hamburgerweg/Dirk Staalweg	11	11	11	11
Reserve GVVP: afschrijving krediet Fietsvoorzieningen GVVP 2015	8	8	8	8
Reserve GVVP: afschrijving krediet Fietsvoorzieningen GVVP 2016	5	5	5	5
Reserve GVVP: afschrijving krediet Fietsvoorzieningen GVVP 2018	8	8	8	8
Reserve GVVP: afschrijving krediet Verkeersveiligheid GVVP 2019	0	17	17	17
Reserve GVVP: 6e BRP 2017 Parkeerverwijssysteem	3	0	0	0
Reserve GVVP: 7e BRP 2017: Groene Kruispunt	9	0	0	0
Reserve GVVP: aanvullend krediet De Beek	0	-5	-5	-5
Reserve GVVP: SFB: vrijval KL	-13	-87	-21	-21
Reserve Overig V&V:	145	195	275	275
Reserve CO: herberekening KL	144	202	208	208
Reserve Bouwen: 5e BRP 2016 Units Patrijzenhof	12	12	12	12
Reserve Bouwen: PB 2019-2022 Project Patrijzenhof	-2	-2	-2	-2
Reserve Sport: Afschrijving tennisbaan	10	10	10	10
Reserve Sport: Afschrijving overige kosten FC Horst	1	1	1	1
Reserve Sport: 2e BRP 2018 Toplaag Irminloo	-4	-4	-4	-4
Bestemmingsreserve Huis van de Gemeente: 3e BRP 2018	0	75	75	75
Totaal structurele onttrekkingen aan reserves	**666**	**820**	**926**	**1.385**

Investeringen

Investeringsplan

De gemeente Ermelo is een ambitieuze gemeente. Dat blijkt met name uit het investeringsplan. In deze begroting is in de begrotingsjaren 2018 tot en met 2028 in totaal voor € 98 mln. aan investeringskredieten opgenomen. Ter vergelijk: in de vorige programmabegroting (2018-2021) was dit nog € 73 mln. Deze bedragen zijn enorm. Vooral ook omdat van de bovengenoemde € 98 mln. een totaal investeringsbedrag van € 86 mln staat begroot en dus gepland in de jaren 2018 tot en met 2022. Dit betekent dat er werk aan de winkel is. En ook dat het voorzieningenniveau voor bedrijven, burgers en bezoekers enorm verbeterd en vergroot gaat worden. Daar hangt echter wel een prijskaartje aan. De tijd dat nieuwe voorzieningen betaald konden worden uit het spaargeld (reserves) van Ermelo ligt achter ons.

De gemeente Ermelo werkt met een voortschrijdend 10-jarig investeringsplan. Al jaren worden er kredieten doorgeschoven naar volgende jaren. Feitelijk worden investeringskredieten soms te ambitieus in de tijd ingeschat en te vroeg in de begroting opgenomen. Het Investeringsplan 2018-2028 is volledig geactualiseerd.
De investeringen uit de jaren 2018 tot en met 2022 zijn bij de desbetreffende programma's in detail opgenomen. De jaren 2023 en verder geven uiteraard een doorkijk op de langere termijn, te zien als de wachtkamerfunctie. De in die jaren opgenomen investeringen kunnen dan ook nog zonder budgettaire gevolgen worden gewijzigd.

Om de investeringsplanning beter te kunnen beheersen wordt gewerkt met voorbereidingskredieten en (gefaseerde) uitvoeringskredieten. Tevens worden investeringen waar mogelijk in de vorm van projecten uitgevoerd. Ermelo werkt met een tienjarig investeringsplan. Dit betekent dat naar mate een investering verder in de tijd staat, de bedragen zijn gebaseerd op grovere aannames en schattingen. Eerst nadat de plannen verder uitgewerkt worden, komt er duidelijkheid over de daadwerkelijke hoogte van het benodigde investeringskrediet.

Daarnaast geldt dat Ermelo de vervangingskredieten niet raamt op basis van het prijspeil geldend voor het concrete uitvoeringsjaar, maar op basis van historische prijspeilen.

De belangrijkste investeringen zijn/blijven:

Programma Samen Werken voor Ermelo:
- Herinrichting en verduurzaming gemeentehuis;
- Bedrijfsvoering (tractie, gemeentewerf en ICT);
- Brandweerkazerne.

Programma Samen Leven in Ermelo:
- Onderwijshuisvesting (met name RKPWA, De Goede Herderschool, De Cantharel, schoolgebouw/gymlokalen Groevenbeek);
- Nieuwbouw sportcentrum Calluna;
- MOP sporthal Triade;
- Buitensportaccommodaties (met name toplaag sportvelden/kunstgrasvelden DVS / EFC / FC Horst / Dindoa, tennisbanen Irminloo, Kanovijver);
- Uitbreiding De Dialoog (scenario 4: verticaal / duurzaam);
- MOP De Baanveger.

Programma Samen Wonen in Ermelo:
- Aanleg Westflank;
- GVVP (fietsvoorzieningen / leefbaarheid en bereikbaarheid / verkeersveiligheid / parkeren / risicoreservering);
- Aanleg rijwielpaden en -stroken;
- Fietsvoorzieningen Het Tonselse Veld;
- Aanleg fietspad Speuld;
- Verbeteren / verbreden fietspaden;
- Rotonde KNHS / aanpassingen De Beek;
- Jhr. Dr. C.J. Sandbergweg: auto te gast;
- Harderwijkerweg / Putterweg;
- Bestrating Fokko Kortlanglaan;
- Verbreden bermen;
- Revitalisering Kerkdennen;
- Parkeren en ontsluiting sportcentrum Calluna;
- Parkeervoorziening FC Horst;
- Centrumontwikkeling;
- Markt 2.0 / Chevallierlaan;
- Openbare verlichting;
- Diverse rioleringskredieten ZAP;
- Asfaltpaden Begraafplaats;
- Startersleningen;
- Blijversleningen;
- Duurzaamheidsstimuleringsleningen;
- Vervanging sanitaire units Patrijzenhof;
- Vervanging containers inzameling huishoudelijk afval en ondergrondse containers.

Uit het onderstaande overzicht blijkt dat Ermelo op basis van de Programmabegroting 2019-2022 voornemens is om in de periode 2018 tot en met 2028 een totaalbedrag van € 98 mln aan uitgaven voor investeringen te gaan doen. Hier staat € 3 mln aan directe inkomsten voor investeringen tegenover. Per saldo bedragen de netto-investeringen over de jaren 2018 tot en met 2028 € 95 mln. Het overgrote deel van deze investeringen is opgenomen in de jaren 2018 tot en met 2022. Dit zijn grote bedragen. Ermelo is dan ook een ambitieuze gemeente. Dit heeft mogelijk wel tot gevolg dat Ermelo de komende jaren niet binnen de toegestane EMU-norm blijft.

Overzicht investeringen per programma

Programmabegroting 2019-2022: Investeringsplan 2018-2028

Programma	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025

Totaal								
Inkomsten	-820	-1.049	-145	-147	-147	-46	-49	-53
Uitgaven	28.386	34.699	15.076	5.756	2.292	685	431	1.353
Saldo Totaal	**27.566**	**33.650**	**14.931**	**5.609**	**2.145**	**639**	**382**	**1.300**
Onderverdeeld naar Programma:								
Programma Samen Werken voor Ermelo								
Inkomsten	0	0	0	0	0	0	0	0
Uitgaven	11.227	702	350	381	316	166	61	801
Saldo Programma Samen Werken voor Ermelo	**11.227**	**702**	**350**	**381**	**316**	**166**	**61**	**801**
Programma Samen Leven in Ermelo								
Inkomsten	-33	-35	-38	-40	-43	-46	-49	-53
Uitgaven	10.746	21.595	3.905	3.081	480	176	66	75
Saldo Programma Samen Leven in Ermelo	**10.713**	**21.560**	**3.867**	**3.041**	**437**	**130**	**17**	**22**
Programma Samen Wonen in Ermelo								
Inkomsten	-680	-907	0	0	-104	0	0	0
Uitgaven	6.410	12.362	10.821	2.294	1.496	343	304	477
Saldo Programma Samen Wonen in Ermelo	**5.730**	**11.455**	**10.821**	**2.294**	**1.392**	**343**	**304**	**477**
Programma Samen Ondernemen in Ermelo								
Inkomsten	-107	-107	-107	-107	0	0	0	0
Uitgaven	3	40	0	0	0	0	0	0
Saldo Programma Samen Ondernemen in Ermelo	**-104**	**-67**	**-107**	**-107**	**0**	**0**	**0**	**0**
Eindtotaal	**27.566**	**33.650**	**14.931**	**5.609**	**2.145**	**639**	**382**	**1.300**

Onderscheid in soort investering	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Investeringen met een economisch nut	22.199	25.813	4.955	3.621	635	394	284	1.057
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	4.223	5.455	9.455	1.885	1.003	291	147	296
Investeringen met een economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	531	2.144	41	0	0	0	0	0
Overige	613	238	480	103	507	-46	-49	-53
Eindtotaal	**27.566**	**33.650**	**14.931**	**5.609**	**2.145**	**639**	**382**	**1.300**

Toelichting op de financiële positie

Uitgangspunten Programmabegroting 2019-2022

In de Kadernota 2019 zijn de financieel-technische uitgangspunten verwoord. Deze zijn verwerkt in deze Programmabegroting 2019-2022. Voor zover noodzakelijk zijn de uitgangspunten uit de Kadernota 2019 geactualiseerd.

Voor de goede orde vermelden wij de gehanteerde uitgangspunten in dit hoofdstuk.

Omschrijving	Percentage	Toelichting
Ontwikkelingen belastingen:		
OZB woningen (eigenaren)	2,3% 5,1% 9,6% 5,0%	Stijging met inflatiecorrectie 2019. Compensatie wegvallen Hondenbelasting. Compensatie wegvallen Precariobelasting. Compensatie Nieuw beleid / ambitieniveau.
OZB niet woningen (eigenaren / gebruikers)	2,3%	Stijging met inflatiecorrectie 2019.
Hondenbelasting	2,3%	Stijging met inflatiecorrectie 2019. Hondenbelasting wordt afgeschaft m.i.v. 2019.
Precariobelasting	0%	Geen stijging als gevolg van rijksbeleid.
Toeristenbelasting	0%	Tarief gaat in 2018 naar € 1,00 p.p.p.n. / Tarief geldt voor 2018 en 2019.
Forensenbelasting	2,3%	Stijging met inflatie correctie 2019. Tarief gaat naar de indeling in verschillende klassen, van respectievelijk € 241,00, € 362,00, € 482,00, € 603,00 en € 723,00.
Afvalstoffenheffing		Volledig kostendekkend, inclusief btw en voorziening Afvalstoffen.
Rioolheffing	2,3%	Gebaseerd op het ZAP: volledig kostendekkend, inclusief btw en voorziening riolering. Jaarlijks indicatie voor inflatie.
Overige legestarieven		Volledig kostendekkend, tenzij nadrukkelijk anders is besloten.
Overige ontwikkelingen:		
Loonontwikkelingen	3,5%	Loonmutaties 3,5% van de totale loonsom.
Prijsontwikkelingen	2,3%	Inflatiepercentage 2019.
Volumeontwikkelingen	0,5%	0,5% over de gecorrigeerde omzet.
Marktwerking	10%	10% over een deel van de investeringskredieten (€ 44 mln).
Ontwikkelingen indexering subsidies	2,4%	2,4% over het totaal van de ramingen voor gesubsidieerde instellingen, zijnde een stelpost ter grootte van € 119.000,00
Ontwikkelingen indexatie Gemeenschappelijke regelingen	3%	Loon- en prijsontwikkelingen binnen GR's.
Renteontwikkelingen:		
Rentevisie lange termijn bij aantrekken gelden	1,5%	Is ook rentepercentage kapitaallasten.
Rentevisie korte termijn bij aantrekken gelden	0%	

Rentevisie nieuwe beleggingen gelden	0%	
Rentevisie bestaande beleggingen gelden		Rentepercentage bepalen op de contractueel vastgestelde percentages.
Ontwikkelingen Grondbeleid:		
Rentepercentage Grondbeleid	1,33%	
Percentage kostenstijging	3%	
Percentage opbrengststijging woningbouw	2%	
Percentage opbrengststijging bedrijfsterrein	2%	
Rekentarief ambtelijke (plan)kosten		€ 125,00 per uur.

Algemene uitkering Gemeentefonds

Algemeen
In deze Programmabegroting 2019-2022 zijn alle gegevens over de algemene uitkering Gemeentefonds tot en met de Meicirculaire 2018 opgenomen. De budgettaire gevolgen van de Septembercirculaire 2018 konden nog niet worden meegenomen, deze zijn eerst beschikbaar in de loop van september 2018. De budgettaire gevolgen hiervan zullen wij meenemen in een Bestuursrapportage 2018.

Met betrekking tot de uitkomst van deze circulaire bent u eerder al door middel van de Raadsbrief geïnformeerd. De uitkomsten zijn door ons verwerkt in deze Programmabegroting.

De algemene uitkering van het Gemeentefonds is de grootste inkomstenpost van onze gemeente, zeker nu ook de middelen voor het Sociaal Domein zijn toegevoegd. Als gemeente zijn wij sterk afhankelijk op welke wijze het Rijk de economische ontwikkelingen in de rijksbegroting vertaalt. Een besluit van het Kabinet tot aanvullende bezuinigingen zal zijn weerslag kunnen vinden op het Gemeentefonds, afhankelijk of deze uitgaven relevant zijn voor het Gemeentefonds. Een besluit van het Kabinet tot aanvullende rijksuitgaven kan daarentegen leiden tot een stijging van het accres (1). Voorts zien we dat het Kabinet toevoegingen aan de algemene uitkering steeds meer tracht te oormerken en te voorzien van allerlei voorwaarden. Dit beperkt de autonomie van de gemeente

[1] Bedrag waarmee het beschikbare bedrag van het Gemeentefonds jaarlijks wordt aangepast, gebaseerd op een bestuurlijk overeengekomen normeringsystematiek

Landelijke ontwikkelingen
Ten aanzien van de algemene uitkering zijn diverse ontwikkelingen gaande waarvan een aantal voor de gemeente vooralsnog resulteert in onzekerheden. Genoemd kunnen worden:

- In de circulaire wordt een aantal ontwikkelingen genoemd die relevant zijn voor het Gemeentefonds maar (nog) niet financieel verwerkt zijn bij deze circulaire.
- Bij deze meicirculaire wordt inzake het BTW compensatiefonds per saldo een bedrag van € 569 mln. uitgenomen. Voor Ermelo gaat het om ca. € 1,1 mln. structureel. De uiteindelijke ruimte van het BTW compensatiefonds zal van jaar tot jaar fluctueren. Pas jaarlijks bij de Septembercirculaire ontvangen de gemeenten een prognose van het bedrag dat het volgend jaar wordt overgeheveld naar het gemeentefonds. Door de Provinciale toezichthouders is toegestaan dat hiervoor tot op zekere hoogte een inkomstenstelpost (€ 673.000,00) kan worden opgenomen.
- Het CEP onderscheidt voor de overheidssector meerdere loon- en prijsindicatoren. Ermelo baseert zich bij de meicirculaire de loon- en prijsindex op het indexcijfer Prijs Bruto Binnenlands Product. De werkelijke loon- en prijsontwikkelingen kunnen hoger of lager liggen.
- In het regeerakkoord van het vorige Kabinet was afgesproken om gemeenten op te schalen tot honderdduizendplus gemeenten. De verplichting om op te schalen is vervallen . De bijbehorende opschalingskorting die oploopt tot uiteindelijk € 975 miljoen in 2025 is blijven staan. De korting is verwerkt in de meerjarenraming van de gemeente. In deze meicirculaire wordt de tranche van structureel € 130 miljoen in 2023 zichtbaar. Van de opschalingskorting resteren nu nog twee tranches van structureel € 135 miljoen in 2024 en € 140 miljoen in 2025.
- Bij de in de Maartcirculaire 2018 vertaalde Startnota 2017 zijn middelen beschikbaar gesteld aan de gemeenten ter financiering van het InterBestuurlijk Programma (IBP). Inmiddels is wel duidelijk geworden dat voor de gemeenten na aftrek van alle reserveringen, en nu opnieuw na verwerking van de Meicirculaire 2018, nauwelijks middelen beschikbaar zijn voor dit bestuurlijk akkoord. Ook door de VNG, op congressen en in Binnenlands Bestuur wordt hierop gewezen.
- Na de invoer van de nieuwe taken in het Sociaal Domein in 2015 heeft Ermelo begrijpelijk een koppeling gelegd tussen lasten en ontvangen baten voor deze taken. Nu het integreerbare deel van het Sociaal Domein is ingeweven in de algemene uitkering in 2019 wordt reguliere financiering verkregen, net als voor alle andere gemeentelijke taken(bijvoorbeeld in het fysiek domein). Deze relatie is thans niet meer te leggen. De noodzaak tot een aparte inkomstenpost in onze begroting vervalt hiermee. Om deze redenen is het weinig zinvol na 2019 de ontwikkeling van de subclusters Sociaal Domein nog in beeld te brengen.

Budgettaire uitkomst

In deze begroting is de Meicirculaire 2018 volledig verwerkt. De meicirculaire 2018 is gebaseerd op de Voorjaarsnota van het rijk en het moment voor aanpassing van het accres en loon- en prijscompensatie voor het sociaal domein. De belangrijkste aanpassingen zijn:

1. het jaar 2017 wordt afgerekend voor
   - het accres; uitname € 23 mln.
   - het BCF; uitname € 7 mln.
   - de decentralisatie-uitkering Verhoogde Asielinstroom; compensatie € 50 mln.
2. ontwikkeling uitkeringsbasis, waardoor de uitkeringsfactor neerwaarts wordt bijgesteld
3. aanpassing van de accressen 2018 t/m 2023; uitname € 431 mln. Vanaf 2019 dalen de accressen ten opzichte van de Maartcirculaire 2018 als gevolg van een lagere loon- en prijsontwikkeling In het Centraal Economisch Plan (CEP) van het Centraal Plan Bureau. Op de rijksbegroting wordt voor dat doel minder geraamd. Tevens wordt het effect van lagere gasbaten door een lagere productie zichtbaar. De lagere accressen hebben alle een structureel karakter en cumuleren.
4. in 2023 wordt een nieuwe tranche uitgenomen wegens de opschalingskorting (met gevolg lagere apparaatlasten); uitname € 130 mln.
5. vervallen voorschotregeling in het BCF met ingang van 2019; uitname t/m 2022 € 569 mln.
6. inweven van het sociaal domein in de maatstaven van de algemene uitkering in 2019.
7. loon- en prijscompensatie in het sociaal domein; compensatie € 260 mln.
8. hoeveelheidsverschillen door update van de basisgegevens
9. aanpassing van de uitkering voor verhoogde asielinstroom (2017) en armoedebestrijding kinderen (2019 e.v.)
10. aanpassing van de rekentarieven naar het WOZ-tijdvak 1 januari 2019 met waardepeildatum 1 januari 2018 (hertaxatie WOZ).
11. toevoeging van enkele nieuwe integratie/decentralisatie-uitkeringen een voor schulden– en armoedeproblematiek en een vergoeding voor het referendum

In financiële termen wordt in totaal € 850 miljoen (macro) uitgenomen. Na de cijfers in de Maartcirculaire 2018 is dit een fikse tegenvaller. Vanuit deze bijstellingen van het gemeentefonds zullen een aantal mutaties via reguliere budgetten worden verwerkt. Het sociaal domein wordt neutraal in deze circulaire verwerkt, dat wil zeggen de gevolgen van de overheveling en de compensatie van lonen en prijzen alsmede enkele andere mutaties worden gerelateerd aan de budgetten in het kader van het sociaal domein. Dit verwerken wij door het opnemen van een stelpost bij de algemene dekkingsmiddelen. Dit in afwachting van verdere uitvoering.

Per saldo leidt de Meicirculaire 2018 tot de volgende uitkomst:

(bedragen x € 1.000) min = voordeel, plus = nadeel

Meicirculaire 2018	2018 *)	2019	2020	2021	2022	2023
Budgettaire uitkomst	-332 V	-122 V	93 N	129 N	107 N	-130 V

*) 2018 inclusief een nadeel van € 1.000 over 2017

Sociaal Domein

In het Regeerakkoord is opgenomen dat het integreerbare deel van de integratie-uitkering Sociaal domein met ingang van 2019 opgaat in de algemene uitkering en daarmee deel uitmaakt van de trap-op-trap-af systematiek. De betreffende budgetten zijn reeds bij de Maartcirculaire 2018 aan de algemene uitkering 2019 van het gemeentefonds toegevoegd. Het betreft een totaal van € 7,3 miljard:

- IUSD Wmo 2015, met uitzondering van Beschermd wonen (± € 2,3 mld.)
- IUSD Jeugdhulp, met uitzondering van Voogdij/18+ (± € 3,1 mld.)
- IUSD Participatie, onderdeel Re-integratie klassiek (± € 0,5 mld.)
- IU Wmo 2007, met name huishoudelijk hulp (± € 1,4 mld.).

De onderdelen Wajong en regulier werk van begeleid werken (oud wsw) gaan naar verwachting in 2020 over naar de algemene uitkering. De onderdelen Wsw en voorheen Wsw/Beschut werken worden niet overgeheveld. De verdeling van de Wsw is aangepast door uit te gaan van de gerealiseerde banen - gemeten in standaard eenheden (SE's) per betalende gemeente over 2017.

Het inweven van het sociaal domein in de maatstaven van de algemene uitkering is technisch gezien een omvangrijke operatie. De herverdeeleffecten worden (voorlopig) opgeheven door introductie van een suppletie-uitkering. Voor Ermelo is het herverdeel effect beperkt – wij ontvangen ter compensatie € 26.000,00 structureel. Dat desondanks de algemene uitkering voor het sociaal domein voor Ermelo stijgt heeft te maken met maatregelen en mutaties die los staan van de overheveling.

Tot en met 2018 konden de bedragen inzake het sociaal domein geoormerkt worden. Met de overheveling van het grootste deel van de integratie-uitkering sociaal domein naar de algemene uitkering verandert dit karakter. Enerzijds zijn de bedragen na overheveling steeds moeilijker te volgen. Anderzijds is de algemene uitkering zelf een algemeen dekkingsmiddel. Nu het integreerbare deel van het sociaal domein is ingeweven in de algemene uitkering in 2019 wordt reguliere financiering verkregen, net als voor alle andere gemeentelijke taken (bijvoorbeeld in het fysiek domein). Dit betekent dat met ingang van 2019 niet meer automatisch mutaties met betrekking tot het sociaal domein ook beschikbaar komen ten behoeve van het sociaal domein, tenzij de raad hier apart toe besluit.

Standpunt provincie en uitname BTW compensatiefonds

Naar aanleiding van deze Meicirculaire en de onverwacht grote uitname in verband met het btw-compensatiefonds heeft overleg plaatsgevonden tussen de provinciale toezichthouders. In het Vakberaad (overlegorgaan provincies over fin. Toezicht) is stilgestaan hoe om te gaan met de wijze waarop BZK nu de ruimte onder het BCF-plafond (niet) meeneemt in de opbouw van de uitkering in de meicirculaire. Daar is uitgekomen dat alleen de ruimte t/m 2019 structureel mee kan worden genomen als inkomstenstelpost en de vermeerderingen vanaf 2020 niet. Dit

betekent een constante (structurele) inkomstenstelpost over alle 4 jaar. Voor dit bedrag loopt de gemeente een risico. Dit kan zowel positief (achteraf alsnog hogere algemene uitkering) als negatief (achteraf alsnog lagere algemene uitkering) zijn. Voor Ermelo betekent dat rekening wordt gehouden met de volgende inkomstenstelpost:

(bedragen x € 1.000) min = voordeel, plus = nadeel

Meicirculaire 2018	2018 *)	2019	2020	2021	2022	2023
Raming inkomstenstelpost scenario provincie	-69 V	-673 V	-673 V	-673 V	-673 V	-673 V

Grondexploitatie

Financieel kengetal: Grondexploitatie
Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamd) baten. Voor de berekening van dit kengetal wordt het totaal van de bouwgrond in exploitatie gedeeld door de totale baten uit de begroting of rekening en uitgedrukt in een percentage.
De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop.

Kengetal	2019		2020		2021		2022	
Grondexploitatie	-1%	A	-2%	A	-1%	A	-1%	A

Voor de financiële positie van de gemeente in zijn geheel is van het onderdeel Grondexploitatie vooral de ontwikkeling van de reserves Grondexploitatie van belang. In de paragraaf Grondbeleid wordt expliciet ingegaan op de grondexploitatie. Kortheidshalve verwijzen wij naar deze paragraaf.

Tarievenbeleid

Financieel kengetal: Belastingcapaciteit
De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de provincie of gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De definitie van het kengetal belastingcapaciteit is: Woonlasten meerpersoonshuishouden in het begrotingsjaar ten opzichte van het landelijk gemiddelde in het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar, uitgedrukt in een percentage. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert ieder jaar deze lasten in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en de reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente. In de Kadernota 2018 is besloten om in deze begroting geen stijging maar alleen de inflatiecorrectie door te voeren.
Hoe lager dit percentage is, hoe meer vrije belastingcapaciteit een gemeente heeft.

Kengetal	2018		2019		2020		2021	
Belastingcapaciteit	93%	A	93%	A	93%	A	93%	A

In de paragraaf Lokale heffingen wordt expliciet ingegaan op de tarieven voor lokale belastingen, heffingen en retributies. Kortheidshalve volstaan wij met een verwijzing naar deze paragraaf.

Bijlage Achtergrondinformatie lastendruk Ermelo

Toelichting Vennootschapsbelasting

Aangifte vennootschapsbelasting
Per 1 januari 2016 is de belastingplicht in de Vennootschapsbelasting (hierna: VPB) uitgebreid voor ondernemingen van publiekrechtelijke lichamen en daarmee ook voor gemeenten. Gemeenten waren tot dan de facto veelal vrijgesteld, zo ook de gemeente Ermelo. De wijziging in de VPB beoogt niet alle activiteiten van een gemeente in de belastingheffing te betrekken maar slechts die activiteiten waarmee de gemeente via een (materiële) onderneming deelneemt aan het economische verkeer en in concurrentie treedt met de private sector.

De gemeente Ermelo heeft in samenwerking met EFK Belastingadviseurs getoetst welke activiteiten op basis van de huidige stand van de wetgeving en de huidige vorm van de organisatie (waarschijnlijk) als een belastingplichtige activiteit moeten worden aangemerkt.

Uit de inventarisatie bleek dat voor een zeer groot aantal activiteiten van de gemeente geldt dat niet voldaan is aan de ondernemingscriteria, en deze derhalve niet worden geraakt door de VPB. Voor veel activiteiten geldt dat ofwel sprake is van het aanbieden van een collectief goed (geen deelname economische verkeer) of sprake is van structureel verlieslatende activiteiten. Voor zover en voor zolang geen sprake is van een aangifteplicht behoeft de gemeente geen fiscale administratie in te richten. Zo hoeft voor de niet onder de VPB vallende activiteiten geen aangifte te worden ingediend en geen fiscale openingsbalans te worden opgesteld. Op basis van de huidige informatie worden de volgende activiteiten geraakt door de VPB :
- Grondexploitaties;
- Dienstverlening SDV.

Uiteindelijk doet de gemeente één aangifte voor alle belastingplichtige activiteiten die zij vanuit de gemeente verricht. Verbonden vennootschappen, verbonden stichtingen en samenwerkingsverbanden (zoals zware Gemeenschappelijke Regelingen) doen zelfstandig aangifte. Zo kent Meerinzicht een eigen aangifte. Over 2016 heeft de gemeente inmiddels aangifte gedaan, welke door de belastingdienst conform de aangifte is beschikt. Concreet houdt dit in dat over het jaar 2016 geen sprake is van een daadwerkelijke heffing. De aangifte voor 2017 is nog niet gereed. Ermelo heeft hiervoor uitstel gekregen.

Prognose belastingdruk vennootschapsbelasting
Of sprake is van een toekomstige belasting- of aangifteplicht zal uiteindelijk afhangen van de werkelijke activiteiten in en de resultaten over 2019. Het te betalen bedrag aan VPB op het resultaat behaald met de grondexploitaties is op korte termijn beperkt, maar zal door het herstel in de vastgoedmarkt wel optreden. Naarmate meer tijd verstrijkt neemt het risico op een te betalen bedrag aan VPB toe. Dit risico ontstaat doordat onzekerheid bestaat over de prijsontwikkelingen qua verkoopopbrengsten en kosten over een wat langere termijn, al dan niet veroorzaakt door 'autonome' afwijkingen in de locatie-ontwikkelingen. De hoogte van de verkoopopbrengsten en de daarbij behorende kosten zijn van doorslaggevend belang voor de hoogte van de uiteindelijke (fiscale) boekwinst.

Bij de bepaling van de aangifte over 2016 is de volgende prognose gemaakt:

Verklaring saldo:	W 2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Totaal
De Driesprong	-1.154		248.983	7.500	24.000	5.000	2.500	**286.830**
Het trefpunt	-6.266	-2.552	-11.051	-22.103	-5.733			**-47.705**
Brandstofverkooppunt Kolbaanweg	-65.430		-22.786					**-88.216**
De Leemkuul	-182	-65.573						**-65.755**
De Verbinding	-61.099		-71.311					**-132.410**
Veldzicht Noord fase 4	-2.176		8.334	-140.544	204.414	181.904		**251.932**
Veldzicht Noord fase 3	-1.001							**-1.001**
Totaal VPB-druk	**-137.308**	**-68.125**	**152.169**	**-155.147**	**222.681**	**186.904**	**2.500**	**203.675**

Bovenstaande tabel houdt in dat Ermelo mogelijk over de gehele periode een bedrag van € 203.675,00 zal moeten afdragen aan Vennootschapsbelasting.

De hiervoor genoemde prognose is gebaseerd op de exploitatieopzetten 2018. Bij de bepaling van de aangifte over 2017 en de eerstvolgende reguliere actualisatie van de exploitatieopzetten, verwacht eind 2018 / begin 2019, wordt een nieuwe prognose opgesteld. In de grondexploitatieopzetten voor 2018 is op complexniveau rekening gehouden met deze uitkomsten, met dien verstande dat afdrachten zijn vermeld maar -de meer onzekere - mogelijke teruggave (of aftrekposten) voorzichtigheidshalve niet zijn doorgerekend. De genoemde terughoudendheid is geboden aangezien de Belastingdienst signalen heeft geuit dat clustering van (grond)complexen niet is toegestaan, wat betekent dat verlieslatende complexen niet kunnen dienen ter compensatie en er dientengevolge mogelijk geen teruggave zal volgen.

Overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld

bedragen (x 1.000,00) - = voordeel Programma's		Jaarstukken 2017	Begroting 2018	Programmabegroting 2019-2022			
				2019	2020	2021	2022
0.1 Bestuur	lasten	2.411	2.156	1.724	1.622	1.602	1.601
	baten	-490	-50	-50	-50	-50	-50
	saldo	1.921	2.106	1.674	1.572	1.552	1.551
0.2 Burgerzaken	lasten	662	661	713	634	663	663
	baten	-541	-474	-474	-474	-474	-474
	saldo	121	187	239	160	189	189
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	lasten	722	592	360	361	348	349
	baten	-119	-46	-46	-46	-46	-46
	saldo	603	546	314	315	302	303
0.4 Ondersteuning organisatie	lasten	10.474	9.646	12.103	12.497	12.398	12.499
	baten	-779	-284	-583	-583	-583	-583
	saldo	9.695	9.362	11.520	11.914	11.815	11.916
0.5 Treasury	lasten	377	317	465	643	608	550
	baten	-1.460	-1.067	-1.282	-1.171	-1.167	-1.142
	saldo	-1.083	-750	-817	-528	-559	-592
0.61 OZB woningen	lasten	212	178	178	178	178	178
	baten	-3.151	-3.288	-3.344	-3.344	-3.344	-3.344
	saldo	-2.939	-3.110	-3.166	-3.166	-3.166	-3.166
0.62 OZB niet-woningen	lasten	31	27	27	27	27	27
	baten	-2.868	-3.015	-3.112	-3.112	-3.112	-3.112
	saldo	-2.837	-2.988	-3.085	-3.085	-3.085	-3.085
0.64 Belastingen Overig	lasten	118	105	105	105	105	105
	baten	-1.609	-1.552	-1.431	-1.431	-1.431	-57
	saldo	-1.491	-1.447	-1.326	-1.326	-1.326	48
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	lasten	0	0	1.192	1.346	1.478	1.692
	baten	-41.013	-40.936	-43.687	-44.870	-45.892	-46.862
	saldo	-41.013	-40.936	-42.495	-43.524	-44.414	-45.170
0.8 Overige baten en lasten	lasten	201	403	568	2.077	3.272	2.048
	baten	-1.189	-913	-2.485	-3.094	-3.720	-4.518
	saldo	-988	-510	-1.917	-1.017	-448	-2.470
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	lasten	0	0	0	0	0	0
	baten	0	0	0	0	0	0

	saldo	0	0	0	0	0	0
0.10 Mutaties reserves	lasten	8.212	15.369	20.799	256	304	276
	baten	-12.240	-15.984	-22.112	-1.901	-1.849	-1.410
	saldo	-4.028	-615	-1.313	-1.645	-1.545	-1.134
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	lasten	0	0	0	0	0	0
	baten	1.272	0	0	0	0	0
	saldo	1.272	0	0	0	0	0
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	lasten	1.360	1.410	1.461	1.487	1.517	1.517
	baten	-2	-2	-2	-2	-2	-2
	saldo	1.358	1.408	1.459	1.485	1.515	1.515
1.2 Openbare orde en Veiligheid	lasten	461	452	519	512	508	510
	baten	-22	-16	-16	-16	-16	-16
	saldo	439	436	503	496	492	494
2.1 Verkeer en vervoer	lasten	2.640	2.536	3.046	3.539	4.241	4.445
	baten	-286	-76	-76	-76	-76	-76
	saldo	2.354	2.460	2.970	3.463	4.165	4.369
2.5 Openbaar vervoer	lasten	10	7	7	7	7	7
	baten	-4	0	0	0	0	0
	saldo	6	7	7	7	7	7
3.1 Economische ontwikkeling	lasten	21	7	0	0	0	0
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	21	7	0	0	0	0
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	lasten	1.342	20	9	4	0	0
	baten	-1.116	-20	-9	-4	0	0
	saldo	226	0	0	0	0	0
3.3 Bedrijfsloket en -regelingen	lasten	286	212	283	273	271	266
	baten	-246	-215	-227	-231	-230	-230
	saldo	40	-3	56	42	41	36
3.4 Economische promotie	lasten	300	265	450	470	453	453
	baten	-1.105	-1.081	-1.362	-1.387	-1.387	-1.387
	saldo	-805	-816	-912	-917	-934	-934
4.1 Openbaar basisonderwijs	lasten	97	112	236	220	219	219
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	97	112	236	220	219	219
4.2 Onderwijshuisvesting	lasten	1.096	1.342	1.103	1.191	1.184	1.184
	baten	-46	-46	-46	-46	-46	-46
	saldo	1.050	1.296	1.057	1.145	1.138	1.138
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	lasten	966	953	1.030	1.045	1.053	1.048
	baten	-108	-57	-57	-57	-57	-57
	saldo	858	896	973	988	996	991
5.1 Sportbeleid en activering	lasten	230	210	463	310	310	310
	baten	-5	-38	-38	-38	-38	-38
	saldo	225	172	425	272	272	272

bedragen (x 1.000,00) - = voordeel Programma's		Jaarstukken 2017	Begroting 2018	Programmabegroting 2019-2022			
				2019	2020	2021	2022
5.2 Sportaccommodaties	lasten	2.313	2.131	2.430	2.462	2.819	3.168
	baten	-702	-742	-755	-755	-905	-755
	saldo	1.611	1.389	1.675	1.707	1.914	2.413
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	lasten	275	297	494	384	363	363
	baten	-1	0	0	0	0	0
	saldo	274	297	494	384	363	363
5.4 Musea	lasten	308	248	250	245	240	240
	baten	-102	-57	-57	-57	-57	-57
	saldo	206	191	193	188	183	183
5.5 Cultureel erfgoed	lasten	31	33	38	42	32	32
	baten	-2	0	0	0	0	0
	saldo	29	33	38	42	32	32
5.6 Media	lasten	466	465	463	463	463	463
	baten	-7	0	0	0	0	0
	saldo	459	465	463	463	463	463
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	lasten	2.434	2.003	2.477	2.483	2.488	2.477
	baten	-487	-401	-839	-819	-693	-693
	saldo	1.947	1.602	1.638	1.664	1.795	1.784
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	lasten	4.038	3.335	4.896	4.921	4.952	5.071
	baten	-486	-496	-353	-319	-317	-317
	saldo	3.552	2.839	4.543	4.602	4.635	4.754
6.2 Wijkteams	lasten	254	341	270	270	270	270
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	254	341	270	270	270	270
6.3 Inkomensregelingen	lasten	7.710	7.750	8.348	8.368	8.420	8.420
	baten	-4.294	-4.275	-4.728	-4.949	-5.086	-5.086
	saldo	3.416	3.475	3.620	3.419	3.334	3.334
6.4 Begeleide participatie	lasten	3.574	3.339	3.106	2.908	2.783	2.701
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	3.574	3.339	3.106	2.908	2.783	2.701
6.5 Arbeidsparticipatie-instrumenten gericht op toeleiding naar werk	lasten	423	716	750	651	569	599
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	423	716	750	651	569	599
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	lasten	818	773	345	342	337	337
	baten	-8	0	0	0	0	0
	saldo	810	773	345	342	337	337
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	lasten	4.937	6.550	5.036	5.036	5.036	5.154
	baten	-397	-662	-211	-211	-201	-201

	saldo	4.540	5.888	4.825	4.825	4.835	4.953
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	lasten	10.551	7.226	-2.357	-2.325	-2.289	-2.289
	baten	-8	0	0	0	0	0
	saldo	10.543	7.226	-2.357	-2.325	-2.289	-2.289
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	lasten	37	25	33	33	33	33
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	37	25	33	33	33	33
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	lasten	1.136	930	10.402	10.402	10.402	10.402
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	1.136	930	10.402	10.402	10.402	10.402
7.1 Volksgezondheid	lasten	677	725	798	798	798	798
	baten	-21	-1	-1	-1	-1	-1
	saldo	656	724	797	797	797	797
7.2 Riolering	lasten	2.420	2.023	2.557	2.742	2.733	2.731
	baten	-2.748	-2.617	-2.914	-3.108	-3.097	-3.097
	saldo	-328	-594	-357	-366	-364	-366
7.3 Afval	lasten	1.827	2.107	2.089	2.171	2.303	2.300
	baten	-1.896	-2.226	-2.258	-2.344	-2.475	-2.473
	saldo	-69	-119	-169	-173	-172	-173
7.4 Milieubeheer	lasten	1.366	1.327	1.669	1.588	997	1.010
	baten	-2	0	0	0	0	0
	saldo	1.364	1.327	1.669	1.588	997	1.010
7.5 Begraafplaatsen	lasten	519	453	469	488	488	488
	baten	-419	-529	-420	-420	-420	-420
	saldo	100	-76	49	68	68	68
8.1 Ruimtelijke Ordening	lasten	1.051	1.092	1.157	1.354	1.376	1.422
	baten	-932	-135	0	-100	0	0
	saldo	119	957	1.157	1.254	1.376	1.422
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	lasten	724	399	149	149	149	149
	baten	-863	-353	-136	-136	-136	-136
	saldo	-139	46	13	13	13	13
8.3 Wonen en bouwen	lasten	1.282	1.060	1.075	1.047	1.074	1.074
	baten	-901	-674	-674	-674	-674	-674
	saldo	381	386	401	373	400	400
Totaal overzicht	**lasten**	**81.400**	**82.328**	**93.785**	**75.826**	**77.582**	**77.360**
	baten	**-81.400**	**-82.328**	**-93.785**	**-75.826**	**-77.582**	**-77.360**
	saldo	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**